OTECA NAZ.
rlo Emanuele III
XV
C
50
NAPOLI

Digitized by Google

XXV
C
50

Digitized by Google

Digitized by Google

[illegible] Goog

BENEDICTI PERERII VALENTINI

E Societate IESV.

ADVERSVS FALLACES
& ſuperſtitioſas artes,

ID EST,

DE MAGIA, DE OBSERVATIONE Somniorum, & de Diuinatione Aſtrologica.

LIBRI TRES.

Et à mendis quæ antea irrepſerant accuratiſſimè repurgatus.

LVGDVNI,

APVD HORATIVM CARDON.

M. D C. III.

Digitized by Google

Digitized by Google

CAMILLO
CAETANO
PATRIARCHÆ ALEXANDRINO.

Benedictus Pererius S. D.

TRIA *ſunt genera rerum,* CAMILLE *Patriarcha Illuſtriſſime, in quarum ſtudio & obſeruatione mortalium animi veſana quadam libidine, vel potius rabie noſcendi quæ futura ſunt, fœdis & noxijs illuduntur fallacijs atque impijs erroribus illigantur: Somnia, & natalitia Aſtrologorum prædicta, atque Artes Magicæ. Neque verò earum rerum peſtilens vis, priuatos tantùm aut ſingulos homines, verum etiam Principes ac Reges ipſaſq; ciui-*

Digitized by Google

tates & Reſpublicas inuaſit, infecit, ac perdidit. Ac licet has generis humani peſtes omnibus ferè ſæculis tum ſapientes viri firmiſſimis rationibus profligare, tum prudentes Rerum publicarum rectores ac Principes ſeueriſſimis damnatas edictis & atrociſſimis pœnis addictas, è ſocietate hominum exterminare flagrantiſſimè cupiuerunt, obnixeq́ contenderunt: perparum tamen adhuc profectum eſt. Adeo enim malum hoc in animis hominum hæret infixum, vt penitus extrahi vix queat nec eius ſanandi potens atque efficax vllum iam remedium inueniri poſſe credatur. Itaque hic vſu venit quod de Mathematicis ſcitè quidam vereq́ dixit: Genus hominum, inquit, potentibus infidum, ſperantibus fallax: quod in ciuitate noſtra & vetabitur ſemper, & retinebitur. Sed nihilominus tamen mihi quidē valde vtiliter ac ſalutariter feciſſe viſi ſunt, qui doctis aduerſus eas artes editis libris,

Tacitus hiſtoriarũ lib.1.

quonam

vanam & fallacem ac pernicioſam eſſe hominum generi, nimis curioſam & ſuperſtitioſam earum rerum obſeruationem, apertè demonſtrarunt. Quorum ego prudens conſilium, piúmque ſtudium, atque vtilem conatum æmulatus, tres aduerſus eas artes libros confeci, vnum de Magia, alterum de Obſeruatione ſomniorum, tertium de Diuinatione Aſtrologica. Ac primus quidem liber planè nouus eſt fœtus, nunc primũ lucem aſpiciens: quæ reliquis autem duobus libris diſputantur, ea ferè ſunt in Commentarijs noſtris partim in Danielem, partim in Geneſim explicata. Sed, quia non pauci eos Commentarios nõ legent, aut quod eos propter ſtudiorum diuerſitatem non iuuat legere, aut quia non vacat propter occupationes, putaui me pergratum plurimis facturum, ſi, quo latius horum librorum pateat vtilitas, ſeparatim eas diſputationes, atque vnum in volumen, idq́ modicum incluſas, typis excudendas

 curarem

curarem: ratus ſcilicet fore, vt eas ipſas diſputationes, tum propter exquiſitam multiſq; optatam eiuſmodi rerum cognitionem, tum etiam propter paruitatem commoditatémque voluminis, & plures, & auidius atque vtilius legant. Has ego lucubratiunculas apparere volui ſub tuo nomine CAMILLE *Præſul ornatiſſime: quem omnes qui norunt, non poſſunt non amare propter ſingularem ingenij ac morum ſuauitatem, & quod vera animi bona cum ampliſsimis naturæ ac fortunæ bonis adæquaſti, admirari & obſeruare coguntur. Video ſanè perexiguum eſſe munus, nec dignum tuæ nobilitatis ac dignitatis amplitudine: ſed eſt tamen amoris & obſeruantiæ pleniſſimum, & quanti ego te faciam, quantúmque Cætanam familiam colat Societas noſtra, certiſsimum teſtimonium.*

BENE

BENEDICTI PERERII,

LIBER PRIMVS, qui eſt *DE MAGIA.*

DVPLICEM eſſe Magiam hic liber oſtēdit, alterā quidem Naturalem & veram, ex occultis rerum naturis & virtutibus profectam, intimamq́ue ac præſtantiſſimam Philoſophiæ partem, & admirandorum effectricem operum, ab omniq́ue alienā ſuperſtitione, & à Dæmonum artificio ac maleficio puram, ſed pauciſſimis tamen mortalium exploratè perceptam: Alteram verò (quæ vulgo iactatur & celebratur) ab omni ratione ac veritate vacuam, fallacē item & noxiam, Dæmonúmque fraudibus & maleficiis implicatam, ob idq; meritò infamem & abominabilem, & è ſocietate hominum exterminandam. Hinc præterea cognoſcet lector, quatenus vtraque Magia

progredi,& qualia quantáve opera poſſit facere, & an mira quæ videtur facere poſterior Magia, verè talia ſint, qualia ſpectantibus videntur, an verò præſtricta oculorum acie, ſpectantium fallant exiſtimationem, nec veram habeant earum rerum quas repræſentant vim &naturam, ſed nudas tãtùm atque inanes earum rerum ſimilitudines & imagines ferant: Denique quæ videntur & vulgo creduntur Magorum miracula, quibus rebus differant à veris miraculis,quibúsve notis & ſignis facile diiudicari & internoſci queant. Libuit autem ante ipſum operis veſtibulum, velut in conſpectu lectoris ponere generales ſententias & capita diſputationum quæ hic tractantur,quò ſcilicet cupidius ille, huius libri lectionem adeat, & ex ipſa lectione eam capiat vtilitatem,cuius ei afferendæ vtilitatis flagrans deſiderium, nec dubia ſpes ad huius nos voluminis ſcriptionem impulit.

***

INDEX CAPITVM ET DISPVTATIONVM LIBRI PRIMI,

Qui eſt de Magia.

I. *AN omnia quæ feruntur à Magis facta, ſint vel ab illis, vel ab alijs conficta.*

II. *An omnes effectus Magiæ reuera tales ſint quales videntur.*

III. *An ſit aliqua Magia naturalis, & quæ, aut qualis ea ſit, & vnde eam homines diſcant.*

IV. *An ſit aliqua Magia non naturalis, & Dæmonum magiſterio atque artificio hominibus tradita.*

V. *An ſpiritus illi, quorum magiſterio & auxilio mira faciunt Magi, ſint boni an mali*

VI. *Quæ opera admiranda poßint Dæmones, aut per ſeipſos, aut per Magos facere.*

VII. *Quas res Dæmon nec per ſe, nec per Magos poßit efficere.*

VIII. *An opera Magorum ſint verè miracula, & quemadmodum à veris mira-*

culis differant & internoſci queant.

IX. *Quotuplex ſit Magia, & primò de Magia Aſtronomica.*

X. *De Arte Cabaliſtica.*

XI. *De Necromantica, id eſt, Mortuorum ex Inferis ad viuorum conſpectum & colloquia euocatione.*

XII. *An per artem magicam poſſit verum aurum fieri ab Alchimiſtis.*

XIII. *De origine Magiæ, & his qui in ea clari ac nobiles fuerunt.*

XIV. *An Magiæ ſtudium & vſus ſit licitus.*

XV. *De Magis Pharaonis, quorum mentio fit in libro Exodi: & qui nominatim fuerunt illi qui reſtiterunt Moyſi.*

XVI. *An prodigia quæ Magi Pharaonis fecerunt, reuera fuerint talia, qualia videbantur, necne.*

XVII. *Qua ratione & artificio, prodigia illa fuerint à Magis facta.*

CAPVT

CAPVT PRIMVM.

An quæ à Magis facta eſſe, vel ſermonibus vulgi feruntur, vel à ſcriptoribus mandata ſunt litteris, omnia ſint fabuloſa, ficta, & falſa, an verò aliqua fuerint, vti narrantur, verè ab illis geſta.

NON eſt dubium quin eorum quæ de Magis aut dicuntur aut ſcribuntur, quam plurima ſint ficta & falſa: nā pleriq; hominū nimis ſunt creduli & ſuperſtitioſi, & rebus admirādis facilè capiuntur, cum etiā docti viri & Philoſophi, vt inquit Ariſtoteles, quoniam fabula continet aliquid nouum & mirabile, fabulis oblectentur. *Ariſt. libr. 1. Metaph.* Quis enim nō videt, quę Ouidius narrat in libris Metamorphoſeos, omnia ficta eſſe à Poëtis ſicut illa de Circe & Medea, & de ſociis Diomedis in aues conuerſis, quæ longo poſt tempore circa tēplum Diomedis volitabāt, de ſociis Vlyſſis, quos Circe mutauit in beſtias, de Arcadibus qui traiecto quodā ſtagno vertebātur in lupos, de ſocero Medeæ, quem illa à ſenectute ad iuuētutem reuocauit, de draconibus, quibus ſimul iunctis Medea volauit per aëra, & de aliis id genus fabulis, quas Poëtæ cum ad oblectationem legentium, tum ad myſticam hominum eruditionem adinuenerūt? Negari tamen non poteſt multa miratu digniſſima verè à Magis eſſe facta. Nā ſcriptura in Exodo commemorat opera Magorum Pharaonis, *Exod. 7* & 1. Reg. cap. 28. ſcribitur de Pithoniſſa quæ ſuſcitauit Samuelem, & Pſalm. 57. de venefico incantante

tante ſapienter aſpidem, ob id obturantem aures ſuas: & Math. 24. *Surgent, inquit Dominus, pſeudopropheta, & dabunt ſigna & prodigia*, non vtique alia arte quàm magica. Ex hiſtoriis Eccleſiaſticis notum eſt, quæ opera admiranda Simon Magus ediderit magicis incantationib. quamobrem (vt fertur) à Romanis publicam ſtatuam meruit hac inſcriptione: Simoni Deo Sancto: vt narrat Iuſtinus martyr in Apologetico, Irenæus libro primo contra Valentinum, Tertullianus in Apologetico, Euſebius libro ſecundo hiſtoriæ Eccleſiaſticæ. Propter quę prodigia idem Simon tãtã in admiratione fuit apud Samaritas, vt quẽadmodum Lucas ſcribit in actis Apoſtolorũ cap. octauo, de illo diceretur. *Hęc eſt virtus Dei, quę vocatur magna*. Narrat B. Hieronymus in vita Hilarionis, cum quidã iuuenis virginem Deo ſacram ad turpes amores illicere nulla ratione potuiſſet, eum ad magicas artes conuerſum, quas apud Mẽphin Ægypti didicerat, adeo illis profeciſſe, vt virgo inſano illius iuuenis amore fureret. Porrò quæ de Strigib. vulgo circumferuntur, non ſunt in totum falſa, ſed multa illis admiranda accidere, qui ea compererunt, viri fide digni, ſicut Sylueſter in opere ſuo de Strigibus, & Alphõſus de Caſtro in eo quod ſcripſit de punitione hęreticorum, non illi quidem tanquam dubia & incerta, ſed tãquam ſibi notiſſima & exploratiſſima tradiderunt.

Iuſtinus martyr. Iræneus. Tertull. Euſeb.

Mira opera Magorũ ex Philoſtrato.

MIRA ſũt quę Philoſtratus in libris De vita Apollonij memorat vel Brachmanas Indorum, vel Gymnoſophiſtas Æthiopum, vel ipſum Appollonium geſsiſſe. Tale eſt illud quod is narrat

libro

libro tertio & capite tertio, vidiſſe Apollonium apud Indos gemina dolia, vnum imbrium, alte-rum ventorum: illud, cum nimia ſiccitate India premebatur, apertum, nebulas emittebat vniuerſam illam terram humectantes: nimios autem imbres occluſum cohibebat: alterũ adapertum, efflabat ventos regionem perflantes, quò ſalubrius eſſet cælum. Tale etiã eſt illud quod ab eodem proditur lib. tertio, c. octauo, cũ Apollonius cum Iarcha & aliis Brachmanis menſę accubuiſſet, tripodes lapideos ſua ſponte fuiſſe motos, & ab æreis pincernis calices in gyrum circumlatos eſſe certa menſura vinum & aquã miſcentes & cyathos proferentes. Nec ſileri debet quod Phyloſtratus libro quarto, capite decimoſexto ſcribit de puella, quæ tanquã mortua portabatur ad ſepulchrum: cuius funeri occurrens in via Apollonius, tanquam ſecreto quædam illi admurmurans & inſuſurrans, ad vitam & integram valetudinem reuocauit. Nec minus mirabile eſt quod idem auctor narrat libro ſexto, capite tertio de ſtatua Memnonis, quam cùm radius Solis circa eius exortum attingebat, & ad os eius perueniebat, ſtatua more hominum loquebatur. His adde quod ab eodẽ memoratur eiuſdẽ libri ſexti capite quinto, iuſſu Veſpeſionis, qui Princeps erat Gymnoſophiſtarum apud Æthiopes, vlmum quandã voce quidem clara & diſtincta, ſed tenui admodũ & quaſi fœminea ſalutaſſe Apolloniũ. Sed illud miratu digniſſimum, quod Philoſtratus tradit capite ſecundo, libri octaui, Apollonium cũ eſſet in prætorio Domitiani Imperatoris, vt putabatur, ab eo condemnandus,

repente ex omnium oculis, euanuiſſe. Quãobrẽ tanto in honore fuit Apollonius apud poſteros, vt eum Hierocles cum Chriſto Domino noſtro conferre auſus fuerit. Sed eius audaciam fregit, inſaniamque coarguit Euſebius Cęſarienſis: Alexander aut Mammeas Imperator Romanorum, in ſuo Lario imagines Chriſti, Abrahę & Apollonij habebat, quòd hos tres maximè omnium miraretur & colleret.

Euſebius in lib. cõtra Hieroclem.

VERVM, ſicut à principio dixi, eorum quæ Magi feciſſe dicuntur, quam plurima falſa ſunt, vel ab ipſis vel ab aliis confićta, & ſuperſtitioſis nimiũq; credulis hominib. perſuaſa. Quis enim vera concedat quę Maga illa apud Virgilium libro quarto Aeneidos promiſiſſe dicitur.

Hæc ſe carminibus promiſit ſoluere mentes
Quas velit, aſt aliis duras imittere curas,
Siſtere aquam fluuijs, & vertere ſydera retro,
Nocturnóſque ciere manes, mugire videbis
Sub pedib. terram, & deſcendere montib. ornos.

Plinio nulla eſt magia.

QuocircaPlinius nullam eſſe putauit Magiæ vim atque poteſtatem, & quę de Magis feruntur, omnia eſſe vana falſaque: totámque Magiam reiicit & damnat. Nam libro 30. capite 2. Immenſum, inquit & indubitatum exemplum eſt falſæ artis quam dereliquit Nero. Non enim ad eam diſcendam Neroni defuit vel ingenium vel diligentia, vel quælibet facultas, nec ſtudium cum eius diſcendæ auidiſſimus eſſet: quin etiam ad eam docendã Tyridates Armeniorum rex nobiliſſimos Magos ſecum ducens venit ad eũ, cænisq; magicis eum initiauit: ſed is regnum quidem à Nerone accepit, Magiam autem quæ nulla eſt doce-

re eum non potuit. Proinde ita perſuaſum ſit, inteſtabilem, irritam, inanem eſſe, habentem tamen quaſdam veritatis vmbras, ſed in his veneficas artes pollere, non magicas. Hæc Plinius. Cui vt concedo plurima Magorum eſſe vana & falſa, ita eſſe talia omnia non aſſentior. Eſſe autem pleraque Magorum promiſſa non ſolum inania & falſa, ſed etiam incredibilia & ridicula demõſtrat Plinius lib. 16. cap. 4. his exemplis, Magi aiunt Æthiopide herba amnes ac ſtagna ſiccari cõiectu, tactu, clauſa omnia aperiri. Achimenide coniecta in aciẽ hoſtium, trepidare agmina, ac terga vertere: Laracem dari ſolitam à Perſarum Rege Legatis, vt quocunque veniſſent, omnium rerum copia abundarent. Apud Democritum inuenitur compoſitio medicamenti, quo pulchri, boniq́ue & fortunati gignantur liberi. Et lib. 25. c. 9. Circa herbam, inquit, quã noſtri Verbenacam vocant Magi mire inſaniunt: hac perunctos impetrare quæ velint, febres abigere, amicitias conciliare, nulliq́ue non morbo mederi. Lege apud Aul. Gellium lib. 10. c. 12. & apud Plinium lib. 28. c. 1. quæ fabulantur Magi de Chameleonte tradita à Democrito magicæ artis principe, qui, quo tempore Hippocrates medicinam, eodẽ magicas artes in Græcia celebrauit, hoc eſt circa bellum Peloponeſiacum, anno poſt Romã conditam trecenteſimo: vt auctor eſt Plinius libro 30. capit. 1.

Figmẽta Magorum Plinio.

Aul. Gellius.

Plinius.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT II.

An omnes effectus Magiæ ſint ſimulati & tantùm apparentes, hoc eſt, non tales reuera quales videntur, an verò ſint aliqui eius effectus etiam veri, & naturales, nempe tales reuera quales videntur.

NONNVLLOS effectus Magorum naturales, & veros eſſe, tũ ex ſacris literis, tum ex aliis probatis hiſtoriis compertum eſt. Nam opera Magorum Pharaonis vera fuiſſe, ſatis indicat ſcriptura c.7. Exodi, itaque ſentiunt Origenes & Auguſtinus. Id quoque declarat Samuel à Pithoniſſa ſuſcitatus: quem fuiſſe verum Samuelem, licet nonnulli in dubium verterint, tamen auctor
Matth. 24. libri Eccleſiaſtici c.16. nos dubitare non ſinit.
Ad hæc Dominus noſter ait vẽturos pſeudoprophetas tempore Antichriſti, qui facient prodi-
2.Theſſ. 2. gia & portenta magna: quæ S.Paulus vocat mẽdacia, non quod omnia per ſe & ſua natura ſint futura falſa, ſed quòd fient ad perſuadendum falſum, & ad decipiendos homines, & quòd putabuntur eſſe vera miracula, hoc eſt, ſupernaturalia opera, cùm non ſint talia. Nonne Deus Deuteronom. 13. denunciat venturos pſeudoprophetas prædicentes futurũ aliquod portentum, quod ita veniet, vt ab illis fuerat prædictum? Dæmones item naturali ſolertia, quæ ſumma illis eſt, & ſcientia cũctarum rerum naturalium quam propter peccatũ non amiſerunt: denique longiſſimi tempo-

tempo

temporis experientia qua pollent, occultas & admirandas rerum facultates & virtutes, ipſarúmque rerũ inter ſe vel ſympathiam vel antipathiã, & quemadmodum inuicem applicari & temperari debeant, quò mirabiles, & inaſitatos effectus producant, optimè norunt, & per Magos miniſtros ſuos præſtare poſſunt. Atque hæc eſt doctrina B. Auguſtini lib. 3. de Trinitate, c. 7. & 8. in libro Octogintatrium quæſtionum, q. 79. & in queſtione 22. in Exodum, à Chriſtianis Philoſophis, iuxta & Scholaſticis Theologis recepta. Neque poſſumus negare (ſunt enim multis Romanæ hiſtoriæ ſcriptoribus prodita) duarum Romanarum mulierum duo facta perquam memorabilia. Cùm enim Mater deorum ex Peſſinunte Phrygiæ, naui adueheretur Romam, ita dicitur hæſiſſe in Tiberi, vt non hominum, non boum vi moueri loco poſſet. Q. Claudia veſtalis quò ſuam caſtitatem probaret, diſcinxit ſe, zonamque naui alligans, eam quo volebat, deduxit. Thucia quoque veſtalis quò ſuam etiam probaret pudicitiam, aquam Tiberi hauſtam cribro tulit vſque ad capitolium, anno vrbis conditę ſexcenteſimo nono, vt tradit Plinius lib. 28. cap. 2. Nec poſſumus inficiari, opera Magorum homines fœminaſuè inflammari ad libidines, & ad amores antè exoſos; cuius rei exemplum affert S. Hieronymus in vita Hilarionis à nobis ſuprà commemoratum. Quanquam duo illa quæ virgines illas veſtales egiſſe diximus, putat ſanct. Thomas in Quæſtionib. de potentia, queſt. 6. art. 5. etiam miniſterio bonorum Angelorum, Deo ſic volente, caſtitatis virtutem & præſtantiam commen

Notabilis ſententia. B. Tho.

commendare & probare hominibus, fieri potuiſſe.

Cæterum plurima Magorum opera eſſe ſimulata, fallentia oculos ſpectantium, nudamq́; tantùm eorum quæ repræſentant imaginem, non autem veram naturam habentia, multi tradiderunt atque compererunt; & ego facile credo. Tales fuerunt (ſi tamen fuerunt) admirandæ metamorphoſes, quas à Varrone proditas cõmemorat B. Auguſtinus lib. 15. de Ciuitate Dei, c. 17. & 18. de ſociis Vlyſſis à Circe mutatis in varias beſtias, de ſociis Diomedis in aues conuerſis, de Arcadibus traiecto quodam ſtagno transformatis in Lupos, de ſtabulariis quibuſdam mulieribus, quas narrat B. Auguſtinus ſuo tempore in Italia viatores quibus caſeum dabant veneficiis imbutum, mutare ſolitas in iumenta, eorúmque opera ad portanda onera aliquamdiu vſas, rurſus in priſtinas hominum figuras reformaſſe.

Lamiarum ingenium & libido.

Tale quoque fuit quod Philoſtratus lib. 4. c. pite 5. tradit accidiſſe Apollonio; erat enim quædã Lamia, quæ ſpeciẽ gerens pulchræ mulieris, ſimulabat ſe captam amore cuiuſdam Menippi iuuenis formoſi, eique velle nubere. Die igitur nuptiis dicato, mulier illa conuiuium apparauit lautiſſimum, maxima auri, argenti, ornamentorum, omnis generis vini & dapum copia inſtructiſſimum, quo cum ingreſſus eſſet Apollonius, ad eos qui aderant conuerſus, inquit: Tantali hortos videtis, qui ſicut Homerus ſcribit, apparebant eſſe aliquid, cùm nihil tamen eſſent: talem enim eſſe hunc omnem apparatum exiſtimare debetis, neque enim quæ apparet materia, vlla ſubeſt, ſed

materiæ

materiæ duntaxat ſimulachrum eſt & imago. Hæc autem ſponſa, vna eſt è numero lamiarum, quas aliqui laruas, aliqui lemures appellant. Sunt autem ad amorem & venerem pronæ, & humanas carnes vehementer expetunt, venereorum cupidine allicientes eos quos cupiunt poſtea deuorare. Atque his dictis totus ille apparatus ex oculis omnium euanuit: & illa mulier ſeſe Lamiam eſſe confeſſa eſt, & voluiſſe Menippum voluptatibus explere, vt eius poſtea corpus deuoraret: conſueuiſſe enim pulchrorum iuuenum corporibus veſci, vbi ad ſummam ſanguinis abũdantiam perueniſſent. Non ſunt admodum diſſimilia quæ *26.* quæſt. *5.* cap. Epiſcopi, de nonnullis ſtrygibus narrantur, quas dæmones deluſa earum imaginatione credere faciebant, longa terrarum ſpatia per aëra equitando conficere, & cum Diana & Herodiade in amœniſſimis locis iucundiſſimè epulari & ludere; cùm neque verè transferrentur, neque perſonis, quibus credebant, adeſſent, ſed tantùm imaginationum ludificatione iſta conſtarent.

Hoc etiam euidentiſſimis rationibus probari poteſt. Magi enim promittunt ſe ex lapidibus vel lignis leones vel lupos ſubito producere poſſe, & nonnunquam in ſpectaculis ex terra faciunt ſubitò exiſtere leones vel lupos: conſtat autem eiuſmodi animalia perfecta citra ſupernaturalem Dei potentiam nulla ratione gigni poſſe niſi ex ſemine, nec ad iuſtam magnitudinem, niſi ſtatis temporum interuallis peruenire poſſe. Dicuntur etiam mortui à Magis reuocari ad vitam, ſicut traditum eſt de puella illa quam Apollonius

reuiuiſcere fecit, & de Alceſte quodam ab Hercule ad vitam reſtituta. Plin. etiam lib. 7. c. 37. narrat Aſclepiadem celeberrimum tempore Pompeij Magni medicum, quendam hominem mortuum è funere retuliſſe & ſeruaſſe. Non poſſe autem Magos verè mortuos ad vitam reuocare, ita concluditur: Si animus hominis eſt mortalis, non poteſt ſemel extinctus: idē numero reuiuiſcere; ſin autem eſt, vti verè eſt, immortalis, non poteſt vllis hominum vel dæmonum artificiis, vel vllis naturalium agentium viribus rurſus ad corpus ſuum animandum viuificandumque reuocari; nàm cùm ſit immaterialis & incorporeus, eſt ſupra omnis naturæ corporeæ facultates; nec vllius rei creatæ poteſtati ſubiacet. Neceſſe eſt igitur, reſurrectiones mortuorum quæ à Magis factæ narrantur, vel eſſe fabuloſas, vel fuiſſe ſimulatas, & tantùm in ſpeciem factas.

Nulla vi & arte magica poſſe mortuos reuiuiſcere.

CAPVT III.

An ſit aliqua Magia naturalis.

DICAT iam vſus obtinuerit vt nomen Magiæ ferè in malam partem accipiatur; pro ea nimirum arte quæ opera, & adminiculo dæmonum res mirabiles vel facit, vel facere ſimulat; & Magi vulgo dicantur, qui ex commercio quod habent cum dæmonibus, res ſtupendas efficiant, veluti ſunt præſtigiatores, incantatores, necromantici, & alij malefici homines: attamē nec nomen Ma-

giæ abſolutè & præciſe ſumptum hoc ſignificat, nec à principio ſic fuit vſurpatum, ſed vniuersè pro quadam facultate, per quam homines efficiebant res inuſitatas & admirãdas ratione quadam occulta, & aliis hominibus incognita. Sic generaliter ſumpta Magia, dupliciter diuidi poteſt: altera enim eſt naturalis, altera nõ naturalis. Naturalem voco, quæ cognitione & applicatione quarundam ſingularium virtutum, quæ ſunt in rebus naturalibus, quæque latent ferè mortales, agentia & patientia ſuo loco & tempore, & ſicut opus eſt inuicem componendo & temperando, effectus quoſdam inuſitatos & admirandos, & quorum ratio videtur incomprehenſibilis, moliuntur. Magia autem non naturalis dicitur, quæ etiam mira efficit, verumtamen nõ vtens viribus agentium naturalium, ſed ſola dæmonum opera & ope. Naturalis autem Magia rurſum triplex tradi poteſt: alia enim dici poteſt humana, quia humano ſtudio & diligentia comparatur, altera Diuina, quæ per reuelationem vel à Deo, vel ab Angelis bonis percipitur: Tertia, Dæmoniaca quam dæmones tradunt iis hominibus, qui ſe illis impia ſocietate & fœdere deuinxerũt. *Triplex Magia naturalis.*

Esse autem Magiã quandã naturalem, quæ eſt ſecretior quædam & abſtruſior ſapiẽtiæ pars, & quæ occulta quadam cognitione & vſu quarundam rerum naturalium mira perficit, nullo modo viris doctis dubitandum eſt. Quis enim vel tinctus duntaxat literis philoſophicis, neſcit eſſe multas virtutes rerum naturalium occultas, mirabilium rerum effectrices, quas ſi quis benè noſcet, & ad vſum accõmodare ſciret, haud dubie *Eſſe naturalem quandã Magiã.*

mira poſſet efficere. Multa ſunt naturæ miracula incompertæ adhuc rationis, & (vt Plinij verbis vtar) in naturæ maieſtate penitus abdita: hæc ſi quis hominum illis rebus naturalibus occultè vtens, faceret, Magus vulgo diceretur, & nõ niſi auxilio dæmonum talia facere crederetur; cùm tamen opera illa eſſent naturalia, & naturaliter à cauſis naturalibus profecta. De miraculis naturæ integrum librum ſcripſit Ariſtoteles, qui inſcribitur, De admirandis auditionibus, quanquam eum nonnulli adſcribũt Theophraſto. Plinius cum aliis libris multa, tum plurima ſecundo libro Naturalis hiſtoriæ prodidit, & Proclus in lib. De Sacrificio, & Magia, & B. Auguſtinus lib. 21. De Ciuitate Dei, cap. 4. & 5. Albertus Magnus lib. 2. Mineralium, Tractatu 2. c. 1. 11. & 17. & Fracaſtorius in lib. De Sympathia, & Ficinus libro 4. Theologiæ Platonis, c. 2. multaque eius generis ſparſa leguntur in libris Cardani de ſubtilitate & varietate rerum; quorum hîc nonnulla ex Plinio recenſebo lib. 2. cap. 96. Iuxta Harpaſa oppidum Aſiæ, cautes ſtat horrenda vno digito mobilis, eadem, ſi toto corpore impellatur, reſiſtens. Duo ſunt montes iuxta flumen Indum, alteri natura eſt, vt ferrum omne trahat, alteri, vt reſpuat; itaque ſi ſint claui in calciamento, in altero auelli non poſſe, in altero ſiſti. Et cap. 105. Hæc eſt natura Naphtæ circa Babyloniam profluens bituminis liquidi modo, vt in eam vndecunque viſam protinus tranſiliat ignis. Ita ferunt à Medea pellicem crematam, poſtquam ſacrificatura ad aras acceſſerat, corona igne rapta, & cap. 107. In Nymphæo exit è petra flamma

Miracula naturæ.

quæ

quæ pluuiis accẽditur,& c.103. In Dodone Iouis fons cùm ſit gelidus, & immerſas faces extinguat;ſi extinctæ admoueantur,accendit. In Illyriis ſupra fontem frigidum expãſæ veſtes accenduntur.Idem Plinius libro vltimo,cap.4.Adamas (ſic Græcè dictus, quòd nec ferro, nec igne dometur)hircino tamen rumpitur ſanguine:& cum magnete lapide in tantum diſſidet, vt iuxta poſitus ferrum non patiatur abſtrahi, aut ſi admotus magnes apprehenderit,rapiat atque auferat. Verùm nihil eſſet mirabilius magnete,ſi vis eius nõ adeo nobis eſſet nota & explorata. Nam rationem cur ferrum ad ſe trahat, & acum nauticam ſua vi tactam eatenus agitet, quoad illa directo Septentriones ſpectet, quis nobilium philoſophorum non diligentiſſimè inueſtigauit?quis autem adhuc comperit aut ſatis explicauit?Sed omnia excedit miracula Echneis piſciculus quem Latini vocant Remoram, cuius meminit Ariſtoteles lib.2.De Hiſtoria animalium cap.14.ſed Plinius libr.32.cap.11. non ſolùm ab antiquis de eo prodita,ſed etiam ſibi ſuiq́ue temporis hominibus planè cognita & explorata tradens, ait eum ſenipedalem eſſe,limaci magnæ ſimilem, adhærentemque nauigiis, licèt ea ſint ingentia curſuque incitatiſſimo ferantur, eorum tamen ita frenare impetum,vt ſtare cogat,non labore vllo,nec renitendo, nec aliter quàm adhærendo. Fertur Actiaco bello tenuiſſe Prætoriã nauim Antonij properantis circumire, & exhortari ſuos, donec iret in aliam. Ideoq́ue Cæſariana claſſis impetu maiore protinus venit. Tenuit etiam eius memoria Caij principis ab Aſtura Antium remigantis

Remora piſcis.

quinquiremem quadringentorum remigum viribus propulſam, eiúſque adhærens gubernaculo: feruntque Cæſarem peculiariter miratum quomodo adhærens tenuiſſet, nec idem polleret in nauigium receptus. Hactenus ex Plinio. Nec modo quæ ratione carent, ſed etiam homines mira edere & non cernentibus incredibilia cùm alij teſtificati ſunt, tum haud dubium reliquit S. Auguſtinus multis certiſque eius rei poſitis exemplis. Nouimus, inquit, lib. 14. de ciuitate Dei, cap. 23. hominum quorundam naturas multum cæteris diſpares, & ipſa raritate mirabiles, quædam vt volunt de corpore ſuo facientium, quæ alij nullo modo poſſunt; & audita vix credunt. Sunt enim qui aures mouent, vel ſingulas, vel ambas ſimul. Sunt qui totam cęſariem, capite immoto quantum capilli occupant, deponunt ad frontem, reuocantque cùm volunt. Sunt qui eorum quæ deuorauerunt, incredibiliter plurima & varia, paululum pręcordiis contrectatis, quod placuerit, integerrimum proferunt. Nonnulli ab imò ſine pædore vllo, ita numeroſos pro arbitrio ſonitus edunt, vt ex illa etiam parte cantare videantur. Ipſe ſum expertus ſudare hominē ſolere cū vellet, notū eſt quoſdam flere cùm volūt, atq; vbertim lachrymas fundere. Presbyter fuit quidam nomine Reſtitutus in parœcia Calamenſis Eccleſiæ, qui quibuſcunque volebat, ita ſe auferebat à ſenſibus, & iacebat ſimillimus mortuo, vt non ſolùm vellicantes & pungentes minimè ſentiret, ſed aliquando etiam igne vreretur admoto, ſine vllo doloris ſenſu: nec in eo vllus inueniebatur anhelitus. Hæc ibi Auguſtinus.

IAM

IAM verò Sphæram illam quam tradit Cicero primo libro Tuſculanarum diſputationum,& ſecundo libr. de Natura Deorum ab Archimede primùm, & deinde à Poſſidonio factam, omnes cœleſtium orbiū cōuerſiones ſuis motibus clariſſimè perfectiſſimeq; repræſentantem, quis humanum ac non potiùs diuinum aut dæmoniacū inuentum & opus credidiſſet? Huc etiam referri poteſt quod Albertus capite tertio libri ſui De moribus Animalium commemorat, duos in Germania natos eſſe pueros, quorum altero iuxta domorum oſtia incedente, omnia oſtia verſus ſiniſtrum, illius aperiebantur, tametſi clauſa eſſent: idemque contingebat alteri puero illius fratri, verſus latus eius dextrum,& hoc dicit vidiſſe multos, negatque id referri poſſe alio, quàm in proprietatem occultam quæ vtrique in eorum ortu indita eſt à cœlo: quanquam ego vereor ne illud non fuerit verum: aut ſi fuit, nō puto id naturaliter ſine interuentu & opera dæmonum fieri potuiſſe. *Sphæra Archimedis.*

SI igitur tam mira ſunt naturæ opera, cur nō ſapiens recōditiori naturalium rerum cognitione vſuq; præditus ſimilia facere poſſet? Atque hæc eſt Magia naturalis. Tales erant apud Perſas Magi (ait Philo in libro, Quod omnis probus ſit liber) naturæ ſcrutatores, præ veritatis cognoſcendæ ſtudio, qui per otium diuinas virtutes cōtemplantur clariùs, & alios iiſdem initiant myſteriis. Et in libro De ſpecialibus legib. Veram, inquit, Magiam, hoc eſt, Perſpectiuam ſcientiam, per quam Naturæ opera cernuntur clariùs, et honeſtam expetendamque, non plebeij ſolùm *Quales Magi Perſarum.*

teſtantur, ſed etiam Reges regum maximi, pręſertim Perſici, tam curioſi harum artium, vt regnare non liceat niſi familiariter cum Magis verſato B. Hieronymus exponens ſecundum Danielis caput: Magi, inquit. ſunt, qui de ſingulis philoſophantur, nec malefici ſunt, ſed Philoſophi Chaldæorum, & ad artis huius ſcientiam reges quoque & Principes eiuſdem gentis omnia faciunt. Vnde & Magi in Saluatoris noſtri natiuitate primi, ortum eius intellexerunt, Huius artis excellenti peritia, cēſet Philoſtratus Apollonium Tyaneum mira quæ de eo narrantur, effeciſſe, idemque ſenſit de illo Iuſtinus martyr in Quæſtionibus ad Orthodoxos, quæſtione vigeſimaquarta ita ſcribens: Apollonius, vt vir naturalium potētiarum & diſſenſionum atque conſenſionum earum peritus, ex hac ſcientia mira faciebat, non auctoritate diuina. Hanc ob rem in omnibus indiguit aſſumptione idonearum materiarum, quæ eum adiuuarent ad id perficiendum quod efficiebatur. Et Apollonij quidē opera quoniam facta ſunt ex ſcientía rerum naturalium ad corporalem actionē hominum, nō euertit Deus. Sic ibi Iuſtinus. Huius Magiæ naturalis fiducia auſus eſt Archimedes admirandum illud theorema ponere.

Matt. 2.

Iuſtini martyris teſtimonium de Magia Apollonij Tyanei.

Qvamtvmlibet onus quibus libet viribus mouere: nec poſuit modo, ſed & apertiſſimè demonſtrauit: & quia id regi Hieroni incredibile videbatur, ſpeculationem illam ad praxim traduxit, ingentem nauem onerariam quam ingens hominum turba, vix maximo labore mouere poterat, hominibus multis ponderibusque

Archimedis ſcientiæ potentia.

impoſitis

impoſitis, procul aſſidens, quieta impellens manu, vi quadam multifidæ machinæ, tranquillo quaſi mari prolaberetur, ad ſe aduxit. Cúmque Marcellus maximo exercitu terra marique Syracuſas obſideret. Archimedes ad vrbis propugnationem, mirabiles terribileſque omnis generis machinas telaque huius Magiæ naturalis ſcientia adinuenit, quibus tantas hoſtium ſtrages paſſim edebat, vt Romani incredibili admiratione terroreque perculſi, dicerēt ſe nō contra homines, ſed contra Deos pugnare. Quid dicam de ſtupendo illo Architæ Pythagorici commento? à quo plerique nobilium Græcorum tradunt & apud Aul. Gellium lib. 10. cap. 12. Phauorinus Philoſophus pro certo cōfirmat, ſimulachrum columbæ è ligno ratione quadam mechanica factū, volaſſe, ita erat ſcilicet liberamentis ſuſpenſum, & aura ſpiritus incluſa atque occulta concitum. Hac etiam arte ferunt Albertum Magnum caput æneum, quod maxima ſpectantium admiratione loqueretur, fabricaſſe. Seuerinum etiam Boëtium, in epiſtola quadam ſiue à Caſſiodoro, ſiue à Theodorico ad eum ſcripta, dicitur, huius artis vi, miracula feciſſe, hoc eſt, vt metalla mugirent, æneus anguis ſibilaret aues ſimulatæ dulciſſimè canerent, homines ærei in aëre buccinarentur. Verùm de his ſatis, illudque ratum & indubitatum ſit, eſſe quandam Magiam naturalem, quam qui tenent (pauciſſimi autem benè tenēt) poſſunt mira facere, quæ rude vulgus putat opera & auxilio dæmonum fieri: tum quia opera illa ſunt inuſitata: tum quod ſecreta quadam ratione & aliis occulta fiant. Quamobrem plerique

Plutarchus in Marcello.

Colūba lignea volans.

Caput æneū loquens.

Mira opera Boëtij.

quę putant eiuſmodi homines habere conſortium cum dæmonibus, & non niſi eorum ope illa præſtare. Talem de ſe fuiſſe hominum opinionem, quodā loco ſcribit Galenus: & Boëtius lib. 1. de conſolatione, proſa quarta, queritur ſe, propter reconditioris Philoſophiæ cognitionem, & quarundam rerum mirabilium effectionem, tanquam magicis & maleficis artibus imbutum, fuiſſe, accuſatum, & damnatum.

Naturalis Magia Salomonis. *3. Reg. 2.*

MAGIÆ autem naturalis, non humano ſtudio partæ, ſed à Deo vel Angelis bonis acceptæ, manifeſtum eſt argumentum perfectiſſima rerum omnium naturalium ſcientia diuinitus infuſſa Salomoni: per quam veriſimile eſt, eum mira effeciſſe, aut certè ſi voluiſſet facere potuiſſet. Ioſephus certè lib. octauo de Iudaicis antiquitatibus ait, Salomonem inſtituiſſe occulta quædam remedia ad pellendos morbos & fugādos dæmones. Incantationes, inquit, compoſuit quibus morbi pelluntur, & coniurationum modos reliquit ſcriptos, quibus ita fugantur dæmones, vt deinceps nunquam reuerti audeant: atque id ſanationis genus etiam ſuo tempore apud Iudæos in vſu eſſe, & ſe vidiſſe Eleazarum Iudęum, præſente Veſpaſiano aliiſque Principibus, multos à dæmonibus vexatos, hac ratione liberaſſe. Modus curationis erat hic: admoto naribus dæmoniaci annullo, ſub cuius ſigillo incluſa erat ſpecies cuiuſdam radicis à Salomone indicatæ, ad eius olfactum, per naſum, contrahebatur dæmonium, & collapſo mox homine, adiurabatur dæmonium ne ampliùs rediret, Salomonis mentioneq; facta, & incantationibus eius recitatis. Diſ-

ceſſus

ceſſus autem dæmonis ab hominis, illud erat indicium, quod iuſſu Eleazari egrediens, vas plenum aqua ibi poſitum, inuiſibiliter euertebatur. Hæc ex Ioſepho. Sed profecto illa ratio eiiciendi dæmonem, non ex Magia naturali, ſed ex ſuperſtitioſa & Diaboli artificio compoſita proficiſcebatur, nec eam credibile eſt inſtitutã eſſe à Salomone, niſi fortè poſtquam is Dei gratiam perdidit, in cultũ idololatriæ prolapſus. 3.*Reg*.11 Iuuenis etiam Tobias, mirabilem vim eius piſcis quem in Tigri ceperat, Angelo Raphaele docente, cognouit: nam ſic Tobiæ dixit Raphael (vt legitur. cap. 7. illius libri) *Cordis eius particula, ſi ſuper carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dæmoniorum, ſiue à viro, ſiue à muliere, ita vt vltra nõ accedat ad eos: fel autẽ eius, valet ad vngẽdos oculos, in quibus fuerit albugo, & ſanabuntur*. Simili remedio piſcis, Gregorius Turonenſis Epiſcopus cùm puer eſſet, diuinitus admonitus, patrẽ ſuum à grauiſsimo morbo liberauit.

NONNVNQVAM etiam Magiam naturalem diſcunt homines à dæmonibus. Sic enim Magos Pharaonis eam didiciſſe, certum eſt. Immo ferè, qui hanc Magiam tenent, cum ſint homines minimè probi, & Philoſophiæ aliarumque liberarum doctrinarum rudes, & imperiti, non dubium eſt quin vel ipſi eam artem à dæmonibus didicerint, vel ab his quibus eam dęmones tradiderũt. Vix enim vlli mortalium, aut certè paucíſsimis, nec niſi iis qui acerrimo fuerint ingenio, & longinqui temporis diligenti obſeruatione vſi, talis Magia naturalis contingere poteſt.

CAPVT

CAPVT IIII.

An ſit aliqua Magia non naturalis, hoc eſt, quæ non ad naturam, ſed ad dæmones neceſſariò referri debeat.

MVLTA faciunt Magi, quæ nullo modo effici poſſunt per cauſas naturales, ſed ea neceſſariò referri debent ad aliquas ſubſtantias incorporeas, quæ occultè cum ipſis Magis, & per ipſas operantur. Magi enim nonnũquam faciunt ſtatuas è ligno vel alia materia factas, nullo extrinſecus impellente, moueri ex ſe motu progreſſiuo & humano; quinetiã loqui & reſpõdere ad quæſtiones de variis rebus propoſitas: ſi id fieret naturaliter, cùm natura nunquã det operationem aliquam, niſi dando formam ex qua illa operatio procedit, ſupradictæ verò actiones, ſint tantummodo animalium perfectorum, & quædam propriæ hominis oporteret in illa ſtatua productam fuiſſe animam ſentientem perfectam, & animam rationalem. At nec huiuſmodi animæ poſſunt eſſe ſubiectiuè in tali materia, qualem habent illæ ſtatuæ, quippè quæ carent vita & ſenſu, nec animalia pefecta poſſunt generari, niſi ex ſemine à ſuis ſimilib. nec poteſt natura ſimul & generare animal perfectum, & perfectam illi magnitudinem dare: Neceſſe igitur eſt, prædictas operationes ſtatuarum, non à natura, ſed ab aliquo dæmone, qui intra illam ſtatuam latet, proficiſci. Deinde, Magi quædam

quædam manifeſtant occultiſſima, & quæ ratione humana nota eis eſſe non potuerant, veluti furta clam facta, theſauros alicubi reconditos, res quæ in remotiſſimis regionibus geruntur, quæ quiſque olim, vel dixit, vel fecit, deniq; prædicunt quædam futura: hæc autem opera ſunt mentis, & quidem ſublimioris atque præſtantioris, quàm eſt humana. Præterea Magi cùm volunt mira illa facere, certis quibuſdam veſtibus induuntur, ducunt quaſdam lineas, deſcribunt figuras, pingunt characteres, & alia quædam adhibent, quæ per ſe nec vim habent naturalem producendi illos effectus, nec præparandi materiam ad illos producendos, aut accipiendos: non igitur Magi opera illa faciunt per cauſas naturales.

AD HÆC, ſuprà omnis naturæ corporeæ poteſtatem eſt, illud quod nonnunquam faciunt Magi, vt ad eorum præſentiam, & fores & alia loca quæ clauſa ſunt, repentè pateſiant, interdum etiam ſe vel alios repentè ex hominum conſpectu ſubducunt, quod de Apollonio Tyaneo memoriæ proditum eſt: is enim cùm ſiſteretur in Prætorio ante Domitianum Imperatorem, repentè ex oculis omnium euanuiſſe dicitur. His accedit quod Magi non faciunt hæc, niſi pronunciando certas quaſdam voces & verba, in quibus totam illi, vel maximam vim artis Magicæ ponunt, voces autem & verba, cùm ex ſe non habeant aliam vim quàm ſignificandi, vel quodammodo afficiendi auditum, non poſſunt eſſe cauſa vt aliquid fiat, niſi dupliciter, vel ratione rerum, quæ illis verbis dicuntur, quæ res intellectæ

Quomodo voces poſſunt eſſe cauſa efficientes aliquarum rerum.

intellectæ ab audientibus, eos variæ afficiunt & mouent, præſertim adiuncta decenti conuenientiq; actionis & pronunciationis ratione, & hoc modo oratorum & concionatorum verba mouere ſolent audientes, ſed hic modus mouendi, nonniſi ad audientes, qui intelligunt, pertinere poteſt. Vel mouent verba, propter ſuauitatem modi, quo modulatè, & artificioſè cum ſuauitate & dulcedine auditum afficiunt, qua ratione non ſolùm homines, ſed etiam animalia vocibus muſicis variæ affici, & permoueri cernimus: neutrum autem horum reperitur in vocibus Magorum, non igitur per illas voces, tanquam per cauſas naturales, illos ſuos effectus producunt. Iam verò, cum Magi ad faciendum quod volunt, adhibeant quaſdam inuocationes, obteſtationes, comminationes, ſacrificia, proſtrationes corporum, & alia eiuſdem generis; quis non liquidò cernit hæc non poſſe referri ad naturam corpoream ratione & intelligentia carentem, ſed ea naturæ alicui incorporeæ, & intelligenti, cuius Magi opem implorant, & ſine cuius concurſu, quod intendunt efficere non poſſunt, exhiberi?

POSTREMÒ, ne quis vel ambigendi, vel cauillandi reliquus ſit locus, illud meo iudicio omnem tollit dubitationem, quod non ſolùm Magi miranda illa opera per ſeipſos faciunt; ſed quaſi quædam dictata tradentes aliis, eadem per illos perficiunt: quin etiam vſu venit quoſdam planè ignorantes, an illa eſſent, vel à Dæmone tradita, vel magicis prauitatibus infecta, fidem tamen habentes illis ſibi dictatis, eiſque vtentes,

mira

mira etiam feciſſe, quod apertè demonſtrat, facultatem eiuſmodi res perficiendi non eſſe naturalem. Non me fugit, Petrum Apponenſem, Cardanum, maximè verò Pomponatium in libro de Incantationibus, eiuſmodi opera Magorum excluſis dæmonibus, ad ſolas cauſas naturales conatos eſſe referre, ſed fruſtra & infeliciter. Verùm eorum opinionem infrà explicabimus, & refellemus. Sciendum autem eſt, hanc noſtram ſententiam quam hîc docuimus & confirmauimus, ab omnibus Platonicis fuiſſe probatam & literis traditam, hoc enim ſenſit Platinus, Porphyrius, Iamblicus, Proclus: hæc etiam fuit & Pytagoreorum doctrina; imò ante hos omnes idem in Primandro, ſenſit & docuit Mercurius Triſmegiſtus.

CAPVT V.

An ſpiritus illi Quorum opera & auxilio Magi mira faciunt, ſint boni, vel an mali.

SVBSTANTIAS incorporeas quę fauent Magis, eoſque iuuant, ad illa opera facienda, quæ non fiunt per cauſas naturales, ſed excedunt naturæ corporeæ poteſtatem, non eſſe bonos Angelos, ſed malos, quos trito iam vocabulo Dæmones appellamus, multis ſanè firmis manifeſtiſque argumentis oſtendi & concludi poteſt. Primò, eiuſmodi ſpiritus iubent ſe à Magis adorari tanquam deos, ſibique ſacrificia fieri, hoc au-

tem eſt proprium dęmonium, qui honorem diuinitatis, quem à principio affectantes aſſequi non potuerunt, decipiendis hominibus, aliquo modo obtinere cupiunt. Boni autem Angeli, eiuſmodi honores non ſolùm non optant, ſed etiam vehementer auerſantur. Vnde legimus in Apocalypſi, Angelum quendam prohibuiſſe ne Ioannes ipſum adoraret, dixiſſeque: *Vide ne feceris; conſeruus enim tuus ſum, &c. Deum adora.* Deinde Magi ſunt homines flagitioſiſſimi, & artibus magicis abutuntur ad inferendum exitium aliis, hoc eſt, ad patrāda adulteria, furta, homicidia, atque adeo infanticidia: boni autem Angeli, nec maleficis hominibus fauent, & ab eiuſmodi ſceleribus abhorrent. Poſthæc, Magi multa miſcent mendacia multaſque fallacias, quibus homines circumueniunt, & decipiunt: ad quod Angeli boni cooperari non poſſunt. Præterea, Magi inuocando eos quorum abutuntur opera, minantur illis quędam impoſſibilia niſi venerint: & cùm venerunt; imperant illis, & cogunt ne inde diſcedant; hoc autem imperium non poſſunt habere homines in Angelos bonos: habent autem in Dæmones, vel quia ſuperior dæmon, cum quo Magi habent ſocietatem, & fœdus fecerunt, cogit inferiores dæmones parere iuſſis Magorum, vel ſimulant dæmones ſe cogi à Magis, cùm tamen id voluntariè faciant, nec ab illis cogi queant, quò facilius decipiant homines, tantam vim & auctoritatem Magorum admirantes, & illis fidem adhibentes. Quod autem Dominus noſter argumentatur, ſe non eiicere dæmones poteſtate Principis dæmonum quia non poteſt Satanas Satanam eiicere,

Apoc. 19

Quomodo Magi Dæmonibus imperent.

Mat. 12. Luc. 11.

alioqui regnum eius diuideretur, nec diu ſtare poſſet, intelligendum eſt de perfecta eiectione dæmonis ab homine, hoc eſt, tam ex corpore eius quàm ex animo, vel de eiectione quæ proficiſcitur ex odio dęmonis, & deſiderio euertendi imperium quod habet in homines. His adde, quia vt benè, inquit Euſebius lib. 5. De præparatione Euangelica c. 7. vnde potuerunt Magi diſcere verba illa & cæremonias quibus dęmones aduocant, eoſque vel loco, vel annulo, vel vaſi, vel ſtatuæ vel aliis rebus adeſſe cogunt. Vnde ſcire quibus ſacrificiis, libamentis aut ſuffimentis dæmones auertantur & fugentur, vel oblectentur & alliciantur? & alij quidem dæmones aliis rebus, vnde, inquam homines hæc diſcere potuiſſent, niſi ab ipſis dæmonibus?

QVID quod non eſt credibile, hominē poſſe imperare Angelis bonis, eoſque vel reluctantes cogere & compellere ad aliquid faciendum; quod tamen Magos facere diſertiſſimis verbis declarauit Porphyrius Phyloſophus in epiſtola ad Anebonum Ægyptium, quam Euſebius lib. 5. De præparatione Euangelica capite ſexto ſcriptis ſuis inſeruit, ex ea verò nonnulla quæ ad rem pręſentem maximè pertinent, hîc adſcribam. Proponit autem in ea epiſtola Porphyrius nonnullas dubitationes circa ea quæ Magi faciunt Dæmones inuocando. Prima dubitatio eſt, Quomodo Magi inuocant & obſecrāt dæmones tanquam ſuperiores, & eiſdem tamen tanquam inferioribus imperant, & quod volunt, facere eos cogunt. Secunda: Cur Dij Magorum iubent homines eſſe iuſtos, ipſi autem à Magis iuſſi, multa

Dubitationes nonnullæ Porphirij de iis quæ faciūt aut dicunt Magi inuocando Dæmones.

patrant iniqua, & flagitioſa. Tertia: Nolunt illi exaudire Magum, qui non multis diebus ante ſe abſtinuerit à Venere, ipſi tamen iuſſu Magorum illiciunt & incitant homines ad turpes & nefandas libidines. Quarta: volunt Magum inuocaturum ipſos, ante ab eſu carnium abſtinere, cùm ipſi tamen nidore ac ſanguine cæſarum animalium maximè oblectentur. Quinta: ei qui mortuum tetigit, ad operationes magicas accedere non licet, cùm tamen mortuis & cadaueribus animalium res magicæ ferè peragantur. Sexta: Magi minantur Soli & Lunæ & Diis cæleſtibus, dicentes ſe conciſuros cælum & arcana Iſidis educturos, & Oſiridos membra Typhoni tradituros, niſi Dij aduentant & reſpondeant ipſis: abſurdum tamen videtur, Deos quaſi infantes, eiuſmodi fictis minis & terroribus commoueri. Moueri autem eos iſtis minis, Cheremon ſacer ſcriba teſtatur, & hæc eſſe illa inquit, quibus Dæmones maximè coguntur. Septima: preces autem & orationes, quibus vtuntur Magi inuocantes ſuos Deos, inanes & ridiculæ videntur, ſic enim eos compellant: Tu, inquiunt, qui è limo emerſiſti, qui ſedes in loco, qui nauigio nauigas, qui ſingulis horis formam commutas, & in ſingulis Zodiaci ſignis commutaris. Atque his precationibus & adiurationibus aiunt Deum ſe hominis viſui ſubiicere. Octaua; Quid ſibi volunt verba illa barbara, & nihil planè ſignificantia, quibus Magi vtuntur ad deos ſuos aduocandos? nam ſi ad verborum ſignificationem Dij reſpiciunt, quacumque voce eadem res ſignificetur, mouebuntur: non enim Dij ſunt Ægyptij vel Scythæ, vel illis

inguis vtuntur, aut illas tantùm norunt. Nona: ;ùm Dæmones ſint ſupra ordinem rerum ſenſibilium, quomodo poſſunt rebus ſenſibilibus vel illici, vel etiam cogi? quare aut Magorum malignitate hæc omnia ſunt excogitata, qui noſtras paſſiones Deo attribuere auſi ſunt: aut aliter homines de Deo cogitant, quàm rei veritas habeat. Hæc in illa epiſtola Porphyrius. Iamblicus autẽ, quem Simplicius & alij ob magnam peritiam rerum diuinarum, cum incredibili ſtudio & religione coniunctam, diuum prænominare ſolent, in libro, quem De Myſteriis Ægiptiorum ſcripſit, ad ſupradictas omnes Porphyrij dubitationes reſpõdere conatur: ſed eiuſmodi sũt omnia eius reſpõſa, vt mihi quidẽ videãtur eſſe magis incredibilia & abſurda, maioribúſq; implicata difficultatibus, quã illę ipſæ, quę ꝓpoſitę sũt dubitationes.

Sᴇᴅ quæret aliquis, cur Dæmones non niſi ſub certis quibuſdam cæli conſtellationibus & non niſi certis quibuſdam, vel lapidibus, vel herbis, vel figuris, aut aliis ſignis adhibitis, aduocentur à Magis, nec aliter opera magica fiant? Reſpondeo, id quidem facere Dæmones varias ob cauſas. Primò vt inducant homines in eum errorem, vt credant eſſe aliquod numen & diuinitatem in ſtellis, eáſque pro Deo adorent & colant. Deinde, vt ſimulando per ſtellas multa maleficia, multaque incommoda & detrimenta inferri hominibus infament eas, & exoſas reddant hominibus. Præterea, quia dæmones, cùm non niſi per cauſas naturales operentur, animaduertunt, ſecundum certas aliquas conſtellationes, materiam circa quam operari volunt, magis affici &

Notabilis dubitatio.

præparari ad effectus illos accipiendos. Hinc fit, vt nonnunquam Dæmones ſecundùm incrementa Lunæ,maximè quoſdam vexent, qui propterea vocantur Lunatici, quos Dominus ſanaſſe dicitur in Euangelio Mathæi cap. 4. & 13. cum enim cerebrum hominis, auctore Ariſtotele, ſit omnium corporis partium humidiſſimum, ideóque maximè ſubiiciatur poteſtati Lunæ,quæ magnam habet potentiam & vim commouendi humores,in cerebro autem perficiantur actiones interiorum ſenſuum, hinc fit, vt Dæmones ſecundùm incrementa Lunæ, maximè perturbent phãtaſiam hominis, quia vident tunc cerebrum eius ad id eſſe magis præparatum.Porro Dæmones,ſicut dixit beatus Auguſtinus 21. De ciuitate Dei, cap. 6. alliciuntur herbis,lapidibus, animalibus, carminibus aliiſque cæremoniis, non tanquam animalia cibis,ſed vt ſpiritus ſignis, ea ratione,vt hæc illis exhibentur in ſignum diuini honoris, cuius illi ſunt cupidiſſimi. De hoc vide S. Thomam prima parte,quæſt. 115. art. 5.

CAPVT VI.

Quæ opera admiranda poſſint facere Dæmones vel per ſeipſos,vel per Magos.

Iob. 1. & 2.

DVo ſunt hîc ponenda ex ſacris literis ſatis manifeſta,vnum eſt,Dæmones per ſe ex vno loco in alium moueri, & quidem maxima celeritate. Legimus enim in libro Iob, Satan

Deo interroganti vnde veniret, reſpondiſſe: *Circuiui terram & perambulaui eam*, & Dominus in Euangelio ait quendam ſpiritum nequam egreſſum ab homine quem tenebat, perambulaſſe per loca arida & inaquoſa, & iterum aſſumptis alijs ſeptem ſpiritibus nequioribus ſe, ad eūdem illum hominem reuertiſſe: & Petrus admonet fideles vt ſobrij ſint & vigilent, quoniam aduerſarius eorum diabolus, tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Alterum quod hoc loco ponimus eſt, dæmonē non ſolùm poſſe mouere ſeipſum, ſed etiam alia corpora, ex vno loco in alium transferendo. Id quoque ex ſacris literis certum eſt: Dæmones enim per peccatum non perdiderunt dona naturalia: ſicut igitur Angeli naturali vi mouent orbes cæleſtes, ſic Dæmones poſſunt mouere alia corpora: & ſicut Angelus ille Prophetam Habacuch capillo capitis apprehenſum, ex Iudæa, Babylonem vſque tranſportauit, indeque reportauit in Iudæam, ita poſſet Dæmon idem facere, quinimò id eum feciſſe certum eſt: legimus enim diabolum, Dominum noſtrum tuliſſe in pinnaculum templi, & in mōtem excelſum. Nec hoc loco diſputandum eſt, an talis virtus motiua dæmonis, ſit diſtincta ab intellectu & voluntate eius: nam diſtinctam eſſe equidem arbitror, licèt plerique negēt. Verùm eius quæſtionis tractatio aliena eſt huic loco. Nec definio nunc quanta ſit virtus motiua dæmonis, vel quot corpora aut quanta mouere queat, & non amplius, id enim incognitum mortalibus puto: exiſtimo tamen in dæmonibus ſuperioribus maiorem eſſe hanc vim motiuam, infe-

Mat. 12. *Pet. 5.* *Dā. 14.* *Mat. 4.*

rioribus verò minorem: ſicut enim eorum naturæ ſunt vel perfectiores vel imperfectiores, ita quoque eorum potentiæ ſunt vel fortiores vel imbecilliores. Nam quia Angelus eſt terminatæ ſpeciei & definitæ naturæ & perfectionis, ideo nec poteſt eſse vbique locorum, neque poteſt quantacunque velocitate quantumlibet corpus mouere. Præterea ſciendum eſt, duplicem eſse dęmonum actionē, quę à Philoſophis vocatur tranſiens, alteram immediatam, quæ immediatè proficiſcitur à dæmone, & hæc eſt motus localis quo mouet corpora, nam ſicut intelligentiæ non per aliqua media inſtrumenta, ſed immediatè mouent orbes cœleſtes, ſic demones immediatè poſſunt mouere corpora ſecundùm locum. Altera eorum operatio trāſiens, eſt mediata, nempe quæ motionem localem ab ipſis factam conſequitur: dæmones enim afferendo ex varijs locis & inuicem applicando cauſas naturales & agentia inuicem & patientia componendo, varios producunt effectus, qui effectus immediatè quidem exiſtunt ex cauſis naturalibus, mediatè verò à dæmonibus qui illas cauſas præſentes fecerunt, & materijs quæ ab illis aptæ ſunt pati accommodarunt. His poſitis, quęnam opera mira dęmones poſſint facere, demonſtremus.

Duplex actio dæmonum trāſiens.

PRINCIPIO, per motum localem multa poſſunt dæmones facere, quæ fidem excedere videantur, quorum nonnulla hîc ſubiiciam exempla. Primò poſſunt ignem ex ſuperiore aëris parte demittere, quo multa conſumant, & perdant: poſſunt etiam immittere vehementes, & turbulentos ventos, qui magna diruant ædificia,

Opera quæ poſſunt Dæmones facere.

ſicut feciſſe legitur dæmon aduerſus Iob, *Cecidit* *Iob 1.*
(inquit ſcriptura) *ignis de cœlo & tactas oues pueróſque conſumpſit, & repentè ventus irruit à regione deſerti, & concuſſit quatuor angulos domus, quæ corruens oppreſſit liberos, & mortui ſunt.* Poteſt dæmon grauiſſimas tempeſtates & procellas in mari excitare, vel aquas maris ab imo cõmouendo, vel per concitatiſſimos ventos. Poteſt terram magnis motibus concutere, vel immittendo vehementem aliquem ſpiritum in cauernas terræ, vel in illis incluſum vehementiſſime agitando. Sic fortaſsè fieri potuit, quod narrat Philoſtratus de duob. doliis, quæ vidit Appollonius apud Indos, quæ aperta, imbres & ventos emittebant; clauſa verò eadẽ cohibebant atque compeſcebant. Secundò poteſt transferre ex vno loco in alium quantumuis remotum, vel homines, vel animalia, vel quæuis alia corpora. Sic *Mat. 4.*
diabolus Chriſtum tulit in pinnacula templi, & in mõtem excelſum, & hiſtoria Eccleſiaſtica narrat, Simonem Magum à Dæmonibus per aëra euectum eſſe in cœlum. In hiſtoriis etiam Gentilium traditum eſt, nonnunquam viſos eſſe ſerpentes, dracones, & homines per aëra volantes, quinetiam Albertus tradit nonnunquam boues, ſeu vitulos pluiſſe: quod hac ratione factum eſſe exiſtimandum eſt. Tertiò poteſt dæmon ſubitò res præſentes è conſpectu hominum ſubtrahere, atque ita reddere inuiſibiles, ſicut Apollonius cũ eſſet in conſpectu Domitiani Impera- *Plat in*
toris, repente ex oculis omnium exceſſit, & ni- *2 de rep.*
ſi volumus fabulam fuiſſe id, quod de Gyge *Cic. li. 3.*
memorant Plato & Cicero, hac etiam ratione *de offic.*

dicemus. Gygem cùm volebat, potuiſſe latere oculos præſentium & ſpectantium, idqueſeciſſe, non vi & poteſtate eius annulli quem geſtabat, vt illi tradunt, ſed potiùs Dæmonum artificio.

Statuæ per ſe incedentes Quartò poteſt facere, vt ſtatuæ, vel aliæ res inanimatæ ambulent, & incedant more hominum, Dæmone illas mouente, & motum moderante: ſic factum eſt quod ex Philoſtrato ſuprà commemorauimus, de tripodibus lapideis, & pincernis æreis, qui apud Iarcham præſente Apollonio, in conuiuio per ſe mouebantur, & more famulorum miniſtrantium menſis, & pocula, & fercula conuiuis ſuo loco & tempore præbebãt.

Statuæ loquẽtes more humano. Quintò: poſſunt facere, vt ſtatuæ, arbores animalia loquantur more humano, qua ratione fieri potuit, quod narrat Valerius Maximus libr. 1. cap. vlt. de ſimulachro Iunonis Monetæ, quod Romani Veiis Roman transferre religionis ergo cupiebant. Cùm enim quidam militum per iocum interrogaret illud ſimulachrum, an Romã migrare vellet, velle ſe reſpondit: qua voce audita, luſus in admirationem & religionem verſus eſt. Simulachrum etiam fortunæ muliebris, à matronis Romanis cum æde ſua conſecratum, bis locutum eſſe, idem Valerius auctor eſt, his verbis: Ritè me matronæ vidiſtis, ritè me conſecraſtis. Et Caio Volumnio, & Seruio Sulpitio Coſſ. dicitur, bos humano ſermone locutus; bello etiam Punico ſecundo, fertur Cneo Domicio, bouem dixiſſe: Caue tibi Roma. Huc quoque pertinet quod narrat Philoſtratus, cum Apollonius eſſet cum Gymnoſophiſtis Æthiopum, quorum Princeps erat Treſpecion, eius

tacito

tacito iuſſu, arborem vlmum humana voce Apollonium ſalutauiſſe. Nec putandum eſt vel leones, vel arbores, vel alias res inanimatas modo hominum loqui poſſe, ſed Dæmonem eſſe qui ſermones illos articulatos & humanis ſimiles in aëre formet, iuxta, vel intra illa corpora: Sic Angelus qui occurrit Balaam ei mortem intentans, fecit vt eius Aſina loqueretur: nam etiam videmus eſſe quoſdam qui per organa vel alia inſtrumenta muſica, tanto artificio modificare ac temperare poſſint ſtatim quo illa pulſantur & reſonant, vt voces & cantus hominum æmulari: & reddere videantur. Sextò poſſunt facere vt animalia mirabili quadam ratione ſeipſa moueant, & quædam agant, quę ſine intelligentia & ratione, nec ea quidem vulgari, ſed admodum ſolerti & prudenti minimè fieri poſſe videantur: tale eſt quod narrat Valerius lib.1.cap.8. quod eſt de Miraculis, de ſerpente illo Æſculapij, quem Romani quaſi volẽtem & intelligẽtem, & quædam rationis ac religionis, nec non diuinitatis cuiuſdam ſigna dantem, Epidauro Romam adnexerunt. Huius etiam generis eſt quod narrat Philoſtratus lib.5. c.15. de Leone quodam manſuetiſſimo, qui loro, veluti canis, in Ægypto per vrbes ducebatur, contrectantibus ſe non modo non nocens, ſed etiam blandiens, qui ad genua Apollonij modo ſupplicantium hominum humiliter ſe abiecit: quem aſpiciens Apollonius, ad eos qui aderant, Hic, inquit, leo me rogat vt vos doceam hominis animã illum habere: fuit enim hic quondã Amaſis Ægypti rex, quæ ſimul atque dixit Apollonius, leo miſerabiliter fremens, lachryma

Num. 22.

Fabula Leonis, Apollonij.

chryma

chrymabilem rugitum edidit, tum dentibus in-
frendens, cùm plorare videretur, vbertim lachry-
mas fundebat. Hûc, inquit Apollonius Leonem,
cenſeo Leontopolim mittendum, & in templo
collocandum: regem enim in regiam belluam
conuerſum, tanquam, egenum mendicare indi-
gnum iudico. Hæc ille, quæ omnia arte magica
Apollonij & opera Dæmonum facta ſunt, quò
faciliùs error Pythagoricus de tranſmigratione
animarum humanarum in varia beſtiarum gene-
ra, hominibus perſuaderetur. Septimò: quod in
hiſtoriis Romanorum legitur, & à nobis ſupra
eſt commemoratum, Claudiam mulierem Ve-
ſtalem, quò ſuam pudicitiam probaret, nauim ita
hærentem in Tiberi, vt multi eam homines loco
mouere non poſſent, Zona ſua quo volebat, nul-
lo labore traxiſſe: Et Tucciam item Veſtalem,
aquam Tiberi hauſtam, ad Capitolium vſque
cribro tuliſſe, hæc inquam, facta ſunt opera Dæ-
monis, qui & nauim occultè promouebat, &
aquam ne per cribrum dilaberetur, ſuſpenſam
tenebat. Octauò: poteſt facere, vt ſubitò globus
aliquis igneus vel flamma appareat, vel circum
aliquem fulgeat, ſicut Plinius lib. 2. cap. 107. Ser-
uio Tullio dormienti, ex capite flammam emi-
cuiſſe, & L. Martio in Hiſpania interemptis Sci-
pionibus concionanti, & milites ad vltionem ex-
hortanti, arſiſſe ſimili modo. Nonò: poteſt aquas
Omnes retro fluentes. fluminum dirimere & eas retro pellere, ita vt flu-
mina retro fluere videantur: quod Plinius ſuo tē-
pore accidiſſe ſcribit, lib. 2. cap. 203. his verbis:
Amnes retro fluere, & noſtra vidit ætas Neronis
Principis annis ſupremis, ſicut in rebus eius

retuli

retulimus. Decimò: poteſt Dæmon varia corpora variè formata aſſumere, eaque mouere, ita vt homo, vel Angelus, vel leo, aut aliud quoduis animal videatur, idque facit vel ad exterrendos, vel ad decipiendos homines. Legimus enim B. Antonio Dæmones in variis animalium formis, & quidem horribilibus ac terrificis, ad eum perterrefaciendum, & à ſancto propoſito remouendum apparuiſſe. Sic accipiendum eſt, quod ſcribit Valerius Maximus lib.1.cap. 8. Romanis apud lacum Rheginum pugnantibus cum acie Tuſculanorum, Caſtorem & Pollucem Romanarum partium propugnatores, viſos hoſtiles copias pœnitus fudiſſe: & Publ. Vatinio noctu vrbem petenti, obuios eſſe factos duos iuuenes, excellenti forma, albis equis inſidentes, nunciantes illo ipſo die Perſen regem à Paulo fuiſſe captum: quod ita eueniſſe poſteà compertum eſt. Vndecimò: poteſt Dæmon repræſentare varias figuras cuiuſlibet rei, vel auri, vel gemmarum, vel dapum, vel hominum. Nam ſicut fictores ſculptoreſuè ex materiis ſibi ſubiectis, varias formas & figuras rerum effingunt, *Plinius* & interdum tales, vt verè ac naturales videan- *lib.35.* tur, ſicut traditur de illis vuis à Zeuxide pictis, *cap.10.* adeò perfectè naturales vuas reddentibus vt eas ab auibus appetitas eſſe dicatur. Sic Dæmon ex aëre condenſato, vel alia quauis materia cuiuſlibet rei figuram effingere poteſt: cuius rei ſuprà ex Philoſtrato exemplum poſuimus, lamiæ cuiuſdam, quæ Menippo quem decipere volebat, maximas opes, ptætioſa ornamenta, magnã copiam vini & epularum oſtentabat, quæ A-

pollonius oſtendit eſſe tantùm inania ſimulachra, & imagines earum rerum quæ videbantur. Duodecimo: poſſunt concitare & cõturbare humores, vel ſpiritus qui ſunt in corpore humano, disiungere etiam atque diſtrahere partium compages & connexiones, qua re grauiſſimos morbos & acerbiſſimos cruciatus efficiunt; ſicut in iis qui à Dæmonibus torquentur, cernere licet. Decimotertio: poſſunt etiam ſpiritus animales, qui interiorum ſenſuum functionibus peragendis inſeruiunt, ita mouere & conformare, vt res quaſdam vel præteritas, vel præſentes, vel futuras repræſentent: poſſunt etiam eoſdem ſpiritus, quibus inſunt ſpecies rerum ſenſibilium, extrinſecus per ſenſus exteriores impreſſæ, vſque ad ipſos ſenſus exteriores deuoluere, ita vt etiam qui vigilant, videantur ſibi aliquid videre, & audire, facere quod reuera non eſt: hoc enim videmus accidere phreneticis, quod igitur homini vi alicuius morbi contingit, dubitandum non eſt etiam id dæmonum artificio in homine effici poſſe. Decimoquarto: poſſunt dormientiũ phantaſmata mouere & conformare ad repræſentandum aliqua futura quæ dæmones cognoſcunt eſſe futura, vt ita decipiant homines fidem habentes ſomniis, & ex ipſis actiones humanas vel ſuas vel aliorum cognoſcere & dirigere velint: atque hinc quidem ortum duxit diuinatio per ſomnia, cuius diuinationis exempla ſunt quamplurima apud Valerium Maximum lib. 1. & apud Ciceronem in libris de Diuinatione. Simili Dæmonum artificio, fidem & veritatem inuenit apud Gentiles Augurum & Aruſpicum diſciplina, per volatum

latum vel garritum auium diuinans, vel per inſpectionem extorũ animalium cæſorum, vel per electionem ſortium:eiuſmodi enim rebus Dæmõ ſe ingerit & immiſcet, quoniam mentes hominũ ſuperſtitionibus imbuat,& variis error.implicet. Nã quod in Romanis hiſtoriis traditur,in Victimæ opimæ quã Iulius Cæſar immolauerat, extis non eſſe inuentũ cor,& in aliis vel iecur,vel principem aliam partem corporis non eſſe repertam, non alia ratione quàm Dæmonis occulta vi, partes illas ablatas eſſe credendum eſt. Decimoquinto: poſſunt Dæmones ſenſus exteriores immutare& ſeducere dupliciter, Primò extrinſecus, obiiciendo ſenſibus varia ſenſibilia non vera, hoc eſt, non talia qualia videntur, ſed ſolas eorũ imagines & ſimulachra; vel intrinſecus commouendo ſpiritus & humores, quorum commotione etiam ſenſus exteriores variè afficiuntur & turbantur, vt non rectè iudicent de ſuis obiectis; id quod cernimus ſenſibus exterioribus phreneticorum accidere. Decimoſextò: poſſunt varias paſſiones vel amoris vel odij, vel timoris vehementer excitare in homine, idque facere dupliciter, vel obiiciendo ſpecies rerum, quæ ad tales paſſiones excitandas plurimum valent; vel interius mouendo phantaſmata ad ſimiles res repreſentandas, vel agitando & accendendo humores qui ſunt harum paſſionum materia, nimirum vel ſanguinem, vel atram aut flauam bilem. Atque hæc ſunt & alia horum ſimilia quæ Dæmones per motum localem facere poſſunt, & interdum quidem faciunt:neque enim quęcumque poſſunt facere, licèt eis facere, ſed quantum eis per diui-

nam

nam prouidentiam per miſſum eſt. Habent enim potentiam à Deo reſtrictam & quaſi ligatam, quam eis interdum laxare ſolet Deus, vel ad exercendos bonos, vt aduerſus Iob; vel ad puniendos malos vt aduerſus Achab & Prophetas eius. Sicut enim Dæmones, permiſſu Dei, ingreſſi in porcos, præcipitarunt eos in mare: ſic homines in omnia malorum tam culpæ quàm pænæ genera deturbarent, ſi eis Deus quantam vellent potentiæ ac malitiæ ſuæ exercendæ poteſtatem faceret.

Iob 1. & 2.
3. Reg. 22. ſup. 18.

Per alteram porrò actionem Dęmonum, quæ non eſt motus localis eorum, ſed eum conſequitur, hoc eſt, per actiones cauſarum naturalium, quas Dæmones inuicem applicarunt & temperarunt, mira quoque Dæmones poſſunt efficere. Sunt enim ſingulares quædam virtutes occultæ & ignotæ hominibus, ſunt, inquam, in certis quibuſdam aquis, terris, ſuccis, gemmis, lapidibus, herbis, lignis, animalibus, & in ipſo hominis corpore mirabilium ac penè incredibilium operum effectrices: quarum rerum exempla, ſupra tractando tertiam quæſtionem, nonnulla poſuimus, ſed plurima reperiuntur apud Solinum, Plinium, & Albertum, in lib. de Mineralibus, & Animalibus. Hæ virtutes quibus in rebus naturalibus inſint, vbi locorum lateant, quibus cum rebus componi & miſceri ac temperari debeant, quo tempore tempeſtiuè & opportunè ad operandum adhiberi oporteat, notiſſimum eſt Dæmonibus; quas etiam vndecumque & quocumque voluerint, maxima facilitate, celeritateque clàm homines transferre poſſunt. Huiuſmodi autem effectus, quatuor ob cauſas ſunt hominibus admodum

mirabi

mirabiles. Primò,quia ſunt noui,& inuſitati. Secundò, quia modus quo Dæmon illos molitur, eſt occultus & inuiſibilis. Tertiò quia ſicut homines variè temperando & accommodando res naturales poſſunt aliquos effectus producere, quos nonnunquam per ſe cauſæ naturales produxiſſent:ſicut patet in arborum inſitionibus,in diſtillationibus aquarum, ciborum & condimentorum confectionibus, & in medicamentorum compoſitionibus:ſic Dæmones, effectus aliquos ſingulares, per cauſas naturales poſſunt producere, quos ipſæ per ſe nunquam produxiſſent. Quartò quia vt inquit S. Thomas 3. *lib.* aduerſus Gentes, c. 103. & prima parte, quæſt. 110. art. 2. ad 3. cùm Angeli vel Dæmones adhibent cauſas naturales ad effectus aliquos procreandos, vtuntur eis tanquam inſtrumentis,non ſecus quã medicus vtitur herbis ad ſanandum. Ex inſtrumento autem procedit effectus,non tantùm virtuti eius reſpondens, ſed etiam ea ſuperior, & præſtantior, nempe reſpondens virtuti principalis agentis à quo mouetur ad operandum illud inſtrumentum, quemadmodum ſecuris non ſolùm ſecat, ſed etiam facit lectum vel menſam, vel hominis ſtatuam, vt eſt inſtrumentum hominis ex arte operantis:& calor naturalis qui eſt in ſemine, vel in animali, non ſolùm calefacit, rarefacit,aut ſegregat, ſed etiam generat ſanguinem carnes, & oſſa, in virtute animæ vel animalis cuius eſt inſtrumentum. Sic etiam cauſæ naturales interdũ producunt effectus pręſtantiores ſuis ipſarum virtutibus, ex ęo quod ſunt inſtrumenta Angelorum vel Dæmonum à quibus

mouentur, & reguntur. Poſſet igitur Dæmon plurimos morbos arte medicinæ quam homines callent incurabiles, magna celeritate ac facilitate ſanare: tum quia nouit optimè omnes morborum etiam abſtruſorum cauſas, & affectiones, tum quia ſcit omnia genera remediorum,& idoneam eorum applicationem, ſed non omnes tamen poſſet ſanare: quia ſunt morbi aliqui ſimpliciter incurabiles.

CAPVT VII.

Quas res Dæmon nec per Magos, nec per ſeipſum poſſit efficere.

PER motum localem, qui eſt immediata eius operatio tranſiens, multa non poteſt facere Dæmon. Primò enim, vt inquit S.Thomas in Quæſtionibus de Potentia, q. 16. quæ eſt de Dæmonibus, art. 10. nō poteſt deſtruere aut ſubuertere ipſum vniuerſum, ſunt enim Dæmones partes vniuerſi, pars autem non habet vim atque poteſtatem in totum cuius eſt pars,& vt inquit Paulus ad Hebr. *Non ſubiecit Deus Angelis orbē terra.* Nec poſſunt peruertere ordinem vniuerſi, cū auctore Ariſtotele, bonū veniuerſi ſit ordo. Non poſſunt item perturbare, vel ſuis locis commouere principes partes mundi, ex quibus eius integritas coaleſcit. Non poſſunt ſiſtere cęlum vel motum eius in contrarias partes agere. Non poſſunt ele.nentum aliquod ex vno loco in alium transferre.

transferre. Non poſſunt facere vt detur vacuum, cùm vacuum tollat coniunctionem, connexionem atque ſubordinationem omnium partium vniuerſi, in quo eius conſeruatio atque gubernatio conſiſtit. Dixi non poſſe Dæmonem eiuſmodi res facere, vel ſimpliciter, vel ſecundùm potentiam ordinariam ei à Deo conceſſam & quã ei concedi poſcit æquiſſima diuinę prouidentię ratio. Et cùm Dæmones habeant vim motiuam definitam, alij quidem maiorem, alij verò minorem, non poſſunt quantumlibet corpus, quantalibet velocitate mouere, nedum in inſtanti. Non poſſunt facere vt duo corpora ſint ſimul in eodem loco, vel vnum corpus, in duobus locis ſimul, vel vt vnum penetret dimẽſiones alterius. Nec poteſt Dæmon diſtans à corpore, illud mouere ſecundùm locum: quia mouens & mobile debent eſſe ſimul: alioqui poſſet mouere per vacuum, & per quantamcunq; diſtantiam. Non poteſt transferre corpus de extremo ad extremum, & non per medium.

Mvlta quoque ſuntquę per alteram actionem Dæmonum quam mediatam diximus, cuiuſmodi eſt naturalis alteratio, corruptio, generatio rerum naturalium, non poſſunt à Dæmonibus effici. Non enim poteſt Dæmon immediatè producere vllam formam ſubſtantialem vel accidentalem, cùm enim ſit incorporeus, non poteſt immediatè alterare materiam corpoream, vnde formæ naturales educuntur. Secundò, non poteſt aliquid creare ex nihilo, tum quia id requirit infinitam virtutem actiuam, qualem Deus ſolus habet, tum quia nec motus localis

Dæmonis,nec operatio quam per cauſas natura-les exercet, in nihilo recipi, aut circa nihil verſari poſſunt. Tertiò, non poteſt ex quolibet facere quodlibet. Quartò, nec per quálibet cauſam vel inſtrumentum poteſt quemlibet effectum producere;ſicut medicus non poteſt per quamlibet medicinam, quemlibet morbum ſanare, nec artifex per quæuis inſtrumenta quódcunque voluerit opus perficere: atque hoc eſt quod Auguſtinus compluribus locis docet, nec Dæmones nec Angelos eſſe creatores rerum, nec poſſe tranſmutare formas rerum, nec materiam corporalem ad nutum illis obedire. Quintò, nō poſſunt Dæmones producere formas ſubſtantiales non præuiis alterationibus & præmiſſis diſpoſitionibus. Sextò, nec poſſent eas in inſtanti, aut quantumlibet paruo tempore producere. Septimò, non poſſunt quamlibet rem naturalem immediatè in quamlibet aliam tranſmutare, etiam adhibendo cauſas naturales. Octauò, nō poſſunt animalia perfecta ſine ſemine producere quare ſi viſi ſunt vnquã vel ex lapidibus & lignis producere equos vel leones, vel ex nubibus pluere vitulos, non eſt putandum ſic eos fuiſſe generatos, ſed vel aliunde inuiſibiliter per Dæmones illuc tranſlatos, vel non fuiſſe vera animalia, ſed eorum tantùm imagines & ſimulachra cernentium oculos fallentia. Nonò, nec poteſt animal producere ſubitò ſecũdùm perfectam magnitudinem & virtutem eius: denique quod ſuperat vires agẽtium naturalium, quodque naturali eorum diſpoſitioni & ordini repugnat, & ad quod virtus agentium naturalium nullo modo ſe extendit;

tendit, id fieri à Dæmone nequaquam poteſt. Decimò, non poteſt peruertere atque immutare ordinem qui eſt inter formas & diſpoſitiones rerum naturalium, vt poſſit poſteriores inducere non inductis prioribus, aut extremas non inductis mediis. Vndecimò, non poteſt mortuos, ad vitam reuocare propter cauſam ſupradictam. Duodecimò, non poteſt impedire ne agens naturale habens omnia requiſita ad agendum, non agat. Diſputari poſſet hoc loco an vlla res naturalis habere poſſit vim in Dæmones, expellendo eos, vel etiam actiones impediendo, propter id quod dicitur in libro Tobiæ, cap. 6. & 8. de iecore cuiuſdam piſcis cuius fumo fugabantur Dæmones in perpetuum, & de melodia Dauidis qua expellebatur ſpiritus malus à Saule Vide 1.Reg. cap. 16. & 4.Regum, cap.3. Lyranũ & Burgenſem ſuper primum Regum, cap. 16. & ibidem Toſtatum quæſt. 40. Vide Ioſephũ octauo Antiquitatũ de radice Salomonis, cuius odoratu Dæmõ exibat per nares eius hominis quem tenebat. Verum hac de re noſtram lector diſputationem & ſententiam reperiet in libro.4. noſtrorum commentariorum in Danielem in quo eam quęſtionem tractamus explanantes illa verba quæ ſunt in Cantico trium puerorum: *Benedicite cete & omnia quæ mouentur in aquis, Domino.*

***

CAPVT VIII.

An opera Magorum ſint vera miracula, & quomodo à veris miraculis differant ac dignoſcatur.

ADMIRANDA Magorum opera non ſolùm Ethnici, ſed etiam noſtri Theologi interdum vocant miracula, vel quia verorum miraculorũ ſunt ſimillima, vel eſtimatione hominũ, quod ea ipſi nec facere, nec quẽadmodum facta ſint intelligere poſſunt, non naturæ, ſed diuinitatis opera exiſtimantium. Et ſanè nonnulla faciunt Magi in ſpeciem non diſſimilia eorum quæ faciunt Sancti: namque Magi Pharaonis ſimiliter vt Moſes, & virgas ſuas verterunt in ſerpentes, & aquam mutarunt in ſanguinem, & magnam ranarum vim ſubitò produxerunt. Sanant interdum Magi ægrotos, & Dæmones ex corporibus hominum eiiciunt. Nec tamen hæc operum ſimilitudo facit vt Magorum operá vera ſint miracula, alioquin miraculum non eſſet idoneũ declarandæ probandæque Deitatis atque veritatis argumentũ, quare ratio fidei & doctrinæ Chriſtianæ, quæ miraculis tanquam veris diuinæ potentiæ ſigillis obſignatur, & quaſi quibuſdam fulcris quodammodo ſuſtinetur, omnino periret. Docere igitur conuenit hoc loco, cur eiuſmodi Magorum facta non ſint miracula, & quibus rebus differant, quibuſvè notis atque inſignibus à veris miraculis internoſcantur.

Exod. 7.

Tripliciter igitur poteſt intelligi aliquid eſſe miraculum. Primò ſimpliciter & abſolutè, nempe comparatione cuiuſlibet naturæ: hac ſignificatione, nullum planè eſt miraculum: nihil enim eſt, quod diuinæ potentiæ & ſapientiæ comparatione, miraculum dici queat. Nam miraculum alicui dicitur, quod eius & facultatem & intelligentiam excedit: Deus autem nihil eſt quod admirari poſſit, quippe cum & cauſas omnium quæ fiunt, optimò nouerit, & ipſe princeps cauſa ſit efficiendi omnia. Nam qui per ludum & iocum (vt eſt in Prouerbiis Salomonis) ex nihilo mundum condidit, quid ei magnum, nedum miraculum eſſe queat? cùm vt eſt apud Eſaiam cap. 40. & in libro Sapientiæ, capit. 9. Omnes gentes totuſq; terrarum orbis apud ipſum ſit tanquam gutta roris antelucani, & quaſi puluis, & tanquam inane, & nihil. Deinde poteſt appellari miraculum reſpectu hominum, qui quæ ſunt ipſis inuſitata, & quorum cauſas ignorant, quoniã ea maximè admirantur, dicunt miracula: qua ratione non modo Dæmonum, & Magorum, ſed etiam ſapientum hominum inuēta quædam noua, & artificioſa opera, qualia fuerunt illa Architæ, & Archimedis, quæ ſupra commemorauimus, miracula nominantur. Sed verè ac propriè miraculum dicitur, opus quod ideo verè ac meritò mirandum eſt, quia omnis naturæ creatæ vim atque poteſtatem excedit. Hoc autē multis modis poteſt euenire: namque exceſſus naturæ creatæ, vel eſt in eo quod fit, quale nullo modo natura poteſt facere, cuiuſmodi eſt, vt duo corpora ſimul ſint in eodem loco, & ſic permeent,

Quid ſit miraculum.

Prou. 8.

Tres gradus verorum miraculorum.

vel vt corpus humanum euadat immortale, impaſſibile, & glorioſum: atque hæc tenent primum locum, & gradum in miraculis. Vel exceſſus eſt nō in eo quod fit, ſed in eo vel ex quo vel in quo res fit: poteſt enim natura producere aurum vel arborem, ſed non ex nihilo: poteſt dare vitam, ſed non mortuo, poteſt item facultatem videndi largiri, ſed non nato cæco: & hæc ſecundum locum in miraculis tenent. Vel exceſſus nec eſt in eo quod fit, nec in eo ex quo, aut in quo fit, ſed vel in modo, vel in ordine, vel in alia quapiam circunſtantia, aliiſve rebus cum quibus omnibus naturaliter opus illud fit: Exempli cauſa, poteſt medicus ſanare ægrotum, verùm non ſubitò, nec abſque medicina: poteſt Magus vel Dæmon, vel etiam natura ex ligno producere ſerpentem, verum non immediatè: atque hic eſt infimus miraculorum gradus & locus. Sed quia hæc breuiter diximus, vereor ne obſcurè dicta ſint, quare quò melius intelligantur, latius explicabuntur. Dæmonum & Magorum miracula non vera, differunt à veris miraculis, quæ in ſcripturis & hiſtoriis Eccleſiaſticis, à ſeruis Dei facta legimus, his quinque modis, Dignitate virtutis efficientis, Qualitate eorum qui faciunt, Diuerſitate factorum, Modo faciendi, & Fine cuius gratia fiunt vera miracula, cùm (vt ſupra diximus) omnis naturæ creatæ vim exuperent, ſolius Dei poteſtate poſſunt effici: nam quamuis per Angelos vel ſeruos Dei fieri videantur, illi tamen non agunt virtute ſua, ſed Dei cuius ſunt adminiſtri & tanquam inſtrumēta. Magi autem opera ſua faciunt, vel virtute

Quinque differentiæ verorum miraculorum à falſis & ſimulatis.

quarundam

quarundam rerum naturalium quibus vtuntur occulte, vel opera Dæmonum, qui clam Magis auxiliantur. Vera miracula licèt interdum faciant etiam homines mali, rarò tamen, nec niſi ad confirmationem veritatis, & diuinæ virtutis declarationem: ferè autem magi homines ſunt flagitioſi & malefici, quos proinde diuinis humaniſque legibus conſulere & adire prohibemur. Quæ faciunt Magi, vel ſunt tantùm phantaſtica & ſimulata, & ideo nec diuturna, vel ſunt pernicioſa, vel inutilia. vera autem miracula, ſunt opera ſolida & vera, vtiliſſima hominibus, & non niſi magna aliqua neceſſitate & vtilitate facta. Magi, opera ſua faciunt vel per cauſas naturales, vel ope Dæmonum, vtuntur multis præſtigijs, mendaciis, ludificationibus hominum, figuris, characteribus, verbis, vel nihil, vel abſurda ſignificantibus, aliiſque ſuperſtitioſis cæremoniis, miſcentq. ſacra profanis: namque nonnulla verba ſacra quæ vſurpant, adiunctis ſuperſtitionibus fœdant & contaminant. Docent enim ea dici debere ſub certo quodam conſtellationum ſitu, certoque loco & tempore, toties ſigno crucis facto, tot candelis accenſis adhibitis, vel filis, aut velis, aut chartis, quas vel pueri vel virgines tantùm tetigerint: adhibent etiam quædam, quæ nihil prorſus ad effectum producendum pertinent, ſed ridiculam habent vanitatem, dicunt enim oportere tali hora & toties, & tali aqua lauare faciem: radere capillos, hac, vel illa veſte indui. Sed quod impietatis pleniſſimum eſt, ſanguinem ex humano corpore mittunt, eoq. libamina quædam conſecrant, nomina quorundam

dæmonum vſurpant, quibuſdam animalibus familiariter vtuntur, & cum eis colloquuntur, Dæmonibus ſacrificant, nomen & fidem Chriſti abiurant, prohibent homines ſignare ſe ſigno crucis, & alia faciunt partim ſuperſtitioſa, partim ridicula, partim penitus execranda. Nihil tale Sancti faciunt edendis miraculis, ſed vel interiore vel etiam exteriori ſupplicatione & inuocatione diuinæ virtutis, vel facto ſigno crucis, vel aliquibus verbis ſacris recitatis, miracula operantur. Ad extremum, cur vel Dæmones, vel magi faciant illa ſua miracula, non eſt obſcurum, nimirum, vel lucri, vel glorię & honoris cupiditate, ſibi diuinum nomen & cultum aucupantes, vel vt veritatem peruertant & falſitatem hominibus perſuadeant, vel ad patrãda maleficia, Veluti furta, adulteria, homicidia. Sancti autem faciunt miracula, non ſua cauſa, cùm & diuitias contemnãt, & honores fugiant, ſed vt Deum honorent, Eccleſiam ædificent, hominesque nõ ſolùm corpore, ſed multò etiam magis animo iuuent. Qui igitur ſanè mẽtis eſt, & ſtudioſus veritatis amatorque virtutis, non erit ei difficilè vera miracula à falſis diſcernere: qui autem flagitioſè viuit, & Chriſti doctrinam odit, nec ſtudio veritatis, ſed vanæ curioſitatis cupiditate miracula quærit; is iuſto Dei iudicio permittitur, vt quia veritati cõſentire & acquieſcere noluit, circumueniatur mendaciis & falſis miraculis perſuaſus, peruerſam doctrinam falſaque dogmata, piis veriſque repudiatis, amplectatur. Hoc eſt enim quod docuit Beatus Paulus in 2. Epiſt. ad Theſſ. c. 2. præmonens venturum Satanam vel Antichriſtum in

omni virtute, in ſignis & prodigijs mendacibus, & in omni ſeductione iniquitatis, non quidem omnibus,ſed iis qui charitatem veritatis non receperũt,vt ſalui fierent,his.n.mittet Deus operationem erroris vt credant mendacio, & iudicentur omnes qui non crediderunt veritati,ſed conſenſerunt iniquitati.

CAPVT IX.

Quotuplex ſit Magia.

VARIAS Magiæ ſpecies, ne hanc artem in totum vel commendemus vel damnandã execrandamq́; exiſtimemus, & ne hoc inſtitutæ tractationi deſit,vel tantum indicare conuenit.Ac primò,quã alij Magiæ varietatem tradiderint, oſtẽdamus.Plinius lib.30.capit. 2. complures Magiæ ſpecies ab Oſthane principe eius artis doctore traditas eſſe commemorat.Namq́ue ait, & ex aqua,& ex ſphæris,& ex aëre,& ſtellis,& lucernis ac peluibus, ſecuribuſq́ue & multis aliis modis, diuina promittit: præterea vmbram, inferorumq́ue colloquia.Hæc ibi Plinius.Sed Iamblicus in libro ſuo de Myſteriis Ægyptiorum, Proclus in libro de Sacrificio & Magiæ,& Porphyrius in libro de Sacrificiis duplicem faciunt Magiam, ſicut etiã ex Porphyrij doctrina refert beatus Auguſtinus lib.10. de Ciuitate Dei, cap.9. Alteram vocant Theurgiam,nempe bonam & laudabilem qua certis quibuſdam hoſtiis & ſacrificiis, munditia quadam animæ & corporis aliiſque ſacris *Variæ ſpecies Magiæ.*

cære

cęremoniis, bonos ac beneficos Dæmones inuocant, quorum afflatu & auxilio, & occulta manifeſtant, & futura prænunciant, & mira edunt opera, quæ ſupradicti ſcriptores miris laudibus in cœlum efferunt. Alteram appellant Goëtiam, & Necromantiam quæ mortuos excitat & conſulit,& per eos reſponſa de rebus occultis vel futuris reddit. Dicitur Goëtia à planctu, quo circa mortuorum ſepulchra eorum animæ ex inferis euocantur: Necromantia verò, quia ſit diuinatio ex mortuis euocatis petita. Suidas autem diſtinguit Magiam, quam ait Perſarum eſſe inuentum, in Goëtiam, Magiam propriè dictam, & Pharmatiam. Magia, inquit, eſt inuocatio Dęmonum, ſcilicet beneficorũ ad aliquod bonum cõficiendum, cuiuſmodi Apollonij Tyanei prædictiones fuerunt. Goëtia fit per coactionem & inuocationem mortuorum, ſic enim dicta eſt à planctu qui fit circa ſepulchrum, Pharmatia verò fit, cum aliquid porrigitur alicui ſumendum ore, quod mortem ei ſit allaturum, vel vehementes aliquas perturbationes & mutationes, aut corporis aut animi in eo ſit effectutum, certis incãtamentis præparatum, Hæc Suidas.

Nobis autem omnes Magiæ ſpecies hac ratione & ordine diſtinguit poſſe videntur. Magia, alia eſt Naturalis, quæ per res naturales ſingulari quorundam hominum artificio adhibitas mira facit; Altera eſt non naturalis, quæ Dæmonum inuocatione & ope vtitur ad operandum Hæc in Treurgiam & Goëtiam & Necromãtiam de quibus paulò ante diximus, rectè diuiditur. Nam ſi quæ ſunt aliæ, ad has ſpecies commodè

reuocan

reuocantur. Illa quam naturalem diximus, partim eſt phyſica, cuius nomine medicinã etiam complectimur; quæ circa occultas rerum naturalium virtutes, rerum mirabilium effectrices, verſatur: partim eſt Mathematica, cuius excellenti peritia; quàm mira fecerint Architas & archimedes, ſupra commemorauimus. Rurſus Magia tam naturalis, quàm non naturalis, bipartito diuiditur: altera enim habet veros & naturales effectus altera ſimulatos tantùm, nec tales reuera quales videntur; hanc vno vocabulo Præſtigiatricem appellamus, ſui enim præſtigiis adeo præſtringit & eludit ſenſus humanos, vt faciat videre quæ non ſunt, & non videre quæ ſunt idque, vel interuentu & adminiculo Dæmonum, vel operatione naturalium agentium, vel incredibili tractu atque agitatione manuum. Itaque qui edit panem, videtur farinam ſpuere; qui vinum bibit, per frontem aut iugulum id reiicere, videntur gladij vorari, ingens vis euomi acuum minorum, & zonularum, quarum rerum circulatores miri ſunt artifices. Hęc diuiditur in Opticam, & Pharmaticam: illa, manuum, digitorum aliarumque partium corporis incredibili agilitate, & motione, defixum in res obtutum ſpectãtium fruſtratur, hæc collyriis, ſuffumigationibus, alligationibus, potionibuſque ſenſus interiores & exteriores ita perturbat, vt ſecus quàm reuera eſt iudicent de ſenſibilibus exterioribus. Vtitur etiã illa prior laminibus, annulis, imaginibus, ſpeculis vario ſitu varioq; modo poſitis & trãſpoſitis.

MAGIÆ porrò Naturali, quidã duas alias ſpecies adiungunt, alteram vocant Aſtronomicam,

micam,alteram Cabaliſticam,quæ an ſint meræ nugæ & quorundam hominum commenta, an reuera aliquid ſolidi habeant & præſtent, nunc paucis diiudicandum eſt. Aſtronomicam appellant, quæ certas quaſdam imagines & figuras, annullos, ſigilla, ſtatuas & alia quædam hominum ſimilia fabricantur, in quibus, eius cultores & defenſores affirmant, cœleſtium corporum virtutes & influxus recipi, receptoſque miros effectus præſtare. Sed hæc vana ſunt, nec modo à chriſtiana veritate & pietate, ſed etiam à philoſophica ratione & diſciplina lōgè remota. Virtus enim cœleſtis per ſe vniuerſalis eſt indeterminata ad hunc vel alium quemlibet effectum producendum, determinatur autem per cauſas naturales particulares: Illæ autem imagines & figuræ aſtronomicæ, non ſunt cauſæ naturales, nec habent vim, aut efficiendi quippiam, aut præparandi materiam ad hunc vel illum effectum recipiendum. Deinde cœlum naturaliter operatur, illæ aut imagines ſunt ingenio & artificio hominum inuentæ, & pro eorum arbitrio ad hibitæ, non igitur per illas, virtus cœleſtis modificari aut determinari poteſt. Poſteà, lignum quocunque modo figuretur, nō poteſt in ſe recipere immediatè formam equi vel leonis: nec vitrum aut aurum formam plantæ: multò igitur minus huiuſmodi materiæ, propterea quod ab ipſis Aſtronomis variè figurentur, idoneę, habileſque reddentur ad certas quaſdam virtutes ſyderum recipiendas, & ad aliquos mirabiles effectus producendos. Adhæc, quæ eſt naturalis conuenientia illarum Aſtronomicarum imaginum cum cœlo? neque

Contra Magiā Aſtronomicam.

neque enim eſt vel ſecũdùm figuram, vel ſecundùm naturam, vel motum vel qualitates, quomodo igitur res naturales ſine ipſis figuris non ſunt idoneæ ad diuinos illos ſyderum influxus accipiendos, ſignatæ autem & adornatæ iſtis imaginibus, ſtatim fiũt idoneę? His accedit, quod inſignia viſu effectuque ſydera, ſi Mathematicis demõſtrationibus credimus, ampliora sũt quàm vniuerſa terra, quomodo igitur influxus illorum ad vnam imagunculam aſtronomicam reſtringitur, vt non etiam per alias res quamplurimas tali figura carentes diffundatur? Nullus igitur nouus effectus ab huiuſmodi Magia Aſtronomica proficiſcitur, & ſi quis fortè cernitur aliquando; is non earum imaginum aut ſyderum potentia, ſed occulta dæmonũ opera, quò eiuſmodi fraudibus mortales circumueniant, proficiſcitur.

CAPVT X.

De Magia Cabaliſtica.

SED venio ad Cabaliſticam, quam Philoſophi quidam Iudęorum, & de noſtris nonnulli vanitatis magis quã veritatis ſtudioſi, & res curioſas atque inauditas quàm veras & ſolidas diſcendi auidiores, affirmãt ſcientiam eſſe Moſi primùm à Deo in monte Syna traditam, deinde non quidem literarum monumẽtis, ſed ore tenus à prioribus, per quandam veluti manuum traditionem & receptionem, poſteris traditam, adhuc fuiſſe

conſeruatam, ideoque dictam eſſe cabala, quod verbum Hebraicè idem ſonat quod Latinè recipio, nimirum eam doctrinam poſteriores à prioribus ore tenus auditione accipiebant, & animo memoriaque cuſtodiebant: qua etiam ratione ferunt veteres, diſciplinam Pythagoricam multis ſæculis eſſe conſeruatam. Complectitur autem hæc Magia Cabaliſtica vniuerſam Philoſophiã, diuinam & humanam, necnon & naturalem: omniumque rerum doctrinam myſticè ac ſymbolycè continet, non eam, more aliarum humanarum diſciplinarum, rationibus & argumentis diſputationibusque tractans, ſed numeris, figuris, ac Symbolis: itaque in ea ſingulæ, literæ, figuræ, nomina, elementa, apices, lineæ, puncta, accentus, ſpiritus, & ſi quid aliud eſt minutius, profundiſſimam quandam & abditiſſimam ingentium rerum ſignificatricem doctrinam habent. Hanc Magiam qui benè teneat, eum nihil non pollere aiunt, omnia ſcire & præſcire, naturæ imperare, cunctaſque res ei obedire, hac Moſen prodigia illa feciſſe in Ægipto, & in deſerto, hac Ioſue, Eliam, Elizeum, Iſaiam, Danielem, Samuelem tot tantaque feciſſe miracula. Dicunt enim, nomina quæ Deus per Adamum cunctis rebus ſecundùm ſuas cuiuſq; rei proprietates impoſuit fuiſſe Hebraica, quibus rerum omnium ſubſtantiæ, qualitates & proprietates exprimantur: quocirca his nominibus naturales res appellanti, cõfeſtim res omnes ſe illi ſubiiciunt, & eius obſequio ſe totas addicunt. Huius amentiæ expers nõ fuit Vviclef, qui vt memorat Thomas Vvaldenſis in opere ſuo de Sacramentalibus, dixit, in ſtatu in no

Exod. 4. & ſeq.

Gen. 2.

tu innocentiæ Adam impoſuiſſe nomina animalibus ſecundùm naturales eorum proprietates, quibus nominibus appellata ab homine, ſtatim ei obediuiſſent, eiuſque omnia iuſſa feciſſent:& huius rei reliquias remanere in exorciſtis, & incantatoribus,& ad id magnam vim habere voces Hebræas. Cuius ſententiæ doctam copioſamque refutationem lege apud ipſum Vualdenſem.

Refellitur Cabaliſtica ars.

VERVM adeò eſt inerudita, inſulſa, & ridicula hæc Cabaliſtarũ opinio, vt nihil æquè mirum ſit quàm vlli hominum ſanæ mẽtis aliquando eam probari, & perſuaderi potuiſſe, ſed ita eſt profectò, ſunt ingeniorum ſimiliter vt hominum monſtra quædam, & portenta è quibus eiuſmodi opinionum commenta & deliramenta proficiſcuntur. Principiò, nonne incredibile eſt, Solem & Lunam, & cætera aſtra, elementa item & ſtirpes cùm ratione careant, diuinam illam vim quæ latet in vocibus Hebræis ſentire, eaque ſic affici & permoueri, vt homini pro eius arbitrio pareant? Sed eſto, nouerint illam vim, vel omnes res naturales, vel certè animantes aut homines; num ideò eiuſmodi nominum appellatione eas continuò moueri neceſſe eſt? Si quis mihi proponeret nomen, totam meam ſubſtantiam omneſque proprietates perfectiſſimè declarans, num eo nomine appellatus ab illo, cogerer eius imperio obſequi,& quæcunque ille vellet, facere? Si reconditiſſimam illam vim & efficaciam vocum Hebræarum quam iactãt Cabaliſtæ, pauciſſimi hominum intelligunt, nec niſi quia illa eadem ante ſunt initiati, quomodo eam agnoſcent & ſentient bruta, cæteraque non ratione modo

ſed etiam ſenſu carentia? Cur tribuunt tantam vim vocibus & characteribus Hebreæ linguæ, quam omnium vetuſtiſſimam & primam ferunt, cum certè cõſtet alios eſſe characteres Hebræos qui nunc extant, quàm qui olim fuerant ante captiuitatem Babylonicam? quod Beatus Hieronymus in Prologo Galeato affimare ſcribit. Certũ, inquit, eſt, Eſdram poſt captam Hieroſolymam, & reſtaurationem templi ſub Zorobabele, alias literas reperiſſe, quibus nunc vtimur, cùm ad illud vſque tempus iidem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint. Nec verum eſt, in lingua Hebræa reperiri voces quæ omnium rerum naturas, infimaſque differentias & proprietates exprimant, nec in declarãdis rebus vberior eſt aut ſignificatior Hebræa lingua quàm Græca vel Latina; nec vllum eſt nomen in vlla lingua, quod ſimul alicuius rei & ſubſtantiam & differentias atque proprietates tam genericas quàm ſpecificas atque indiuiduales aperiat: nec in vocibus Hebræis per ſe ſumptis, plura maioráve latent myſteria, quàm vel in Græcis vel in Latinis. Legimus in ſcriptura, quomodo Moyſes & Aarõ per virgam eis à Deo traditam plurima maximáque fecerint prodigia. Legimus Ioſue retinuiſſe curſum Solis & Lunæ, cùm dixiſſet: *Sol contra* Ioſue 10. *Gabaon ne mouearis, & Luna contra vallem Aialon. Stetitq; Sol in medio Cæli, & non feſtinauit occumbere ſpatio vnius diei. Nec fuit antea & poſtea tam longa dies, obediente Domino voci hominis & pugnante pro Iſraël.* Narrantur etiam Samuelis, Eliæ, Eliſæi & Danielis miracula, nec tamen vſquam de iſtis Cabaliſticis myſteriis vlla mentio,

aut

aut verbum ſit, ſi tanta eſt Cabaliſticæ Magiæ vis & poteſtas, vt cælis imperet, Solem ſiſtere aut retrocedere cogat, maria diuidat, flumina ſiccet, totamque naturam commutet, & ſibi ad nutum obedire faciat, cur iſti ſapientes Cabaliſtæ, eius artis peritiſſimi, talia nunquam patrarunt, vel etiam nunc patrare poſſunt? Certè Philoſophi Iudæorum qui ſibi hanc ſapientiam arrogant, ſi quid ea pollerent, ad excutiendum iugum duriſſimæ ſeruitutis, quo miſeri iam mille & quingentis annis oppreſſi tenentur, vti debuiſſent.

CAPVT XI.

De Necromantia.

DE Necromantia nonnihil dicamus, vt qualis quantáue ſit eiuſ-uis, vel potiùs fraus, & fallacia, oſtendamus. Necromantici profitentur ſe animas mortuorum euocare poſſe, ex iiſque cognoſcere multa quæ ſunt occultiſſima, vel etiam futura, animas autem mortuorum, præſertim eorum qui flagitiosè vixerunt, aut violenta morte de vita deturbati ſunt, Magis eas inuocantibus adeſſe, reſpondere, multaque manifeſtare docet Porphyrius li. 2. de Abſtinentia animalium: nam cum de prauis, & fallacibus dæmonibus dixiſſet, mox ſubdit hęc de animabus: Tales, inquit, ſunt & animæ mortuorum, quæ vitiis oppletæ è corpore migrarunt, conflictantur enim etiam tunc, iræ, & concupiſcentiæ, perturbationibus, & in naturam

Porphyrius de reuocatione animarum ex inferis.

conuerſę Dæmonum, ſimiles illorum redduntur, noxiæ ac turbulentæ, in varias ſe vertunt formas, ac modo conſpicuas ſe oculis præbent, modo recondunt, & ita eludunt aciem tum intuentium, tum etiam cogitantium. Et quodam alio loco: Praua, inquit, anima quæ corpus ſuum violenter reliquit, expoliata ad hoc ipſum deinde ſe admonet, ibique moras trahit. Vnde nonnunquam viſæ ſunt animæ lamentari: nam animæ carentium ſepultura, circa corpora immorantur, quibus malefici ſæpius abutuntur ad miniſterium ſuum explendum, compellentes animas à poſitione corporis vel partis cuiuſdam aſſumptione. Quocirca qui vaticinantium animalium inſinuari ſibi animas optant, præcipua illorum membra deglutientes, veluti ceruorum vel talparum, vel aliorum accipiunt, & ita præſentem ſibi faciunt animam, Dei ritu vaticinantem: talis enim anima vna cum ſui corporis integra ſumptione, in corpus humanum ſe pęnitus ingerit. Hæc Porphyrius.

An fuerit verus Samuel qui per Pythoniſſam repręſentatus eſt Sauli.

MAGNAM ſanè huic arti fidem facere videtur, quod legitur primi libri Regum, capite vigeſimo octauo, Pythoniſſam rogatu regis Saulis, excitaſſe à mortuis animam Samuelis, feciſſeque, vt Sauli de euentu impendentis belli conſulenti; quæ mox ei euentura erant prænunciaret. Et quidem Beatus Auguſtinus libro 2. ad quæſtiones Simpliciani, reſpondens ad tertiam quæſtionem, & in libro de octo Dulcitij quæſtionibus, quæſtione ſexta diſputat in vtramque partem, an fuerit ille verus Samuel, an potius Dæmon ſpecie, & figura Samuelis, propenſior

tamen

tamen eſt ad credendum, illum non fuiſſe verum Samuelem, ſed eius imaginem, & ſimulachrum, arte diabolica formatum, & aſpectui Saulis præſentatum: appellari autem in Scriptura Samuelem, quod illum habitu, ſpecie, & auctoritate repræſentaret. Non enim rarò, tum in communi hominum loquendi conſuetudine, tū in Sacris literis rerum imagines, & ſimulachra, nominibus ipſarum rerum appellantur. Hoc idem citra dubitationem vllam traditur in libro ſecundo de Mirabilibus Sacræ Scripturæ, capite ſecundo, & in libro Quæſtionum veteris, & noui Teſtamenti qu. 27. qui libri, nomine Beati Auguſtini in eius operibus numerantur. Tertullianus in libro de Anima, non ſolùm hoc probat, ſed contrariam ſententiam omninò improbat: nam loquens de Samuele, hæc ſcribit: Ecce hodie eiuſdem Simonis hæreticos tanta præſumptio artis Magicæ extollit, vt etiam Prophetarum animas ab inferis mouere ſe ſpondeant: & credo, quia mendacio poſſunt: nec enim Pythonico tunc ſpiritui minus licuit animam Samuelis effingere poſt Deum mortuos conſulente Saule. Abſit autem vt animam cuiuſquam Sancti, nedum Prophetæ à Dæmonio credamus extractam, certi quod ipſe Satanas trāſfiguretur in Angelum lucis; nedum in hominem lucis, etiam Deū ſe aſſeueraturus, ſignáque portentoſiora editurus, ad euertēdos, ſi fieri poſſit, electos. Hæc Tertullianus. Quibus verbis aliiſq; proximè conſequentibus, apertè docet, nō fuiſſe illum verum Samuelem. S. Thomas prima parte quæſt. 89. art. 8. & ſecunda ſecundæ, quæſt. 2. Cor. 11

95.art.5.ad 2.& quæſt.174.art.5.ad 4. dubitanter de hoc loquitur, ſecutus nimirum Auguſtinum: idemque fit in Decretis 25.Quæſtione 5.cap. Nec mirum. Sed vt Lyrano & Toſtato, & ni fallor etiam B. Auguſtino, lib. De cura pro mortuis agenda, capite 15, Sic etiam mihi probabilius eſt, imò certum eſt, fuiſſe veram animam Samuelis, quæ Sauli apparuit, exercente quidem Pythoniſſa artem ſuam magicam, ſed non eius artis vi & potentia, ſed Dei imperio ab inferis excitatam, quæ diſpenſatione diuina Pythoniſſam & Saulem latente, oſtendit ſe aſpectibus iniqui regis diuina eum ſententia percuſſura, vt impius rex, quæ poſt mortem ſupplicia ſuæ impietati debita paſſurus erat, iam tum acerbiſſimo doloris ſenſu prægustaret. Nec ad hoc probandum, aut perſuadendum opus eſt teſtimoniis, vel argumentis, cùm id in ſacra Scriptura perſpicuè traditum ſit. Nam in libro Eccleſiaſtici cap. 46. ſic eſt: *Et poſt hoc dormiuit Samuel, & notum fecit regi, & oſtendit illi finem vitæ ſuæ; & exaltauit vocem illius de terra in prophetia, delere impietatem gentis.* Et ſanè Beatus Auguſtinus libro illo De Cura pro mortuis agenda, & S. Thomas ſecunda ſecundæ, non obſcurè ſignificant, ſi liber Eccleſiaſtici tanquam ſacer & canonicus recipiatur, neceſſariò ſentiendum eſſe, verum Samuelem apparuiſſe Sauli. Loquuntur autem illi conditionaliter de auctoritate libri Eccleſiaſtici, non quod non eum pro ſacro & canonico haberent: ſed quia nec Hebræi eum recipiunt & reponunt inter libros Canonicos, & quidam Catholicorum olim, de eius auctorita-

ctorita

ctoritate dubitarunt. Quare nobis vt de eius libri fide & auctoritate; ſic nec de vero Samuele Sauli poſt mortem prophetâte, dubitare licet. Nec obſtat huic ſententiæ, quod ille Samuel dixiſſe legitur Sauli. *Cras tu, & filij tui mecum eritis*, cùm certum ſit diuerſas eſſe ſedes poſt mortem, bonorũ, & impiorum, & in Euangelio legatur Abraham dixiſſe illi epuloni, inter ſe, & ipſum, maximum & intranſibile chaos intercedere: hoc, inquam, non obſtat. Nam illa verba Samuelis, vt bene interpretatur S. Auguſtinus reſpondens ad tertiam quęſtionem Simpliciani, non ad æqualitatem fœlicitatis, ſed ad ſimilem conditionem mortis referri debent: vt ſit ſenſus, Cras & non amplius eris inter viuos, ſed inter mortuos, inter quos ego ſum, quin etiam & tunc, & vſque ad Chriſti Domini reſurrectionem, omnes tam boni quàm mali, apud inferos, licet ſedibus diſcluſi, detinebuntur. *Luc. 16.*

SED redeo ad Necromantiam, quę olim multis locis & apud multas gentes celebratiſſima fuit. Oſthanes apud Plinium lib. 30. cap. 2. huius artis nobiliſſimus profeſſor, promittebat quorumlibet mortuorum excitationes & colloquia cum viuis: & ſanè maioris eſt admirationis, quòd extremo illo capite ſubdit Plinius: Adoleſcentibus nobis, inquit, viſus Appion Grammaticæ artis, prodidit Cynoſephaliam herbam, quæ in Ægypto vocaretur Oſyrites, diuinam non in viuos modo, ſed etiam in mortuos habere potentiam, eaque, ſe euocaſſe vmbras ad percunctandum Homerum qua patria quibuſque parentibus genitus eſſet. Cicus Aſculanus in commentariis *Antiquus Necromantiæ vſus*

 quos

quos in Sphęrâ edidit, nominat librum qui olim extabat, & inſcribebatur SCRIPTVRA CAM, opus magicæ ac maleficæ impietatis plenum, cótinens eleméta & praxim Necromantiæ. Tertullianus lib. De Anima, vbi de inferis, & defunctorum euocatione diſſerit. Publica, inquit, iam literatura eſt, quæ animas etiam iuſta ætate ſopitas, etiam proba morte diſiunctas, & prompta humatione diſpunctas, euocaturam ſe ab inferorum incolatu pollicetur. Fuerunt quondam multa apud varias gentes loca, Necromantiæ vſu nobilitata, vbi & à defunctis oracula & reſponſa petebantur. Homerus lib. 11. Odyſſeæ Cymmericum oraculum ad Auernum Campaniæ lacum celebrat, quo Vlyſſes conceſſit, vt Thyreſiam de reliquo itinere ſuo conſuleret; cuius etiam meminit Strabo lib. quinto Geographiæ. Theſprotium in Epiro Orpheus celebre fecit, in eo Manes cantu permulcendo, & Euridicæ coniugi ad ſuperos reditum impetraſſe creditum fuit. Vnde Virgilius libro ſexto Æneidos.

Si potuit Manes accerſere coniugis Orpheus,
Treycia fretus cythara fidibúsque canoris.

Apud Lucanũ Eriſthone venefica Theſſala mortuum euocat, qui Sex. Pompeio exitum Pharſalicæ pugnæ denunciet. Phygaria Arcadiæ ciuitas, habuit huiuſmodi Necromantas à quibus occulta & futura ſciſcitari vſitatum fuit. B. Aug. lib. 9. de ciuitate Dei, c. 11. citat Apuleïum affirmantem animas hominum dæmones eſſe, & ex hominib. fieri Lares, ſi meriti boni ſunt, Lemures autem aut laruas, ſi mali, qui nullis bonis ſedibus in terra vagatione puniuntur, inane terriculamen

culamentum bonis hominibus, cæterum noxiū malis.Cùm verò incertum eſt quæ cuiquè ſortitio obuenerit,vtrùm lar ſit an larua,Manes Deos nominant, & fanis atque cæremoniis vulgo admittuntur,vt oracula reddant,vt in Bœotia Amphiaraus in Africa Mopſus, in Ægypto Oſiris, alius alibi gentium,Æſculapius vbique. Hæc ex Apuleïo:quem ibi Aug.verè grauiterque refellit. Et apud Tertullianum in li. De Anima ſic habet. Noſomanas propria oracula, apud parentum ſepulchra manſitando captare, Eraclides ſcribit, Celtas apud virorum fortium buſta, eadem de cauſa obnoctare,Nicander affirmat.

Confutatur Necromantia.

VERVM has omnes mortuorum, quæ arte Necromātica fiunt, apparitiones,vanas & fallaces eſſe non eſt dubitandum: pleráſque enim ab ipſis Necromantis aliiſve fictas eſſe compertum eſt.Si quæ autem reuera contigerunt,in his exiſtimandum eſt,non animas defunctorum apparuiſſe viuis, ſed ipſos Dæmones tales ſe oſtendiſſe Necromantis,vel eos conſulentibus,tales inquā, habitu,ſpecie,ætate,voce, & affectu, quales fuerant olim mortui, cùm inter viuos verſarentur. Hanc ego opinionem vt proculdubio veram putem, rationibus teſtimoniiſque & experimentis adducor. Ratio nec obſcura nec ſanè infirma ſit ea,qua Sanctus Thomas prima parte quæſt. 117. art. 4. hoc ipſum confirmat. Non poteſt, inquit, anima ſeparata, naturali virtute ſua, mouere aliquod corpus: cùm enim ſit naturalis forma humani corporis, non habet vim mouendi ſecundum locum, niſi corpus quod informat & viuificat: nam etiam cùm eſt vnita corpori, ſi ſit ali-

Argumentatio B. Thomæ contra Necromantiam.

quod membrum mortificatum, non obedit animæ ad motum localem. Quare animæ defunctorum, nec aſſumere corpora, nec cum illis ad viuos venire poſſunt. Deinde, Necromantæ non habet vim & imperium in animas defunctorum quæ ſunt in cælo, nec quæ ſunt in Purgatorio; non enim conuenit aut decet animas Sanctorum, impiis Necromantarum artibus ſubiacere: neque in animas quæ ſunt in inferno; nam cùm illuc ſint à Deo tanquam in carcerem detruſæ, vt æternas ſcelerum ſuorum pœnas luant, nulla inde vi poſſunt efferri, nec niſi Dei mandato egredi: non eſt autem credibile, Deum id conceſſurum Necromantis, per quos Dæmon ſatagit mortales decipere, & à veri Dei cultu auertere: ſic enim Deus artem Necromanticam & per ſe infamẽ, & toties à ſe in ſacris literis reprobatam, extremóque mortis ſupplicio condemnatam, non ſolùm honoraret, ſed etiam fide cultúque apud mortales dignam redderet. Profectò, ſi cui mortuorum reditus ad viuos concedendus fuit, videbatur concedendus diuiti illi, cuius mentio fit apud Lucam c. 16. qui obnixè rogabat Abraham, vt de iis qui ſimul erant in inferno, aliquem mitteret ad amicos cognatóſque ſuos monendos, vt benè viuendo, diras, & perpetuas Inferni pœnas euaderent, nec tamen ei conceſſum eſt. Non inficior, animas quæ ſunt in Purgatorio, nonnunquam apparuiſſe viuis: id enim Beatus Gregorius in quarto libro Dialogorum nonnullis, & quidem certis probat exemplis. Nec equidem nego, etiam animas Beatas vel Martyrum, vel aliorum Sanctorum, deſcendere in terras hominibus eorum au-

xilium

xilium implorantibus, opem, & ſolatium laturas: id enim confirmat B. Auguſtinus in lib. De cura pro mortuis agenda, cap. 16. exemplo B. Felicis Nolę Epiſcopi, quem ciuibus ſuis Nolanis, cum à Barbaris oppugnaretur, apparuiſſe & ſubueniſſe affirmat Auguſtinus, ſe non incertis rumoribus, ſed certis teſtibus audiuiſſe: Hæc, inquam, non nego; ſed aio animas mortuorum, cùm apparent viuis, non id facere ſua voluntate & arbitratu; nec naturali poteſtate, multóque minus vi & potentia artis Necromanticæ, ſed id fieri ſingulari quodam Dei conſilio, voluntate ac poteſtate. Nec animas defunctorum intereſſe rebus viuorum, minus eſt miraculum ſecundum B. Auguſtinum loco ſupra dicto, & ſecundum B. Thomam prima parte, quæſt. 89. art. 8. ad 2. quam vel illuminatio cæci, vel alia quæ in magnis Dei miraculis numerantur. Adſcribam hîc in hanc ſententiam B. Auguſtini verba ex eo loco quem proximè indicaui: Verùm iſta, inquit, diuinitus exhibentur, longè aliter quàm ſeſe habet vſitatus ordo, ſingulis creaturarum generibus attributus. Non enim ideo putandum eſt viuorum rebus quoslibet intereſſe poſſe defunctos, quoniam quibuſdam ſanandis vel adiuuandis Martyres adſunt: ſed ideò potius intelligendum eſt per diuinam potentiam Martyres viuorum rebus intereſſe, quoniam defuncti per naturam propriam, viuorũ rebus intereſſe non poſſunt. Hæc Auguſtinus.

Auguſtini obſeruãda ſententia.

SED audiamus Tertullianum, qui in libro De Anima, vbi de inferis & animarum euocatione agit, hanc noſtram ſententiam grauiſſimis diſertiſſimiſq; verbis comprobauit: Necromantia, inquit,

Notabilis Tertulliani ſentẽtia.

inquit, ſecunda eſt idololatria, in qua ſe Dæmones perinde mortuos fingunt, quemadmodum in illa Deos. Quidni? cum & dij mortui ſint? itaque inuocantur quidem defuncti, ſed Dæmones operantur ſub eorum obtentu. Hanc autem fallaciam Diaboli ſub perſonis defunctorum deliteſcentes (ni fallor) etiam rebus probamus, cum in exorciſſimis noſtris, interdum Dæmon aliquem ſe ex hominibus affirmat, interdum gladiatorem vel beſtiarium, ſicut & alibi Deum nihil magis curans quàm hoc ipſum excludere quod prædicamus, ne credamus animas vniuerſas malorum ad inferos redigi; vt & iudicij & reſurrectionis fidem turbent. Et tamen ille Dæmon poſtquam circumſtantes circumuenire tentauit, inſtantia diuinæ gratiæ victus, id quod in verò eſt, inuitus confitetur: Sic etiam in Necromancia quæ iam quieſcentes animas euellere ab inferis creditur, & conſpectui exhibere, non alia fallaciæ vis eſt, operatior planè, quia & phantaſma præſtatur, & corpus effingitur, nec magnum illi exteriores oculos circumuenire, cui interiorem mentis aciē
Luc. 16. excæcare, perfacilè eſt: Nulli autem animæ omnino inferos patere, ſatis Dominus in argumento illo pauperis requiſcentis & diuitis ingemiſcentis, ex perſona Abrahæ ſanxit, non poſſe relegari renunciatorem diſpoſitionis infernæ, quod vel tunc licere potuiſſet & Moyſi, & Prophetis crederetur. Sed etſi quaſdam reuocauit Dei virtus in documentum iuris ſui, non idcirco communicabitur fidei & audaciæ Magorum & fallaciæ ſomniorum & licentiæ poëtarum: nam in hac mortuorum reſurrectione qua Dei virtus in corpora

animas repręſentat, ſolida & contrectabili & ſatiata veritate præiudicatum eſt hanc eſſe formam veritatis, vt omnem mortuorum exhibitionem incorporalem, præſtigias iudices. Hæc Tertullianus. Simulant igitur Dæmones, animas defunctorum ſecundùm Auguſtinum & Chryſoſtomum, quorum teſtimonia loco ſupra dicto memorat S. Thomas, quò facilius errores Gentilium animis hominum inſerat ad eos decipiendos. Primum enim ſic Dæmon facilius homini quicquid vult perſuadet: namque homines animabus defunctorum, vel parentum, vel cognatorum, vel amicorum ſuorum quos diligunt, & à quibus ſe diligi non dubitant, libentius, & promptius credunt, quàm Dæmoni quem naturaliter horrent. Deinde, ita perſuadet hominibus, infernum non eſſe carcerem perpetuum, ex quo non liceat aliquando egredi: nec eſſe adeo graues, & perpetuas inferni pænas, ſicut homines putant. Adhæc ſic facit, vt homines putent, animas etiam poſt mortem habere corpora, vel poſſe quælibet ſe in corpora induere, vel in quælibet hominum aut beſtiarum corpora migrare: qua re concipitur error Pythagoricus de tranſmigratione animarum, eoque concepto labaſcit fides, & ſpes Chriſtianæ reſurrectionis. Præterea, hac ratione faciunt Dæmones, vt viui mortuos vel tanquam terrificos, & noxios ſibi metuant, & variis ſuperſtitionibus placare ſibique conciliare ſtudeant, vel tanquam beneficos ſibique vel amicitia vel neceſſitudine deuinctos, nimium ſuperſtitioſè diligant, & colant; vel tanquam animas hominum quorundam apud mortales, aut ſapientia, aut fortitudine, aut

Cur Dæmones ſimulent animas demortuorum.

potentia clariſſimorum, non humanis modo, ſed diuinis etiam honoribus proſequantur atque venerentur.

Varia ſpecies Magiæ ſecundũ Hugonẽ

HVGO Sancti Victoris lib. 6. Eruditionis Didaſcalicæ, c. 5. numeroſiùs, & enucleatiùs eam de qua diſputauimus, Magiæ varietatem enarrãs, ad hunc modum ſcribit: Magicæ repertor primus creditur Zoroaſtes res Bactrianorum: quem nonnulli aſſerunt ipſum eſſe Cham filium Noë, ſed nomine mutato, hunc poſtea Ninus rex Aſſyriorum bello victum interfecit, eiuſque codices artibus maleficiorum plenos igne cremari fecit. Scribit autem Ariſtoteles de hoc ipſo, quod vſque ad bis, & vicies centum millia verſuum eius de arte magica ab ipſo dictata, libri eius vſque ad poſteritatis memoriam traduxerunt. Hanc artem poſtea Democritus ampliauit tempore quo Hippocrates in arte Medicinæ inſignis habebatur. Magia, in Philoſophia non recipitur, ſed eſt extrinſecus falſa profeſſione, omnis iniquitatis, & malitiæ magiſtra, de verò mentiens: & veraciter lædens animos, ſeducit à religione diuina, culturam Dæmonum ſuadet, morum corruptionem ingerit, & ad omne ſcelus ac nefas mentes ſequacium impellit. Hæc generaliter accepta, quinque complectitur genera maleficiorum: Manticem, quod ſonat diuinationem, & Mathematicam vanam, Sortilegia, Maleficia, Præſtigia. Mantice autem quinque continet ſpecies ſub ſe: Primam, Necromantiam, quod interpretatur Diuinatio in mortuis. νεκρὸς enim Græcè, id eſt, mortuus Latine: & νεκρὸν cadauer dicitur, vnde eſt diuinatio quæ fit per ſacrificium ſanguinis humani quem

Dæmo

Dæmones ſitiunt,& in eo delectantur effuſo. Secunda,eſt Geomantia, id eſt, Diuinatio in terra. Tertia, Hydromantia,id eſt, Diuinatio in aqua. Quarta. eſt Ærimantia, id eſt, Diuinatio in aëre. Quinta,eſt Diuinatio in igne, quæ dicitur Pyromantia. Varro enim quatuor dixit eſſe,in quibus diuinatio cõſtaret;terram, aquam,aërem,ignem. Prima ergo,id eſt,Necromantia,ad infernum videtur pertinere,ſecunda ad terram;tertia ad aquã, quarta ad aërem,quinta ad ignem, Mathematica diuiditur in tres ſpecies, in Aruſpicinam, in Augurium,in Horoſcopicam, Haruſpices ſunt dicti quaſi horuſpices,id eſt,horarum inſpectores, qui obſeruant tempora in rebus agendis,vel haruſpices quaſi haras inſpicientes, qui in extis & fibris ſacrificiorum futura conſiderant. Augurium vel auſpicium aliquando ad oculum pertinet: & dicitur auſpicium, quaſi auiſpicium, quia in motu & volatu auium attenditur: aliquando ad aures pertinet,& tunc dicitur augurium, quaſi garritus aurium, quia aure percipitur. Horoſcopia, quæ etiam Conſtellatio dicitur, eſt, quando in ſtellis facta hominum quæruntur, ſicut Genethliaci faciunt,qui natiuitates obſeruant, qui olim ſpecialiter Magi nuncupabantur,de quibus in Euangelio legimus.Sortilegi ſunt,qui ſortibus diuinationes quærunt. Malefici ſunt,qui per incantationes Demoniacas ſiue ligaturas, vel alia execrabilia remediorum genera, cooperatione Dæmonum atque inſtructu nefanda perficiũt. Præſtigia ſunt, quando per phantaſticas illuſiones circa rerum immutationem ſenſibus humanis arte dæmoniaca illuditur.Sunt ergo omnes ſimul vndecim.Sub

Manti

Mantice,quinque,id eſt,Necromantia,Geomantia,Hydromantia, Aërimantia, Pyromantia.Sub Mathematica,tres,Haruſpicina, Auſpicium,Horoſcopia. Poſtea tres aliæ,id eſt,Sortilegium,Maleficium,Præſtigium,Præſtigia dicitur Mercurius primus inueniſſe: Auguria Phryges inuenerunt: Haruſpicinam & Sortilegia Tages primus Etruſcus tradidit: Hydromãtia primùm à Perſis venit. Hactenus Hugo.

CAPVT XII.

An per artem Magicam verum aurum fieri poſſit ab Alchimiſtis.

SI verùm & perfectum aurum ab Alchimiſtis poteſt effici, haud dubiè chymica facultas vna de præcipuis Magiæ partibus cenſenda eſt; nimirum tale opus Magiæ,tum propter vim & potentiam artis maximè admirandum eſſet: tum propter magnitudinem vtilitatis; optatiſſimum atque gratiſſimum mortalibus accideret. Audiat lector quid eruditus vir Iulius Scaliger ea de re ſcriptum reliquerit. Triplex eſt, inquit, Magia, vna hîc infima & noſtras, ſanè & fœda & ſordida cùm cantiunculis,cadaueribus,& funibus ſuſpendioſorum: quæ ſi quis attrectare audeat,etiã mereatur. Altera ex aſtris deducit vires in ſpecula,ſigilla,annulos,tabellas: Tertia diuina eſt. Nomen apud vulgus odioſum fecit colluuies impoſtorum. At Magus apud Perſas, nihil aliud quàm

Scaliger contra Cardanũ exercitat. 327.

Smerdes Magus inuaſit regnum

ſapientem ſonat: ſed propter Smerdis proditionem & perfidiam, nomen Magorum infenſum diu fuit. Hac Magia Dominum Ieſum fuiſſe promiſſum regem, cognouerunt Magi, qui ad eum adorandum longinquis è regionibus profecti ſunt: E Syrorum libris hæc deſcripſimus. Aiunt Magiæ & tranſmutatoriæ artis vires, vias, & fines eſſe perquam ſimiles. Opus & finem Chimiſtarũ, eſſe corpus in corpus: Opus & finem Magię, eſſe ſpiritum in corpore. Magi ſuas affectiones, violentias appellant, propterea quod vires ſuas, ſuprà eas quæ naturæ ordine fieri videntur, exercent. Chimiſtæ ſuum opus nominant fortitudinem: hoc enim ſignificat decantatum illud, Elixir, in cuius fide omnem opignorãt naturam. Sic eo loco Scaliger. Ergò digna cumprimis inquiſitione ac diſputatione res eſt, vtrùm nõ modo ex ſolis cauſis naturalibus, & in ſolis naturalibus locis, atque ordine tantùm modoque naturali aurum generari queat, verum etiã per artificialem viam ac rationem; quam iactant Chimiſtæ, per-fectum vſquequaq; aurum, & tale omninò, quale eſt naturale, poſſit effici.

Perſarũ Herodotus lib. 3. & Iuſti nus li. 3. Matt. 2.

DVPLEX circa hanc quæſtionem Philoſophorum eſt ſententia: multi negant, quidam verò aiunt. Nos primo loco aliorum ſententias enarrabimus, ac perpendemus: extremo autem loco etiam quid ſentiamus ipſi, & veriſimilius vera iudicemus, breuiſſimè indicabimus.

Exponitur ſententia eorum qui negant verum aurum poſſe fieri ab Alchimiſtis.

Auicenna. AVICENNA in quibuſdam ſuis cōmentariis in libros Meteororum, vt refert Ægidius in 3. Quodlibeto, quæſt. 8. de Alchimiſtico auro ita ſcripſit: ſciant artifices Alchimiæ, ſpecies metallorum mutari non poſſe, quamuis ſimilia illis fieri poſſint, & quamuis Alchimiſtæ queant tingere ipſum æs colore quo volunt, donec ſit multum ſimile auro, & abſtergere immunditias plumbi, ita vt videatur argentum, ſemper tamen ſecundùm ſubſtantiam manebunt æs & plumbum.

Auerroës. AVERROES in Paraphraſi ſuper primum librum de Generatione animalium, explanando primum caput, in eandem ſententiam hæc ſcribit: Similiter etiamſi datur aliquid artificiale valdè ſimile naturali, tanta poterit eſſe ſimilitudo, quod exiſtimabitur eſſe idem ſpecie, & ſi ars Alchimiæ habet eſſe, hoc eſt, quod poteſt fieri in ea. Et ibidem Auer. declarat ſicut ſe habent mures ex putri materia ad mures ex ſemine, inter eos enim eſt tanta ſimilitudo, vt quamuis nouerà inuicem differant ſpecie, tamen vulgò putentur eſſe eiuſdem ſpeciei; ita etiam aurum alchimiſticum ſe habere ad verum & naturale aurum. Idem ſenſit Auicenna, cuius verba paulò infrà memorabuntur initio capitis proximè ſequentis.

B.Tho. S. THOMAS in ſecunda ſecundæ conditionaliter loquens de auro alchimico quæſt. 77. art. 2.

art. 2 ad primum ait: Si aurum quod fit ab alchimiſtis, non ſit verum & tale quale fit à natura, eius venditionem pro vero fraudulentam & iniuſtam eſſe, ſin autem fiat verum aurum ab Alchimiſtis, id licitè pro vero auro vendi poſſe, nihil enim prohibere, artem vtendo cauſis naturalibus, naturales & veros effectus producere. Sed quid ipſe ſimpliciter & abſolutè ſentiret de auro alchimico, ſatis perſpicuè declarauit in 2. ſent. diſt. 7. quæſt. 3. artic. 1. ad quintum, ita ſcribens: Poteſt quidem ars per virtutes naturalium agentium aliquas formas ſubſtãtiales inducere in materiam: ſunt tamen quædam formæ quas nullo modo ars poteſt efficere, quod propria actiua & paſſiua earum non poteſt inuenire atque adhibere; ſed benè aliquid ſimile illis efficere, ſicut Alchimiſtæ faciunt aliquid ſimile auro quantùm ad accidentia exteriora, ſed tamen non faciunt verum aurum, quod forma ſubſtantialis auri nõ eſt per calorem ignis quo vtuntur Alchimiſtę, ſed per calorem Solis in loco determinato, vbi viget virtus mineralis, & ideò tale aurum non habet operationem conſequentem ſpeciem, & ſimiliter in aliis, quæ eorum operatione fiunt.

ÆGIDIVS in tertio Quodlibeto quæſtion. 8. affirmat Alchimiſtas poſſe quidem facere metallum aliquod quod tantùm conſtet ex permixtione aliorum ſimplicium metallorum, cuiuſmodi eſt electrum, quod dicitur conſtare ex tribus partibus auri & vna argenti, & quia ſæpè in venis metallicis vnum metallum confunditur & permiſcetur cum alio, Alchimiſta per actionem *Ægidius.*

ignis ſegregando & ſeparando aurum, quod erat permixtum cum alio metallo, videbitur de nouo facere aurum, tantùm autem abeſt, vt poſſit verum aurum facere, vt ne ſimile quidem verò auro ita effici queat, vt non poſſit aliquo modo dignoſci & diſcerni. Porrò exiſtimat Ægidius aurum alchimiſticum non poſſe ſine peccato vendi pro auro naturali, non ſolùm: quia incertum pro certo,& falſum pro verò venditur, ſed etiam quia in medicinis adhibetur aurum ad cor fortandum cor, & morbos quoſdam profligandos: maximum autem periculum eſſet, ne aurum Alchimiſticum propter diuerſam rationem conſtitutionis, nimium læderet complexionem humani corporis, eique inſigne aliquod detrimentum afferret. Quod autem verum aurum confici nequeat Ægidius ita probat, vel potiùs declarat. Cernimus in vnoquóque genere entium, quædam illius generis eſſe perfecta, alia verò imperfecta, perfectorum autem generationem eſſe determinatam, tam ſecundùm principium actiuum, & ſecundùm materiam, quàm ſecundùm locum in quo fit: Imperfectorum autem minimè: Exempli cauſa, in genere animalium, quæ ſunt perfectiora, ita ſe habent natura, vt equus non generetur niſi ab equo, & ex ſanguine menſtruo equæ, & intra matricem, at mures poſſunt generari ex ſemine, & ſine ſemine, intra matricem, & extra. Idem perſpicitur in plantis, idemque ſimiliter contingit in elementis: nam purus ignis elementalis, nec generari, nec conſeruari poteſt, niſi in ſuo loco naturali, id eſt, in concauo Lunæ: ergo ſimiliter

Ægydius negat aurũ chimicũ licitè vẽdi poſſe pro vero.

ter

ter etiam eueniet in metallis; quare cùm aurum ſit perfectiſſimum omnium metallorum, habebit determinatum agens, & materiam, & locum naturalem, & propriam venam quæ latet intra ſinum, & ventrem terræ, extra quem locum, aurum nullo modo confici poſſit. Neque valet illud, quod poſſet afferri contra hoc quod diximus, nimirum ſi mures, qui ſunt perfectiores auro, poſſunt generari extra matricem, multò magis aurum effici poterit extra ſuum locum naturalem, & ſi ſerpentes fuerunt arte magica producti à Magis Pharaonis, vt legimus in Exodo, cur nam etiam poterit effici verum aurum industria, & beneficio artis? Hoc inquam non valet: nam eadem ratione probari poſſet, cùm mus ſit perfectior qualibet planta, & mus generari queat ſine ſemine, quamlibet etiam plantam poſſe abſque ſemine procreari, quod falſum eſt: nihil ergo prohibet quod eſt imperfectius alio ſimpliciter, eſſe perfectius illo ſecundùm quid. Quamobrem quod aurum requirat determinatum locum ſuæ generationis, non arguit ipſum ſimpliciter eſſe perfectius aliquo animali, ſed tantùm ſecundùm quid. Hæc ex Ægydio. *Ehod. 7.*

CONCILIATOR in differentia 209. ſic ait: Metallum non poteſt fieri per artem, & in aliud tranſmutari; cùm ars ſolùm faciat permutationem in accidentibus, non autem in ſubſtantia, vel fortaſſe ſi poſſibile eſt, tamen id eſt homini ignotum, vnde Commentator tertio De anima, ait; Dicitur de multis artificiis, quod videntur eſſe poſſibilia, ſed ſunt cauſarum ignotarum, vt verbi gratia, Alchimia, etſi talis ars conſtituatur, *[Co]ncilia[t]or.*

fortaſsè hoc erit per accidens, & inſpiratione diuina, potius quàm artis humanæ ſapientia. Non enim (inquit Conciliator) ars eò peruenire poteſt, vt agentia, & materiam, cum tempore, modo, & aliis circumſtantiis ſciat ita proportionare, vt inde nouum conſtituatur metallum. Quod ſi apparenter videatur, id erit, quia ars fallaciam eius humano ingenio nequit detegere. Vnde aurum arte conſtructum, vim non puto habere confortandi cor, ſicut habet aurum à natura productum. Fideles mihi tamen experti, dicunt argentum decoctione per artem fieri verum, non tamen videtur apparenter lucrati, probationibus omnibus quibus vtuntur, exploratum.

QVIDAM rerum metallicarum peritiſſimi, de quibus etiam ſubtiliter & accuratè ſcripſerunt, dixerunt, primum atque ſummum fundamentum, quo nititur ac ſuſtentatur ars Alchimiæ, nullum eſſe: ex quo licet intelligere, ipſam artem (ſi tamen ars dicenda eſt, quæ in ſe nihil veri & certi habet) inanem & fallacem eſſe. Etenim Alchimiſtæ putant materiam omnium metallorum eſſe ſulphur, & argentũ viuum, quamobrem profitentur ſe ex varia ſulphuris & argenti viui inuicem permixtorum temperatione, poſſe quodlibet metallum efficere: in quo ſanè vehementer falluntur. Nam, ſi ſulphur & argentum viuum eſt materia auri & argenti, ergo in venis in quibus generatur aurum & argentum, apparerent aliqua veſtigia ſulphuris & argenti viui, ſimiliter etiam in venis ſulphuris & argenti viui, reperirentur aliqua indicia auri vel argenti, ſed ipſi qui totam pœnæ vitam curioſiſſi

Nõ eſſe materiã omnium metallorum ſulphur & argentũ viuum.

curioſiſſimè luſtrandis, & conſiderandis venis, locisque metallorum conſumpſerunt, nunquam tale aliquid reperire potuerunt, quare falſa eſt opinio Alchimiſtarum, & aurum quod ab ipſis fit ex ſulphure & argento viuo, non eſt verum aurum: non enim, vt dictum fuit, talis eſt materia veri & naturalis auri. Aurum autem quod fit ab Alchimiſtis, licèt ſimillimum videatur vero auro, falſum tamen eſſe multis modis cognoſci & iudicari poteſt, nempè vel ex pondere, vel ex eo, quia non ſuſtinet vim ignis, vel ex eo, quia iniectum in vrinam, amittit colorem ſuum, vel quia non eſt ductile in tenuiſſimas laminas, vel denique, quia non habet naturalis auri proprietates, quarum in primis illa commendatur, confortandi cor humanum. Hæc illi.

CARDANVS lib. 17. de ſubtilitate hæc ſcribit: ſunt verò chimica inuenta, vitrum ducere in longiſſimas lineas, tenax aut prædurum efficere poſſe. Vidi ego dudum ſphæram exiguam ex vitro, quæ omni conatu illiſa ſolo lapideo, non comminuebatur, ſed reſiliebat ad trabes. Eiuſdē facultatis chimicæ eſt, vitrum albis lineis interſtinguere, cælare in eo imagines, falſas fabricare gemmas, purgare caphuram, metalla miſcere, immutare, aut nobiliora imitari. Exempla verò fallacis Alchimiæ, vide apud eundem in 10. lib. De veritate rerum, cap. 51. Quo in loco etiam hæc ſubiungit: aurum & argentum facere, ſeu ex aliis metallis ea conficere, aut gemmas factitare, aut viles in nobiliores tranſmutare, nemo non optare debet, vt ſciat; at quid horum fieri poſſit, difficile ſcitu admodum eſt, & ſi hoc etiam ſciuerimus,

Cardanus.

Inuenta & opera artis chimicæ.

mus, longè difficilius eſt ſcire, quomodo fiat. Quæ autem ab Alchimiſtis fiunt, ea vel ad voluptatem pertinent, vel ad vſum, ad voluptatem ſunt gemmæ & metalla nobiliora, ad vſum tincturę, colores, materiæ vaſorum & alia ſimilia. Circa quodlibet autem horum, tria excogitari poſſunt, vel vt fiat, quod maximum eſt, vel vt purgentur, vel vt perficiantur. Horum primum, de metallis, adhuc ſub iudice lis eſt an fieri poſſit, ſecundum & tertium, fermè inuentum eſt ad ſummam perfectionem, ac licèt ars chimica non faciat verum aurum, quattuor tamen præſtat magnas vtilitates. Prima eſt, quia poteſt vnum metallum facere ſimillimum alij; vt ferrum æri, & æs auro & argento, idque clariùs apparet in gemmis. Secunda, cùm id quod in aliquo potentia continetur, per vim ignis excitat, extrahit, & ad perfectionem perducit. Tertia cùm ea quæ ſuperflua ſunt, vt ſua abſumendo detegit, vt cùm ex calce alumen excipitur, quod non genitum eſt vi ignis, ſed exceptum, ita fit id quod vocant multiplicationem, cùm ex terra ipſa quæ aliquid continet quod continetur, excipiunt. Quarta, Ars chimica vi ignis multas facere poteſt compoſitiones atque ſeparationes, non minus vtiles & lucroſas iis quæ ab Alchimiſtis tam anxiè quærimtur & ambitioſè promittuntur tranſmutationibus. Hæc Cardanus. Ex quibus verbis perſpicitur eum arbitrari chimicam illam auri generationem, vel eſſe impoſſibilem, vel propemodum impoſſibilem.

Vtilitates artis chimicæ.

Declara

Declaratur opinio eorum qui defendunt Alchimiam.

ALBERTVS in libro ſuo 3. de Mineralibus ca.9. hanc de facultate Alchimiæ quæſtionem pertractans, primum exponit ſententiam Auicennæ, quę fuit hæc: ſciant (inquit Auicenna) artifices alchimiæ ſpecies metallorum permutari non poſſe, quamuis aliquid illis ſimile fieri poſſit, quòd enim differentia ſpecifica aliquo tollatur ingenio, non credo poſſibile, ſed expoliatio accidentium non eſt impoſſibilis, vel ſaltem diminutio eorum: non enim permutatur ſpecies metallorum, niſi priùs in primam materiam metallicam redducantur, & ſic iuuamine artis deducantur in ſpeciem metalli quod voluerit. Atque idem quoque ſenſiſſe ait Haſtem Philoſophum præcipuum in Phyſicis & in Mathematicis, deinde Albertus ſubiungit ea quæ ſequuntur: Oportet nos dicere, Alchimicos peritos, nõ aliter operari: quàm peritos medicos; qui per medicinas purgatiuas purgant materias corruptas & nocentes ſanitati, & poſtea per remedia confortantia naturam, iuuant virtutem naturalem, vt digerendo, ſanitatem inducant: quæ ſanitas eſt effectus & naturæ & artis, ſed illius effectiuè & principaliter, huius autem organicè & inſtrumentaliter: ſic Alchimiſtæ primò benè purgantes materiam argenti viui & ſulphuris inſitam omnibus metallis, confortant; deinde deducunt virtutes elementares, & cæleſtes tali materiæ inhęrentes ad proportionem mixtionis metalli quod intendunt in-

Opinio Auicennæ.

Sentẽtia Alberti Magni.

ducere, & tunc ipſa natura operatur, & non ars niſi organicè iuuando & expoliendo vt diximus, & ſic verum aurum & argentum educere, & facere videntur: quod enim virtutes elementares, & cæleſtes faciunt in vaſis naturalibus, hoc etiam faciunt in vaſis artificialibus, ſi artificialia formantur ad modum vaſorum naturalium:& quod facit natura calore Solis & Stellarum, hoc faciet ars calore ignis, dummodo ſic contemperetur, vt non excedat virtutem ſe mouentem & informantem quæ eſt in metallis: huic enim cæleſtis ineſt virtus, quæ primò commiſcuit eam, & hæc inclinatur ad hoc vel ad illud per artis iuuamen. Alchimia igitur per hunc modum procedit, id eſt, corrumpens vnum, à ſua ſpecie remouendo, & cum iuuamine eorum, quę in materia inſunt, alteriùs ſpeciem inducendo, quare omnium operationum alchimicarum melior eſt illa quæ procedit ex eiſdem, ex quibus procedit natura, ſicut ex purgatione ſulphuris, per decoctionem & ſublimationem & expurgationem argenti viui, horumque bona permixtione cum materia metalli, in his enim & ex virtutibus horũ, omnis metalli ſpecies inducitur. Qui autem per alba albificant, & per citrina citrinant, manente ſpecie prioris metalli in materia, proculdubiò deceptores ſunt, & verùm aurum atque argentum non faciunt, & hoc modò ferè omnes vel in toto, vel in parte procedunt, propter quod ego experiri feci aurum alchimicum quod ad me delatũ eſt, & poſtquam ſex aut ſeptem ignes ſuſtinuit, tandem ampliùs ignitum conſumitur & perditur, & quaſi ad fecem reuertitur. Hæc Albertus. Ecce ſupradictis

verbis

verbis Albertus, non ſolùm docet verùm aurum poſſe fieri per Alchimiam, ſed etiam quis modus eius ſic efficiēdi ſit poſſibilis, & quis impoſſibilis, manifeſtè declarat.

QVIDAM Ianus Lacinius, qui de facultate chimica in tranſmutandis metallis multa diſputauit, eiuſque diſputationis ſummam memorat Cardanus loco ſupradicto, probat arte chimica poſsè confici verum aurum, his rationibus. Primò, metalla ſunt quædam pura & concocta, vt aurum & argentum; quædam cocta ſed impura, vt æs, ac ferrum: quædam cruda & impura, vt vtrumque plumbum, ſed impura repurgari, cruda concoqui poſſunt, igitur ex ære, ferro & plumbo, aurum & argentum fieri poteſt. Quod autem talia concoqui poſſint, demonſtrat ex ſententia Ariſtotelis 4. Meteororum, vbi de concoctione agit. De purgatione dubium non eſt, quippè cùm proprium ſit ignis ſeparando purgare. Deinde propinquitas, paruumque cauſarum diſcrimen, hoc idem ſuadet, cùm ab iiſdem omnia fiant. Supponit autem omnia metalla conſtare ſulphure & argento viuo; quæcumque verò ſimilia ſunt, facilè inuicem tranſmutantur, eóque magis, quod natura videtur ſemper perfectiſſimum intendere in omni genere, velut aurum, quæ igitur imperfecta ſunt, artis beneficio perfici poſſe videntur, tum vt ad finem, tum vt ad motus ipſius perfectionem perducantur. Poſtea, ſi ars auctore Ariſt. in. 2. Phyſ. & 4. Meteororum eſt imitatrix naturæ, cùm natura concoquendo purgandóque ex ſulphure & argento viuo, aurum argentúmque perficiat, cur non etiam idem ſimili ratione operans ars

Quinque rationes pro Alchimiſtis.

poſſit efficere? Adhæc, ea dici debent ſecundum naturæ ordinem copulata & inuicem transmutabilia, quæ non habent omninò diuerſas operationes ſed eaſdem, in eo tantùm differentes, quod quædam habent eas imminutas & imperfectas, velut fœtus, infantis comparatione, ouum pulli, aurelia papillionis. At plumbum, æs, ferrum, argentum, nullas habent operationes ab auro diſtinctas, ſed quas illud habet, vt poſſe liqueſcere, duci, graue eſſe, nitere, ignibus reſiſtere, eaſdem habent hæc; ſed viciatas & imminutas, non enim ita ſplendent, non ſunt adeò grauia, minus reſiſtunt ignibus, non tota liqueſcunt, non tàm tenuiter ducuntur, igitur hæc dici debent aurum imperfectum, & beneficio artis perduci queunt ad perfectionem auri. Atque hoc putat Cardanus eſſe maximum argumentum quod pro Alchimiſtis afferri poſſit. Poſtremò, idem aſtruit exemplo ranarum, quæ ſtatim, ob præparationem materiæ, ex puluere generantur. Sunt autem ranæ perfectiores auro, & vt animalia perfecta, non ſolùm partium ſimiliarium compoſitione, ſed etiam inſtrumentorum compoſitione indiguerunt. Auicennam quoque citat dicentem, vitulum in nubibus generatum ſemiuiuum excidiſſe inter imbres. Generantur etiam ex iuuenculo ſtrangulato apes, ex Baſilico ſcorpiones, ex exiſtura Anatis ſub dio expoſita bufones; ex Aſinis veſpæ; ex equis Scarabæi, ex mulis locuſtæ, aquæ, quibuſdam in locis conuertuntur in lapides; aër concuſſus inter duriora corpora, repentè tranſit in ignem, fumus metallorum, præcipuè plumbi, cogit argentum viuum; cortex mali punici ferrum mutat

mutat in chalybem. Si igitur hæc tam admiranda & penè incredibilia fieri poſſunt, atque adeò quotidie fieri videmus, cur incredibile videatur, poſſe ab Alchimiſtis verum aurum confici? Hæc ille diſputat pro Alchimiſtis.

ANTONIVS Mirandulanus, Philoſophus noſtræ memoriæ præſtans, & in Ariſtotelis doctrina excellenter verſatus, in illo ſuo opere quod ſcripſit de Euerſione ſingularis certaminis, libro 19. lect: 7. hanc de Alchimiſtis ſententiam pronunciat. Dicimus veram eſſe Alchimiſtarum opinionem quod aurum poſſit fieri, & ab arte, & à natura, quia tranſmutare poſſunt argentum viuũ, & alia quæ ad id requiruntur, ita vt fiat eadem materia: ſicut non ſolùm à natura ſed etiam ab arte animalia, vt ſcorpiones generari poſſunt. Verùm quia illud aurum fit rariſſimè, & cum maxima difficultate, multa enim quæ ad id concurrunt, facillimè impediri poſſunt, idcircò non videtur fieri poſſe, ſed rei difficultas non arguit impoſſibilitatem. Non eſt autem danda opera illi arti, non quia non ſit vera, ſed quia tantæ eſt difficultatis, vt ſit vtilius eam omittere quàm exercere: & multi quidem ditiſſimi ad magnam inopiã redacti ſunt, propterea quod maximis ſumptibus impenſis, vel nunquam aſſecuti ſunt, quod hæc ars pollicetur, vel certè rarò, & parum, ita vt ſumptus longè ſit maior lucro, quare ſatius eſt aliis artibus certioribus operam dare, quæ maiori ex parte operam ſuam præſtant, quàm huic quæ rariſſimè propter res naturæ abſconditas, finem ſuum aſſequitur. Hæc Mirandulanus.

Antonius Mirandulanus.

Explica

Explicatur breuiter opinio auctoris.

Sententia auctoris de auro alchimiſtico.

NOBIS autem propoſitam quæſtionem philoſophicè conſiderantibus atque perpendentibus, tria videntur hac de re valdè probabilia dici, & firmari poſſe, vnum eſt, nullam eſſe rationem philoſophicam, vel neceſſariam, vel etiam admodum probabilem, qua demonſtretur rationem chimicam efficiendi verum aurum eſſe impoſſibilem. Cur enim putetur impoſſibilis? An quia nihil eorum, quæ fiunt à natura poteſt fieri ab arte? at hoc in generatione multorum animalium, aliarúmque rerum, quæ opera, & miniſterio artis non ſecus generantur quàm à ſola natura, falſum eſſe cognoſcitur? An quia (vt volebat Ægidius) nihil eorum, quæ ſunt in genere ſuo perfectiſſima, poteſt produci niſi vno modo, id eſt, ſolùm ab agente ſuo naturali? Verùm ſi Ægidius veriſimili aliqua ratione hoc probaret, aliquantulum fortaſsè valeret ad perſuadendum: cùm autem nullā huius rei probationem afferat: qua facilitate ab eo id dicitur, eadem planè à nobis contemni, ac reiici poteſt. An denique, quia aurum naturale generatur virtute caloris cœleſtis, aurum verò chimicum efficitur à calore igneo, qui duo calores cùm multum inter ſe differant, non poterunt eundem effectum præſtare? ſed hæc ratio dupliciter peccat. Primùm enim falſum eſt calorem cœleſtem & igneum ſpecie inuicem diſtingui: cùm enim ab eodem contrario, hoc eſt, à frigore ſimiliter corrumpantur

Calor cœleſtis, & elementaris non differũt ſpecie.

tur, cùm ab eâdem cauſa interdum producantur nimirum à lumine, cùm ſe inuicem intendant atque augeant, cùm ad productionem ignis, & mixtorum ſimili ratione conducant, fieri non poteſt; vt ea ratione qua colores ſunt, ſpecie diſtinguantur inter ſe: differunt igitur ea re ſolum, quòd calor cœleſtis propter ordinatum cæli motum, eſt valdè temperatus & accommodatus ad generationem & conſeruationem rerum ſublunarium, quam ob cauſam appellatur ſalutaris & viuificus; calor autem igneus ex ſe non eſt temperatus, ſed agit quantùm poteſt agere, & res ſibi ſubiectas tandem deſtruit atque interimit, quocirca vocatur à Philoſophis deſtructiuus & corruptiuus rerum. Verùm ſi hic calor aliunde corrigatur atque temperetur, nimirùm vel à facultate animæ, vt in animalibus contingit, vel ab arte, vt fit in multis mixtis & medicamentis, quæ à calore igneo moderatione artis procreantur; efficietur, profectò vt calor igneus talis propemodum euadat, qualis eſt cæleſtis. Deinde, experientia manifeſtè oſtendit quædam animalia ſimiliter generari poſſe calore igneo atque calore cæleſti. Nam apud Ægyptios pulli calore igneo ex ouis excluduntur atque procreantur. Quam rem Iulius Scaliger, vir propter excellentem omnium diſciplinarum eruditionem admirandus, in iis quę ſcripſit contra Cardanum exercitatione 23. pulchrè deſcribit his verbis: In Ægypto ad Cayrum fumos conſtruunt alij alio multiplici fornice impoſito: in quorum tholi ſupremi medio, foramen eſt, per quod caloris vis, quæ immodica poſſit officere; ſubit atque exhalat: in imò ignem

Animalia generari poſſe ſolo calore ignis, argumētū Iulij Scaligeri.

ignem accendunt temperatum: Ouorum multas centurias in fornicum ſuperiore planitie diſponunt: ſtatis diebus erumpit pullorum turba, quos illi non numero ſed menſura venales habēt, modiolum ſtatuunt ſine fundo: quem vt implerunt, tollunt, neque hæc fabula eſt, ſed fabulæ ipſi qui negant. Hæc Scaliger. Cæterùm poſſe ex aliis metallis verè aurum effici, probari argumento & experimento poſſet auri pigmenti, ex quo perfectū aurum poſſe fieri, teſtis eſt Plinius, qui rem non priſcis temporibus ſed ſua ætate factam teſtatamque commemorans, ita ſcribit lib. 33. cap. 4. Aurum faciendi eſt etiam vna ratio ex auripigmento quod in Syria foditur pictoribus, in ſumma tellure, auri colore, ſed fragili lapidum ſpecularium modò. Inuitaueratque ſpes Caium Principem auidiſſimum auri, quamobrem iuſſit excoqui magnum pondus & planè fecit aurum excellens, ſed ita parui ponderis, vt detrimentum ſentiret; illud propter auaritiam expertus, quanquam auripigmenti libræ 14. permutarentur, nec poſtea tentatum ab vllo eſt. Sic Plinius.

Ex auri pigmento, teste Plinio, fieri verū aurū.

Alterum verò, quod eadem de re probabiliſſimè poteſt aſſeri; illud eſt, chimicam rationem efficiendi verum aurum non quidem phyſicè, ſed moraliter vt aiunt, loquendo, vel impoſſibilem, vel propemodum impoſsibilem videri, nō propter vllam rationem philoſophicam quæ adhuc ab vllo ſit allata; ſicut oſtenſum eſt, ſed propter ipſam experientiam quæ in rebus naturalibus, moralibus atque artificialibus, ſummi argumenti firmiſsimæque rationis vim debet obtinere. Etenim cùm plurimi in chimicæ facultatis tra-

Cur non videatur eſſe vera ars Alchimia.

ctatione

ctatione & exercitatione diu multu mq́ue laborauerint,&in veri auri effectionem acerrimis ſtudiis atque incredibili cupiditate incubuerint,nemo tamen adhuc fuit præter vnūm aut alterum probatis proditum hiſtorijs, quem liquido conſtet verū aurū & omni ex parte probatū ac perfectum effeciſſe. Quod ſi effectio auri per artem chimicam eſt poſsibilis, cur ea cùm tamdiu & tam multum optata, quæſita, & procurata fuerit, nondum tamen reperta & vſitata fuit? nam quia poſſibilis eſt generatio animalium, medicamentorum,aliarumq́ue:multarum rerum non ſolùm per naturam, ſed etiam per ſolertiam & induſtriam humanā, iampridem inuētæ ſunt artes, quæ huiuſmodi res & verè & facilè poſſunt perficere,cur igitur idem non contingit in auro chimico?niſi quia vel talis modus efficiendi tale aurum ſimpliciter eſt impoſſibilis,vel ſi eſt poſsibilis,nondum tamen is eſt humano ingenio,& fortaſſe non poteſt eſſe, exploratè perfecteq́ue cognitus.Atque hoc argumētum ab experientia ductum,non ſolùm apud Philoſophum naturalem, qui nunquam à rebus ſenſatis experientiaque cōprobatis, vel tranſuerſum (vt aiunt) digitum diſcedit, ſed etiam apud quemcumque hominem ſanæ mentis rectiq; iudicij plurimum valere debet. Quod ſi habent iſti,vt iactant,veram certāque artem faciendi aurum, cur ſibi primùm non faciunt tantum auri, vt nullius egeant,ſed bonis omnibus quæ parari auro poſſunt,abundent? At enim videre licet iſtos;ſemper egentes & mendicos, quiq́ue per vana promiſſa alienis opibus exhauriēdis, ſuā quoquomodo egeſtatē ſubleuare,

ſuamque famem explere cupiant.

Ad extremum, illud non tantùm probabiliter dici, ſed etiam pro vero certoque confirmari poteſt, artem chimicam, licèt ea fortaſſis ſit vtilis in diſtillationibus & aliis reb. quas ſuperiùs ex ſententia Cardani memorauimus, tamen in eo quod ſpectat ad effectionem veri auri quam illa profitetur atque in primis pollicetur, vanam eſſe, noxiam, ac pernicioſam Reipublicæ, Primò, Quia, aut nunquam, aut rariſſimè præſtat quod promittit, ex quo non ſemel factum eſt, vt multi ad extremam inopiam atque paupertatem redacti fuerint, vnde rectè quidam ait, Alchimiſtas nõ efficere aurum, ſed abſumere, non implere crumenas, ſed magis deplere & exhaurire. Deinde, quia faciunt falſum aurum falſamque monetam, atque falſas gemmas pro veris paſſim diſtrahunt, atque diuendunt, ex quo Reſpublica hominumque ſocietas magnum caperet detrimentum. Pòſtremò, quia verum aurum non rarò adhibetur in medicinis ad exhilarandum & roborandum cor: aurum autem chimicum cùm vel non ſit verum aurum, vel certè imperfectius ſit auro naturali, vel non vtique habebit eiuſmodi proprietates, aut certè non ita vitales & ſalutares humano corpori, quare non ſine diſcrimine ſalutis & periculo vitæ, in medicinis adhiberetur. Hæc igitur nobis viſa ſunt de chimica facultate efficiendi verum aurum probabiliter poſſe diſputari.

Nõ eſſe permittẽda in Republica vſum Alchimiæ.

CAPVT.

CAPVT XII.

De origine Magiæ & ijs qui in ea clari fuerunt.

ORIGINEM Magiæ, præſertim eius quàm diximus non eſſe naturalem, variè tradunt ſcriptores. Philo libro De ſpecialibus legibus cenſet ex vera, & naturali Magia adulterata, & corrupta, natã eſſe fallacem, & quæ vulgò propriè dicitur Magia, ita ſcribens: Ex hac adulterata, & deprauata, deſcendunt quas proprio maximè vocabulo malas artes dicimus, circulatorum, ariolorumque ſtudia, mulierũ, mancipiorumq; nequiſſimorum expiationes, & luſtrationes profitentium, mutationeſque amoris in odium, aut ex aduerſo in amorem odij, per quaſdam potiones amatorias, & incantamenta idonea: atque his dolis circumueniunt homines, & ingentium malorum atque ruinarum ſunt cauſæ, nõ priuatis modò hominibus aut familiis, ſed ciuitatibus, regnis, & prouinciis. Quamobrem huiuſmodi artes meritò lege Moſaica, grauiſſimis propoſitis pœnis prohibentur. Hæc Philo. Vetus tamen opinio eſt plurimorum ſcriptorum probata conſenſu, principem huius Magiæ doctorem, & quaſi parentem fuiſſe Zoroaſtrem, vel Perſam, vt Plinius, & Diogenes Laërtius vocant: vel Bactrianum; vt Diodorus Siculus, & alij nominant. Et Plinius lib. 30. cap. 1. ita de eo ſcribit: Sine dubio in Oriente orta eſt Magia, in Perſide à Zoroaſtre, vt inter auctores conuenit. Eudoxus Zoroaſtrem hunc, ſex millibus annorum ante Platonis mortem fuiſſe prodidit: ſic

Philo de origine Magiæ.

Zoroaſtres Magiæ parens.

& Ariſtoteles,Hermippus,qui de tota ea arte dili gentiſſimè ſcripſit, & vicies centum millia verſuum à Zoroaſtre condita,indicibus quoque voluminum eius poſitis explanauit, præceptorem à quo inſtitutus eſt Zoroaſter, tradidit Azonacem quinque millibus annorum priorem bello Troiano. De quo Zoroaſtre mira alijs locis ſcribit Plinius; Vnum enim eum (inquit) mortalium eodem quo natus eſt die riſiſſe, cerebrúmque ita ei palpitaſſe,vt impoſitam repelleret manum,futuræ præſagia ſcientiæ, viginti annis in deſerto Magiæ vacantem,caſeo vixiſſe ita temperato, vt vetuſtatem non ſentiret. Iuſtinus quoque hiſtoricus libri primi initio,inuentorem artis Magicæ facit Zoroaſtrem; idemque ſentit B. Auguſtinus lib. 21.De ciuitate Dei,cap.14.Solum inquit,Zoroaſtrem quando natus eſt, ferunt, riſiſſe, nec ei boni aliquid mõſtruoſus ille riſus portendit:nam magicarum artium fuiſſe perhibetur inuentor, quæ quidem illi nec ad præſentis vitæ vanam fælicitatem contra ſuos inimicos prodeſſe potuerunt, à Nino quippe Aſſyriorũ Rege, cùm eſſet ipſe Rex Bactrianorũ, bello ſuperatus eſt.Suidas etiam ait,Magiam inuentum eſſe Perſarum,apud quos Magi magnam fidem, & auctoritatem habuerunt. Auctor Hiſtoriæ Scholaſticæ enarrans hiſtoriam libri Geneſeos, cap,39. Ninus,(inquit) vicit Cham, qui adhuc viuebat, & regnabat in Bactria,ſeu in Thracia, vt alij volunt,& vocabatur Zoroaſter inuentor artis Magicæ,qui & hãc, & ſeptem liberales artes in quatuordecim columnis ſcripſit:ſeptem æneis,& ſeptem lateritiis, contra duplex orbis excidium, quod timebatur,

Plin. li. 7.

Chã idẽ qui Zoroaſter.

vnum per aquas, alterum per ignem. Ninus verò libros eius combuſſit. hinc etiam orta ſunt idola. Hæc ille. Verùm de antiquitate Zoroaſtris non conuenit inter ſcriptores, nam Eudoxus, & Ariſtoteles, vt ex Plinio retulimus, volunt eum antiquiorem fuiſſe Platone ſex millibus annorum, Hermippus autem vel (vt citat Laërtius) Hermodorus Platonicus libro de diſciplinis, facit eum quinque millibus annorum bello Troiano vetuſtiorem, è contrario autem Xantus Lydius, vt refert Laërtius, multò recentiorem eum facit, hoc eſt, ſexcentis duntaxat annis ante Xerxis tranſitum in Græciam. Sed illi nimium multos computant annos, hic nimium paucos. Conſtat enim Zoroaſtrem fuiſſe tempore Nini primi Aſſyriorum regis, quo regnante natus eſt Abraham: ab ortu autem Abrahæ, vſque ad primam Olympiadem fluxerunt anni mille ducenti ſexaginta octo: nam qui plures quàm cæteri annos monarchiæ Aſſyriorum & Medorum vſque ad Cyrum attribuerunt, illi mille trecentos ſexaginta, huic trecentos quinquaginta aſsignarunt. Cœpit autem Cyrus regnare initio quinquageſimæquintæ Olympiadis: Secundùm hanc igitur laxiſsimam computationem, à Nino & Zoroaſtre vſque ad primam Olympiadem, numerantur anni mille quadringenti nonagintaquatuor. Bellum porrò Troianum ſeptem & quadringentis annis præceſsit Olympiades: Xerxis tranſitus in Græciam, in 75. exceſſus Platonis in 108. Olympiadẽ incurrit. Ex quo apparet multitudinem illam annorũ, quã Eudoxus, Ariſtoteles & Hermippus tribuũt antiquitati Zoroaſtris, vel eſſe fabuloſam,

Laërtii initio Operis.

 vel

vel annos illos non quales noſtri ſunt, ſed quales Ægyptij & Arcades habuerũt, hoc eſt, trimeſtres, eſſe cẽſendos. Nec diſſimile fuit eodẽ in loco Plinij quippe qui ait Moyſẽ multis annorũ millib' poſteriorẽ fuiſſe Zoroaſtre, cũ ſubtiliſſima Chronologiæ ratione compertum ſit, paulò ampliùs ſexcentis annis Moyſe priorẽ fuiſſe Zoroaſtrem.

Caſſiani de origine Magiæ opi- Gen. 6.

APVD Caſſianum Serenus Abbas collat. 8. cap. 21. originem Magiæ & omnium maleficarũ artium altius repetit, nimirum etiam ante diluuium, ex eo tẽpore quo filij Dei, vt ſcriptura narrat, permiſti ſunt filiabus hominum, ait enim, ſcientiam omnium rerum cœleſtium & ſublunarium quam Adam à Deo acceperat, tradidiſſe ipſum filio ſuo Seth, cuius ſemen eam ſeruauit incontaminatam, & donec diuiſum à ſacrilega propagine Cain perdurauit, eam doctrinam ad Dei cultum, & ad vtilitatẽ vitæ communis exercũit: cùm verò fuiſſet impiæ generationi permixtum, ad res profanas atque noxias, quæ piè didicerat, inſtinctu Dæmonis deriuauit, curioſaſque ex ea maleficiorum artes atque præſtigias ac magicas ſuperſtitiones audacter inſtituit. Sed quomodo hæc curioſa & malefica doctrina diluuio non perierit in cauſa fuit Cham, vt antiquæ ferunt traditiones, qui ſuperſtitionibus & ſacrilegis artibus fuit infectus, eaſque artes, cùm in arcam in quam cum Noë patre ſuo iuſtiſſimo, & ſanctis fratribus ingreſſurus erat, inferre non auderet, diuerſorum metallorum laminis, quæ ſcilicet aquarum non corrumperentur iniuria, & duriſſimis lapidibus qui vim ignis non ſentirent, inſculpſit: quæ diluuio peracto, eandem qua ille

celauerat curioſitate perquirens, ſacrilegiorum ac perpetuæ nequitiæ ſeminarium tranſmiſit in poſteros. Hâc itaque ratione illa opinio vulgi qua creditur. Angelos vel maleficia, vel diuerſas artes hominibus tradidiſſe, in veritate completa eſt. Hactenus Abbas Serenus.

SED mihi verius ſentire videntur, qui Diabolum primum Magicarum artium auctorem & parentem faciunt, à quo mortales earum cognitionẽ acceperint, & vſum didicerint. Et ſanè primum Magiæ vſum effectum memoria repetentibus, haud improbabiliter videri poteſt, Magiæ vſum vnâ cum mundo cœpiſſe, & quidem in Paradiſo, ſalua etiam tunc & integra illibataque hominis innocentia. Ibi enim Diabolus formam ſibi induens ſerpentis, vel occultè per verum & naturalem ſerpentem Euam alloquens, blandiſſimis deceptam promiſſis, ad vetitum pomũ maximo ſui ſuæque totius humanæ ſobolis exitio, edendum induxit. Nec mirum videri debet ſi Diabolum Magiæ auctorem faciamus, cùm ipſe, vtî apud Ioannem capite octauo Dominus noſter dixit: *Homicida ſit ab initio, & in veritate non ſteterit. quia nõ eſt veritas in eo. Cum loquitur mendaciũ, ex propriis loquitur, quia mendax eſt & pater mendacij.* Rectè igitur Lactantius lib. 2. Diuinarum inſtitutionum: omnium maleficarum artium inuentores & magiſtros fuiſſe Dæmones, confirmat, his verbis: Eorum inuenta ſunt Aſtrologia & Aruſpicina & Auguratio, & quæ dicuntur Oracula, & Necromãtia & ars Magica, & quicquid præterea malorum exercent homines vel palam, vel occultè, quæ omnia per ſe falſa ſunt, vt Sibilla

Prima origo Magicarum artium à Dæmone.

Lactantius.

Erythræa teſtatur. Hęc & alia multa in eãdẽ ſententiam eo loco Lactantius commemorat. Sed nemo grauius & elegantius omnes Magiæ ſpecies omneſque fallacias ex Dæmone profectas eſſe oſtendit quàm Cyprianus in libro de Idolorum vanitate: Nequiſſimi, inquit, ſpiritus, ſub ſtatuis ac imaginibus conſecratis deliteſcunt hi afflatu ſuo vatum pectora inſpirant extorum fibras animant, auium volatus gubernant, ſortes regũt, oracula efficiunt, falſa veris ſemper inuoluunt: nam & falluntur & fallunt, vitam turbant, ſomnos inquietant, irrepunt in corpora, mentes terrent, membra diſtorquent, valetudinem frangunt, morbos laceſſunt, vt ad cultum ſui cogant, vt nidore altarium & rogis pecorum ſaginati, remiſſis quæ conſtrinxerant, curaſſe videantur. Hæc eſt de illis medela, cum illorũ ceſſat iniuria, nec aliud illis ſtudium eſt, niſi à Deo homines auocare, & ad ſuperſtitionẽ ſui, ab intellectu veræ religionis auertere: cùm ſint ipſi pœnales, quærunt ſibi ad pœnam comites, quos ad crimen ſuum fecerint errore participes. Hi tamẽ adiurati per Deum vnũ à nobis, ſtatim cedunt, & fatẽtur & de obſeſſis corporibus exire cogũtur. Videas illos noſtra voce & operatione, quaſi flagris cædi, igne torreri, eiulare, gemere, deprecari, vnde veniant, aut quãdo diſcedãt, ipſis etiã qui ſe colant audiẽtibus cõfiteri, & vel exiliũt ſtatim, vel euaneſcũt gradatim, prout fides patiẽtis adiuuat, aut gratia curantis adſpirat. Hinc vulgus in odiũ noſtri nominis cogunt, vt nos odiſſe incipiant homines antequam noſſe, ne cognitos aut imitari poſſint, aut damnare nõ poſſint. Hæc Cyprianus.

Præclara Cypriani ſentẽtia.

SED

Sed ne Chriſtianorum hominum duntaxat hæc videatur opinatio, excitabo etiam teſtes Philoſophos Græcorum, & quidem nobiliſſimos. Ariſtoteles in primo de Philoſophia libro, vt Laërtius initio ſui operis memorat, Magos Ægyptis antiquiores eſſe prodidit, duoque iuxta illos eſſe principia, bonum Dæmonum, & malum: alterum ex his Iouem & Onomaſdem, alterum Plutonem & Arimanium dici: quod Hermippus quoque in primo de Magis ait, atque Eudoxus & Theopompus, qui & reuicturos homines, iuxta Magorum ſententias dicit, immortaleſque futuros: & vniuerſa illorum myſteria & effectus precationibus quibuſdam conſtare. Iſta Eudemus quoque Rhodius tradit. Hec Laërtius. Verum nihil luculentius teſtimonio Porphyrij: quod libro 5. De præparatione Euangelica, cap. 7. his verbis refert Euſebius Magicæ artis Dij Gentilium & inuentores & doctores fuerunt. Vnde namque homines quibus rebus Dæmones colantur & cogantur, quàm ab ipſis Dæmonibus diſcere potuiſſent? Neque putes id à nobis tantùm dici: Porphyrius teſtis citetur, qui in libro de reſponſis ſic ait: Non ſolùm fælicem conuerſationem ſuam, verum etiam quibus rebus gaudeāt & quibus alligentur, Dij hominibus ſignificarunt. Adhæc quibus rebus cogantur, & quæ ſibi afferenda ſint, & quos dies vitare oporteat, figuras quoque ipſas ſimulachrorum quales eſſe debeant, & in quibus locis ipſi verſentur, & omninò nihil eſt, quod ab ipſis Diis homines nō didicerint, Atque hæc Porphyrius ex variis Proſerpinæ reſponſis demonſtrat & confirmat. Quid *Porphyrius.*

ergo mirum, Magicæ artis & inuentionem & ſtudium & vſum fuiſſe antiquiſſimum? Certè nos ſupra à Mundi vſque primordiis, Magiæ originẽ repetiuimus, & liber Exodi ſatis clarè oſtendit, iam tempore Moyſis, hoc eſt, plus quàm trecentis annis ante bellum Troïanum, Magiam claram & celebrem fuiſſe, Magosque magna apud eam gẽtem, & ſapientię & diuinę cuiuſdam virtutis auctoritate & exiſtimatione floruiſſe, vtpote qui ſe Moyſi opponere auſi fuerint, ſimiliter illi mira quædam operantes. Nec Deus per Moyſem tam graues pęnas aduerſus Magos conſtituiſſet, nec tam ſeuerè eorum conſuetudinem & congreſſum Iudæis interdixiſſet, niſi iam tunc eorum ars, ſicut hominibus exitioſa erat, ſic nota & celebris fuiſſet. Porrò circa belli Troiani tempora claram fuiſſe Magiæ famam, non obſcurè indicat Homerus, præſertim in Vlyſſis erroribus, adeò vt totum opus non aliundè conſtet. Siquidem Protea & Syrenum cantus apud eum, non aliter intelligi volunt, Circe vtique & inferorum, euocatione hoc ſolùm agi. Deinde apud Theſſalas vrbes diu Magia, magna celebritate viguit. Orpheus quoque magnam ei fidem & auctoritatem addidit. Sed primus extat, vt inquit Plinius, de eo commẽtatus Oſthantes Xerxem Regem Perſarum bello quod Græcis intulit comitatus, qui velut ſemina artis portẽtoſæ ſparſit, obiter infecto quocunque commeauerat mũdo, & hic maximè ad rabiem, nõ auiditatem modo ſententiæ eius Græcorum populos egit. Sed ante hunc clariſſimum in ea arte Pythagoræ nomen fuit. Is autem quem dixi Pythagoras, & poſt

Exod. 7.

poſt eum Empedocles, Democritus & Plato ad hãc diſcendam nauigare, exiliis verius, vt inquit Plinius, quàm peregrinationibus ſuſceptis, hanc reuerſi prædicauêre, hanc in arcanis habuêre. Sed maximè omnium Democritus, "& aliorum ſuiſque editis de ea voluminibus, eodem tempore in Græcia, quo medicinam Hippocrates, hoc eſt, circa Peloponeſiacum Græciæ bellum, & annum Romæ conditæ trecenteſimum, eam illuſtrauit. Multis poſt hos ſæculis, Apoſtolorum temporibus apud Brachmanas Indorum Iarchas, & apud Gymnoſophiſtas Æthiopum, Teſpeſion Magiæ exiſtimatione illuſtres fuerunt: quo tempore Simonem cognomento Magum, propter hanc artem multum claruiſſe, omnis loquitur Eccleſiaſtica hiſtoria. Is Apoſtolorum æmulus, non apud Samaritas modo, ſed apud Romanorum quoque Principes: ad Magicas eius præſtigias attonitos, honores etiam diuinos obtinuit: ex quo velut parente, multiplex hæreticorum ſoboles prognata, & ſub Chriſtiano nomine Magicas artes profeſſa, religionem & diſciplinam Chriſtianam apud ignaros, infamem & odioſam fecit. Verùm omnes ante ſe poſtque eius artis famæ celebres, longè ſuperauit Apollonius Tyaneus, eius prædiſcendæ ſtudio totum pęnè orbem peruagatus, & cum iis congreſſus quicunque tunc in ea clari habebantur. Is Magię ſcientia tantam nominis claritatem gloriamque ſibi comparauit, tantaque ſui admiratione hominum animos impleuit, vt à multis eius ſapientiam operaque æſtimantibus, & viuus & mortuus quaſi Deus haberetur. Taceo hîc Plotinum, Porphyrium

Simon Magus.

Act. 1.

phyrium, Iamblicum, Proclum, Apuleïum alioſque Pythagoricæ ac Platonicæ ſectæ plurimos, qui Magiam & coluerunt ſtudioſiſſimè, & pugnaciſſimè defenderunt, & tanquam inter omnes ſapientię partes clariſſimam, vtiliſſimamque, ſummis laudibus prædicauerunt. Sed quæret aliquis, quomodo Magia artium omnium vaniſſima & fraudulentiſſima, tantùm in toto terrarum orbe totque ſęculis valuit? Huic quæſtioni reſpõdens Plinius primo capite trigeſimi libri. Auctoritatem, inquit, ei maximam fuiſſe nemo miretur: quandoquidem ſola artium, tres alias imperioſiſſimas humanæ mentis complexa, in vnam ſe redegit. Natam primum è Medicina, nemo dubitat ac ſpecie ſalutari irrepſiſſe, velut altiorẽ ſanctioremq; quã medicinã: ita blandiſſimis deſideratiſſimiſq; promiſsis, addidiſſe vires religionis, ad quas maximè etiã nũc caligat humanũ genus. Atque, vt hoc quoque ſuggeſſerit, miſcuiſſe artes mathematicas, nullo non auido futura de ſeſe ſciẽdi, atque ea è cælo veriſsimè peti credente. Ita poſſeſsis hominum ſenſibus triplici vinculo, in tantum faſtigium adoleuit, vt hodiéque etiam in magna parte gentium præualeat, & in Oriente Regũ Regibus imperet. Hæc Plinius.

Vnde tã ta Magia auctoritas.

Cæterum illud hoc loco magno noſtro gaudio ingentique gloria Chriſtianæ religionis conſiderandum eſt, cùm primum Euangelicæ doctrinę lux mundo affulſit, omnium magicarũ fraudum caliginem fuiſſe diſcuſſam atque diſſipatam. Simul enim fides Chriſti prædicata & recepta mundo fuit, omnis Magicarum artium, oraculorum, vaticinationum cæterarumque diabolica

Religio & diſciplina Chriſti tenebras Magiæ & veterũ male-

bolica

bolicarum fraudum vis concidit, defecit, euanuit. Poſt Euangelium (inquit Tertullianus in libro de Idololatria) nuſquam inuenies aut Sophiſtas, aut Chaldæos, aut Incantatores, aut Cõiectores, aut Magos, niſi planè punitos. Vbi ſapiens? vbi literator? vbi conquiſitor huius æui? Nónne infatuauit in Deus ſapientiã huius ſæculi? Sic Tertullianus. Atque hæc ita fore, vti cernimus eueniſſe, multò antè Chriſtus Dominus diſcipulos ſuos docuerat: nam apud Ioannem cap. 12. dixit; *Nunc iudicium eſt mundi, nunc Princeps huius mundi eycietur foras: & ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum*: Et apud Lucam capite 11. *Cùm fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt ea, quæ poſſidet. Si autem fortior eo ſuperueniens vicerit eum, vniuerſa eius arma aufert in quibus confidebat, & ſpolia diſtribuit.* Quantum (inquit Euſebius libri primi De præparatione Euangelica, c.2.) recepta Chriſti fide mundus profecerit, ipſis oculis cernimus. Non enim Perſæ, qui eũ ſecuti ſunt matres ſuas nefandis nuptiis cognoſcunt, non humanis veſcuntur carnibus Scythæ, nec chariſſimos, falſa religione impulſi liberos iugulant: non Maſſagetæ ac Derbices propinquos atque affines ſuos ſenectute confectos immolant, aut eorum carnes epulantur: non Tybareni ſenes ſuos præcipitare, Hyrcani rapaci auium generi; non Caſpij canibus proiicere ſolent; quæ quidem anteà religioſiſsimè faciebant: nunc verò Euangelica virtute vndique hæc terra, fœda & immania flagitia exploſa ſunt. Quis iam doctrinam Chriſtianam amplexus, Deos putat aut inania, & ſurda ſimula

ficarum artium è mundo diſcuſſit.
Eſa. 29.
1. Cor. 1.
Ibidem.

ſimulachra, aut maleficos Dæmones in eis habitantes, aut partes mundi, quæ conſpiciuntur, aut mortuorum vmbras, aut etiam animalium vel abiectiſsima, & nocentiſsima? quibustamen rebus vniuerſæ pænè gentes ante prædicationem Euangelij diuinos honores cultuſqúe tribuebãt. Non ſatis exiſtimari poteſt, inquit Plinius lib. 30. cap. 1. quantum Romanis debeatur, qui ſuſtulêre monſtra, in quibus hominem occidere religioſiſsimum erat, mandi etiam ſaluberrimum. Quis ergo ſatis æſtimet, quantum debeãt Chriſto, cùm aliæ gentes, tùm in primis, & gens, & vrbs Romana, cuius fidei ac doctrinæ beneficio, maximis eſt malis liberata, ſummiſque beneficiis affecta? Roma enim (vt ait B. Leo ſermone primo De natiuitate Apoſtolorum Petri, & Pauli) Deum ſuum ignorans, cùm pænè omnibus dominaretur gentibus, omnium gentium ſeruiebat erroribus: & magnam ſibi videbatur aſſumpſiſſe religionem, qui nullam reſpuebat falſitatem, in qua diligentiſsima ſuperſtitione habebatur collectũ, quidquid vſquã fuerat vanis erroribus inſtitutũ, vnde quantò eſt per Diabolũ tenaciùs illigata, tantò fuit per Chriſtũ mirabiliùs abſoluta.

CAPVT XIV.

An Magiæ ſtudium & vſus ſit licitus.

DVPLICEM ſupra Magiã fecimus, vnam naturalem, alteram non naturalem. Naturalis cùm ſit doctrinæ Phyſicæ, Medicæ, ac Mathematicæ pars nobiliſsima, per ſe bona & honeſta eſt, hominum

minumque ſtudio & cognitione digniſsima. Fortaſsè autem eius ſtudium & tractatio publica meritò prohiberi poſſet in Republica, videlicet, ſi timeretur ne ea in vulgus prodita, multi (quæ eſt humani ingenij ad mala procliuitas) ad perniciem exitiumque aliorum abuterētur. Nam licèt medicina quoque abuti poſsint medici, & ob eandem cauſam etiam prohibenda videretur, attamen alia eſt ratio Medicinæ, alia Magiæ: nam Medicina, & eius vſus eſt per ſe neceſſarius mortalib. & abuſus manifeſtior eſt, quàm vt omninò celari queat, ideoque punitu ac emendatu facilior. Magiæ verò, nec vſus ſocietati hominum eſt per ſe neceſſarius, & eſt abuſus occultus: latet enim per quas res & qualiter Magia operetur. Quamobrem valde timeri poteſt, ne, quò eſt occultior in operando, eò magis fiducia impunitatis, lubrica ſit ad nocendum.

MAGIA verò non naturalis, præſertim quæ commercio & fœdere inito cum Dœmone nititur, dupliciter addiſci poteſt, vel ſpeculatiuè tantùm, vel etiam practicè, hoc eſt, vel noſcendi tantùm cauſa, vel etiam vtendi & exercendi. Nuda cognitio Magiæ pet ſe mala non eſt: omnis enim cognitio veri bonum quoddam & perfectio eſt intellectus, ſi enim cognitio malorum bona non eſſet, Deus eam non haberet, atqui Deus omnium bonorum pariter atque malorum ſcientiam perfectiſsimam habet, ſi per ſe mala eſſet cognitio huius Magiæ, ergo nulli prorſus eam diſcere aut noſſe liceret. Quomodo igitur Eccleſiæ Doctores & rectores, huius Magiæ vanitates, fallacias, maleficia, impiasque ſuperſtitiones- *De ſtudio Magiæ.*

nes-

nes detegere & confutare poſſent?quomodo probare, mira illa quæ faciunt Magi, vel eſſe meras impoſturas vel opera Dæmonum, vel occultarum virtutum naturalium effecta?quomodo demonſtrare, nullum opus Magorum verè poſſe dici miraculum? quomodo docere, Chriſti miracula multum differre ac præſtare Magorũ miraculis, & nec Magos virtute diuina operari, nec Chriſtum eiúſque ſeruos miracula magicis artibus edidiſſe? Atque hoc animo & conſilio nonnullis Magię ſtudere cõceſſum eſt. Nos Chriſtiani(inquit Tertullianus libro de Anima)fallacem Magiam non ſocia conſcientia, ſed inimica ſciẽtia nouimus, nec inuitatoria operatione, ſed expugnatoria dominatione tractamus multiformẽ hanc lucem mentis humanæ,totius erroris artificem, ſalutis pariter,animæqúe vaſtatricem. Itaque mihi quidem videtur rectè dixiſſe Ioan. Picus Mirandulanus: Quò quis eſt magiæ peritior, eò clarius eum cernere quantum inter Magorum & Chriſti atque Sãctorum miracula interſit. Sed ſtudium eius poteſt tripliciter non eſſe bonum, vel ſi quis illud præferat ſtudiis vtilioribus,& tãtum propter inanem quandam curioſitatem illuc capeſſat, vel ſi ad male agẽdum id referre velit, vel ſi propter imbecillitatem mentis periculum ſit, ne huius Magiæ fraudibus & ſuperſtitionibus circumueniatur. Meritò igitur id ſtudij publicè Chriſtianis vetitum eſt,nec vlli niſi permiſſu rectorum Eccleſiæ conceditur.

De vſu Magiæ. VSVS autem huius Magiæ in totum damnatus eſt & vetitus, non ſolùm lege diuina & Eccleſiaſtica, ſed etiam ciuili, nec Chriſtianorum tantum

tantùm, ſed etiam Gentilium. Non eſt autem vſus Magiæ licitus: aut enim ibi eſt peccatum infidelitatis, ſi quis Dæmoni credens, tribuat ei diuinum numen: aut eſt peccatum idololatriæ, ſi oblationibus, & ſacrificiis cultum dæmonibus adhibeat: aut ſaltem eſt peccatum inobedientiæ: quia tam Magus, quàm qui opera Magi vtitur, facit contra prohibitionem diuinam & Eccleſiaſticam. Cauſa autem huius prohibitionis triplex eſt. Primò; quia is peccat in ſeipſum, coniiciens ſe in magnum diſcrimen: ſcilicet deceptum Magicis fraudibus in graues errores labendi. Deinde iniuriam facit Eccleſiæ, cum Dæmone habens commercium & familiaritatem, qui eſt omninò præciſus ab Eccleſia eique aduerſarius. Poſtremò grauiſſimè Deum offendit, dum confugit ad Diaboli opem & auxilium, quaſi non ſit omnipotés & homini abundè prouidens & conſulens Deus Chriſtianorum. Quàm grauibus autem, & minacibus verbis Deus & vſum & ſtudium huius Magiæ prohibeat, ex variis ſcripturæ locis liquidò cernitur. In cap. 19. Leuitici ſic habes: *Non augurabimini, nec obſeruabitis ſomnia. Non declinetis ad Magos, nec ab Ariolis aliquid ſciſcitemini, vt polluamini per eos.* Et cap. ſequenti 20. *Anima quæ declinauerit ad Magos & Ariolos, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi ſui.* Et ca. 18. Deuteronom. *Non inueniatur in te qui ſciſcitetur Ariolos, & obſeruet ſomnia & auguria: nec ſit maleficus, nec incantator, neque qui Pythones conſulat, aut quærat à mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter iſtiuſmodi*

Magia vetita diuinis legibus.

ſcelera delebit has gentes in introitu tuo. Et 4. lib. Reg.cap.1.Ochoziæ regi Iſraël qui miſerat nuncium ad conſulendum Beelzebub Deum Accaron de ægritudine ſua: Elias hæc renunciari iuſſit: *Nunquid non eſt Deus in Iſraël, vt eatis ad cõſulendum Beelzebub Deum Accaron? Quamobrem hæc dicit Dominus, De lectulo ſuper quem aſcẽdiſti, non deſcendes, ſed morte morieris.* Et libro 2.Paralipom.cap.33. inter alia ſcelera Regis Manaſſis, hæc connumerantur: *Obſeruabat ſomnia, ſciſcitabatur auguria, maleficis artibus inſeruiebat, habebat ſecum Magos & incantatores, multáque mala operatus eſt coram Domino, vt irritaret eum.*

Egregia Philonis ſentẽtia.

Cuius ſeueriſſimi præcepti hanc rationem reddit Philo in libro De ſpecialib. legibus: Non ſinit noſter legiſlator procraſtinari veneficorum ſupplicia, ſed abſque mora vult exigi: quod dilatio, noxiis opportunitatem peccandi præbeat, cæteris metum afferat, exiſtimantibus quicquid illorum vitæ accedit ſuæ ſecuritati decedere, idcircò ſicut viperas, ſcorpios, aliaſque venenoſas beſtiolas priuſquam mordeant, aut ſaucient, aut etiam ſe commoueant, ſine mora ad primum aſpectum occidimus, præcauendo naturalem eorum malitiam priuſquam noceant, eodem modo, huiuſmodi homines plectendi ſunt, qui Magicis ſuis artificiis & maleficis artibus incautos homines non ſolùm errore implicant, ſed in graues calamitates intrudunt. Sic Philo. Quam eſſent autem hæ artes Magicæ, & Apoſtolis, & naſcentis Eccleſiæ Chriſtianis abominabiles, & exoſæ, vel vnus locus, qui eſt in 19. cap. libri de Actis Apoſtolorum, apertiſſimè declarat, vbi ſic legimus:

Multi

Multi ex his, qui fuerunt curioſa ſectati, contulerunt libros & combuſſerunt coram omnibus. Vt autem, & multitudinem, & pretium librorum intelligeremus, ſubditur eos quinquaginta denariorum millibus fuiſſe æſtimatos, illos autem libros de rebus curioſis, Chryſoſtomus, Auguſtinus, Beda, Oecumenius aliique de rebus Magicis ſcriptos fuiſſe interpretantur. Reſtat vt de Magis Pharaonis, qui ſe oppoſuerunt Moyſi, nonnulla diſputemus.

De Magis Pharaonis. Exod.7.

SACRA Scriptura narrat Pharaonem aduerſus Moyſen iuſſiſſe accerſiri ſapientes, & maleficos, qui per incantationes Ægyptiacas, & arcana quædam ſimilia fecerunt, tribus prioribus prodigiis à Moſe factis: ſapientes vocat, vel Aſtrologos, vel philoſophos, præſertim Magiæ naturalis peritos: Maleficos autem, qui Magiam illam quam ſuprà nominauimus, non naturalem, tenebant, & exercebant. Itaque horum nomine ſignificãtur præſtigiatores, Necromantici, & qui Magicis artificiis abutuntur ad patrãda ſcelera, velut adulteria, furta homicidia, atque ob id dicuntur malefici: nam & faciunt mala, & malo modo, nimirum Dæmonum auxilio cum multis item fraudibus, mendaciis, & hominum deceptionibus. Dicuntur autem, vt refert Ioſephus libr. 2. Antiquitatum, illi Magi fuiſſe ſacerdotes: apud Ægyptios enim tales erant exiſtimatione omnis ſapientię ſacerdotes, quales apud *Exod.7.*

Indos Brachmanes, apud Æthiopes Gymnoſophiſtæ, apud Græcos Philoſophi, & apud Iudæos Prophetæ. Dicit autem Scriptura, eos operari ſolitos per incantationes Æpypriacas, & per quædam arcana: nam operabantur cantando quædã verba modo carminum: ſed quia vel verba illa erant ſecreta, Onkelus vertit, ſuſurrationes: vel modus quo operabantur, erat ſecretus, & occultus: ideò vocantur arcana. Dicuntur autem Ægyptiaca, non quòd primum in Ægypto inuenta fuerint, ſed quia verbis, & ritibus Ægyptiacis conſtabant, vel quia non idem eſt genus, & modus incantationum apud omnes gentes, ſed alius alibi gentium. Septuaginta interpretes vocant Sophiſtas, & Pharmacos, id eſt veneficos, & incantatores, Onkelus Magos, Aquila vertit κρυφιαστάς, id eſt occultorum cognitores, & patratores.

CAPVT XV.

Qui fuerunt illi Magi qui reſtiterunt Moyſi coram Pharaone.

SCRIPTVRA neminem eorũ nominatim appellat: Sed Beatus Paulus poſterioris Epiſtolæ ad Timotheum cap. 3. ait Ianne & Mãbre reſtitiſſe Moyſi. Chryſoſtomus illum locum exponens ait, Paulum illorum duorum nomina comperta habuiſſe ex antiqua certaque Hebræorum traditione, vel ex Spiri-

tus ſancti reuelatione. Sic etiam Theodoretus & Theophylactus. Alij dicunt fuiſſe librum quẽdam apocryphum, qui inſcribebatur liber Iannis & Mambres, ex quo libro volunt Paulum tranſcripſiſſe illorum Magorum nomina. Quod probare videtur Origenes tractatu 35. in Matthæum, vbi exponens verba illa Pauli, ait nomina illa Magorum non inueniri in ſcripturis publicis, ſed in ſecreto quodam libro, qui inſcribitur Liber Iannis & Mambres. Quapropter nonnulli epiſtolam illam Pauli reiicere auſi ſunt, tanquam apocryphis vtentem teſtimonis: cùm tamen, inquit Origenes, nemo adhuc auſus ſit reiicere priorem epiſtolã ad Corinthios, in cuius cap. 15. citatur ſententia quædam ex Menandro Poëta. Hactenus ex Origene, à quo non diſcrepat vulgò putatus Ambroſius, eundem illius epiſtolæ locum explanans, exemplum, inquit, hoc de apocryphis eſt: Iannes enim & Mambres fratres erant Magi, vel venefici Ægyptiorum, qui arte Magię ſuę, virtuti Dei quæ per Moyſen operabatur, æmulatione commentitia reſiſtere poſſe putabant. Sed cùm Moyſi virtus operibus creſceret, humiles facti cum dolore vulnerum fateri coacti ſunt Deum in Moyſe operari. Gelaſius Papa diſtinct. 15. ſancta Romana Eccleſia, hunc librum Iannes & Mambres inter apocryphos numerans reprobat. Horum etiam Magorum meminit Plinius libr. 30. cap. 1. & vocat Iamne & Iotape, falsò dicens eos fuiſſe Iudæos; ſed in eo præterea fallitur, quòd iſtos multis annorum millibus fuiſſe dicit poſt Zoroaſtrem cùm Iuſtini libro primò conſtet Zoroaſtrẽ fuiſſe tempore *Exod. 8.*

Nini primi Aſſyriorum Regis, quo regnante natus eſt Abraham, à cuius ortu vſque ad tempus iſtorum prodigiorum, nonniſi quingentiquinque anni fluxerunt, quin ab ipſo diluuio non ampliùs ſeptingentis nonaginta ſeptem præterierunt. De his quoque Numenius Pythagoricus in 3. lib. De bono, ita ſcribit Iannes & Mambres, Ægyptij erant, magicis artibus adeò præpotentes, vt Muſæo Iudæorum duci viro Deo coniunctiſſimo, ſoli reſiſtere poſſe à cunctis Ægyptiis iudicati ſint: multas enim calamitates quas Muſæus Ægypto intulit, ſoluere viſi ſunt. Hæc refert Euſebius lib. 9. De præparatione Euangelica, cap. 3. Hos autem Magos fratres fuiſſe, & Ambroſius loco ſupradicto affirmat, & ex narratione Beati Macharij Palladius commemorat. Sed quia in Macharij & Palladij mentionem incidimus: non alienum fuerit hoc loco quæ narrat Palladius, vitam Macharij ſcribens de mirabili horum Magorum ſepulchro ab ipſo Machario viſa & comperta, & deinde narrata Palladio, hic adſcribere. Dicebat Macharius Iannem & Mambrem fuiſſe fratres, propter Magicæ artis excellentiam, maximam apud Pharaonem & Ægyptios tunc temporis habentes auctoritatem atque poteſtatem: qui dum viui eſſent, intra quandam Ægypti ſolitudinem, in hortis quibuſdam ſepulchrum ſibi conſtruxerunt ex lapidibus quatuor pedum magnitudine, multumque auri illic condiderunt, & omnis generis arbores plantauerunt, & maximum aquæ puteum foderunt, ſperantes fore, vt poſt ſuum obitum in illo Paradiſo deliciis fruerentur. Hic autem locus, vt

Memorabilis iſtoria.

com

communi illius regionis fama ferebatur à Dæmonibus tenebatur, atque cuſtodiebatur. Inceſſit Macharium cupido viſendi locum profectuſque, cùm iam propè acceſſiſſet, obuiam illi occurrerunt ad ſeptuaginta Dæmones variis formis, alij clamantes, alij exilientes, alij magno cum fremitu in eum ſtridentes dentibus, alij figura coruorum in eum inuolantium, quibus euaneſcentibus, ingredienti iam in Paradiſum, occurrit Diabolus cum diſtricta romphæa ei minitans: quem facto crucis ſigno repellens, ingreſſus eſt locum, omniaque contemplatus, reperit cadum æneum catena ferrea pendentem ex puteo, iam tempore conſumptum, & fructum malorum punicorum, quæ nihil intus habebant, fuerant enim arefacta Sole, & plurima aurea donaria. Hæc Palladius de ſepulchro horum Magorum ex Macharij relatione.

CAPVT XVI.

An prodigia quæ Magi illi fecerunt, fuerint vera, an tantùm ſimulata.

MAGNA quæſtio eſt, variis ſcriptorum ſententiis in vtramq; partem agitata, an ſerpentes illi ſeu dracones, in quos ſcriptura narrat virgas à Magis proiectas, fuiſſe Ægyptiacis incantationibus atque arcanis conuerſas, fuerint veri & naturales ſerpentes, non minus quam is in quem virga Aaron mutata fuit,

an potiùs fuerint ſimulachra quædam tantùm & imagines ſerpentum; qui à Dæmonibus, ſerpentum modo mouebantur. Quod autem de ſerpentibus Magorum diximus, de aqua mutata in ſanguinem, & ranis productis itidem intelligi volumus.

Exod. 7. & 8.

Prima opinio. fuiſſe veros ſerpentes.

Mvlti & graues ſcriptores exiſtimatunt ſerpentes illos fuiſſe naturales: hoc enim docet Theodoretus in Quæſtionibus ſuis in Exodum, quæſt. 18. idemque apertiùs & copioſiùs B. Auguſtinus libro tertio de Trinitate, cap. 7. & 8. & in lib. octogintatrium quæſtionum, quæſt. 79. quem in hoc ferè ſecuti ſunt Theologi Scholaſtici. S. Thomas affirmatiſſimè hoc tradit in Commentariis ſuper 24. cap. Euangelij ſecũdùm Matthæum, & prima parte, quæſt. 114. art. 4. in eandem inclinat ſententiam Beatus Bonauentura 2. Sententiarum diſtinct. 7. quæſt. 2. Caietanus adeò clarum id eſſe inquit in Scriptura, vt in dubium minimè verti poſſit. Hoc etiã ſentiunt Lyranus, Toſtatus, & Paulus Burgenſis, & cõfirmari poteſt argumentis B. Thomę deſumptis ex prima parte, loco ſupra citato.

Altera opinionũ fuiſſe veros ſerpẽtes.

Vervm ex aduerſo multo plures & antiquiores, nec minus doctrina & antiquitate præſtantes, prodigia illa Magorum non fuiſſe veros & naturales effectus, ſed tantùm ſimulatos, & apparentes, & artificio quodam magico ac diabolico ſpectantium oculis imponẽtes, & ſenſerunt, & ſcriptis ſuis prodiderunt. Nam Ioſephus lib. 2. Antiquitatum ait illos ſerpentes Magorum, ſpecie verorum ſerpentum reptaſſe, ſed fuiſſe præſtigias, veritatis ſpecie hominibus non admodum

cautis

cautis imponentes. Simile quippiam innuit Philo lib. primò De vita Moyſis hoc factum Magorum enarrans. Iuſtinus martyr in libro Reſponſionum ad quæſtiones Orthodoxorum, in reſpõſione ad quæſtionem 26. Quæ, inquit, à Moyſe facta ſunt miracula, quia diuina virtute ſunt edita, facta ſunt mutatione rei propoſitæ, in naturam eius quod efficiebatur: at, quæ à Magis, opera Dæmonis ſunt facta, ſpectantium oculis præſtigias offundebant, vt qui ſerpens non eſſet, eum viderent quaſi ſerpentem, & non ſanguinem quaſi ſanguinem, & non ranas quaſi ranas. Tertullianus in libro De anima: Poſſunt, inquit, & ſolent Dæmones phantaſmata præſtare, & corpora fingere, quibus exteriores oculos circumueniant. Corpora enim videbantur Pharaoni & Ægyptiis magicarum virgarum dracones: ſed Moyſis veritas, mendacium eorum deuorauit. Gregorius Niſſenus: Qui ex virga Moyſis, inquit, factus eſt ſerpens, verè animatus, Magorum virgas reuera ligna, viſus autem deceptione ſerpentes, facilè deuorauit. Græcus interpres, quem citat Catena in Exodum ait, illos ſerpentes Magorum fuiſſe meras præſtigias, nihil verorum ſerpentum præter ſpeciem & imaginem habentes, hoc etiam ſuper cap. 7. Exodi affirmant Rupertus, Rabanus, & Hugo de S. Victore. Idem quoque ſatis indicat Ambroſius interpretans cap. 3. poſterioris epiſtolæ ad Timotheum: Iannes, inquit, & Mambres virtuti Dei quæ per Moyſem operabatur, commentitia æmulatione reſiſtere conati ſunt. Eundem Pauli locum explanans Beatus Hieronymus: Sicut, inquit, illi Magi artis ma-

gicæ præſtigiis Moyſi, ſic nonnulli argumentorum fallaciis, Chriſtianæ veritati ac ſimplicitati reſiſtere, ac illudere conantur.

Auctoris ſententia fuiſſe veros illos Magorum ſerpentes.

NEVTRA hęc opinio euidenter ex ſacris literis, aut humanis rationibus, vel probari vel reprobari poteſt: videtur tamen aliquanto probabilior B. Auguſtini ſententia. Scriptura enim Exodi 7. iiſdem verbis eodemque modo narrat virgam Aaron verſam eſſe in ſerpentes, & item virgas Magorum: ergo ſi ille Aaron fuit verus ſerpens, pariter etiam ſerpentes Magorum veri fuiſſe videntur. Ibidem quoque dicitur, virgam Aaron deuoraſſe virgas Magorum, hoc eſt, ſerpentem ex virga Aarō factum, deuoraſſe ſerpentes ex Magorum virgis factos, non diceretur autem deuoraſſe illos, niſi fuiſſent veri ſerpentes. Deinde ſequenti capite octauo traditur Magos defeciſſe in tertio ſigno, nec potuiſſe producere ciniphes: ex quo ſatis intelligitur, verè & non in ſpeciem tātum eos duo priora ſigna feciſſe. Moyſes item detexiſſet fallaciam, ſi non fuiſſent veri ſerpentes. Quid quod ſcriptura vocat ſimpliciter ſerpentes, & ex nulla circumſtantia narrationis colligi poteſt eos non fuiſſe veros ſerpentes: nec repugnat fuiſſe veros, ergo probabile valde eſt veros & naturales ſerpentes fuiſſe.

CAPVT XVII.

Quomodo Magi fecerint illos ſerpentes.

QVATVOR vel quinque modis cogitare poſſumus Magos feciſſe ſerpentes, ſanguinem, & ranas; duobus vel tribus in ſpecie tantùm & ſimulatè,

latè, duobus aliis, verè. Primò enim ſpecies & phantaſmata virgarum & ſerpentum, aquæ & ſanguinis & ranarum quæ erant in phantaſia & imaginatricè facultate, Dæmones commouendo & turbando ſpiritus in quibus erant illæ ſpecies, potuerunt facere vt illę ſpecies refluerent ad ſenſum communem vel etiam ad ſenſum viſus; verbi gratia, primò ſpecies virgæ mox ea ſublata, ſpecies ſerpentis: ita vt videretur virga conuerſa in ſerpentem. Vide hæc tractata apud S. Thomam prima parte, quæſt. 114.& 111.artic.3.& 4.idémque in aliis fieri cernitur. Namque in ſomno motu vaporum aſcendentium in cerebrum, atque deſcendentium, refluentibus ſpeciebus rerum ſenſibilium ad primùm ſenſitiuum, dormientes videntur ſibi & videre & audire, & vi morbi idē contingit phreneticis. Deinde potuit fieri, vt Dęmon virtute aliqua naturali occulta, ſpectantium viſum ita inficeret vel turbaret, vt viderentur eſſe quæ non erant, & non eſſe quæ aderant: quemadmodum ægrotus corrupto palato & guſtatu, dulces cibos iudicat amaros. Tertio modo potuerūt Dæmones virgas illas Magorum ſubitò conuertere in ſerpentes, applicando illis inuiſibiliter aliqua agentia naturalia nobis ignota, ad producendos ſerpentes potētiſſima & efficaciſſima. Quarto modo fieri potuit vt Dæmones non aduertentibus qui ſpectabant, virgas à Magis proiectas, ſubito è conſpectu illorum clàm auferrent, & pro illis ſerpentes mole æquales ipſis, vel ante præparatos, vel aliunde tunc celerrimè aſportatos, intuentium oculis ſubiicerent, ita vt virgæ in ſerpentes viderentur eſſe conuerſæ. Potuit etiam

quinto

quinto modo illud fieri, vt Dæmones virgas illas in modum & formam ſerpentum figurarent, vel figuram ſerpētum illis affingerent, & in illis motum qualis eſt verorum ſerpentum, ipſi efficerēt.

QVI negant illos ſerpentes magorum, fuiſſe veros & naturales, eos neceſſe eſt ſequi, vel duos priores modos, vel certè quintum modum. Sed contra priores duos modos illud pugnat, quod ſcriptura ait factos eſſe ſerpentes: non igitur ſolùm erant in imaginatione vel aſpectu intuentium, ſed extra quoque erant ſerpentes: non enim dixiſſet ſcriptura, Magorum virgas verſas eſſe in ſerpentes. Contra quintum modum facit quod ſcriptura dicit, ſerpentem factum ab Aaron deuoraſſe ſerpentes Magorum: quomodo autem deuoraſſet illos, niſi fuiſſent veri ſerpentes? B. Auguſtinus, S. Thomas, Bonauentura, Caïetanus, & Burgenſis ſequuntur tertium modum, qui tamen ſicut nec Lyrano, nec Toſtato, nec mihi fit probabilis. Certum enim eſt, nec Dæmones potuiſſe immediatè producere ſerpẽtes, ſed tantùm adhibendo cauſas naturales eorum productrices. Certùm etiam eſt, nullum agẽs naturale naturaliter operando poſſe ſubito producere formam ex materia non ante diſpoſita, & præparata. Certum etiam eſt, diuerſas formas exigere diuerſas materiæ præparationes, & quò formæ ſunt nobiliores, eò plures, & operoſiores præparationes depoſcunt: maior enim præparatio fit materiæ ad formam mixti quàm ad formam elementi, & maior ad formam animalis perfecti, quàm vel mixti inanimati vel plantæ. His poſitis, quæ ſecundùm veram Philoſophiam

negari

negari non poſſunt, quæramus an Dæmones produxerint illos ſerpentes immediatè ex virgis: at materia virgæ eſt admodum remota, & aliena recipiendæ formæ ſerpentis. Si dicant non immediatè ex virga productos eſſe ſerpentes, ſed variis tranſmutationibus præmiſſis: at tot, & tam variæ tranſmutationes ſubito fieri non potuerũt, ſtatim enim atque Magi proiecerunt virgas, apparuerunt ſerpentes. Quidquid, cùm naturaliter producitur ſerpens, non ſtatim producitur magnus, ſed primò paruus, deinde paulatim acquirit iuſtam magnitudinem: at illi ſerpentes ſtatim producti ſunt magni, nimirum æquales virgis Magorum, non enim viſum fuiſſet virgas mutatas eſſe in ſerpentes, niſi ſerpentes fuiſſent æquales virgis.

Caietanus refellitur.

CAIETANVS vt vim harum rationum ab ipſo, vt arbitror, præuiſam effugeret, duo reperit effugia: alterũ eſt, eo tempore quod effluxit, dum Pharao vocauit Magos, & ipſi ad eum adierunt, Dæmones vltimam diſpoſitionem pro forma ſerpentis induxiſſe in illas virgas, atque ita cùm proiectæ fuerunt, ſtatim potuiſſe produci ſerpentes: alterum eſt, licèt agens naturale per ſe non poſſit ex virga, & ſubitò producere ſerpentem, tamen vt eſt inſtrumentum Dæmonis, illud poſſe, ſicut motus, & lumen cæli multa producũt quæ ſunt ipſo nobiliora, quatenus ſunt inſtrumenta intelligentiæ mouentis. Sed contra primum effugium facit illud, quod ſic non fuiſſent illæ virgæ, non enim poteſt manere forma virgæ cum vltima & proxima diſpoſitione materiæ, & formæ ſerpentis; præterea dubium eſt an illi ſerpentes

pentes, ſeu vt alij vertunt, dracones, potuerint aliter generari quàm ex ſemine. Secundùm effugiũ nihil valet: nam licet agens naturale vt eſt inſtrumentum vel hominis, vel Angeli, poſſit vel citius vel melius aliquid facere, tamen non ob id poteſt ex qualibet, & in qualibet materia effectum ſuum producere, nec poteſt poſteriorem formam inducere non inductis prioribus. Poſterior enim, & nobilior forma, præſupponit neceſſariò priores, & ſicut inter formas, ita inter earum diſpoſitiones eſt ordo naturaliter immutabilis, vt non poſſit eſſe poſterior in materia niſi antea fuerit prior. Præterea verus ſanguis naturaliter non poteſt produci niſi in animali, & per calorem animalis, & per certa inſtrumenta quæ in ſolo ſunt animali.

Auctoris ſententia, quomodo facta ſit à Magis illa virgarũ in ſerpẽtes mutatio.

RESTAT igitur quartus modus ſupra expoſitus, qui & Lyrano & Toſtato mihique fit veriſimilior: nam ſecundum eum modum defendimus fuiſſe veros ſerpentes, atque ita euadimus difficultates obiectas contra primum, ſecundum & quintum modum: nec tamen dicimus eos productos fuiſſe ex virgis, ne vrgeamur illis rationibus quibus tertius modus premitur. Vnus tantum ſcrupulus hæret, quomodo ſi non fuerunt ſerpentes producti ex virgis, dicantur virgæ conuerſæ in ſerpentes? ſed reſpondendum eſt, ſcripturam id dixiſſe, non quod ita fuerit ſecundùm veritatem, ſed quia ita videbatur & æſtimabatur ſpectantium iudicio. Nam & hoc quoque dicere oportet eos, qui negant illos fuiſſe veros ſerpentes, & Caietanum qui vult illas virgas habuiſſe vltimam diſpoſitionem pro forma ſerpentis: ſic

enim non poterant eſſe verę virgę, vt oſtẽdimus, ſed ſecundùm ſpeciem tantum, quare ſecundùm eum,nec magi proiecerunt veras virgas,nec verę virgæ ſunt conuerſæ in ſerpentes.

Sed dicet aliquis,cur permiſit Deus vt Magi qui contradicebant Moyſi prodigia facerẽt, cùm ea res & diuinam virtutem quæ per Moyſen operabatur, obſcurare videretur, & Pharaonis animum magis in perfidia & inobedientia obfirmatum & deſtinatum redderet? Ad hoc Chryſoſt.homil.46.in Acta Apoſtolorum, ita reſpondet: Permiſit Deus magis aliquid aduerſus Moyſen, ne Magus putaretur eſſe Moyſes:permiſit illos docere omnes quantum Magia imponat ſenſibus:vltra autem non deceperunt, ſed ipſi ſe victos confeſſi ſunt:& non poteſt, inquit,ſine certamine clara eſſe victoria, & quò potentior eſt hoſtis, eò illuſtriorem reddit eius gloriam à quo ſe victum eſſe ipſe confitetur,ſicut Magi victos ſe à Moyſe confeſſi clariorem eius gloriam effecerunt. Theod.in Quæſt. ſuis in Exod.quæſt.18.Ne quis, inquit, ſuſpicaretur Moyſen arte Magica mira illa feciſſe:permiſit Deus Magos ſimilia aliqua facere, vt quantum inter diuinam virtutem & magicas operationes intereſſet,tum euidentia rerum,tum etiam Magorum confeſſione,clariſſimè innoteſceret. Mutat Aaron virgam in ſerpentem,mutant etiam Magi virgas ſuas in ſerpentes: ſed ſerpens Aaron præualens, Magorum ſerpentes deuorauit. Mutãt Magi aquam in ſanguinem: ſed non rurſus poſſunt ſanguinem mutare in aquam,ſicut fecit Moyſes; producunt ranas, ſed eas auferre ſicut Moyſes non poſſunt:& qui maiora

Cur Deus ſit paſſus illa prodigia fieri à Magis.

Exod.7.

iora animalia fecerunt, minora, id eſt, ciniphes, facere non potuerunt. Denique nec vlcera ipſi cauere, nec vlcerum dolorem quo vehementer affligebantur mitigare, nedum auferre potuerũt. Quamobrem Moyſem longè ſuperiorem quàm ipſi eſſent, & diuinam virtutem quæ operabatur, artibus ſuis magicis præſtantiorem confeſſi, dixerunt: *Digitus Dei eſt hic.* *Exod. 8.*

Verùm nos quia hunc de Magia librum, vt perſpicuitate orationis, & varietate atque ordine diſputationum, delectúque probabiliorum ſententiarum, firmiorúmque rationum; ſic breuitate (quæ magna eſt legendi diſcendíque illecebra) commendatum lectori & probatum eſſe cupimus, expoſitis iam quæ ad propoſiti à nobis argumenti tractationem & explicationem pertinebant, hîc ei finem imponamus.

BENEDICTI

BENEDICTI PERERII,

LIBER SECVNDVS,

qui eſt

De obſeruatione Somniorum.

NON vnũ eſt genus nec vna ſomniorum ratio,quocirca nec par eſt omnium cauſa, vt æquè omnia vel approbari vel improbari debeãt. Multa quidẽ ſomnia deridẽt ſacræ literæ:alia etiã dãnant:quædam verò commẽdant ac venerãtur. Sunt enim pleraque inania: nec pauca ſunt naturalia,ex certis naturę cauſis profecta. Sũt itẽ alia Dęmonis calliditate ac malitia mortalibus iniecta: denique nonnulla diuinitus hominibus data ſunt. Diligens porro sõniorum tractatio, pulcherrimam per ſe

Digitized by Google

ac iucundiſſimam parit cognitionem, & ad obſcuros diuinę ſcripturę complures locos illuſtrandos valet plurimum: regendæ verò ac moderandæ hominum vitæ vtiliſſima eſſe poteſt. Sed in primis ad redarguendam quorundam hominũ inciſciam (ſed verius dixerim ſtoliditatem & vecordiam) qui nimis curiosè & anxiè ac ſuperſtitiosè obſeruant ſomnia, permagno eſt adiumẽto. His ergo rebus adductus, de ſomniorum natura, varietate ac veritate nonnullas quæſtiones ſcitu maximè dignas atque vtiles hoc libro explicandas ſuſcepi.

INDEX

Digitized by Google

INDEX QVÆSTIONVM LIBRI SECVNDI QVI eſt de Somniis.

I. *QVæſtio, An ſomnijs habenda ſit fides.*

II. *De cauſis verorum Somniorum.*

III. *Quibus ſignis dignoſci queant Somnia diuina à non diuinis.*

IIII. *Cur Deus in ſomno arcana homines doceat.*

V. *Cur à Deo ſomnia dentur indoctis hominibus ſæpius quàm ſapientibus.*

VI. *Cur diuina ſomnia nonnunquam ſint obſcura & perplexa.*

VII. *An licitum ſit homini Chriſtiano obſeruare ſomnia.*

VIII. *Cuius hominis ſit ritè interpretari ſomnia.*

IX. *An in ſomno vſus rationis & voluntatis liber eſſe queat.*

X. *De ſomnio Salomonis, in quo donum ſapientiæ à Deo promiſſum ei, & tributum eſt.*

QVÆSTIO PRIMA.

An vlla Somnijs habenda ſit fides.

IN diuerſa, vulgi ac ſapientum ſuper hac re diſtrahuntur ſententię; quamquam vno verbo ea quæſtio poſſet expediri facta: ſomniorũ diſtinctione nonnullis enim ſomniis ſine dubitatione fides habenda eſt: pleriſque tamen, pœnitus deroganda. Nimirum, aut omnibus, aut nullis credere ſomniis, par eſt vecordia, & videtur extremæ vtrumque vel ſtoliditatis, vel contumaciæ. Sed profectò, & ſcitum, & verum eſt illud Ciceronis dictum: nihil tam abſurde dici poſſe, vt non ab aliquo Philoſophorum dicatur. Quid enim eſſe poteſt magis ἄλογον ἀδύνατον, quàm omnia ſomnia vera, & credenda eſſe arbitrari? Ecce tibi Prothagoras, vnus ſanè ex illo priſcorum Philoſophorum Senatu, omnibus, ſomniis fidem arrogat, magna auctoritate decernens, veritatem, & falſitatem non ipſa natura rerum, ſed ſola exiſtimatione hominum conſtare: hominem eſſe menſuram omnium, & tale vnumquodque eſſe quale videtur homini, ſiue ſobrio, ſiue vinolento, ſiue ſano, ſiue inſano, ſiue vigilāti, ſiue dormiẽti. Affines huic errori fuêre quidam Stoïci, nimio plus ſuperſtitioſi, ac penè fanatici Philoſophi qui nulla reiiciũt ſomnia, in omnibus eſſe rati vim ſignificandi, ac denotandi aliquid. Exiſtimari tamen aiunt, quædam ſomnia inania, & falſa quòd ſint admodum tenuiter expræſſa ob idque obſcura

Cic. in 2. de Diuinatione.

Omnia ſomnia eſſe vera, Prothagoræ, & Stoicorũ opinio.

ſcura, & ad intelligendum difficilia: & quia propter ambiguitatem, varias ad res videntur poſſe applicari, propterea nihil certum ex eorum obſeruatione nobis conſtare: præſertim verò, quòd ad eorum ſomniorum vim diſpiciendam, par hominũ ſolertia, & ſagacitas non facilè inueniatur. Ex aduerſo, his contraria ſentientes Xenophanes Colophonius, vel ipſa vetuſtate memorabilis Philoſophus (naſcentis enim in Græcia Philoſophiæ propemodum æqualis fuit) molis item ac delicatæ Epicuræ diſciplinæ ſectatores, omnium ſomniorum fidem & auctoritatem ſuſtulerunt. Non eſſe autem vllis credendum ſomniis ſic illi argumentabãtur. Vna vis eſt, eademque natura omnium ſomniorum: par igitur credendi aut omnibus, aut nullis ratio eſſe debet. Sed pleriſque ſomniis non eſſe credendum, confeſſio eſt omniũ: nihil ergo cauſæ eſt, cur pleriſque reiectis, aliquibus præcipuè credere debeamus. Adiice, quòd, ſi quędã ſomnia & vera, certa ſunt, aliquas eſſe certas ipſorum effectrices cauſas neceſſe eſt. At quas? naturam, inquiunt, & Deum. Sed natura quidem amica eſt ordinis, & conſtãtiæ, in ſomniis nullus ordo ineſt, ſed plena temeritatis inconſtantia. Dei autem maieſtate alienum, & indignum videtur, obire Deum lectos dormientium, concurſare grabatos, & ſtertentibus iniicere ſomnia, quæ illi expergiſcentes, vel non recordentur, vel non intelligant, vel etiam contemnant, vel ſi curanda ſibi putent, ſtulta impleri ſuperſtitione, dies noctesq; animi pendeant, aut inani impendentium malorum metu perterriti, aut fallaci futurorum expecta-

Xenophanis, & Epicureorum opinio omnia ſomnia eſſe vana.

tione bonorum elati. At quantò & rationi conuenientiùs, & Dei præſtantia digniùs, atque vtilitati hominis conſultiùs fuiſſet, viſa dare nõ ſordidis & indoctis hominibus, ſed optimis & ſapientibus viris, non dormientibus, ſed vigilantibus, nempe magis ad intelligendum idoneis: nec per circuitionem, & anfractus, atque ænigmata, ſed propriè, apertè, & explicatè ſignificare Deum, quod ab homine vellet intelligi.

Vera ſententia de ſomnijs.

HÆc iſti de ſomniis balbutiunt, in totum ea vel approbantes, vel damnantes, videlicet per extrema, veritati deuia, inerrantes. Sed vera ſententia, quaſi media inſiſtens via, varia facit ſomniorum genera, quorum plurima tanquam inania, & ab omni ratione vacua, nec vlla fide digna planè abiudicat & reiicit. Hoc, cum luce Solis clarius ſit, ſuperuacaneum eſt argumentari. Id enim quotidiana docet experiẽtia, totas quotidie noctes ſomniamus, quorum igitur quodque de tot ſomniis, verum euadit? Euadit quidẽ aliquod nonnunquam verum, ſed quia id rariſſimè, ac ſine ratione vlla contingit, nihil afferri poteſt, cur non caſu & temerè accidiſſe credatur. Idem quoque ratio ipſa fateri cogit. Nam quæ alia eſt iſtiuſmodi ſomniorũ cauſa, niſi quia ſpiritus, ſentienti animæ, præſertim autem phantaſiæ, cuius eſt fingere ſomnia, deſeruientes, in quibus inſidẽt atque inhærent, rerum in vigilia perceptarum reliquiæ, ac veſtigia, quas in ſcholis appellamus ſpecies, eiuſmodi inquam ſpiritus, in ſomno vaporib. cibi potuſque caput ſubeuntibus agitati, & huc illac iactati, varia reddunt viſa & ſomnia, ſed propter inordinatam eorum

Pleraq; ſomnia eſſe vana.

Cauſa ſomniorum.

eorum Spirituum iactationem, valdè incompoſita, ſæpè etiam turbulenta & diſtorta, denique talia, vt nullam vim ſignificandi aliquid habere queant. Sic profectò ſunt ſomnia, vt quæ in nubibus variè figurantur, vel animantium, vel aliarum rerum ſimilitudines & imagines, quas cernimus breuiſſimo tempore in alias, atque alias commutari, & mox diſſolui omnes, ac penitus euaneſcere. Has imagines, qui certam vllius rei ſignificationem facere putaret, obtuſus & excors haberetur, at non minoris videtur inſcitiæ, certas ſignificandarum rerũ notas, & ſigna eiuſmodi ſomniis attribuere. Si ebriorum, phreneticorum & inſanorũ viſa negligimus, & pro nihilo ducimus, æque profectò ridenda, & cõtemnenda ſunt ſomnia, quin eò magis, quòd plerumque magis ipſa ſunt inordinata, confuſa, & monſtruoſa. Facetè quidam, ſed verè tamen dixit, ſi natura ſic eſſet comparatum, vt ea dormientes agerent, quę ſomniant, fore omnino neceſſarium, vt alligarentur omnes, qui cubitum irent, quippe magis ridicula & abſurda, magiſque incredibilia, quàm vlli faciant inſani, facturos eſſe ſomniantes. Hanc quoque ſententiam confirmat diuina ſcriptura, deridens leuitatem & vanitatem eorũ, qui Somniis hoc eſt, rebus futiliſſimis ac mendaciſſimis credendo, dignos ſe præbent, qui omnium irriſione ludãtur. Itaque in libro Ecclesiaſtæ capite quinto ſic eſt: *Vbi multa ſunt ſomnia, plurimæ ſunt vanitates, & innumeri ſermones.* In lib. item Eccleſiaſtici capite 34. ita legimus: *Somnia extollunt imprudentes, quaſi qui apprehẽdit vmbram, & perſequitur ventum, ſic & qui attendit ad inſomnia,*

Teſtimonia diuina ſcriptura de vanitate ſomniorum.

 multos

multas errare fecerunt ſomnia, & exciderunt ſperantes in illis. Denique, cùm ſcriptura vult ſignificare aliquid vanum, inſtabile, fugax, & fallax, ſomniorum comparatione, ac ſimilitudine perſæpè declarat.

Multa ſomnia eſſe vera. CÆTERVM, vt plurimis ſomniis abeſſe veritatem, fidemque, non eſt negandum, ita quędam eſſe vera, & certa ſomnia, fatendum eſt. Nā ſi nullis in ſomniis, quidquā veri & certi eſſet, inſcienter profectò, ac ſuperſtitiosè clariſſimi medicorum, ſomnia, quæ frequenter ægris contingunt, ad eorum morbos diiudicandos curandosque tam ſubtiliter & curiosè obſeruarent. Stulto item labore phiſiologi ſe fatigarent, ſomniorum cauſas, vires, ac ſignificationes tanto ſtudio, & diligentia venando ac ſpeculando. Mēdaces præterea eſſent tot ſuperiorū tēporum hiſtoriæ, clariſſimis teſtatæ cōſignatæq; monumentis, refertæque exēplis verorum ſomniorum, quæ ad verbum cum rerum euentis mirificè conuenerunt. Quid in ſacris literis quot memorantur ſōnia, non vera & certa modò, ſed etiam diuinorum myſteriorum pleniſſima, repetat memoria lector ſomnia Abraæ, Abimelech, Iacob, Laban, Ioſeph, Pharaonis, Salomonis, Regis Nabuchodonoſor, Danielis, Mardochæi, Iudæ Machabæi. *Matt. 1. & 27.* in nouo autē Teſtamento, ſomnia Beati Ioſeph, Magorū, vxoris Pilati, deniq; ſomnium D. Pauli, *Act. 16.* quod à Luca in lib. de Actis Apoſtolorum narratur. *Homeri commētum ad ſignificā* Hanc ſomniorum diſtinctionem, etiam Homerus poëtico more, fabularū integumentis velatam, ſignificauit, cùm duas finxit portas, vnā corneam per quam emitterentur ad homines vera ſom

ta ſomnia, alteram eburneam, per quam ederentur falſa. Homerum imitatus, vt ferè ſolet, Virgilius lib. 6. Æneidos, eandem ſentētiam expreſſit his verſibus.

dam verorū atque falſorū ſomniorū diſtinctionem.

> *Sunt geminæ ſomni portæ, quarum altera fertur*
> *Cornea, qua veris facilis datur exitus vmbris,*
> *Altera candenti perfecta nitens elephanto,*
> *Sed falſa ad cœlum mittunt in ſomnia manes.*

Odyſ. 7.

Cur autem poëta, veris ſomnijs corneam portam, falſis eburneam aſſignauerit, cauſam exponit Macrobius in eo commentario, quo ſomniū Scipionis explanauit.

Mac. li. 1.c.3.

QVÆSTIO II.

De cauſis verorum ſomniorum.

DICTVM eſt, alia eſſe ſomnia falſa, & alia vera: reiectis igitur falſis, vera contemplemur: Verùm, quia, quæ ſint vera ſōnia, & quo inſigni atque nota internoſcātur à falſis, planè intelligi non poteſt, niſi verorum ſomniorum cauſas omnes rimemur, & aperiamus. Propterea quid ab aliis de huiuſmodi cauſis creditū & proditum ſit, hoc loco docere conuenit. Hippocrates in libro de Inſomniis, duo ſtatuit ſomniorum verorum genera, alterum nominat diuinum, alterum naturale. Diuina ſomnia, inquit à Deo mitti, & ſemper memorabiles aliquos caſus inſignesque vel ad lætitiam & triſtitiam, vel ad fœlicitatem & miſeriam, ſiue priuatam, ſiue

Varia de ſomniorum cauſis auctorū ſententiæ Hippocrates.

publicam, euentus portendere, horũ autem ſomniorum interpretationem, ex vatibus, rerumque diuinarum interpretibus petẽdam eſſe. Tale fuiſſe dicitur ſomnium Cyri maioris, qui monarchiã Perſarum condidit ad cuius pedes dormientis, Sol viſus eſt, terque ab illo appetitus manibus, ter ſe conuoluẽs, elapſus eſt. Quo ſomnio Magi Perſarũ ſapientes, ſignificari reſpõderunt, eũ triginta annos, & ita ſanè cõtigit, imperio potiturum. Naturalia sõnia, ex cauſis ferè intra corpus dormiẽtis latẽtibus, exiſtere putat Hippocrates, atq; hiſce ſomniis affectiones ipſius corporis aut bonas, aut malas, indicari, hoc eſt vel plenitudinẽ ac redundantiam, vel contra inopiam atque inanitatem, vel aliquem eorum, qui ſunt in corpore humorum, aut corruptum, aut ſuo loco motum, aut inordinatè & immoderatè agitatum. Horum verò ſomniorum obſeruationem & coniectationẽ ſpectare ad medicum, eamque ad dirigendas ordinandasque curationes permagni referre arbitratur. Plato in conuiuio, ſomnia vera & prænũtia futurorũ, à Dæmonibus proficiſci exiſtimat. Dæmones enim eſſe medios inter Deum, qui eſt immortalis & incorporeus, atque homines corporatos & mortales, quippe cùm ſint ipſi & corporei, quales nos ſumus, & immortales, qualis eſt Deus (Deum namque cenſet Plato non immiſcere ſe rebus humanis) nec proximè cum hominibus ſocietatem aliquam & cõſuetudinem habere, ſed comercia & colloquia inter Deum, homineſque, ſiue vigilantibus ipſis, ſiue dormiẽtibus, per Dæmones agitari & confici. Nimirũ. Dæmonum munus & officiũ eſſe inquit, preces & vota hominũ referre ad Deũ, & Dei munera & auxi-

Somniũ Cyri.

Plato.

Dæmonum natura & munus ſecundũ Platonem.

lia deferre ad homines:per hos, vaticinia,incãta-
tiones,Magia,omniſque diuinãdi ratio,& prodi-
giorum effectio,ad homines peruenit.Itaq; Dæ-
mones eſſe Dei nuncios, interpretes, & admini-
ſtros : hominum verò eſſe quaſi patronos, aduo-
catos : magiſtros,& vt fictitio Apuleï verbo dicã
ſalutigerulos.Atque hæc non ſolius Platonis, ſed
ante Platonem etiam Empedoclis & Pythagoræ
fuit ſententia:de qua,& contra quam , in libro 8.
de ciuitate Dei ca.20.& 21.& in lib.9.acutè do-
cteque diſputat Auguſtinus.Ariſtoteles in libello
quem inſcripſit de Diuinatione ex ſomniis du- *Ariſto-*
cta,negat vlla dari hominibus à Deo ſomnia.Ve- *teles.*
ra autem ſomnia, inquit, vel eſſe naturalia,quæ-
dam ſigna, & ex naturalibus cauſis profecta quæ
ſcilicet periti Philoſophi & Medici ſimiliter ob-
ſeruant: vel eſſe quodammodo principia quæ-
dam eorum , quæ poſtea vigilantes acturi ſu-
mus : nonnunquam enim in quiete quædam oc-
currunt,quæ videntur ad aliquid agendum poſſe
conducere, quibus poſt, à ſomno excitati ad be-
nè agendum accommodatè vtimur, & iuuamur.
Stoïci tres cauſas verorum ſomniorum conſti- *Stoïci.*
tuunt.Primam Deum , qui cùm ſit rerũ omnium
ſcientiſſimus,& prouidẽtiſſimus hominiq; bene-
uolus ac beneficus,quò ſit homo cautior , dat ei
ſomnia, quæ ſint ipſi futurorũ indicia,& eorum,
quæ agẽda ipſi cauendáq; ſunt,documẽta. Alterã
cauſam ponunt fatum, quo cuncta ſunt velut æ-
terna quædam ſerie,nexúque colligata: ſiquidem
rerum omnium futurarum,putant Stoïci , & an-
tecedentes cauſas,& pręcurrentia ſigna tum aliis
in rebus , tum etiam in ipſis ſomnijs præmitti.

Tertiam

Tertiam cauſam faciunt naturam animi noſtri, quæ diuina eſt: animus enim hominis, exterioribus ſenſibus per quietem conſopitis, & ab omni actione vacantibus, ipſeque negotiis curisque omnibus ſolutus ac liber, vegetior fit, & habilior ad intelligendum: tunc enim clarius præterita meminit, præſentia ſentit, futura prouidet.

Porphyriusquid de veritate ſomniorum ſenſerit.

Porphyrius, veritatem ſomniorum refert, partim ad innatas animis hominum notiones, & velut inſignitas rerũ omnium notas quas ex altera vita detulit animus, ad hoc corpus veniens: ſed eò vehementer obrutus, atque oppreſſus, non poteſt eas vigilantibus ſenſibus cernere: in quiete vero clarius ei apparent, atque innoteſcũt. Partim refert ſomnia ad Dæmones: ad bonos quidem bona & veracia, ad malos autem, praua, fœda, & fallacia.

Sineſius mira, ſed falſa tradit de ſpiritu phãtaſtico.

Syneſius multa diſputat de ſpiritu phantaſtico, quod eſt vehiculum animæ, eo namque medio, ceu quodam vinculo, cum terreſtri hoc corpore colligatur & copulatur: in quo item ſolutus corpore animus, ex vno loco in alium mouetur, atque in eo maleficiorum pœnas perſoluit apud Inferos, nec ſine eo dum eſt in corpore, quicquã poteſt intelligere: in hunc porrò, ſpiritum, omniũ quæ ſunt, fuerunt, eruntq; ſimulachra imprimentur, & in eo lucent tanquam in ſpeculo, præſentium quidem rerum, clariora, præteritarum autem, quo ſunt vetuſtiores, minus perſpicua, minima verò futurarum, quæ ſcilicet nec ſunt, nec fuerunt vnquam. Sed quia futuri effectus, in poteſtate cauſarum cohibentur, quaſdam habent prægreſſiones, & præcurſiones ſignorũ, quæ hoc minus manifeſta ſunt, quo illa longius abſunt,

atque

atque in hoc genere, ponenda cenſet ſomnia. Quapropter, fere obſcuris imaginibus & ſimilitudinibus, res per ſomnia ſignificantur, non æqualiter tamen, ſed prout varia eſt illius phantaſtici ſpiritus tẽperies & ratio ſimiliter vt in ſpeculis,pro varietate eorum materiæ aut figuræ,variæ ac diſsimiles redduntur imagines.Monet pręterea Syneſius non parum conferre ad quieta & veracia in ſomno viſa percipienda,benè præparare hunc ſpiritũ phantaſticum, moderato nempe victu honeſti ſtudiis, & actionibus, ſedandiſque animi perturbationibus,Pythagoras certè iturus cubitum, cantu & ſono lyræ ſomnum captabat, atque hac ratione ad bona lætaque ſomnia accipienda ſe ipſe comparabat; ob eandemque cauſam,eſu fabæ ſuis interdicebat:quod haberet is cibus inflationem magnam, tranquillitati mentis vera quærentis contrariam.Verum hæc de ſpiritu phantaſtico à Sineſio prodita,nugæ ſunt,& Phytagoræorum ac Platonicorum figmenta,vel ipſis poëtarum fabulis inaniora veritatis,atque incredibiliora.

Mos Pythagoræ.

S E D, vt aliquid etiam ex auctoribus, Eccleſiaſticis delibemus, B. Gregorius in quarto libro Dialogorum cap. 48. ſex cauſas colligit ſomniorum: *Aut enim,* inquit, *ex plenitudine, vel inanitate corporis ſomnia exiſtunt, aut ex antecedentibus diurnis cogitationibus,& curis:aut ex illuſione Dæmonis, aut ex reuelatione Dei, aut denique ex cogitationeho minis ſimul, & reuelatione Dei.* Eaſdem ſex cauſſas ſomniorum, cum idem Gregorius commemoraſſet in lib. 8. Moralium.c. 13. mox eas aptis diuinæ ſcripturę ſomnijs,& exemplis illuſtrat atque

D. Gregor. ſex cauſas ſomniorum tradit.

nijs, narrat quendam ſomniaſſe alterum crus factum eſſe ſibi lapideũ, mox autem cœpiſſe illum ea parte corporis fieri paralyticum. Præterea, qui inſtate criſi ſudaturi ſunt, ſæpè ſomniãt ſe ſudare, aut in balneo calidis aſpergi aquis aut in flumine lacuve natare. Illud quoque nonnunquã vſu venit, vt quod dormientes agimus, aut patimur, etiã ſomniemus, vt qui in ſomno ſudant, aut febri corripiuntur, itidem ſe affici ſomnient. Proditum eſt Plinio in libro 7. capite 50. P. Cornelium Ruffinum dormientem amiſiſſe viſum, idque cùm ſibi accideret, etiam ipſum ſomniaſſe.

Altera cauſa ſomniorum ſpectat ad aliquem vehementem concitatumque animi affectum, & perturbationem, amorem dico ſpem, metumque, & odium. Nam qui ardenter amant, frequenter amores ſuos ſomniant: qui timent, minacibus, & terrificis in ſomno viſis ſæpè turbantur. Huc etiam pertinet vetus conſuetudo, & vitę, quam agimus, exercitatio. Piſcator enim ferè ſomniat maria, lacus, flumina, retia, piſces: venator, nemora, ſaltus, montes feraſque: miles turbarum ſonitus, fragores armorum, vulnera, ſanguinem, cædes. Lepidè quidam apud Theocritum piſcator, *omnis*, inquit, *canis panes ſomniat, & ego piſces*. Continet eadem cauſa antecedentes vigilantium curas, & ſolicitudines, & quæcunque nos vehementer premunt, & angunt: quarum rerum, ſæpiſſimè in ſomno, ſimilia viſa contingũt. Quamobrem in lib. Eccleſiaſtici, C. 5. ſcriptum eſt *Multas curas ſequuntur ſomnia*. In hoc genere ſomniorum, equidem reponerem ſomnium illud Annibalis, & proditum, & creditum à multis. Ar-

Secunda animi vehemẽs pertur-batio.

debat

Somniũ Annibalis Italiæ vaſtitatem portendens.

debat Annibal inſatiabili odio Romani nominis omnique cupiditate perdendi funditus imperium Romanum flagrabat, quo autem facilius id perficeret, bellum ex Hiſpania transferre in Italiam cupiebat, arcem imperij Romani, petiturus: Cùm igitur varijs ſuper ea re cogitationibus ac delibetionibus æſtuaret, viſum habuit in ſomnio, mirè propoſito ſuo, votoque reſpondens. Viſus ipſi eſt iuuenis, ſpecie ſupra humanam, qui ſe diceret à Ioue miſſum ducem ei ad inuadendam Italiam, iuſsitque ne reſpiceret, quid retrò & à tergo fieret. Pauidus primo Annibal, non eſt auſus oculos ab illo quoquá deflectere. Sed, prout eſt humanũ ingenium ad vetita pronum, diu temperare oculis non quiuit, reſpiciensque vidit, horrendum nõ viſu modo, ſed etiam dictu oſtentum, belluá vaſtam & immanem, multis circumplicatam ſerpẽtib. quacunque incedebat, omnia proterentem, atque peruertentem: cęlum item nigerrimis vndequaque occęcatum nubibus denſosque ac fulguribus mixtos præcipitare nimbos. Attonito Annibali, percontantique ex illo ſuo duce, quid illud monſtri & portenti eſſet, reſpondit ille, vaſtitatem eſſe Italiæ, pergeret ipſe porrò ire, quò parabat, nec prætereà quicquam inquirreet, ſineretq; in occultò eſſe fata. Atque hoc quidem ſomniũ ex antegreſſis in vigilia Annibalis cogitationibus & curis extitit: ſed eius tamẽ ſomnij veritatem, rei euentus ſatis ſuperque comprobauit plus enim mali Annibal Italiæ attulit, quàm illo fuerat viſo præmonſtratum.

Tertia Dæmonum calliditas.

TERTIAM cauſam ſomniorum, ego poteſtati & calliditati Dæmonis adiudico. Is enim

multa

ta dormientibus inſpirat, & ſuggerit ſomnia, ſemper inſidioſè ac malitioſè, quo videlicet quacunque poſſit ratione incommodet, ac noceat homini. Eſſe autem quorundam ſomniorum Dæmonem architectum, atque effectorem, eò liquet, quòd ex ſacris literis planè intelligitur, obſeruationem ſomniorum adeo exoſam eſſe Deo, vt ea magorum, augurum, & incantatorum maleficijs aggregata, extremis damnetur ſuppliciis. Nimirũ non aliam ob cauſam, vt interpretatur Beatus Gregorius in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. niſi quia dæmon plerumque ſe ſomnijs immiſcet, implens noxia ſuperſtitione hominum animos, eoſque nõ tantùm variè deludens, ſed etiam pernicioſè decipiens. Hoc genere ſomniorũ ſolitum eſſe olim Dæmonem gẽtibus impietate cęcis multifariàm illudere, conſtat argumento Æſculapij, Serapidis, & Amphiarai: Nam vt apud Philoſtratũ, Pauſaniam, & Strabonem ſcriptum eſt, templa eorum adeuntibus, qui variis morborum generibus affligebantur, fama erat tres illos vulgò exiſtimatos, quaſi Deos ſingulorum morborum curationes per ſomnia præſcribere conſueuiſſe. Ex hoc genere fuiſſe reor nobile illud ſomniũ Alexandri Magni, ſcriptorum, qui res eius prodiderunt, auctoritate, apud multos fidem promeritum. Cum enim in quodam prælio Ptolemeus, qui primus poſt Alexandrum Ægypti rex fuit, venenato telo ictus, ſummo cum dolore ex eo vulnere moreretur: aſſidens ei Alexander, ſomnoque ſopitus, vidit in quiete draconem radiculam ore ferẽtem, ſimulque cõmonſtrantẽ, quò illa loci naſceretur, quæ ſcilicet præſentiſſimá vim

Quædã ſomnia mitti a Dæmone.

Somniorum Alexand. Magni.

haberet Ptolemæum, multoſque milites eodem tali genere vulneratos, protinus ſanandi. Quæſita eſt herba, inuenta, adhibita, mox conſecuto, qui promiſſus fuerat effectu. Sunt autem duo ſomniorum Dæmonis præcipua genera, alterum pertinens ad occultarum rerum demonſtrationē & ſignificationem. Poteſt enim Dæmon naturales effectus ex certis cauſis aliquando neceſſariò prouenturos, poteſt quæcunque ipſemet poſtea facturus eſt, poteſt tam præſentia, quàm præterita, quæ hominibus occulta ſunt, cognoſcere, & hominibus per ſomnium indicare. Alterum ſomnij genus vim habet cōcitādi perturbationes animi, agitatis turbatiſque, qui ſunt in corpore humoribus & ſpiritibus, quo nimirū inflammentur homines, vel ad libidinem, vel ad odium & vindictam, vel alios prauos animi affectus.

Duo genera ſomniorum Dæmonis.

Quomodo internoſci poſſint ſomnia Dæmonum ab alijs ſomnijs.

DVPLICITER porrò, & quidem ſatis probabiliter, coniectari poteſt, quæ ſomnia miſſa ſint à Dæmone: primò quidem, ſi frequenter accidant ſomnia ſignificantia res futuras, aut occultas, quarum cognitio non ad vtilitatem, vel ipſius, vel aliorum, ſed ad inanem curioſæ ſcientiæ oſtentationem, vel etiam ad aliquid mali faciendum conferat: eorum ſomniorum auctorem eſſe Dæmonem, non temerè crederetur: quippe qui ea ratione tentet animos hominum vana imbuere ſuperſtitione, quin etiam crimine impietatis obſtringere. Deinde, ſi ſobrijs, caſtis, & religioſis viris, tetra, obſcæna, plenaque crudelitatis, & impietatis ſomnia ſæpenumerò contingant, ea proficiſci à Dæmone, non immeritò exiſtimabitur. Dæmon enim conatur impuris ſomniis

polluere

polluere ac fœdere dormientium corpora, vt eius fœditatis, etiam animos expergiſcentium, quodāmodo participes faciat. Quod ſi ne hoc quidē aſſequi poteſt, illud ſaltem curat, vt pios homines talibus viſis contriſtando, perturbando, & affligendo, ad orationem, ad charitatis officia, ad diuinorum ſacramentorum perceptionē, ſegniores, frigidioresque reddat. Cuius diabolicæ calliditatis & malitiæ, luculentiſſimum in vigeſima ſecunda Collatione ca. 6. Caſſianus narrat exemplum. Verum hac de re Iuſtinus Martyr, in reſpōſione ad quæſtionē vigeſimam primam Orthodoxorum, diſertè docteque ſententiam ſuam expoſuit. Nam cùm hæc ſibi ab illis poſita eſſet, quæſtio, ad eam ipſe quæſtionem ita reſpondet, vt nos hic diximus. Reſtat quarta, & vltima ſomniorum cauſa, quam diuinam rite nominare poſſumus: cuius potiſſimum gratia omnis hęc noſtrs inſtituta eſt diſputatio, huic enim: vel declarandę vel illuſtrandæ, adhuc prædicta deſeruiunt. Somniorum autem, quæ à Deo miſſa ſunt, exempla, paſſim indiuinis libris ſunt obuia: nos ſuprà ex ſacris libris multa protulimus, pluraq; poſsēt afferri, ſi quis omnia vellet colligere. Cæterū vt vis, & natura diuinorum ſomniorum pleniùs planiuſque cognoſcatur, quæſtiones aliquot more ſcholaſtico diſtinctè quidem, ſed carptim breuiterque preſtringam, multa etiam breuitati ſeruiens, lectoris cogitationibus integra, illibatáque reſeruabo.

Quart cauſa ſōniorum diuina.

QVÆSTIO III.

Quibus ſignis cognoſci queat, ſit aliquod ſomnium à Deo miſſum, necne

DVPLICITER, prout nunc mihi ſuccurrit, deprehendi poteſt, quodnã à Deo ſit miſſum ſomniũ. Primò quidem, ex præſtantia rerũ, quæ per ſomniũ ſignificantur: nimirum ſi ea per ſomnium innoteſcant homini, quorum certa cognitio ſolius Dei conceſſu ac munere poteſt homini contingere, huiuſmodi ſunt quæ vocantur in ſcholis Theologorum, futura contingentia, arcana item cordium, quæque intimis animorum incluſa receſſibus, ab omni penitus mortalium intelligentia obliteſcunt, denique præcipua fidei noſtrę myſteria, nulli, niſi Deo docente manifeſta. Somnium igitur, quod eiuſmodi rerũ cognitionem, & demõſtrationem continebit, diuinũ eſſe exiſtimari poterit. Deinde hoc ipſum maximè declaratur interiori quadam animorum illuminatione atq; commotione, qua Deus ſic mentẽ illuſtrat, ſic voluntatẽ afficit, ſic hominem de fide, & auctoritate eius ſomnij certiorem facit, vt Deũ eſſe ipſius auctorem, ita perſpicuè agnoſcat, & liquidò iudicet, vt id ſine dubitatione vlla credere, & velit, & debeat. Huc ſpectat memorabilis illa in li. 4. Dialogorum, c. 48. B. Greg. ſententia: *Sancti viri*, ait Gregorius. *inter illuſiones, atque reuelationes, ipſas viſionum voces, &*

Duplex ratio cognoſcẽdi diuina ſomnia.

Memorabilis ſentẽtia D. Gre.

ima

imagines, quodam intimo ſapore diſcernunt, vt ſciāt quid à bono ſpiritu percipiant, & quid ab illuſore patiantur. Nam ſi erga hæc mens hominis cauta nō eſſet per deceptorem ſpiritum, multis ſe vanitatibus immergeret, qui nonnunquam ſolet multa vera prædicere, vt ad extremum valeat animam ex vna aliqua falſitate laqueare. Hactenus Greg. apud quem hanc ipſam ſententiam, ſed plenius ac luculētius tractatam in li. 8. Moralium, c. 13. lector inueniet. Quemadmodum igitur naturale mētis noſtræ lumen facit nos euidenter cernere veritatem primorum principiorum, eamq́ue ſtatim, citra vllā argumētationem, aſſenſu noſtro complecti: ſic in ſomniis a Deo datis lumen diuinum animis noſtris affulgēs, perficit, vt ea ſomnia, & vera, & diuina eſſe intelligamus, certoq; credamus. Rectè igitur illud traditur in lib. Eccleſ. c. 34. *Niſi à Domino miſſa fuerit viſitatio, ne des in ſomniis cor tuū.* ex quo ſignificatur, nonnulla ſomnia dari hominib. à Deo animos eorum mirabiliter viſitante.

HÆC autem Dei per ſomnia viſitatio, ſicut ex diuinis literis colligitur, multis & diuerſis modis fieri ſolebat. Nonnunquam enim Deus per ſomnia turbabat, & terrebat hominem, ſicut de Abimelech, & Laban narratur in lib. Geneſeos, *Terrebis me*, inquit Iob, 47. *per ſomnia, & per viſiones, horrore concuties me.* Aliquando in ſomno hortatur & incitat hominem Deus ad magnum quidpiam & arduum ſubeundum, certam ſpem proſperi exitus præſignificando: velut in Gedeonis & Iudæ Machabæi ſomniis euenit. Sæpè monet, & docet, quid hominem agere, aut fugere oporteat, talia fuēre B. Ioſeph & Mago-

Varijs modis Deus afficit homines per ſomnia.

Gen. 20. & 31.

Iud. 7.

2. Mach

Matt.2. rum ſomnia:huc ſpectant illa verba, quæ ſunt in c.33. libri Iob. *Quando homines dormiunt in lecto, tunc aperit aures virorum, & erudiens eos, inſtruit diſciplina.* Quin etiam ſolebat olim Deus ſpiritũ propheticum nonnullis in ſomno largiri: nam in lib.Numerorum,c.12.ait Deus.*Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, apparebo illi in viſione, aut per ſomnium loquar ad illum.* Et apud Ioëlem in c. 2. inter alia Spiritus ſancti dona, numerantur
3.Reg.3. ſomnia.Legimus etiam in 3. Reg.Salomoni fuiſſe à Deo promiſſum in ſomno prudentiæ & ſapientiæ donum, Interdum quoque futura alicuius viri excellentia,dignitatis & gloriæ,præmonſtrata eſt per ſomnium, id quod adoleſcenti Io-
Gen.37. ſeph, & Mardochæo accidiſſe legimus in ſacris
Eſth.11. literis. Quibuſdam præterea in ſomnis patefacta
Gen. 28. ſunt diuina myſteria,cuiuſmodi fuit ſomnium Ia-
Daniel. 7. cob de illa myſtica ſcala, & Danielis de regno Chriſti.Denique præſignificauit aliquãdo Deus, & prædocuit futuros rerum humanarũ euentus: cuius generis fuëre sõnia Abrahæ,Gen.15.Pharaonis,Gen.41.& Nabuchodonoſor,Danielis 2.& 4.

Variis modis diuina cõtingunt ſomnia. VARIIS item modis diuina ſomnia hominibus contigerunt, interdum cum magna corporis & animi commotione & horrore,ſicut accidit Abrahæ,& Nabuchodonoſor.Nonnunquã datum eſt alicui ſomnium, ſed non eius ſomnij intellectus, ſicut in ſomniis Pharaonis & Nabu-
2. Dan. chodonoſor animaduertere licet:Danieli tamen
Gen. 15. cęteriſque prophetis, ſimul cum ſomniis,intelligentia eorum diuinitus ſuggerebatur. Quamquam duorum ſomniorum, quibus Ioſeph ſu-
Gen.41. pra fratres ipſius futura dignitas & poteſtas præ-

ſignabatur

ſignabatur, nulli tūc datus eſt intellectus:ſed po- *Gen. 37*
ſtea ipſo euentu, ſucceſſúque rerum veritas eorũ
ſomniorum cognita eſt, atque comprobata. Illa *Matth.*
quoque in ſomniis diuinis varietas cernitur: alia *1.& 2.*
enim clara ſunt, & aperta, euidenter res ipſas ſi- *Actor.*
gnificantia, vt fuêre ſomnia beati Ioſeph, trium *16.*
Magorum, & D. Pauli: alia verò ſunt inuoluta & *Gen. 41.*
obſcura, per varias ſimilitudines tectè aliquid in- *Dan. 2.*
ſinuantia, huiuſmodi fuêre ſomnia Pharaonis de *Gen. 40.*
ſeptem ſpicis, & bobus, & Nabuchodonoſor de
ſtatua & arbore, necnon & pincernæ, atque pi-
ſtoris ipſius Pharaonis. Ad hæc, interdum videtur
in ſomno loqui cum homine, vel Deus ipſe, vt in
ſomnio Iacob, & Salomonis, vel angelus, vt in *Gen. 2.*
ſomniis beati Ioſeph, vel homo aliquis, vt in ſom *3. Reg. 3.*
nio D. Pauli. Præterea ſæpè Deus vltro mittit *Matt.*
ſomnia, nonnũquam etiam rogatus, quemadmo- *1. & 2.*
dum interpretationem ſomnij, quod acciderat *Actor.*
Nabuchodonoſor, Deus in quiete tradidit Danië *16.*
li, qui eã ab ipſo vigilans intentiſſima precatione *Dan. 2.*
poſtulauerat. Quin fuiſſe quõdam apud Hæbræos admirabilem quandam rationem & conſuetudinem in rebus maximè dubiis atque grauiſſimis, conſulendi Deum, vt quod verum eſſet, aut quod facto eſſet opus, per ſomnia indicaret, ex cap. 28. primi libri Regum, intelligitur. Poſtremò quædã ſomnia diuinitus data reſpondent antecedentibus in vigilia hominum cogitationibus & curis, ad hoc genus referri debet primum ſomniũ Nabuchodonoſor, à Daniële 2. capite narratum, itemque primum beati Ioſeph, quod in capite primo narrat Diuus Matthæus, atque illud Annibalis ſupra memoratum, illud quoque Scipionis

Æmiliani, à Cicerone, vel acutè confictum, vel diſertiſſimè narratum.

QVÆSTIO IV.

Cur Deus in ſomno arcana ſua hominibus reſeret.

CVM animus hominis in ſomno, minimè docilis, minimeque habilis ad percipiendas res diuinas eſſe videatur, dignum ſanè videntur inquiſitione, cur Deus per ſomnia & arcana ſuæ prouidentiæ, & myſteria rerum cœleſtium non rarò docere homines voluerit. At enim verò, multas eius rei, variaſque cauſas afferre poſſumus. Primam cauſam tangit Hippocrates in principio libri de Inſomniis, animam hominibus in vigilia variis diſtringi occupationibus, grauib. diſtineri negotiis, curiſque diſtrahi: per ſenſus item exteriores euocari ad ea, quæ extra ipſum ſunt, & per varia eorum ſenſuum ſpectacula diuagari, multiplicique rerum humanarum ſtrepitu interpellari, & à ſui, rerumque cœleſtium conſideratione auocari, incertis præterea fluctuare deliberationibus, variiſque ſtudiis & affectibus æſtuare, qui non ſinunt eum, quod verum & rectum eſt, id aut liquidò cernere, aut incorruptè iudicare. Contra verò in quiete & ſomno, ab eiuſmodi omnib. interpellatonib. & impedimẽtis vacuus & liber animus, ſibi totus præſens & præſto eſt, ſibique attendit, in ſe ſuas omnes vires, atque facultates collectas & coniunctas habet

Quinque cauſæ cur dormiẽtibus multa diuinitus reuelentur.

Habilior animus noſter in ſõno ad percipiẽdas diuinas reuelationes.

bet, expeditus & acer ad intelligendum, atque omnium quæ illi extrinſecus obiecta ſint, ampliſſimè ac facillimè capax. Alteram eiuſdem rei cauſam hanc ponere licet, quæ vigilantes accipimus, ea ſolemus ſubtiliter ratiocinando diſcutere & examinare, reuocare ad calculos, atque humanæ rationis trutina diligenter expendere: ad rationis enim normam exigimus omnia: cui ſi congruant, quæ nobis oblata ſunt, à nobis approbantur, ſi diſcrepent, abiudicantur atque reiiciuntur. In ſomno autem res ſibi obiectas animus hominis citra examẽ accipit, paratior promptiorque ad viſis diuinitus datis credendũ, atque obſequendũ. Conſtat autem inter omnes qui de reb. diuinis ſcripſerũt, ad eas res nõ tantũ intellectu, ſed etiã affectu, & quodã animi quaſi ſenſu, guſtuq; percipiẽdas, ſatius eſſe agi & Regi hominem extrinſecus, quàm ipſum agere ſe, & auditorẽ eſſe potius, quã arbitrum, & exiſtimatorem, denique ſimpliciter credere potius, quàm cauſas credendi diſquirere & expẽdere. Tertia cauſa ex Ariſtotelis libello, qui inſcribitur de Diuinatione, quæ fit ex ſomniis, deſumpta eſt: ait ille, *Quẽcunque motũ, quo animus dormiẽtis extrinſecus pulſatur & cietur, quamuis leuem & exiguũ, magnam tamen habere vim commouendi animum, vehementérque in ipſum imprimi, atque altè in eo inhærere: id autem fieri propter noctis ſilentium, & ſenſuum exteriorum vacationem & quietem, atque omnium, quæ animi intentionem remittere ſolent, vacuitatem, tunc enim ſenſibus ſomno conſopitis, languentéque corpore, quæ extrà ſunt nequaquam ſentiuntur.* Quapropter opportuniſſimè Deus eo *Ariſtoteles.*

tempore docet hominem ſine vlla eius perturbatione, ſine aliorum hominum obſeruatione, denique ſine vllius rei interpellatione: præſertim autem, quia quò magis animus noſter à ſenſuum conſociatione, & corporis contagione abſtrahitur, tantò videtur effici vegetior, & acrior ad res diuinas intelligendas. In ſomno autem, qui eſt imago quædam & repræſentatio mortis, videtur animus quodam modo ſeiugari à conſortio corporis, eiuſque vinculis, ſi non omninò, certè aliquatenus relaxari. Quartam cauſam eſſe arbitror, vt ea re oſtendatur, quantò ſit Deus potentior, & efficacior ad hominem docendum & erudiendum, quàm ſit alius quiuis homo: quippe homo hominem docere, niſi vigilantem, audientem & attendentem non poteſt: Deus autem, etiam altiſſimè dormientem, atque ſomniantem. Quo ſatis declarat ſe in omnes humani animi vires, ac facultates ſummum imperium, & efficacitatem habere. Quintam cauſam equidem poſuerim, ne videlicet quiſpiam exiſtimaret, mortem auferre homini omnem ſcientiam: aut non eſſe aliam viam rationemque comparandi ſcientiam, quàm per ſenſum, diſcurſumque rationis, & ex antecedenti aliarum rerum cognitione. Auerroës quidem ſuper libello Ariſtotelis de Diuinatione per ſomnia, in commentario ſuo, non audet inficiari prophetiam poſſe homini accidere, vel in ſomno, vel per reuelationem, negat tamen ea ratione vel artes, vel ſcientias ſpeculatiuas poſſe vlli cõtingere. *Vna*, inquit, *eſt natura hominis: vnus igitur duntaxat erit intelligendi, & diſcendi modus, ſcilicet internuntijs ſenſibus,*

Contra Auenroem.

ſenſibus,varijs item præceptis,experimentis,diligentique ratiocinatione. Nam ſi præter communem, & vſitatum diſcendi modum, eſſet hic alter per ſomnia,vel reuelationem,cum is multò ſit facilior, atque præſtantior,ille alter quò difficilior & laborioſior eſt, eò magis fuiſſet ſuperuacaneus,non igitur datus eſſet homini. Deus námque, & natura nec fruſtra quicquam faciunt,& de ijs, quæ poſſunt fieri, quod melius & præſtabilius eſt, nunquam non faciunt. Sic ille. Quæ ſanè argumentatio, non eſſet planè infirma, ſi quiſquam diceret, nemo tamen noſtrum id dicit, modum illum diſcendi per ſomnia, vel per reuelationem, aut eſſe homini naturalem, aut eſſe frequentem, & vſitatum. Verùm hæc Auerrois commenta, vt alia eiuſdem, de ſcientia,potentia, & prouidentia Dei, & humani animi natura,ex inſcitiæ diuinarum rerũ,& impietatis fonte redundantia,quàm ſint inerudita, obtuſa, falſaque ſatis liquet vel ſolis exemplis quæ memorantur in ſacris literis, Adami, Salomonis,Danielis, multorumque Prophetarum, quibus multarum rerũ ſcientia ſubitò data eſt à Deo. quin etiã Beſeleel, & Oliab,quos in libro Exodi proditum eſt, ſubitò diuinitus edoctos, Moſaycum tabernaculum, ſimul cum omnibus eius inſtrumentis atque ornamentis,ſumma arte perfeciſſe.

***

QVÆS

QVÆSTIO V.

Cur à Deo ſomnia dentur obſcuris & indoctis hominibus, non autem ſapientibus.

Error Ariſtotelis & Ciceronis.

VEL hac vna ratione Ariſtoteles & Cicero omnium ſomniorũ, quæ diuina creduntur, fidem & auctoritatem eleuari, & eludi poſſe putauerũt. *Nã, ſi qua ſomnia,* inquiũt. *darentur hominibus à Deo, ea non obſcuris & indoctis hominibus, ſed viris ſapiẽtia prudentiáq; præſtãtib. dari, par erat.* In quo fefellit eos ꝙ diſtinctionẽ diuinorũ ſõniorũ, eorũ dico, quæ verè diuina ſunt ab iis, quæ nõ ſunt, eſſe tamẽ falsò putantur, planè ignorauerũt. Enimuerò Dij Gentiliũ, quos fuiſſe Dæmones nobis Chriſtianis nequaquã dubium eſt, quemadmodum futuros rerum humanarum caſus & euentus certò prouidere, ac ſcire non poterant, id enim ſolius Dei eſt, ita nec eos certis, aut verbis, aut ſignis prædicere, ac præmõſtrare poterant: Quapropter ſomnia, quibus præſignificabantur futura, non dabant viris doctis & prudentibus, videlicet ne illi eorum ſomniorum vanitatem, ac falſitatem deprehendentes, auctoritatem ipſorum Deorum apud alios contererẽt, eorúmque oracula tanquam diuinitatis vacua, & inania veritatis, in publicum etiam vulgi ludibrio & contemptui exponerent: dabant igitur ea ſomnia indoctis, & veri falſique diſcernendi imperitis

Cur Dæmones ſõnia olim dare ſoliti fuerint non Doctis & Prudẽtibus, ſed imperitis, & cõtemptiſſimis hominib.

peritis, maximè verò ſuperſtitioſis, ob idque ad credendum quiduis, ſatis per ſe paratis atq; propenſis. At verò ſomnia, quæ à vero Deo miſſa ſunt, ea legimus plerumque data viris ſanctitate, ac ſapientia eximiis, vt Abrahæ, Iacob, Salomoni, & Danieli. Data ſunt tamen etiam nonnulla viris non admodum doctis, ſed pietatis tamen, ac innocentiæ præſtantia clariſſimis: excellens autem virtus & pietas dociliorem reddit hominis animum, aptioremque ad rerum diuinarum perceptionem, quàm humana vel prudentia, vel ſapientia. Qui enim mundana excellunt potentia, vel ſapientia, hi ferè ſunt aut impij aut ſuperbi, aut turpiſſimis inquinati flagitiis: quę res cœleſtibus doctrinis diuiniſque illuſtrationibus, aditum ad animos hominum, penitus occludunt. Nec me fugit, etiam quibuſdam ſceleratis atque impiis hominibus, vt Pharaoni, & Nabuchodonoſor, quædam diuinitus ſomnia contigiſſe, ſed hæc illis, nec ipſorum præcipuè cauſa, neque cum intelligentia eorum ſomniorum data ſunt: quo ſcilicet, illi eorum interpretationem, cùm apud ſuos ſapientes inuenire non poſſent, à veri Dei cultoribus eam petere cogerentur, atque ea ratione verum Deum agnoſcerent, ac venerarentur, eiúſque ſeruos in admiratione, & honore haberent: id quod ſomnia Pharaonis, & Nabuchodonoſor à Ioſepho, & Daniele interpretata manifeſtè declarant.

Cur quædam ſõnia etiã impijs hominibus à Deo ſint data.

QVÆS

QVÆSTIO VI.

Cur diuina ſomnia nonnunquam ſint obſcura, & perplexa.

SED cur diuina ſomnia non ſemper ſint clara, & aperta, ſed obſcura, & perplexa, & aliarum rerum imaginibus, ac ſimilitudinibus inumbrata, & & offuſcata, nec aliis tantum, ſed etiam iis, quibus dantur, minimè conſpicua, cauſas rimemur, & aperiamus. Dij gentilium, hoc eſt Dæmones, quia certam futurorum euentuum ſcientiam habere non poterant, ad ſignificanda futura, dabant illi quidem non rarò ſomnia, ſed obſcura tamen, & ambigua, quæque ad diuerſos, etiam contrarios euẽtus facilè detorqueri, & applicari poſſent, vt ad quodcunque cecidiſſet, ſomnium quadrare videretur. Quod ſi ſomnia euẽtis minimè reſpõderent, id non falſitati ſomniorum, ſed interpretum inſcitiæ, qui ſomnia propter obſcuritatem, ambiguitatem non ritè eſſent interpretati adſcriberetur. At verò ſomnia, quorum auctorem fuiſſe Deum ex ſacris literis cognouimus, ſæpenumerò diſtinctè, & explicatè tradita ſunt, qualia legimus fuiſſe Abimelech, Laban, Iudæ Machabæi, Salomonis, B. Ioſeph, & trium Magorum. Non eſt tamen negandum quædam ſomnia eſſe data rectè, & obſcurè, ſed hominibus gentilibus, ad eum nempè finem, vt intelligentiam eorum ſomniorũ, cùm nõ ab aliis, quàm à viris ſanctis accipere poſſent

Aſtutia Dæmonũ in dãdis ſomnijs futura ſignificantib.

Quatuor cauſa cur interdum diuina ſomnia ſint valde obſcura.

poſſent,& ipſos Dei ſeruos honorarent,& ſumma Deum reuerentia, ac veneratione proſequerentur. Si quæ verò ſomnia etiam ſeruis Dei obſcura data ſunt, proptereà id factum eſt, vt eorum ſenſum atque intellectum, ſummo illi ſtudio, aſſiduis precibus, multiſque lachrymis à Deo flagitantes, tandem impetrarent, & propter difficultatem impetrandi, pluris facerent,& cariorem haberent. Denotatur præterea obſcuritate ſomniorum, earum rerum, quæ ſignificantur ſomniis obſcuritas. Adde quod per imagines,& ſimilitudines, breuiſſimè plura, & ſubli- miora myſteria ſignificantur, quàm ſi apertis, & propriis fuiſſent expreſſa vocabulis. Nam quàm multa, quàm varia, quàm profunda myſteria, vna illa ſtatua Nabuchodonoſor in quiete viſa adumbrauit, quæ ſi fuiſſent propriis verbis efferenda, vix longiſſima oratione declarari potuiſſent. Deniq; vult Deus nõnunquã, ſomnia eſſe ad aliquod tempus occulta,& incognita, quoad nimirũ, ipſo euentu, rerũque ſucceſſu, eorum veritas agnoſcatur, & cõprobetur: quod in duobus illis Ioſephi ſomniis, pro motionem eius ad ſummã potentiã & dignitatem præſignantibus, liquidò cernitur.

QVÆSTIO VII.

An licitum Chriſtiano homini, ſit obſeruare ſomnia.

DVæ tãguntur his verbis difficultates,& prior quidẽ eſt, an ſit fas Chriſtianis, curioſè ſomnia obſeruare: ad quam facilis eſt,& in prõptu reſpõſio. Etenim quædã ſomnia

licitum

licitum eſt obſeruare, quædam verò minimè. Principiò, ſomnia quæ bonam, vel malam corporis affectionem aliquam, morboſque tam animi, quàm corporis ſignificant, vtiliter à medicis tam animi, quàm corporis obſeruantur & expenduntur. Tum, ſomnia, quæ nos crebrò infeſtant, territant, conturbant, & vexant, animaduertere quibus ex cauſis accidant, vt vel noti effectus ignotas nobis cauſas ſcrutemur, ac teneamus: vel vt rationem aliquam ineamus eam à nobis moleſtiam depellendi, licitum eſt, & à ſanctis viris ſæpè vſurpatum. Legimus enim apud Caſſianum in Collatione 22. veteres illos monachorum magiſtros & rectores, in perquirendis, & excutiendis quorundam ſomniorum cauſis, diligenter eſſe verſatos. Poſtea obſeruare ſomnia, quatenus in illis pernoteſcit homini veritas aliqua pertinens ad ſcientias ſpeculatiuas, vel ad res gerẽdas conferens, nec vt ſuperſtitioſum, nec vt vanum damnari debet. Denique, ſomnia quæ nos ſæpè commouent, & incitant ad flagitia, conſiderare num à Dæmone nobis ſubiiciantur, ſicut contrà, quibus ad bona prouocamur & inſtigamur, veluti ad cælibatum, largitionem eleemoſynarum, & ingreſſum in religionem, ea ponderare num à Deo nobis miſſa ſint, non eſt ſuperſtitioſi animi, ſed religioſi, prudentis, ac ſalutis ſuæ ſatagentis atque ſolliciti.

Quatuor genera ſõniorũ, ſine vitio poſſunt obſeruari & curari.

AT verò, cuiuſcunque ſomnij, quoquomodo nobis contingat, etiam ſi rarò, ſi temerè, ſi fortuitò eueniat, putare habendã eſſe rationem, curamque ſuſcipiendam, ſtolidi hominis eſt, ne dicam ſtulti. Supra enim oſtenſum eſt, maximam partem

partem ſomniorum nihil veri, & certi habere, ſed vanitatis, ac temeritatis eſſe pleniſſimã. Præterea obſeruare ſomnia, quaſi eſſet in ipſis aliquid diuinum, ſcilicet quale Gentiles exiſtimabant eſſe in garritu, volatu, cibatuque auium, & in extis animantium, atque ex illis prænoſſe, ac diuinare velle futura, non modò non eſt licitum, ſed eſt in ſcriptura grauiſſimè reprehenſum, damnatum, & interdictum, non minus ſanè quàm Magorum, & Incãtatorum maleficia, quod ex cap. 19. Leuit. ex 18. Deuteron. ex 33. poſterioris libri Paralipomenon, aliiſque ſacrorum voluminum locis perſpicuè intelligitur. Et verò ſcire velle futura, quæ Deus in ſua ſolius poteſtate poſuit, arrogans & impia eſt curioſitas. Putare autem certa futurorum ſigna contineri in ſomniis, quę nullam cum rebus futuris connexionem & conuenientiam habent, fatuum eſt: parum dixi, planè impium, & ſtultum eſt, hoc enim arguit eiuſmodi ſomniorum obſeruatores, ſtultis, impiis, & abſurdis opinionibus eſſe infectos, atque deprauatos. Nam, vel iſti putant res omnes futuras, ex naturalibus cauſis pendere, & hoc falſum eſt, vel eas res quibuſlibet sõniis ſignificari poſſe, quod planè ſtultum eſt: vel futura omnia certò prouideri, & ſciri à Dæmone, quod eſt perquam impium: vel denique à Deo promiſcuè, atque indiſcretè per quælibet ſomnia, & quibuſlibet hominibus, præmonſtrari futura, quod eſſe abſurdum, nemo non videt. Ad extremum, tanti facere ſomnia, & vſque adeò pendere ex illis, vt ad eorum quaſi normam dirigat quis omnẽ vitæ ſuę rationẽ, & reſpectu habito ad ſomnia, actiones,

 & negotia,

& negotia, vel ſuſcipiat, vel omittat, non modo præſtantia hominis indignum eſt, ſed olet etiam fatalem illam Stoicorum, toties in Eccleſia damnatam, & à melioribus philoſophis exploſam reiectamque neceſſitatem. Quòd ſi meritò vituperantur, & à ſapientibus redarguuntur Aſtrologi, qui res humanas ex aſtris, quaſi ſuſpéſas & religatas omninò pẽdere arbitrãtur: eò magis profectò, reprehẽdẽdi ſunt ſuperſtitioſi ſomniorum obſeruatores, quò magis aſtra dignitate naturæ æquabilitate motus, conſtantia ordinis, amplitudine poteſtatis, & præſtantia efficacitatis, ſomniis antecellunt.

Maior vanitas eſt obſeruantium ſomnia, quam aſtra.

QVÆSTIO VIII.

Cuius hominis ſit ritè interpretari ſomnia.

AD poſteriorem quæſtioné, qua quæritur, cuius hominis ſit benè interpretari ſomnia, hunc in modum reſpondemus. Somniorum quæ vim habent ad aliquid ſignificandum, & obſeruatione, atque interpretatione digna ſunt, ea non cuiuſuis hominis eſt interpretari. Tria enim huiuſmodi ſomniorum genera diſtingui poſſunt: nam multa ſunt naturalia, quædam humana, nonnulla etiam diuina. Naturalium ſomniorum interpretatio, non eſt dubium, quin ſolertium & doctorum phyſicorum, ac medicorum ſit propria: eorum maximè, qui norũt ſimilitudines in ſomniis oſtenſas cõparare inter ſe, & quarum rerum ſimilitudi

ſimilitudines eſſe, & ex quibus cauſis proficiſci ſoleant, diſcernere, ſimiliter, vt qui figuras aliquas & imagines dilaceratas ſumens in manus, earumque partes diſſipatas, benè componens inuicem, apteque conformans, cuius rei fuerint ſimilitudines, hominiſuê, an equi, an aliarum rerum, acutè diſpicit, vereque iudicat. Humanorũ autem ſomniorum, ita erit quiſque ſagaciſſimus coniector, & idoneus, ac veridicus interpres, vt fuerit rerum humanarũ peritiſſimus, & callidiſſimus, & ingeniorum item, ſtudiorum, morum, & propenſionum, quæ in varijs hominibus magnam quoque varietatem habent exquiſitã, multiſque confirmatam experimentis notitiam ſit adeptus, quaſi venas omnes rerũ ciuilium & humanarum tenens. Cuius autem ſit exponere diuina ſomnia, in prõptu eſt intelligere: patet enim neminem interpretari ea poſſe, niſi diuinitus afflatum & eruditũ. *Nemo enim nouit*, inquit Paulus primæ ad Corinh. ſecundo, *quæ Dei ſunt, niſi ſpiritus Dei.* Preſertim verò cũ diuinorum ſomniorum ſignificationes, ex ſolius Dei conſilio, & voluntate ſint inſtitutæ, ob idque ſolius Dei reuelatione, notæ hominibus eſſe poſſint. Quocirca regem Nabuchodonoſor ſomnij ſui, quo maximè territus fuerat, ſolicitum, & anxium, quod eius ſomnij rationem ex nullo ſuorum ſapientum cognoſcere potuiſſet, ſic affatus eſt Daniel, *Myſterium, quod res interrogat, Magi, arioli, aruſpices, & ſapientes nequeunt indicare regi: ſed eſt Deus in cœlis reuelans myſteria.* Dan. 2

IAMBLICVS exiſtimat diuina ſomnia ferè nõ cõtingere hominibus: niſi aut primò aut

Iamblici opinio, de tempore quo diuina sōn a cōtingat homini-bus refutatur.

extremo ſomni tempore, videlicet, quia tunc animus hominis, aut nondum eſt cibi potuſque vaporibus occupatus, & oppreſſus: aut iam euaneſcente ſomno, vaporumque diſcuſſa caligine, ex illis ſordibus emerſus animus, purior & acrior eſt ad diuinas illuſtrationes accipiendas. Quapropter vates, ac ſomniorum interpretes, in more habebant, ex deferentib. ad ipſos ſomnia ſciſcitari, quo ea tempore ipſis contigiſſent: nam ſi profundo ſomno accidiſſent, ea planè abiiciebant, rati non eſſe conſentaneum, animo tunc obruto, & demerſo, dari cœlitus ſomnia: ſin autem ſomnia illis accidiſſent, exeunte ſomno, & animo ad ſuas functiones propè iam expergiſcente, tunc ea ſomnia diuinitus miſſa, Deóque auctore digna iudicantes, ponderanda ſibi, & interpretanda ſuſcipiebāt. Legendus etiam eſt Philoſtratus in cap. 14. lib. 2. de vita Apollonij Veruntamen Iamblici documenta ex ſuperſtitioſis Ægyptiorum ſacerdotum obſeruationibus, vel vt dicam veriùs, figmentis, quorum fuit ille ſtudioſiſſimus, exprompta ſunt Deus nempè, iſtiuſmodi temporum legibus non eſt alligatus, nec opportunitate temporum eget ad operandum, vbicunque enim vult, quādocunque, & quibuſcunque vult, ſua inſpirat ſomnia: poteſt, n. quouis tempore, imò etiam ſine tempore ſedare ſubitò agitationem humorum, trāquillare ſpirituum animalium iactationem, purgare phantaſiā, mentem illuſtrare, animumque ad percipienda diuina ſomnia idoneè comparare.

QVÆST

QVÆSTIO IX.

An in ſomno, liber vſus rationis, & voluntatis eſſe queat.

SÆPENVMERO in ſomniis, præſertim quę doctis, prudētibus, & ſanctis viris cōtingūt, animus hominis, quod pertinet ad vſum rationis, & agitationem mentis, ſolutus, expeditus, ac liber eſt. Etenim nōnunquam ratio dormientis planè cognoſcit res ſimplices, eaſque vel cōponit in vicem, vel diſiungit, ratiocinatur, iudicat, miratur, noua quædam inuenit: quin etiam ad ſe ipſe animus conuertitur, & ad ſuas actiones conſiderandas, & diiudicādas aciē ſuam, vimque reflectit, cunctatur, hæret, dubitat, ſecum ipſe diſceptat, an tunc homo dormiat, necne. Hæc autem liberum eſſe tunc rationis vſum, manifeſtè demonſtrant. Non proptereà tamen exiſtimandum eſt, quia in ſomno interdum ſoluta eſt vis rationis, eſſe itidem perfectum liberi arbitrij vſum. Nam ad plenum & perfectum liberi arbitrij vſum opus eſt perfecta hominis libertate, hoc eſt, ſolutione omnium ſenſuum, & potentiarum, ita vt ſit ipſe homo, qui tunc agat, nec aliundè agatur, ſitque dominus ſui, atque ſuarum omnium actionum, & in poteſtate eius ſit tunc hoc, vel illo modo agere, aut etiam nihil agere: id quod in ſomno nequaquam euenit.

Sæpè in ſomnio liberè ſt rationis vſus.

N ūquā in ſomno eſt perfectus liberi arbitri vſus.

QVÆSTIO X.

De ſomnio Salomonis, in quo donum ſapientiæ à Deo promiſſum ei, & tributum eſt.

CÆTERVM nõnihil habet difficultatis, quod legitur in 3. lib. Regum, cap. 3. Deum in ſomno viſum eſſe Salomoni, iuſſiſſeque vt peteret ab ipſo quodcunque omniũ maximè optaret: ipſum autem petiiſſe ſapiẽtiam, & prudentiam benè regendi populum, cui præerat poſthabitis omnibus aliis bonis, quæ tamen Principibus huius mundi, ſuper omnia, concupiſcenda, & expetenda videntur: eam porrò petitionẽ vſque adeo placuiſſe Deo, vt ſummã ei eſſe daturum ſapientiam, & præterea quæ non poſtulaſſet bona, cumulatiſſimè largiturum polliceretur. Ex qua narratione ipſius ſcripturæ, ſatis intelligi videtur, Salomonem in illo ſomnio ſolutè ac liberè, non tantùm ratione, ſed etiam voluntate eſſe vſum: neque enim illa eius petitio facta in ſomno, tãtopere Deo placere, tantumque ſapientiæ munus promereri potuiſſet, niſi eſſet ex libera voluntate profecta. Hæc difficultas tribus modis poſſet diſcuti, ac diſſolui. Nam primò quidem reſponderi poſſet illam Salomonis in ſomno petitionem, placuiſſe Deo, non per ſe, ſed propter antegreſſam eiuſdem in vigilia ſimilẽ quandam petitionem, ex qua ſcilicet illa in ſomno extitit. Salomon enim ardentiſſimè expetierat, & à Deo poſtulauerat donũ ſapientiæ, ac prudentiæ: hanc

Solutio triplex.

eius

eius petitionem, Deus illo ſomnio declarauit fuiſſe ſibi gratiſſimam, & optatum habituram effectum. Sed hæc fortaſſe cuipiam videbitur nonnihil dura, & contorta reſponſio. Quocirca ſubiiciam alterum reſponſum: poſſet enim dici, à principio fuiſſe illud quidem ſomnium, ſed poſtea Deo mirabiliter operante, conuerſum eſſe in ecſtaſim ſeu raptum, qualis nempe diuo Paulo, & Prophetis ſæpe contigit: in quo animus Salomonis, licèt à corporis, & rerum externarum ſenſu abſtractus & ſimilis dormientium eſſet, per Dei tamen potentiam factum eſt, vt ſolutus, & liber tùnc fuerit ad exercendas actiones, tum rationis, tum liberi arbitrij, ita vt liberè peteret à Deo Salomon quod vellet, & petendo, quæ grata erant Deo: ea quoque mereretur ab ipſo conſequi. Sed non placet hoc reſponſum. Mitto nunc examinare, an in raptu & ecſtaſi, perfectus liberi arbitrij vſus eſſe queat: tantùm dico huic reſponſo minimè ſuffragari diuinam ſcripturam, quippe, ſuprà dicto loco narratura viſionem illa Salomonis, præfatur, Deum apparuiſſe Salomoni per ſomnium, & narrata iam viſione, ſubiungit, *igitur euigilauit Salomon, & intellexit, quod eſſet ſomnium.* Quo perſpicuè ſignificatur, illam viſionem nullatenus fuiſſe raptum, vel ecſtaſim, ſed totam fuiſſe ſomnium, diuinum tamen ſomnium, ſcilicet à Deo ad erudiendum docendumque Salomonem datum. Atque duas haſce ſolutiones propoſitæ quæſtionis tradit D. Thomas in 1. 2. quæſt. 113. art. 3. ad 2.

ERIT igitur niſi fallor, ſimilius & proprius vero tertiũ reſponſum, quod etiã Toſtato ſuper

3.cap.lib.3. Regum,19.qu.12.maximè probatum eſt. Dicimus, cum Salomon, tunc veriſſimè dormierit, & illa eius viſio fuerit ſomnium, quemadmodum ſcriptura teſtatur, hinc neceſſariò efici, quicquid ibi factum eſſe dicitur, non reuera, ſed per imaginariam tantùm dormientis viſionem eſſe factum. Videbatur igitur tūc ſibi Salomon petere ſapientiam à Deo: videbatur etiam ei Deus petitionem ipſius approbare, cum reuera tamen nulla fuerit tunc petitio, nullum meritum Salominis, nullum item reſponſum, nullumque Dei promiſſum. Cur igitur, inquies, ſomnium illud à Deo datum eſt Salomoni? Videlicet, niſi mea errat coniectura, tres ob cauſas. Primò, vt intelligeretur omnium bonorum auctorem, & largitorem eſſe Deum, & ab eo eſſe omnia bona expetenda & poſtulāda. Deinde vt manifeſtum fieret, quæ bonorum electio, & petitio, grata eſſet, & accepta Deo: ea nimirum, quæ ſpiritualia bona corporalibus, cœleſtia terrenis, denique ad communem aliorum vtilitatem & ſalutē pertinentia, inanibus & infructuoſis præoptantur atque præferuntur. Ad extremum, vt exemplo Salomonis appareret & extaret, quanta ſit Dei benignitas & munificētia erga ſeruos ſuos, quorum optata & poſtulata non ſolùm impleat, ſed etiam longè ſuperet, & abundanter excelat. Ecce Salomon ſolam à Deo ſapientiam poſtulauerat, præ hac cæteris bonis, quæ hominibus pretioſiſſima, & cariſſima ſunt, contemptis: cui tamen Deus, & ſapientiam ſupra ipſius votum, & reliqua bona, præter votum ipſius, largiſſimè donauit. Verum hæc noſtra de ſomnis diſputatio,

Cur ſomnium illud datum fuerit Salomoni.

hunc

hunc habeat terminũ. Vereor enim ne ſi longius producta ſit, moleſta & odioſa lectori eſſe incipiat. Quemadmodum enim ſomnus, quoad quietus & placidus eſt, membra dulciſſimè refouet ac recreat, vireſq; reficit ac redintegrat, ſi tamen in eo nimis longa nimiſque ſeria, & grauia contingant ſomnia, corpus pariter atque animũ languefacit, & debilitat: ſic omninò cauendum nobis fuit, ne noſtra hæc de ſomniis diſputatio, præter modum longa, gratiam perderet legentium, & quam ex ipſa fortaſſe voluptatem cœperant, in faſtidium, odiumque conuerteret.

***

BENEDICTI PERERII,

LIBER TERTIVS,

qui eſt

De Diuinatione Aſtrologica.

TANTA eſt Aſtrologorũ(qui vulgò Iudiciarij appellãtur) vel imprudẽtia,vel amentia, vt etiã ſibi diuinã Scripturã ſuffragari, ſuæq; Aſtromantiæ fidem & auctoritatẽ firmare iactent.Etenim verba illa quæ dixit Deus creans luminaria cæli; *Et ſint in ſigna,& tempora, &c.* ad ſuã referunt diuinationẽ Aſtrologicam, per quã ipſi profitentur ex obſeruatione ſyderum futura rerũ euẽta poſſe prædici. Quocirca B.Baſilius & Ambroſius alijq; permulti Patres in explanatione eorum verborũ,benè longã & accuratam,in refellendis iſtiuſmodi Aſtrologorũ prædictionibus,orationẽ poſuerunt.Quorum nos Patrum exemplis prouocati, & grauiſſimis Dei ſententiis cõtra Aſtrologos

multi

multifariam in diuina Scriptura proditis permoti, quin etiam iuſtiſſimo aduerſus Aſtrologos odio, propter fraudulēta, & pernicioſa eorū figmēta, incenſi, librum hunc ad confutandas eorū prædictiones à nobis ſcriptū, gratū multis atque vtilē fore exiſtimauimus. Scripſit aduerſus Aſtrologos copiosè quidē & eruditè Io. Picus Mirandulanus; ſed multos ab eius lectione deterret prolixitas operis. Nos, licèt in prædiuiti atque vberi verſemur argumētò, eò tamē breues erimus, quòd non omnia quæ diſputari poſſent, ſed aptiora dūtaxat cauſæ firmioraq; tractabimus. Quinq; autē erunt huius libri & diſputationis aduerſus Aſtrologos capita: Primò enim docebimus, Sacræ & Eccleſiaſticæ doctrinæ diuinationē Aſtrologicā eſſe contrariā: Tum oſtendemus, Aſtrologos eſſe rerū cæleſtiū imperitos: Deinde, diuinatricē iſtam artē rectæ rationi ac Philoſophię aduerſari demōſtrabimus: Adhæc, probabimus, aſtra nō ſolū nō eſſe cauſas efficientes rerū futurarū, verum nec eſſe certa ſigna quæ res futuras prænotent ac præmonſtrent: Ad extremum, cur nōnulla Aſtrologorū prædicta ſint vera, cauſas exponemus.

INDEX DISPVTATIONVM QVÆ SINGVLIS IN PRÆDICtis capitibus explicantur.

CAPVT I.

1. *SEntentijs diuinæ Scripturæ, antiquis item Eccleſiæ institutis & exemplis, rationibus etiã Theologicis refelluntur Aſtrologi.*
2. *De vanitate oraculorum Appollinis.*
3. *Cur Dæmones prædicẽdo futura ſæpè fallant.*
4. *Non poſſe veritatem Chriſtianæ religionis cohærere cũ veritate Aſtrologiæ iudiciariæ.*
5. *Quàm ſeuerè olim Eccleſia in iſtiuſmodi Aſtrologos animaduerterit.*
6. *De multis perſpicuè falſis & impijs Aſtrologorum ſententijs.*

CAPVT II.

7. *Aſtrologos iudiciarios eſſe rerum cæleſtium imperitos.*
8. *Aduerſus fictitiam antiquitatem obſeruationum quam iactant Aſtrologi.*
9. *De noua ſtella quæ ſuperioribus animis viſa eſt.*
10. *Quàm ſit difficilè aſpectum ſyderum in ortu cuiuſque hominis exactè annotare.*

CAPVT

CAPVT III.

11. Probatur octo rationibus, non poſſe Aſtrologos ex arte & ſcientia ſua prænoſſe ac prædicere futura contingentia.

12. Præter cauſas cæleſtes, neceſſariã eſſe notitiã cauſarum particularium ad prænoſcẽdos earum effectus.

13. De ſimili ortu & diſsimilibus euentis Geminorum.

14. Pulcherrima diſputatio Bardeſanis aduerſus Aſtrologos.

15. Vtrùm ſit facilius, diuinare quid facturus ſit vir bonus, an vir improbus.

16. Quam ſit vana ac futilis prædictio Aſtrologorũ de aliquo, quod ſit futurus ſummus Pontifex.

17. Nullam poſſe eſſe ſcientiam vel artem iſtius Aſtrologiæ.

18. Vanitas & falſitas multarum prædictionum aſtrologicarum.

19. Errores Aſtrologorum in Chronologia.

20. Aſtrologiã iudiciariã omni tempore à prudentibus & ſapientibus viris eſſe contemptam & damnatam.

21. Cui generi hominum arrideant prædictiones Aſtrologicæ, quas S. Ambroſius comparat telis aranearum.

22. Diſputa

22. *Diſputatur contra tria fundamenta Aſtrologiæ iudiciariæ.*

23. *Vtrùm aſtra ntalitia cuiuſque, poßint eſſe certæ cauſæ omnium quæ ei euentura ſunt.*

24. *Vtrùm ſit plus momenti in conceptu, an in ortu hominis ad diuinandum.*

25. *De vanitate Aſtrologorum diuinationem ſuam extendentium etiam ad ciuitates, non ſolùm ad homines.*

26. *Cur Aſtrologi non, vt de hominibus, ſic etiam de ſtirpibus & alijs animantibus ex obſeruatione aſtrorum vaticinentur.*

27. *De antiquitate iſtius Aſtrologiæ apud Aegyptios & Chaldæos.*

CAPVT IIII.

28. *Vtrùm aſtra, ſi non ſunt cauſæ, ſaltem ſint certa ſigna omnium futurorum.*

29. *Vtrùm ſecundùm Auguſtinum aſtra ſint ſigna omnium rerum humanarum.*

30. *De natura & varietate ſignorum.*

31. *An cometæ ſigna ſint humanarum rerum.*

32. *An qui aſtra faciunt ſigna rerum futurarum, ſimul etiam neceſſario inducant & aſtruant Fatum.*

CAPVT V.

33. *De Quatuor cauſis propter quas euenit vt nonnun*

nonnunquam Aſtrologi vera prædicant.

34. *Inſtinctu Dæmonum agi nonnunquam homines ad diuinandum.*

35. *Quot modis Dæmon futura prænoſcat, & hominibus præmonſtrare ſoleat.*

36. *Quot modis, & quàm grauiter peccent, qui Dæmonum vel iſtorum Aſtrologorum opera vtuntur ad diuinandum.*

37. *Iſtiuſmodi Aſtrologos ferè improbos, & flagitioſos eſſe.*

38. *De vſu ſortium apud Antiquos ad diuinandum futura.*

39. *Permiſſu Dei, nimis cupidos ſciendi futura, laqueis Dæmonum irretiri, & varijs ac pernicioſis erroribus implicari.*

40. *Multos diuinare futura, magis ex prudentia, & vſu rerum humanarum, quàm ex arte Aſtrologica.*

41. *Nimiam credulitatem ac leuitatem conſulentium Aſtrologos, interdum conducere vt eorum prædicta vera cadant.*

DIVINATIONEM ASTROLOGICAM DIVINÆ SCRIpturæ, diſciplinæ Eccleſiaſticæ, ac doctrinæ Theologicæ eſſe contrariam.

CAPVT PRIMVM.

§. 1. Sententijs diuinæ Scripturæ, antiquis item Eccleſiæ institutis, & exemplis, rationibus etiam Theologicis refelluntur Aſtrologi.

CLAMAT multis in locis diuina Scriptura certam futurarum rerum præſcientiam, & prædictionem, & non eſſe hominum, ſed ne Dæmonũ quidem, verùm vnius Dei propriam. Quapropter apud Iſaiam cap. 41. ita ſcriptum eſt, *Annunciate quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus quia dij eſtis vos:* & cap. 44. *Ego ſum Dominus irrita faciens ſigna diuinorum, & hariolos in furorem vertens, conuertens ſapiẽtes retrorſum, & ſcientiam eorum ſtultam faciens*: cap. autem 47. deridens Deus Babylonios, & Chaldæos ſyderalibus ſuis obſeruationibus præſidentes, *Sta*, inquit, *cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laboraſti ab adoleſcentia tua, ſi fortè quid proſit tibi, aut ſi poſſis fieri fortior. Defeciſti in multitudine conſiliorum tuorum: ſtent, & ſaluent te Augures cœli, qui contemplabantur ſydera, & ſupputabant menſes, vt ex eis annunciarent ventura tibi.* Et paulò ante dixerat: *Sapientia tua*

tua, & ſcientia tua, hæc decepit te. Hieremias quoque cap. 10. monet Iudæos, vt Aſtrologicas obſeruationes pro nihilo ducant, nihil enim ſibi à ſtellis vel ſperandum vel timendum eſſe, ſic autem ait: *Iuxta vias gentium nolite diſcere, & à ſignis cæli nolite metuere, quæ timent gentes, quia leges populorum vanæ ſunt.* Salomon autem Eccl. cap. 10. ſcientiam futurarum rerum denegat homini, *Ignorat homo*, ait ipſe, *quid ante ſe fuerit: & quid poſt ſe futurum ſit quis poterit indicare?* idem cap. 8. eiuſdem lib. *Homo*, inquit, *ignorat præterita, & futura nullo ſcire poteſt nuncio.* Liquet igitur diuinationem Aſtrologicam in ſacris literis contemni, derideri, ac reprobari.

Cum doctrina ſacrarum literarum, etiam iudicium Eccleſiæ, vt par erat, mirè congruit. Semper enim Eccleſia inde vſque à primordiis ſuis, Iudiciarios Aſtrologos odit, fugit, damnauit. Extant aduerſus ipſos plurima & ſeueriſſima decreta Eccleſiæ, quæ legere licet in ſecũda parte Decretorũ c. 26. per primas quinque quæſtiones, & in Concilio Bracarenſi I. cap. 9. & 10. & in Toletano I. in aſſertione Fidei contra Priſcillianiſtas. Fertur Alexander Papa huius nominis III. quendam presbyterum qui ſemel duntaxat conſuluerat Aſtrologum de quodam furto in Eccleſia ſua facto, in vnum annum priuaſſe altaris miniſterio. Crebras item reperimus in ſcriptis ſanctorum Patrũ aduerſus Aſtrologos, quos illi nunc Chaldæos vel Genethliacos, aliàs Mathematicos aut Planetarios appellant, diſputationes, ex quibus apparet quam fuerit maiorib. noſtris genus hoc hominũ exoſum & abominatũ. Multa cõtra illos

Decreta Eccleſia contra Aſtrologos Iudiciarios.

Alexãd Papa.

M diſputat

Baſilius *Chryſo.* *Greg. homi.10. ſup. Euangel.* *Aug.* *Euſeb. Cæſar.*

diſputat Baſilius hom.6.in Geneſim, Chryſoſtomus & Gregorius Magnus in cap.2. Matth. ſed præter cæteros Auguſtinus lib.2. ſuper Geneſim ad literam cap.17. lib. etiam 2. de doctrina Chriſtiana c.21. & aliquot proximè ſequētibus, capitibus ſubtiliter tamē & copioſè primis aliquot capitibus lib.5. De ciuitate Dei Eodē pertinet quę contra Mathematicos in lib. 14. cap.4 & in lib. 6. cap.9. de Præparatione Euangelica argumentatur Euſebius.

Iulian. Apoſtatæ calūnia. *Iul. Apoſtatatæ calūnia à Cirillo repulſa.* *Matt.2. Chryſ. homil. 6. in Matt.*

RIDICVLVS fuit, vel potius amens Iulianus Apoſtata, qui in libris quos aduerſus Chriſtianos effutiuit, probare voluit, ex his quæ ſcripta ſunt in cap.15. Geneſ. Abraamum & Aſtrologiam & aruſpicinam coluiſſe. Aſtrologiam quidem eius, ſignificari putat illis verbis: *Eduxit Deus Abraam foras, & ait illi, Suſpice cœlum & numera ſtellas ſi potes: Sic erit ſemē tuū.* Aruſpicinæ verò ſcientiā eius, illis etiam verbis denotari ait, *Sume mihi vacam triennem, & capram trimam, & arietem aunorum trium, turturem quoque & columbam. Qui tollens vniuerſa hæc, diuiſit ea per medium, & vtraſque partes contra ſe altrinſecus poſuit: aues autem non diuiſit. Deſcenderunt quæ volucres ſuper cadauera, & abigebat eas Abraam.* Deinde, ſubiicitur prædictio peregrinationis & ſeruitutis poſterorum eius per quadringentos annos. Sed hunc Iuliani errorem vel potius furorem, egregiè confutat Cyrillus extremo lib. 10. eius operis quod aduerſus Iulianum edidit. Alij fidē huic vaniſſimæ Aſtrologiæ aſſerere & aſtruere conantur ex illa ſtella quæ nato Chriſto apparuit, cuius aſpectu excitati tres illi Magi, ductuque

que ad adorandum Chriſtum venerant. Sed iſtos manifeſtis argumentis Chriſoſtom. & Gregorius in homiliis ſuper illud Euãgelium ſcriptis, redarguunt & conuincunt. *Greg. homi. 10. in Euãg.*

CÆTERVM, errorẽ Aſtrologorũ etiam rationib. ex doctrina Theologica contextis refutare poſſumus. Principiò, *Nemo*, vt ait Pau. 1. Corint. 2. *Nouit quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis*, ſed homo neſcit quid ipſemet poſt multos annos aut etiã dies acturus ſit: nã vt inquit Scriptura, Prouerb. cap. 27. *Ne glorieris in craſtinum ignorans quid ſuperuentura pariat dies. &c. Non eſt via hominis in manu eius: homo enim proponit, Deus autem diſponit.* Eſt namque non modò quorumlibet hominũ, ſed etiam Regum cor in manu Dei, flectit illud quocumque vul. Si igitur ipſemet homo neſcit quid futuro tempore facturus ſit quanto minus id ſcire poteſt Aſtrologus? Deinde, ne ipſe quidem diabolus certò poteſt noſſe res futuras: ſi enim futura omnia Dæmon ſciret, nunquã profecto impuliſſet Iudæos ad crucifigendum & occidendum Chriſtum Dominum, quippe præuidiſſet per crucem & mortẽ Chriſti, imperium quod tamdiu habuerat in homines, fore labefactandum & funditus euertendum, nec ſanè Dæmon tentaret & infeſtaret ſeruos Dei à quibus in tentatione vincitur, ne videlicet propter victoriam tentationum creſcente Sanctorum gloria, & magis ipſe, quæ eius eſt ſuperbia & inuidia, torqueretur. *Argumẽtis ex ſacra Theologia dumctis, aſtrologica diuinatio refellitur.*

§. 2. De vanitate oraculorum Apollinis.

HOC etiam patet argumento oraculorum,

quę olim reddebant Dæmones, cuiuſmodi erant reſponſa & oracula Apollinis Delphici, quodam apud Græcos nobiliſſima & clariſſima: quę ad diuinationem Aſtrologicam pertinuiſſe, locuples auctor & teſtis eſt Porphyrius in libro de Oraculis (refert autem hoc Euſebius li.6.de Pręparatione Euangelica, cap.1.) vbi tradit, quæcunque dij ceu fatis definita prædicunt, ea ipſos ſtellarum motu ita eſſe futura ſignificare, id quod maximè Apollo multis reſponſis aperuit. In hiſce autem oraculis & diuinationib. ſæpè mentitũ eſſe Apollinem, idem auctor eſt Porphyrius, exquiſitam enim futurorum cognitionem ait non hominibus modo, ſed multis etiam deorum incomprehenſibilem eſſe, vnde interrogati mentiuntur nonnunquam, ſed non ſponte: ſolẽt enim præmonere, ſe tunc vera reſpondere non poſſe, homines tamen ex amentia perſeuerant vrgere & cogere eos, vt reſpondeant Apollo igitur Delphicus, cum eiuſmodi eſſet cœli & continentis affectio, vt verum præuidere nonp oſſet, retine, dicebat per Vatem, vim iſtam, & potentia verba hæc ne proferas, falſa enim dicam, ſi coges. Et in alio reſponſo, Nihil hodie, inquit Apollo, ſtellarum mihi via dicendum præſtat. Deinde concludens Porphyrius ait, Manifeſtum iam fecimus vnde falſitas ad deorum oracula ſubrepta. Hæc ex libro Porphyrij de Oraculis, in libro ſexto de Præparatione Euãgelica. cap.4. Euſebius commemorat. Fuit etiam olim quidã Oenomaus, vir apud Græcos tam philoſophia quã eloquentia nobilis, qui reſpõſis Delphici Apollinis ſæpè deluſus atque deceptus, diligenter & curioſè

Porphyrius.

Oenomaus vehemẽs & diſertus oraculorum Apollinis confutator.

curioſè colligit quamplurima eius oracula, eaque vt vana, futilia, & falſa confutauit, vt refert Euſebius lib. 5. de Preparatione Euangelica. c. 10.

§. 3. Cur Dæmones prædicendo futura ſæpè fallant.

QVATVOR porrò ob cauſas vſu venit in prænunciando futura falli Dæmonem. Primò, quia nimis aſſeueranter affirmat quæ pendent ex libero arbitrio hominis, quod cum ſit admodum mutabile, & ad omnia flexibile, & planè liberum, nonnunquam extraordinaria quadam ratione operatur. Deinde, quod nos ſæpè diuinitus incitati, & adiuti Dei gratia, contra facimus quam antea facere cogitabamus, & quàm noſtro ingenio, noſtroq; arbitratu facturi eramus. Fit etiam interdum, vt, quod dæmon agere conſtituerat, & prædixerat, prohibente impediente que Deo, non poſſit exequi. Denique, multa Deus ſolet aliquando præter communem ordinem naturæ, preterque generalem ſuam & ordinariam prouidentiam agere. Atque his rebus crebro dæmon in errorem inducitur. Quis ergo credet Aſtrologos prædicendis futuris rebus veraces eſſe, cum in eo vel Dæmones falli ſæpè cōtingat? Sed quid ego de Dæmonibus loquor? Theologi docent, ne ipſos quidem ſpiritus cœleſtes, ac beatas mētes, quę liquidò cernūt, & clariſſimè vident Deū, tenentque perfectiſſimam cognitionem cœlorū cunctarumque rerum naturalium, certò ſcire futura, quæ nimirū pendent ex libero arbitrio, niſi earū rerū Deus ſingularē ipſis notitiā impertiat.

Cuius auté amétię eſt, Aſtrologis tribuere, quod nec Angelis, nec beatis mentibus conceſſum eſt?

§. 4. Non poſſe veritatem Chriſtianæ religionis cohærere cum veritate Aſtrologiæ Iudiciariæ.

Egregia ratio aduerſus Aſtromantiam

SED illa in primis fortis eſt argumentatio. Si Chriſtiana religio, & diſciplina vera eſt, vt eſt profectò veriſſima, non poteſt eſſe vera, nec Chriſtianis probari poteſt illa opinio Aſtrologorum, vt quam illa vanitatis, falſitatis, & impietatis per ſæpè damnauit: ſin autem falſa eſt doctrina Chriſtiana, cùm ipſa totum ferè orbem complexa ſit, omneſque propemodum gentes ſuo imperio ſubiecerit, & plus millequingentos annos vigeat, & regnet in mundo, ſi omnia quæ apud homines fiunt ex cœlo proueniunt ac pendent, neceſſe eſt tantã hominum ad fidem Chriſti accipiendam tuendamque propenſionem tãtúmque ſtudium, ex inſigni aliqua, & præpotenti conſtellatione prouenire: quare cœlum inclinaret, & induceret homines ad malum. Si enim fides Chriſti eſſet falſa, magis profectò eſſet falſa, & deteſtabilis, quàm alia quælibet ſecta: ea namque docet de Deo, & rebus diuinis, quæ ſi falſa ſunt, nefariam ſanè ſuperſtitionem, & execrandam impietatem contineant neceſſe eſt. At verò, cum vita, quæ ad normam fidei Chriſtianæ agitur, ſit optima, & inculpata, nec laude tantùm, ſed ſumma etiam admiratione digniſſima, hinc neceſſariò efficeretur, ab eadem conſtellatione proficiſci bonum, & malum: malum

quidem

quidem propter falſitatem doctrinæ Chriſtianæ: bonum autem, propter vitæ, quæ ad eius doctrinæ regulam informatur, & dirigitur, probitatem atque præſtantiam.

Ad hæc, maxima probatio, & confirmatio fidei noſtræ, & clariſſimum diuinæ prouidentiæ argumentum illud eſt, quæcunque circa Chriſtum Dominum, & eius Eccleſiam euenerunt, ea multis ante ſæculis fuiſſe per Prophetas, ad vnũ omnia propriè, diſtinctè, explicateq; prædicta: ſi autem eiuſmodi prædictio per Aſtrologiã fieri poſſet, rueret funditus & ad nihilũ recideret firmiſſimũ noſtrę religionis fundamentum. Ne multa, iſtiuſmodi Aſtrologorũ doctrina verã Philoſophiã moralẽ nedum ſacrã Scripturã & Theologiã, quantũ in ipſa eſt planè peruertit qui enim certũ habet omnia pendere è cœlo, ob idq; cũcta hominũ opera facta, caſus, & euenta ex cœli obſeruatione præſentiri & prædici poſſe, huic quoque neceſſariò perſuaſũ eſſe debet, materialẽ & mortalem eſſe animũ noſtrũ, nullumq; eſſe liberum arbitriũ, nec talẽ eſſe prouidentiã Dei qualẽ Fides noſtra prædicat, myſteria item Chriſtianæ religionis pendere è cœlo, cunctáq; miracula tã in veteri, quàm in nouo Teſtamento edita, licèt dicantur, vt re vera ſunt, ſupernaturalia, ad cęleſtes nihilominus cauſas & virtutes reuocari. Huic quoq; opinacioni conſequẽs eſt, neglectio & prætermiſſio bonorũ operũ, licentia omnium cupiditatum, quorũlibet flagitiorum excuſatio, denique inutilitas atque crudelitas humanarum pariter atque diuinarum legum. Caietanus in Summula vbi agit de Aſtrorum obſeruatione,

Præclara argumẽtatio.

Caietani breuis, ſed vera

 ſimillima

& memorabilis aduerſus prædictiones Aſtrologorũ ſententia.

ſimillima docens eorum quæ diximus, verè magis & doctè quàm eleganter & ornatè ita ſcribit, Aſtrorum obſeruatio circa natiuitates hominum & occurrẽtia humana tripliciter peccato ſubiici poteſt. Primo, ſi ea quæ fidei Chriſtianę myſteria ſunt, tanquam ſubſint cœleſtibus cauſis, habeantur: ſecundo, ſi futura cõtingentia quærantur vel habeantur vt certa ex cœleſtibus cauſis, tertio, ſi electiones ſuas quis ſubiiciat cœleſtibus cauſis tanquam legi illarum ita vt vitam & actiones ſuas regulet ſecundũ cœlos. Et quodlibet horum trium eſt ex ſuo genere peccatum mortale: quia primum eſt contra ſpiritualitatem Chriſtianę religionis, quæ ſuper cœlos eſt, immutare potens etiam ipſos cœlorum curſus, iuxta id quod ſcriptum eſt in Pſalm. 148. Confeſſio eius ſuper cœlum & terram: & hoc experientia teſtata eſt. Secundum verò, eſt contrà veritatẽ doctrinæ Chriſtianæ & liberi arbitrij, quo domini ſumus noſtrorum operum. Tertium eſt contra dignitatem gratiæ, legis diuinæ, ac humanæ mentis, qua ſuper omnia corporalia ſumus conſtituti. Et ſicut erraremus ſubiiciendo nos paſſionibus iræ, odij, ſpei, timoris, ita quod haberemus impetus paſſionum pro lege: ita vilificamus nos, ſi inclinationes cœlorũ pro lege habeamus: corpora enim ſunt, & per modum paſſionum inclinant nos. Hæc Caietanus.

In actis autem Apoſtolorum cap. 19. refert Lucas, multos de his qui Epheſi concionibus & ſermonibus B. Pauli conuerſi erant ad Chriſtum, & curioſa prius fuerant ſectati, attuliſſe libros ſuos, & coram omnibus combuſſiſſe: fuiſſe autem

eos

eos libros de rebus ad iudiciariam Aſtrologiam pertinentibus, grauis auctor in Commentariis ſuper Pſalmos dixit Auguſtinus, qui etiam Mathematicum quendã, hoc eſt, iſtam Aſtrologiam profeſſum, poſtea pænitentem profeſſionis ſuæ cupientemque reconciliari Eccleſiæ, niſi publica & ſolenni pænitentia præmiſſa, non recepit, verùm ſententiam Auguſtini, quod ea maximè attingit id quod nunc agitur, totidem verbis hic aſcribam. Poſt enarrationem igitur 61. Pſalmi, cum Mathematicus ille veniam publicè petens coram ſiſteretur, hæc dixit Auguſtinus: Iſte ex Chriſtiano, & fideli pœnitens redit, & territus poteſtate Domini, conuertitur ad miſericordiam Domini: ſeductus enim ab inimico cum eſſet, fidelis diu. Mathematicus fuit, ſeductus ſeducens, deceptus decipiens, illexit, fefellit, multa mendacia locutus eſt contra Deum qui dedit hominibus poteſtatem faciendi, quod bonum eſt, & non faciendi quod malum eſt. Iſte dicebat, quod adulterium non faciebat voluntas propria, ſed Venus; & homicidium nõ faciebat voluntas propria, ſed Mars: & iuſtum non faciebat Deus, ſed Iupiter: & alia multa ſacrilega non parua. Quàm multis eum putatis Chriſtianis nummos abſtuliſſe? Quàm multi ab illo emerunt mendacium? quibus dicebamus, Filij hominũ vſquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Modo ſicut de illo credendum eſt, horruit mendacium, & multorum hominum interitum: ſed aliquando à Diabolo ſenſit illectum, cõuertitur ad Deũ pœnitens. Noſtis in Actibus Apoſtolorum eſſe ſcriptum, capit. 10. quia multi

Notabilis oratio quã habuit Auguſt. in reconciliatione cuiuſdã Mathematici cũ Eccleſia.

Pſal. 4.

perditi, id eſt, talium artium homines, & doctrinarum nefariarum ſectatores, omnes codices ſuos ad Apoſtolos attulerunt, & incenſi ſunt libri tam multi, vt pertineret ad ſcriptorem æſtimationem eorum facere, & ſummã pretij conſcribere. Hoc vtique propter gloriam Dei, ne tales etiam perditi deſperarentur ab illo qui nouit quærere quòd perierat. Perierat ergo iſte, nunc quæſitus inuentus, adductus eſt: portat ſecum codices incendendos, per quos fuerat incẽdendus, vt illis in ignem miſſis, ipſe in refrigerium tranſiret. Ante Paſcha enim cœpit petere de Eccleſia Chriſti medicinam, ſed quia talis eſt ars in qua exercitatus erat, quæ ſuſpecta eſſet de mendacio atque fallacia, dilatus eſt ne tentaret, & aliquando tamen admiſſus eſt ne periculoſius tentaretur. Hactenus Auguſtinus.

§. 5. *Quàm ſeuerè olim Eccleſia in iſtiuſmodi Aſtrologos animaduerterit.*

S. Epiphanius.

CERTE in primitiua Eccleſia iſtiuſmodi Aſtrologia nõ ſecus quàm ars Magica, reprobata, vetita, & damnata erat. Narrat Epiphanius in libro de menſuris & ponderibus, Aquilam Ponticum Scripturæ interpretem ob eam maximè cauſam fuiſſe à patrib. ex Eccleſia pulſum, quod natiuitatum obſeruationibus cæteriſq; diuinationibus Aſtrologicis ſtudioſè vacaret. Non eſt pro derelicto habendum, cùm ſit admodum memorabile, quod Origenem in commentariis ſuper Geneſim de iſta Aſtrologia prodidiſſe, libro 6. de Præparatione Euangelica, capite 9. tradit

Origenis egregia contra Aſtrologos diſputatio.

Euſebius,ſic enim ſcripſiſſe illum ait:Nō ſolùm Gentiles ſtellarum coniunctione atque aſpectu quæ in terris ſunt, neceſſariò accidere credunt, quàm vim Fatum appellant, verum etiam multi ex fidelibus conturbantur,impoſſibile aliter fieri credentes quam ſtellarum curſus effecerit,vnde ſequitur nullam in nobis eſſe libertatem,nullam operationem noſtram laudari aut vituperari iure poſſe, ita prædictum à Scripturis Dei iudicium quo alij ad æterna ſupplicia, alij ad æternam beatitudinem prædeſtinantur, falſo fore prædicaretur. Quid plura? ipſa quoque fides & Saluatoris noſtri aduentus, & omnis Prophetarum labor,ac Apoſtolorum in conſtituendis Eccleſiis prædicatio,inania erunt, niſi forte Chriſtum quoque quis audeat dicere, cœleſtium corporū vi coactū feciſſe quæ fecit, paſſumq; fuiſſe quæ paſſus eſt,nec eius Deitatis potentia,ſed ſtellarū virtute cūcta eueniſſe:his impiis verbis etiā illud cōficitur,vt fideles Fato ducti in Chriſtū credant:denique, vt vel nullum ſit boni & mali diſcrimen,vel etiā malorum auctor ſit Deus:nulluſq; hominū propter bene vel male facta prȩmio aut pœna dignus cenſeri debeat, nec orationibus, votis, & Dei obſecrationibus locus aliquis relinquatur. Sic Origenes.

Eat igitur nūc Petrus de Aliaco,& iſtā Aſtrologiam amplexetur,exoſculetur, præfracteq; defendat, atque obnixè conetur eam cum Philoſophia,quin etiam (ſi Deo placet) cum Theologia conſociare atque coniugare; ſcilicet falſitatem cum veritate,tenebras cum luce, Dœmonē cum Deo; qui nec veritus eſt ſcripto prodere, *Animaduerſio in Petrū, de Aliacò.*

diluium,

diluuium Noëticum, & ortum Chriſti Domini, aliáque ſumma prodigia & miracula, etiam ſyderalis ſcientiæ peritia ex aſtrorum obſeruatione prænoſci ac prædici potuiſſe.

§. 6. *De multis perſpicuè falſis, & impijs Aſtrologorum ſententijs.*

SED quò manifeſtius appareat quàm ſit impia, & execranda iſtorum doctrina, ponam hîc paucas quaſdam eorum ſententias,& decreta, è quibus iudiciũ fiet de illius artis impietate. Quidam iſtorum, ex Marte in nona cœli regione fæliciter cõſtituto,tantũ præſtari nobis contẽdunt, vt ab obſeſſis corporibus ſola prǽſẽtia Dæmones expellamus. Alij iactant ſe hac arte, de eius qui naſcitur conſcientiæ arcanis, & ſecretis ſine errore iudicaturos. Vulgatum quoque apud illos eſt duos eſſe planetas auctores fælicitatis humanæ, Venerem quidem præſentis, Iouem autem poſt hanc vitã futuræ. *Maternus* Maternus porrò eiuſmodi figmentorũ, & mẽdaciorũ ſtudioſiſſimus, & curioſiſſimus, & cũ multa memoret quæ à Saturno cõſtituto in Leone accidunt hominibus, ſubdit, eiuſmodi homines longæuos fore, & poſt mortem animas eorũ in cœlum Diis applicatas euolaturas. Saturnus enim, inquit, in Leone poſitus, animas eorum, qui ſic ſe habuerint in terra, innumeris anguſtiis liberatas, ad cęlum,& originis ſuæ primordia reducet. Denique *Albumazar* Albumazar ſcribit,qui Luna Ioui coniũcta in capite Draconis, Deo ſupplicauerit, eũ quicquid petierit à Deo

certiſſimè impetraturum, id quod Petrus Apponenſis expertum ſe eſſe confirmat: nam cum vigente illa coniunctione, ſcientiam rerũ à Deo, poſtulaſſet, ait ſe poſt eam diem, magnam ſibi factam eſſe ſcientiæ acceſſionem, ſenſiſſe. Hæc autem & alia eorum ſimilia, quàm ſint nefaria, deteſtanda, Chriſtianæ religioni exitialia, quantumque valeant ad eleuandam, vel potius delendam fidē eorum quæ diuina Scriptura docet immediatè, ſupernaturaliter, ac miraculosè fieri à Deo, nemo eſt tam hebes ingenio & tardus intelligentia, vt non clariſſimè intelligat. Si quis autem hęc plenius atque ſubtilius ſcire auet, legat quæ in hanc ſententiam cum alibi, tum lib. 2.c.5.& li.5.cap.11.& inde vſq; ad finem eius li. Picus Mirandulanus diligēter & copioſè tractat.

Petrus Apponē ſis.

Aſtrologiam iudiciariam à Philoſophia redargui & conuinci, primò quidem ea ratione, quod iſtiuſmodi Aſtrologi cœleſtium rerum ſint imperitiſſimi.

CAPVT II.

DIVINATIONEM Aſtrologicam futilem eſſe nulloque nixam fundamento. Philoſophus quidem ad hũc modum argumentabitur, Aſtrologi nec certò ſciunt omnes Aſtrorum vires defluxus, & effectus, nec ſi eas res ſcirent, ſatis id foret ad certam rerum futurarum præſenſionem, ergò prædictiones Aſtrologicas inanes & fallaces eſſe neceſſe eſt. Duo in hac argumentatione ſunt poſita, explicatiùs à nobis tractanda & cō-

Multiplex & præualida cōtra Aſtrologos ex Philoſophia argumentatio.

firman

nobis tractanda & confirmanda: alterum eſt imperitos eſſe Aſtrologos rerum cœleſtiũ, alterum vero eſt, vt eſſent illi peritiſſimi earum rerum non propterea tamen poſſe eos futura omnia prænoſſe, de priori autem dicamus prius.

§. 7. Aſtrologos Iudiciarios eſſe rerum cœleſtium imperitos.

ESSE igitur Iudiciarios Aſtrologos ſyderalis doctrinæ ignaros, patet ex his quæ ſubiiciam, Principiò, valde arduũ & operoſum eſt, etiã quæ de cœlo videntur minus difficilia magiſq; nobis obuia, perfectè cognoſcere: veluti quæ ſit cœli natura, magnitudo, numerus orbiũ, & inter eos ordo & differẽtia dignitatis, varietas motuum, denique Aſtrorum numerus, eorumq; inter ſe in magnitudine, luce, poteſtate & effectu comparatio, atque huius difficultatis facit clariſſimũ indicium tanta opinionũ varietas quantã eſſe his de rebus inter maximos Philoſophos cernimus. *Ariſtoteles.* Ariſtoteles certe, Philoſophorũ omnium facilè princeps, ingenuè fatetur ſe multarũ rerum cœleſtium non exquiſitam ſcientiam, ſed opinabilem, & coniecturalem tantùm notitiam tenere: Et quia manifeſtis certiſq; rationibus deſtituatur, cogi ſe non raro probabilius duntaxat argumentis & coniecturis. Videre hæc licèt apud ipſum Ariſtotelem in ſecundo libro de Cœlo textu 17.34.60.& 61. hoc ſi eſt, quis credet Aſtrologis, quos Solis luce clarius eſt nulla re comparandos eſſe maximis illis Philoſophis, quod eſt in cœlo abſtruſiſſimum, & iudicio ſummorum Philoſo

Philoſophorum mortalibus incomprehenſibile, veritatem dico rerum omnium futurarum, eſſe liquidò cognitam exploratéque perceptam? Deinde, rogemus iſtos Aſtrologos, vt faciliores quaſdam quæſtiones de cælo nobis enodent: percunctemur ex ipſis, an cęlum ſit natura quædam ſimplex, an compoſita ex materia, & forma, vtrùm talis ſit materia cæli qualis eſt rerum omnium ſublunariùm, an omninò diuerſa, ſitne cælum animatũ an inanimum, num ſua vi, & à ſe moueatur, an extrinſecus ab Angelo: vnde potiſſimum in cælis æſtimari & iudicari debeat dignitatis eorum præſtantia: quid cauſæ ſit cur non omnes orbes vno motu circum agãtur, ſed alij vno tantùm, alij pluribus, alij verò paucioribus: aperiant nobis quam habebant propriam vim, & potentiam ſingulæ ſtellæ in elementa, metalla, ſtirpes, atque animantes, hæc, inquam, & alia horum ſimilia ſciſcitemur ex iſtis Aſtrologis, profectò reperiemus ipſos doctrinæ harum rerum planè rudes, & prorſus expertes. Qui fit igitur credibile, planiora hæc, & apertiora ignorantibus, mortalium intelligentiæ remotiſſima, & occultiſſima, eſſe comperta, & explorata? Poſtea, doceant nos iſti defluxus, & effectus, qui nunc ex variis aſtris dimanant ad diuerſas, & diſſitas mundi regiones, ſic enim fortaſſe credemus illis futuros ſyderum effectus prænunciantibus, quis enim neſcit procliuius, & propenſius eſſe præſentia noſſe quàm futura, præſertim mutabilia, & quæ variè poſſunt contingere, ob idque incerta? Exponant item nobis occultas proprietates, & vires quas habẽt res ſublũares, quas miramur magis quàm intelligimus

telligimus in multis lapidibus, herbis & animalibus:hæc enim cum proxima ſint,atq;nobis cõiuncta,& cunctis penè ſenſibus noſtris ſubiecta, & quæ quotidianis experimentis perueſtigari,& explorari poſſunt,planiorem intelligentiam, & faciliorem habent explicatum:cognitio verò rerum cœleſtium maximi laboris, & difficultatis eſt,cùm tam longè diſtet à nobis cælum,nec alio quàm vnico oculorum ſenſu mortalibus pateat: quem tamen ſæpè falli contingit propter tantam interualli longinquitatem, vel ſummam vertiginis cœli velocitatem, vel prauam affectionem medij aut viſus,vel propter vitium aſtrolabij,tabularum,& inſtrumentorum Aſtronomicorum. Atque hoc etiam apud ſacras literas in c. 9. libr. Sapientiæ teſtatum legimus:*Corpus*, inquit, *quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitantem. Et difficilè æſtimamus,quæ in terra ſunt, & quæ in proſpectu ſunt inuenimus cum labore,quæ autem in cœlis ſunt, quis inueſtigabit? Senſum autem tuum quis ſciet, niſi tu dederis ſapientiam,& miſeris Spiritum ſanctum tuum de altiſſimis?* Extremum autem huius ſententiæ,omninò redarguit Aſtrologos,qui humana omnia euenta,quorum multa ex ſecretiſſimo Dei conſilio,& voluntate pendent,diuinare ſe poſſe profitentur.

---

§. 8. Aduerſus fictitiam antiquitatem obſeruationum quam iactant Aſtrologi.

PRÆTEREA, iactant Aſtrologi, habere ſe innumerabilium annorũ obſeruationes rerum euentis

euentis comprobatas, è quibus ars ipſorum collecta, & confecta ſit:nam cùm in omni præteriti temporis ſpatio, pænè innumerabiles res eodem modo euenirent, iiſdem ſignis antegreſſis, ars eſt effecta eadem ſæpè animaduertendo atque notando: quare Chaldæos ferunt quadringenta ſeptuaginta millia annorum, monumentis huiuſmodi obſeruationum aſtrologicarum comprehenſa habuiſſe. Verùm, hoc quàm ſit commentitium & improbabile, vel ex eo liquet quòd Aſtrologi nõ potuerunt eiuſmodi obſeruationes & experientias, non dico millies vt ipſi iactitant, ſed ne ter quidem bíſue colligere & comparare potuerunt, nam cæli facies, & omnium ſignorum cæleſtium poſitura quæ ſemel fuit, eadem omnino vel nunquam, vel non niſi poſt immenſa annorum ſpatia redire poteſt: quippe octauus orbis in quo ſunt inerrantes ſtellæ, non ante ſex & triginta annorum millia circuitum ſuum abſoluit, quin doctiſſimi quidam Mathematici, optimis rationibus probarunt, motus cæli eſſe inter ſe incommenſurabiles, ob idque eandem cæli faciem, eundémque ſtellarum poſitum ſæpius euenire non poſſe.

Phauorinus ci tra Aſtrologos.

Hanc rationem Phauorinus philoſophus apud Gellium lib. 14. cap. 1. paulò enucleatius, certè luculentius & elegãtius tractat his verbis, Si Chaldæorũ iſto modo cæpta fieri obſeruatio eſt, vt animaduerteretur quo habitu, qua forma quaq; poſitura ſtellarum aliquis naſceretur: tũ deinceps ab ineunte vita, fortuna eius & mores & ingenium & circumſtantia rerum negotiorúmque, & ad poſtremum finis etiam vitæ ſpectaretur, eaque omnia, vt vſu venerant, literis mandarentur: ac

poſtea longis temporibus, cùm ipſæ illæ eodem in loco eodemque habitu forent, eadem cæteris quoque euentura exiſtimaretur qui eodem illo tẽpore nati fuiſſent: Si iſto, inquit, modo obſeruari cœptum eſt, ex eaque obſeruatione compoſita quædam diſciplina eſt, nullo id pacto poteſt procedere, dicant enim quot tandem annis, vel potius quot ſæculis orbis hic obſeruationis perfici quiuerit. Conſtare quippe inter Aſtrologos dicebat, ſtellas iſtas quas erraticas dicerent, quæ eſſe omnium rerum fatales dicerentur, infinito propè & innumerabili numero annorũ ad eundem locum, cum eodem habitu ſimul omnes vnde profectæ ſunt, regredi, vt neque vllus obſeruationis tenor, neque memoria vlla, neque effigies literatum tanto æuo potuerint edurare, ſic Phauorinus. Adhæc, licèt Aſtrologi cognoſcere poſſent ſingulares viros & defluxus cuiuſlibet aſtri ſeparatim, tamen quam vim habeant ſydera, cùm defluxus diuerſorum aſtrorũ vna coeunt & permiſcentur, vt in cœlo vel in aëre vel in terra vel etiam cum cauſis ſublunaribus earumque actionibus, ab ipſis nequaquam ſciri poteſt. Audiat lector Origenem, cuius ex Commentariis ſuper Geneſim, hanc Euſebius extremo lib. 6. de Præparatione Euangelica citat ſententiam: Quæ autem, inquit, commiſtione, compoſitione, ac temperie diuerſorum aſpectuum fieri aſſerunt, profectò cõcedent nullo modo ſciri poſſe. Quomodo enim quantum diminuatur de læſione maligni aſpectus propter aſpectum benigni ſyderis percipies? & vtrum auferat malignus quod à benigno cõceditur, quoniã locũ eius aſpexerit,

Origen.

aut

aut mutet, aut imminuat, aut miſtura quædam inde fiat, quis percipiet? quæ omnia ſi quis altius inſpiciat, facile credat non poſſe iſta humano ingenio penitus percipi. Vnde ſi quis harũ rerum periculum fecerit, videbit in pluribus errare, quàm veritatem conſequi Genethliacos. Quamobrem Eſaias etiam quaſi hæc omnibus impoſſibilia ſint, ad filiam Chaldæorum qui maximè iſta profitentur ait, *Adſint & ſalua te faciant Aſtrologi, cœli Augures annunciẽt tibi quid euenturum ſit.* His enim verbis docemur, vel diligentiſſimos in hac re Chaldæos, non poſſe prædicere quæ velit vnicuique genti Deus attribuere. Hactenus Origenes. *Eſa. 47.*

His accedit, multas eſſe ſtellas quæ vel non clarè cernuntur, vel etiam nullatenus cernuntur: earum verò quæ cernuntur, paucas ſibi eſſe cognitas, permultas verò necdũ exploratas fatentur Aſtrologi. Qua ratione igitur ex paucis aſtris quorum vires norunt tam confidenter prænunciant futura, cùm per aliorum ſyderum quæ neſciunt influxus, notorum ſibi ſyderum effectus, aut impediri aut variari poſſint? niſi fortè Aſtrorum quæ latent ipſos nullas eſſe vires nulloſque defluxus, impudenter & abſurdè mentiantur. Certè conſtat inter Aſtrologos numerari in octauo cælo mille præterquam viginti duas ſtellas, quarum cùm quælibet maior ſit terra, neceſſe eſt ingentem eſſe earum vim & potentiam, huiuſmodi ſtellarum, vel nullam vel perexiguam notitiam habent Aſtrologi, quippe cum ars eorum iudiciaria ferè conſtet ex planetarum obſeruationibus, in quibus tota propemodum

verſatur & conſumitur. Vidit hoc, qua erat perſpicacia ingenij Seneca, & in lib. 2. Natural. quæſtionum, cap. 32. elegãter expoſuit. Quid eſt aliud, inquit, quòd errorem incutiat peritis natalium, quàm quod paucis nos ſyderibus aſſignant, cùm omnia quæ ſupra nos ſunt, partem ſibi noſtri vẽdicent? Submiſſiora forſitan in nos propius vim ſuam dirigunt, & ea quæ frequentius mota, aliter nos, aliter cætera animalia proſpiciunt, cæterum, & illa quæ aut immota ſunt, aut propter velocitatem vniuerſo mundo parem, immotis ſimilia, non extra ius dominiúmque noſtri ſunt. Hæc Seneca.

§. 9. *De noua ſtella, quæ ſuperioribus annis viſa eſt.*

SVPERIORIBVS annis vidimus ſtellam, nouam ante illud tempus nunquam in cælo viſam, & iudicio Aſtrologorum in eodem loco vbi ſtellæ fixæ lucent poſitam: hæc cùm ad aliquod tempus conſpicua fuiſſet, repentè tota ex aſpectu noſtro diſceſſit & prorſus euanuit hanc ſtellam; neceſſe eſt, vel in cælo eſſe generatam, & poſtea corruptam, idémque in aliis ſæpius euenire, longis tamen temporum interuallis veriſimile eſt: vel eſſe ſupra ſeptem planetas alia ſydera errantia quæ proprios quidem meatus, ſed nobis tamen ignotos habeant: vel denique quas nos in octauo orbe ſtellas inerrantes, & infixas putamus, eas quoque proprios circuitus & motus agere, de quo addubitaſſe olim Hipparchum nobiliſſimum *Hipparchus.*

in

in aſtrologia virum, locuples auctor & teſtis eſt Plinius, in cap. 26. lib. 2. Hipparchus, inquit, nunquam ſatis laudatus nouam ſtellam, & aliam in æuo ſuo genitam deprehendit: eiúſque motu qua die fulſit, ad dubitationem eſt adductus, annè hoc ſæpius fieret, mouerenturque, & eæ quas putamus affixas. Quid quod per magni ad artem ſuam referre cenſent Aſtrologi, conuenientiam, & diſcrepantiam quæ eſt inter duos Zodiacos, alterum octaui, alterum noni cæli, exploratam habere? quæ tamen ipſis nota eſſe non poteſt: quippe cùm nonum cęlum omni ſtella luceque careat, nec aliud de ipſo quàm motus, iſque ex motu octaui cæli deprehendi poſſit. Latet etiam Aſtrologos quemadmodum iſti duo Zodiaci ſe habuerint in exordio mundi, cùm tempus ab origine mũdi ad hanc diem exactum, certo teneri nequeat: nam vt annorum eius temporis ratio aliqua iniri, & numerus colligi poſſit, dierum tamen, & horarum non poteſt: quorum tamen ſubtilis, & certa computatio, iſti doctrinæ Aſtrologicæ opus eſt.

Duplex Zodiacus apud Aſtrologos.

---

10. Quàm difficilè ſit, aſpectum ſyderum qui in cuiuſque hominum ortu viget annotare.

IAM verò vix poteſt ſine errore vllo notari, & cognoſci poſitus aſtrorum, qui eſt in eo momento quo quiſque naſcitur. Etenim difficillimum eſt, vel punctum temporis, in quo quiſpiam oritur, vel in eo ipſo puncto aſpectum ſyderum omnium, qui tunc viget, obſeruare: ſæpè namque

cæli,& ſtellarum aſpectum,nubila & craſſorum vaporum interpoſitus, vel adimunt nobis, vel interturbant,& infuſcant, & quod caput eſt,rapidiſſima cœli vertigo facit vt conſtellatio prius trāſuolet,quàm à nobis propriè annotetur:quippe per ſingula ferè momenta, alia, & alia cœli facies, & identidem diuerſa aſtrorum poſitura exiſtit. Profitentur iſti Aſtrologi ſe cuiuſuis hominis euenta omnia prenunciare poſſe,dummodo ſibi ortus eius certum tempus pernoteſcat? at eiuſmodi tempus ſubtiliter,& propriè, ita nimirum vt opus eſſet Aſtrologo, ferè neſcitur.Nā vt dicatur, exempli cauſa, Petrum eſſe natum vigeſimo ab hinc anno, die Septembris vltimo, hora noctis decima, vel ineunte vel media vel iam exeunte,at momentum illud,vel potius minimum illud tempus quo Petrus aluo matris fuſus,& in lucem editus eſt,nec obſtetrix, nec parentes ſeu cognati,ſubtillimè annotatum,& perſpectum habent:qua tamen temporis illius ſubtiliſſima obſeruatione, & cognitione, ad diuinandum eget Aſtrologus.

B. Baſilij argumētatio contra Aſtrologos.

Non poſſum facere, vt adſcribere hoc loco prætermittā verba Baſilij quibus ipſa hæc ratio quam nos ſtrictim attigimus, latius ab eo explicatur,& acrius vrgetur.Sic enim ille homil.6.ſuper Geneſim ſcriptum reliquit, Genethliacæ artis inuentores, cùm in temporis amplo ſpatio complures figuras ſuam ipſorum ſcientiam fugere percepiſſent, in anguſtum admodum temporis contraxere menſuras,vt minutiſſimo quoque, & ſubitaneo articulo, quale eſt quod Apoſtolus dicit; *In momento temporis, in ictu oculi,* pluri

1.Cor.15

plurimum differentiæ ſit inter natiuitatem, & natiuitatem. Vt is quidem qui hoc in momento genitus eſt futurus ſit Rex ciuitatum, populorumque princeps, locupletiſſimus, præpotens: Is autem qui natus eſt temporis ſequẽtis momento, pauper quidam ſit futurus, aut mendicus circulator, vel præſtigiator, ex oſtiis oſtia permutans quotidiani conſequẽdi cauſa victus, quamobrem eo orbe qui ſignifer appellatur duodecim in partes diuiſo, cum in triginta dierum ſpatio partem Sol eius globi tranſeat duodecimam quem inerrantem appellant, triginta in portiones ſingulas illas duodecim partes ſecuerunt, tum ſingulis portionibus illis in ſexaginta minuta diuiſis, minuta hæc ſingula rurſum in alia ſexaginta modo ſimili diuiſere. Poſito igitur enixu eorum qui in lucem eduntur, videamus, obſecro, ſi hanc exactiſſimam temporis diuiſionem Auctores hi ſibi valeant conſeruare. Nam ſimul atque editus puſio eſt, mas an femella ſit, obſtetrix exploratːtum vagitum expectat infantis, nimirum indicium vitæ eius qui natus recens eſt. Quot hoc tempore vis ſexageſima præteriiſſe minuta? Dicit obſtetrix deinde Chaldæo partum qui editus eſt: quot minutiſſima momenta vis interea dum obſtetrix loquitur prætercurriſſe? præſertim ſi fortè fortuna fuerit non in conclaui mulierum Chaldęus ille præſens, ſed in ædium atrio, aut veſtibulo, tempus horamque reponens. Et cum eum qui difiniturus eſt diligenter tempus ac horam, exploratoria nimirum horarum percipere oporteat inſtrumenta, ſiue diurna ſint ſiue nocturna: quot

minutorum hoc quoque tempore, quæſo, præteruolat præterítque examen? Compertam enim eam eſſe ſtellam qua tempus horáque ſit exploranda, non ſolùm quanta in parte ſit duodecima, ſed etiam quàm iuxta duodecimæ portionem partis, in quotóque minuto ſexageſimæ eorum, in quæ ſubdiuiſa ſunt ſingula ſexageſima illa prima, neceſſe eſt. Atque hanc tamen adeò tenuem ſubtilémque temporis inuentionem, quã-quam attingere nequeunt, ſingulis in ſtellis errantibus faciendam eſſe neceſſariò dicunt, vt qualem ad cœlo adfixas ſtellas ipſæ diſpoſitionem habitudinémue haberent, qualiſque ipſarum eſſet inter ſeſe figura, cùm in lucem ederetur fœtus, compertum ſit tandem ac exploratum. quę cùm ita ſint, ſi fieri non poteſt vt tempus illud exactiſſimè quiſquam attingat, variatione-que, vel breuiſſimi temporis fit vt tota via penitus aberretur, deridendi profectò non mediocriter eſſe videntur, tam ij, qui ſtudio huius indulſerunt artis duam in rationę rerum nuſquam eſſe conſtat, quàm illi qui hiantes ab illorum ore pendent intenti, perinde quaſi omnia illi ſcire poſſint quæ ipſis ſunt euentura. Hactenus ſunt quę Baſilius eo loco aduerſus Aſtrologos disputat.

***

Etiam ſi Aſtrologi ſummam rerum cœleſtium cōgnitionem tenerent, non poſſe tamen eos futura diuinare, probatur octo rationibus.

CAPVT III.

SED cōcedamus Aſtrologis, quod ipſi falſo & impudēter ſibi arrogant, perfectam videlicet Aſtrorum & cœli ſcientiam: hanc ipſam nunc contendo non poſſe certam futurarum rerum prænotionem & diuinationem efficere, idque multis & validis rationibus confirmo.

11. *Octo rationes, quibus probatur ex cognitione Aſtrorum etiam perfecta, non poſſe diuinari omnia quæ futura ſunt.*

PRIMA Ratio. Vera & trita eſt in ſcholis illa Philoſophorũ ſentētia, Sicut res ſe habet ad eſſe, *Prima* ita quoq; ſe habet ad cognitionem, hoc eſt, pro- *ratio.* pter quas cauſas quæque res fit, & eſt, per eas cognoſci debet, ſi quidem perfectam eius rei ſcientiam adipiſci volumus: ad generationem autem futurorum effectuum particularium, non modo concurrit cœlum, ſed etiam cauſa particularis, eſt enim cœlum cauſa vniuerſalis, quo fit vt eius vis & efficientia ſit etiā vniuerſalis & indeterminata ad producendum quoſlibet effectus particulares: determinatur autem vis cœli per cauſas particulares, quamobrem veriſſimùm

eſt illud quod dixit Ariſtoteles, Sol & homo generant hominem quin effectus particulares, licet quod attinet ad eorum effectionem & conſeruationem, maximè pendeant ex cauſis vniuerſalibus, tamen quod pertinet ad propriam cuiuſque eorum naturam & ad naturales proprietates, tàm ſpecificas quàm indiuiduales, magis particularem cauſam quàm vniuerſalem ęmulantur atque imitantur.

Sicut ad generationẽ rerum futurarum nõ tantũ cõcurrit cœlũ ſed etiã cauſa particulares, ita ad certã earũdem rerũ prænotionẽ, nõ ſolius cœli notitiã ſatis eſſe poſſe B. Auguſt.

12. Præter cauſas cœleſtes, & neceſſariam eſſe notitiam cauſarum particularium ad prænoſcendos earum effectus.

CVM igitur præter cauſas cœleſtes, ad producendos effectus futuros opus ſit etiam cauſa particulari efficiente, & materia idoneè præparata, quorum ſi deſit alterutrum, prorſus nullus futurus eſt effectus, ex his neceſſariò concluditur, ad prænotionem futurorum effectuum, cœleſtium cauſarum notitiam non eſſe ſatis. Atque hoc etiam quotidianis & manifeſtis experimentis conſtat. cernimus enim agricolas eodem tempore & ſub eodem ſyderum aſpectu varia fœminum genera in terram iacere, ex quibus tamen diuerſa naſcuntur: quæ ſanè diuerſitas non ad cauſas cæleſtes, ſed ad diuerſas tantùm ſpecies & vires ſeminũ referri poteſt. Ad hanc eãdẽ ſententiam, in libro ſecundo de Geneſi ad literam, cap. decimoſeptimo ita ſcribit Auguſtinus: Cum multa corpora diuerſorum generum, vel animantium, vel herbarum & arbuſtorum, vno ſimul

puncto

puncto tēporis ſeminentur, vnoque puncto tēporis innumerabiliter multa naſcantur, non tantū diuerſis ſed etiam iiſdem terrarum locis, tantæ ſunt varietates in progreſſibus, in actibus, & paſſionibus eorum, vt verè iſti (ſicut dicitur) perdant ſydera, ſi iſta conſiderent. Quid autem inſulſius & habetius, quàm cum iſtis rebus conuincuntur, dicere ad ſolos homines ſibi ſubiiciendos fatalem ſtellarum pertinere rationem? ſic Auguſtinus: cuius extremū dictū paulò vberius tractat apud Gellium libro 14. ca. primo Phauorinus: Si vitæ, inquit, mortiſque hominum rerumque humanarum omnium tempus, & ratio, & cauſa in cælo & apud ſtellas foret, quid de muſcis aut vermiculis aut echinis, multiſque aliis minutiſſimis terræ mariſque animantibus dicerent? an iſta quoque iiſdem, quibus homines legibus naſcerentur, iiſdemque itidem extinguerentur? vt aut ranunculis quoque & culicibus naſcendi fata ſint de cæleſtium ſyderum motibus attributa, aut ſi id non putarent, nulla ratio videretur cur ea ſyderum vis in hominibus valeret, ſi deficeret in cæteris.

---

13. De ſimili ortu & diſſimilibus euētis Geminorum.

Secunda ratio.

SECVNDA ratio. Si vera eſſet iſtiuſmodi Aſtrologorum doctrina, neceſſe eſſet Geminos qui vno tempore concepti & nati ſunt, ſimillimos omninò fore: quod falſum eſſe, ſatis perſpicuum eſt: nam vt cæteram eorum diſſimilitudinem taceam, euenit nonnumquam vt alter

ſit mas, alter verò fœmina. Cicero quidẽ in altero libro de Diuinatione, Proclum & Eutiſthenem reges Lacedæmoniorum fratreſque geminos cõmemorat, quorum tamen & exitus vitæ diſſimilis, & gloria rerum geſtarum diſpar fuit. Verùm, in ſacris literis luculẽtiſſimum eius rei habemus exemplum: Iacob enim & Eſau eodẽ concubitu, vt inquit Paul. Rom. 9. ſatis eodẽque tempore nati, diſſimillimis tamen ingeniis, ſtudiis, moribus, & euentis fuerunt. Nec verò firmũ eſt illud præſidium in quod refugiunt Aſtrologi, cùm hoc argumento vrgentur, videlicet breuiſſimã illã morã quæ inter Geminorum ortus intercedit, licèt ea nobis perexigua videatur, in cælo tamen, ob eius vaſtitatem & rapidiſſimam conuerſionem, eſſe admodũ inſignem magnamq; facere variationẽ.

Similitudo Nigidij Figuli. Hoc Nigidius Figulus declarabat exemplo rotæ, quàm incitatiſſimè contortam, cùm is eodem ſignare attamento vel percutere ſumma celeritate conatus eſſet, ceſſante ipſius rotæ circumactione, repetta ſunt duo illa loca ab ipſo percuſſa vel ſignata, haud paruo inter ſe interuallo diſiuncta. Hoc inquam, præſidium & refugium infirmũ eſt, parumque tutum Aſtrologis. Etenim, licèt in ortu Geminorum aliqua fuerit mora, in eorum tamen conceptu prorſus nulla fuit. Deinde, ſi tam breui variatur ratio conſtellationis ſub qua quiſque naſcitur, erit profectò proprium tempus ortus cuiuſlibet Aſtrologis incomprehẽſibile. Denique, valebit hoc loco aduerſus Aſtrologos argumentatio illa Beati Gregorij: Si propterea Iacob & Eſau non cenſentur nati ſub eadem conſtellatione, quod nõ ſimul nati ſunt, ſed vnus poſt

B. Greg. hom. 10. ſuper Euangel.

alte

alterum:ob eãdem profectò cauſam iudicandum erit nullum hominum ſub eadem conſtellatione totum naſci. Non enim totus ſimul ex vtero procedit, ſed particulatim & membratim:primò enim effert caput,tum collum,deinde pectus,poſtremò pedes. Iacob enim proximè natus eſt poſt Eſau,manu plantam pedis eius tenens, perinde quaſi, ſicut inquit Auguſtinus libro ſecundo de Geneſi ad literam, capite 17. vnus infans inſtar duorum,vel duplo longior naſceretur. *Auguſt*

VERVM, hanc rationem admodum diſertè Phauorinus aduerſus Chaldæos diſputans exequutus eſt. Atque id velim etiam, inquit, vt reſpondeat, ſi tam paruum atque rapidum eſt momentum temporis in quo homo naſcens Fatum accipit, vt in eodem illo puncto ſub illo circulo cæli,plures ſimul ad eandem competentiam naſci non queant:& ſi idcirco Gemini quoque non eadem vitæ ſorte ſunt,quoniam non eodem temporis puncto editi ſunt:peto,inquit, reſpondeant curſum illum temporis tranſuolantis qui vix cogitatione animi comprehendi poteſt,quoniã pacto aut conſulto aſſequi queant, aut ipſi perſpicere & deprehendere, cùm in tam præcipiti dierum noctiumq; vertigine, minima momenta ingentes facere dicant mutationes? Sic Phauorinus. *Phauorinus apud Aulum Gell.lib. 14.ca.1.*

Ipſum hoc argumentum de Geminis diligenter & ſubtiliter pertractat. Auguſt. lib.5. de Ciuit. Dei, primis aliquot capitibus,atque in 2. lib. de doctrina chriſtiana,cap.22.& vero maximum faceſſit negotium Aſtrologis ſi enim tam breui tẽporis momento mutantur omnia, vt non diuerſa modo, ſed etiam aduerſa plerumque eueniant, *Auguſt.*

quis

quis de nato puero poſſit quicquam certi prædicere, cum illud temporis punctum quo vel conceptus vel natus eſt ita vtreſt, nemini poſſit eſſe cognitum? Itaque, vt magna in homines vi & poteſtate pollerent aſtra, quid ea tamen in ſingulorum hominum generatione & ortu, efficerent, incompertum eſſet nobis: quippe cum aſpectus cœli & poſitus aſtrorum qui eſt tépore quo quiſque naſcitur, certo deprehendi nequeat: incitatiſſimus enim cœli & aſtrorum motu, tarditatem noſtræ conſiderationis & obſeruationis præteruolat, & anteuertit.

Tertia ratio. TERTIA Ratio Miſſos nũc facio Geminos, quorum interruptus partus aliquam præbuit latebram Aſtrologis, conſideremus in præſentia quamplurimos prorſus eodem tempore, & in eadem regione, eodemque ſyderum aſpectu & poſitura, ex diuerſis tamen parentibus progeneratos: de iſtis non poteſt Aſtrologus ex obſeruatione ſyderum, non eadem euenta prænunciare, cũ ſimul concepti & nati fuerint, & ſub eadem conſtellatione. At lõgè ſecus eſſe, quotidiana demõſtrat experientia, quam multi enim toto orbe ſimul & generantur in vterò & in lucem eduntur, quorum deinde maxima eſt ingeniorem, ſtudiorum, morum, religionis, caſuum, denique vitæ ac mortis euentorum diſſimilitudo? Omnium Romanorum qui Cannenſi pugna quamplurimi cæſi ſunt ab Annibale, idem fuit vitæ exitus & interitus: quis autem exiſtimet, eodem illos omnes ſtellarum aſpectu, poſituque fuiſſe natos? idé dico de tot millibus Turcarum qui nauali pugna ab hinc octo & dece annos, memorabili ad immorta-

mortalitatem victoria, à Chriſtiana claſſe profligati, & internecione deleti ſunt, quorum omnium eandem fuiſſe rationem ortus, eandemque in generatione eorum viguiſſe cœli conſtellationem, ſtultum eſt dicere, An quo tempore natus eſt Homerus, Hippocrates, Ariſtoteles, & Alexander, non eodem quoque alios complures natos eſſe putabimus?at quis,illorum ſimilis adhuc extitit Phauorinus ſic argumētationem hanc cōtextebat.Quàm multi homines vtriuſque ſexus, omnium ætatum, diuerſis ſtellarum motibus in vitam editi, regionibus ſub quibus geniti ſunt longè diſtantibus,omnes tamen iſti, aut hiantibus terris,aut labentibus tectis, aut oppidorum expugnationibus,aut eadem in naui fluctu obruti, eodemque genere mortis, eodemque ictu tēporis intererunt; Quod,ſcilicet nunquam eueniret, ſi momenta naſcendi ſingulis attributa, ſuas vnumquodque leges haberent.Quod,ſi quædam in hominum morte atque vita & diuerſis temporibus editorum, per ſtellarum pares quoſdam poſtea conuentus paria nonnulla, & conſimilia poſſe dicuntur obtingere,cur non aliquādo poſſint omnia quoque paria vſu venire, vt exiſtant per huiuſcemodi ſtellarum concurſiones,& ſimilitudines, Socrates ſimul, & Antiſthenes, & Platones multi, genere, forma, ingenio, moribus, vita omni, & morte pari? quod nequaquam, inquit, prorſus fieri poteſt. Non igitur hac cauſa Chaldæi probè vti quæunt aduerſus hominum impares ortus, interitus pares. Hæc Phauorinus.

Phaphorinus apud Aulum Gellium lib. 14.c.1.

14.*Pul*

14. *Pulcherrima diſputatio Bardeſanis aduerſus Aſtrologos.*

Quarta ratio.

QVARTA ratio. Bardeſanes Syrus in doctrina rerum cæleſtium excellenter verſatus, in eo dialogo, quem rogatu amicorum de Fato, & aduerſus Chaldæos conſcripſit, futiliſſimas eſſe Aſtrologorum obſeruationes, & rarò non ementientes eorum prædictiones, ad hunc ferè modum (vt memorat Euſebius lib. 6. de Præparatione Euangelica, cap. 8.) demonſtrabat: Apud Seras lex eſt prohibens occidere, fornicari, & adorare ſimulachra: vnde in illa regione nullũ templum conſpicitur, nulla mulier meretrix, nulla adultera, nemo fur, nemo homicida: nec voluntatem alicuius illorũ ardentiſſima ſtella Martis in medio cœli conſtituta ad cædem hominis coëgit; nec Venus Marti cõiuncta, vt alienam quiſpiam ſolicitaret vxorem potuit efficere. Atqui, ſingulis etiam apud eos diebus in medium cœli Martem peruenire neceſſe eſt, & in tanta regione ſingulis horis naſci homines non eſt negandum, Apud Indos autem, & Bactros, multa millia hominum ſunt, qui Brachmanes appellãtur: hi tam traditione Patrum quàm legibus nec ſimulachra colunt, nec animatum aliquid comedunt, vinum aut ceruiſiam nunquam bibunt, ab omni demùm malignitate abſunt, ſoli Deo attendentes, At verò, cæteri omnes Indi in eadẽ ipſa regione adulteriis, cæde, temulentia, ſimulachrorum cultu inuoluuntur: inueniunturque ibi nonnulli, immò verò gens quædam Indorũ eſt in eodem climate habitans,

habiraſs,quæ homines venantes atque ſacrificantes deuorant:nec vlli planetarum quos fœlices ac bonos appellant, à cæde ac ſceleribus iſtis eos prohibent: nec maligni, Brachmanas pellere ad malefaciendum potuerunt. Apud Perſas lex erat, filias, ſorores, matres quoque ipſas in matrimonium ducere, nec in Perſide ſolùm, verumetiam quicunque Perſarum ad alia climata orbis è patria exiuerunt, nefanda hæc diligenter matrimonia celebrarunt: quos,aliæ gentes hoc ſcelus abominatæ, Maguſſeos appellant. Suntque vſque ad hodiernũ diem in media Ægypto, Phygia, Galatiaque plurimi Maguſſei ſucceſſione patrum, eiſdem celeribus contaminati. Nec dicere poſſumus in terminis & domo Saturni, cùm Saturno ipſo in natiuitatibus omnium, Marte aſpiciente Venerem fuiſſe. Amazones viros non habent, ſed tempore veris fines ſuos egredientes cum vicinis conueniunt. Vnde omnes naturali lege eodẽ tempore pariunt, maſculiſque interfectis, ſolas fœminas alunt, bellicoſæque omnes ſimiliter ſunt, magnam exercitationis bellicæ curam gerentes. Stultum autẽ eſt opinari, omnes iſtjuſmodi fœminas prorſus iiſdem natalitiis aſtris eſſe genitas. Fit hoc confirmatius argumento exemploque Iudæorum, qui vbicumque terrarum & gentium ſint nati aut verſentur, inuiolabili obſeruatione & infantes ſuos octauo die circuncidunt, & omnem diem ſabbathi feriatum feſtúmque religioſiſſimè agunt. Non ſunt autem Iudæi omnes ſub eadem conſtellatione procreati, nec eos à patriis legibus & inſtitutis vlla vis & potentia cæleſtium corporum abſtrahere poteſt. Sed quid

dicemus de Chriſtianis? qui innumerabiles toto orbe ſparſi, idem vitæ genus atque doctrinæ cuſtodiunt, nec à diſciplina quam ipſis Chriſtus Dominus tradidit vel promiſſis vllis, vel minis aut ſuppliciis vel latum vnguem amoueri poſſunt, an dicturi ſunt, Chriſtianos omnes eodem aſtro eſſe natos? Sed illud maximum eſt argumentum, qui ante ſuſceptã Chriſti diſciplinam patrias leges & inſtituta ſtudioſiſſimè acerrimeque tenebant, eos poſtea factos Chriſtianos, illis deſertis abiectiſque longè diuerſam vitam agere, diuerſos mores inducere, & diuerſiſſimam religionem & doctrinam colere. Itaque nec multas Parthi Chriſtiani ducunt vxores, nec Medi canibus mortuos obiiciunt, nec Indi mortuos ſuos cremant, nec Perſæ cum ſororibus aut cum filiabus nefario matrimonio miſcentur, nec Ægyptij Apin, aut canem, aut hircum, aut felem colunt, ſed vbicumque ſunt, eiſdem legibus, moribus & inſtitutis viuunt. Quid plura? ſingulis horis apud omnes gentes homines naſcuntur: vbique autem leges atque mores propter liberam hominis poteſtatem præualere videmus. Nec natalitia ſydera nolentes Seras ad homicidium compellunt, aut Brachmanas ad eſum carnium, nec Perſas à ſceleratis nuptiis remouent, nec Medos prohibent vita defunctos canibus exponere, nec Parthos multas ducere vxores. Singulæ namque gentes, vt volunt & quando volunt, libertate ſua vtuntur, legibus, moribuſque obedientes. Hactenus ſunt quæ ex diſputatione Bardeſanis aduerſus Aſtrologos commemoranda hoc loco cenſuimus.

QVINTA

QVINTA ratio. Stante libero arbitrio hominis & immortalitate animi noſtri, ars iſta nullo modo ſtare poteſt. Si autem ea ſtet, illa funditus corruere neceſſe eſt, quo intelligere licèt qualis iſtiuſmodi ars exiſtimanda ſit, quæ niſi peſſundata & obtrita,ſublataque noſtrorum animorum libertate atque immortalitate, nihil progredi,nec vllo modo conſiſtere queat.Quod autem, ſi animus noſter immortalis & in agendo liber ſit,diuinatio Aſtrologica nulla eſſe poſſit,his argumentis concluditur. Primò, Aſtrologi profitentur ſe futuras hominũ actiones euentaque, ex ſuæ artis obſeruationibus præſentire & prænuntiare poſſe: hoc autem falſum eſt; futura enim quæ ex libera hominis voluntate proficiſci debent, nullo modo poſſunt eſſe nota Aſtrologis: nam vel cognoſcerent futura in ſeipſis, quod fieri non poteſt, quippe,quæ futura ſunt,nondum per ſe actu ſunt, quod autem non eſt,prout non eſt,non intelligitur, ſed prout aliquo modo eſt; nimirum poteſtate in ſuis cauſis.Nec prænoſci queunt futura in ipſorum cauſis quæ tres ſunt,Deus, cœlum, voluntas humana, quæ autem ex Dei propoſito,conſilio & abſoluta voluntate euentura ſunt, ea nulli mortalium vel ex cœlo, vel alia quacunque ratione, niſi cui Deus ea voluerit aperire, cognita eſſe poſſunt. *Quis enim*, inquit Scriptura, *cognouit ſenſum Domini? aut quis conſiliarius eius fuit?* & vt ſcriptum eſt in 9.cap.lib.Sapientiæ: *Quæ in proſpectu ſunt, inuenimus cum labore, quæ autem in cœlis ſunt, quis inueſtigabit? ſenſum autem tuum quis ſciet, niſi tu dederis ſapientiam, & miſeris*

Quinta ratio.

Rom. 11. & Eſa. 40.

Spiritum ſanctum tuum de altiſſimis? Ex cælo autem futura quæ pendent ex voluntate hominis non poſſunt cognoſci, tum quia cœlum eſt cauſa vniuerſalis, quare futuri effectus particulares non niſi vniuerſaliter & indeterminatè in cœlo contineri & cognoſci poſſunt: tum etiam quia cœlum eſt cauſa corporalis & materialis, quare animus noſter qui per ſe incorporeus & expers materiæ eſt liberque in agendo, cœli efficientiæ ac operationi directè & neceſſariò minimè ſubiacebit. Voluntas portò humana quæ eſt proxima cauſa humanarum actionum, reſpectu futurorum quæ ex ipſa proficiſci debent, per ſe indifferens & indeterminata eſt: multa enim acturi ſumus, de quibus nihil dum cogitauimus, nedum deliberauimus: quomodò igitur cauſa indeterminata & indifferens poteſt definitam certamque futuri effectus cognitionē parere? Confirmatur hoc: exteriores actiones hominis pendent ex interioribus, ex deliberatione dico & electione, non poteſt igitur futura hominis actio exterior prænoſci, niſi cognita ſit futura voluntatis electio, vnde illa proficiſci debet: at futura hominis electio non poteſt alteri homini eſſe cognita, ſi enim propoſitum animi & deliberationem quam quis in præſens habet mente conceptam, nemo alius ſcire poteſt, quantò minus ſcire poterit conſilium, propoſitum, & voluntatem alterius hominis, quæ multos poſt annos futura eſt?

***

15. Vtrum

15. *Vtrùm ſit faciliùs, diuinare quid facturus ſit vir bonus, an vir improbus.*

DEINDE, aut conſideratur homo vt viuit & operatur ſecundum rationem, aut ſecundum ſenſum, & appetitum: ſi ſecundum rationem, ſic homo non pendet è cœlo; eſt enim mens & ratio expers materiæ, & incorporea: nullum autem corpus per ſe agere poteſt in id quod eſt incorporeum: ratio item libera eſt, ſuarumque actionum domina, & ſuo arbitratu ac voluntate poteſt ad hoc vel illud agendum ſe ipſa applicare: nam quamuis vel à cœlo, vel ex naturali conſtitutione, & temperatione ſui corporis, vel à Diabolo, vel aliunde inſtigetur ad malè agendum, poteſt ea tamen reniti, & vi ſua omnes inſtinctus, impulſus, & irritamenta extrinſecus ei obiecta, comprimere, & irrita facere: quin etiam contra quam incitatur agere. Hoc manifeſtum fit vel vnius Socratis exemplo, qui ex naturali corporis affectione, & comparatione, & bardus, & mulieroſus erat, ſed eiuſmodi vitioſas naturæ propenſiones, adeò animi robore, & diligentiæ magnitudine emendauit, vt omnium ſui temporis prudentiſſimus, & continentiſſimus ſit habitus. Homo autem viuens ſecundum ſenſum, & appetitum carnalem, tam variabilem, & incertam vitam agit, vt qualis futurus ſit, nullo modo prædici queat. Quamobrem Salomon (quod eſt in 30. capite libri Prouerbiorum) dixit; Alia quædam ſibi eſſe cognitu difficilia, illud autem eſſe prorſus ignotum, qualis

Hominem, vt operatur ſecũdum rationẽ nõ è cœlo, nec alia ex cauſa vlla præter Deũ, per ſe ac neceſſariò pendere.

Quam ſit inſtabilis vita, & actiones hominis viuentis non ſecũdũ rationẽ, ſed ſecundum ſenſum.

ſit via adoleſcentis in adoleſcentia ſua. Eſt enim ea ętas adeò lubrica ad quodlibet vitiũ, adeò mollis, & flexibilis in omnes partes, adeò vagans, & errans per omnia, & nulla in re diu perſeuerans, vt nulla certa ratione modoque regi & duci, ſed quocunque impellit cupiditas, illuc inconſultè, & temerè rapi videatur: quò fit, vt facilius ſit diuinare quid acturus ſit qui viuit ſecundùm rationem, & virtutem, quàm quid ſit acturus, qui rationis, & virtutem regula, & lege poſthabita, ſuas duntaxat cupiditates ſectatur. Sic etiam facilius eſt diuinare quid facturus ſit Rex, qui ſecundùm rectam rationẽ iuſtaſque leges imperat, quàm quid facturus ſit Tyrannus, qui omnia pro ſuo commodo, & libidine adminiſtrat. Qua ratione igitur Aſtrologi certa ſcientia cõſequi poſſunt ea quæ nihil ratum, firmum, fixumque, & certum habent?

Pulchrũ dilẽma aduerſus Aſtrologos

Adhæc, aut iſtud Fatum cœleſte, & potentia ſyderum poteſt ab homine impediri, ita vt effectus eius non eueniat, aut nullo modo impediri poteſt: Si poteſt impediri, & non euenire, ergo ſicut effectus eſt incertus, ita prædictio eius certa eſſe non poteſt. Si non poteſt impediri, ergo nullum eſt liberum arbitrium, & ex eo conficitur animum noſtrum eſſe materialem atque mortalem, vt pote ſyderum poteſtati neceſſariò ſubiectum. Nec verò ſi ita res ſe haberet, quicquã prodeſſent hominibus prædictiones Aſtrologorum: quid enim iuuaret noſſe tanto ante futura, ſi ea nullo modo declinari, & caueri poſſent? quin, vt ergo cenſeo, plus mali quàm boni afferrent nobis, quos neceſſe eſſet nõ ſolùm præſentibus

Si Aſtrologorum prædictiones veræ, & certæ eſſẽt, profecto inutiles, & odioſæ eſſẽt hominibus.

ſentibus malis torqueri, ſed etiam tam loginqua, & ineuitabili eorum expectatione acerbiſſimè cruciari. Probè hoc intellexit Seneca, licèt non minorem quàm Aſtrologi ſyderibus in homines vim & potentiam tribueret: in libro enim decimo tertio epiſtolarum, octogeſima nona epiſtola, ita ſcripſit: Venio nunc ad illum qui cæleſtium notitia gloriatur.

Frigida Saturni quo ſeſe ſtella receptet,
Quos ignis cœli Cyllenius erret in orbes.

Hoc ſcire, quid proderit? vt ſolicitus ſim, cùm Saturnus & Mars ex contrario ſtabunt, aut cùm Mercurius veſpertinum faciet occaſum vidente Saturno Potius hoc dicam, vbicumque ſunt iſta, propitia eſſe nec poſſe mutari. Agit illa continuus ordo Fatorum, & ineuitabilis curſus. Per ſtatas vices remeant effectus rerum omnium, aut mouent ſydera, aut notant: ſed ſiue quicquid euenit faciunt, quid immutabilis rei notitia proficiet? ſiue ſignificant, quid refert prouidere, quod effugere non poſſis? ſcias, iſta neſcias, fient. Hæc Seneca. Sed vide quàm argutè ac philoſophicè hanc ipſam ſententiam breuiſſimis verbis concluſit Phauorinus: Aut aduerſa inquit, euentura dicunt, aut proſpera. Si dicunt proſpera, & fallunt, miſer fies fruſtra expectando. Si aduerſa dicunt & mentiuntur, miſer fies fruſtra timendo. Si vera reſpondent, eáque ſunt non proſpera, iam inde ex animo primo miſer fies antequam è Fato fias. Si fœlicia promittunt, eáque euentura ſunt, tum planè duo erunt incommoda, & expectatio te ſpe ſuſpenſum fatigabit, & futurum gaudij fructum ſpes

Phauorinus apud Aulũ Gelliũ li. 14. c. 1.

tibi iam deflora. Nullo igitur pacto vtendum eſt iſtiuſmodi hominibus res futuras præſagientibus: Sic Phauorinus.

16. Quàm ſit vana ac futilis prædictio Aſtrologorũ de aliquo, quod ſit futurus ſummus Pontifex.

VNVM, illud maximè arguit prædictionum Aſtrologicarum vanitatem: etenim audent etiam Aſtrologi prædicere & promittere, aliquem futurum verbi gratia ſummum Pontificem: atqui prouectio alicuius ad ſummum Pontificatum, non ex ipſis vel alterius vnius hominis voluntate aut poteſtate pendet, ſed ex voluntate atque ſuffragiis plurimorum Cardinalium, quorum munus eſt creare ſummum Pontificem. Quapropter vt certò prænunciari poſſit, Petrum, verbi cauſa, fore Papam, non ſatis eſt noſſe compoſitionem Aſtrorum quæ in cœlo fuit naſcente Petro, ſed ſimul etiam opus eſſet, Aſtrologo perſpectos & cognitos eſſe omnes ſyderum poſitus & conſtellationes, ſub quibus nati ſunt quorumcunque voluntatum & ſuffragiorum concurſus ad creandum illum Papam futurus eſt neceſſarius. Quare, ſi verum eſt quod narrat in Auguſto Suetonius, Nigidium Figulum eiuſmodi Aſtrologia nobiliſſimum apud Romanos, accepta hora partus Auguſti, obſeruatiſque natalitiis eius aſtris, exclamaſſe, Dominum orbis eſſe natum, profectò exiſtimandum eſt id eum nec ſcienter, nec certa aliqua ratione, ſed temerè ac fortuitò dixiſſe, & caſu factum eſſe vt ita contigerit ſicut ille prædixerat: Promotio namque Auguſti

Inanis prædictio Nigidij Figuli de futuro Auguſt. dominatu.

Auguſti per multos honorum gradus ad ſummum vſque principatum & Monarchiam, ex multorum hominũ ſtudio, gratia, & opera pendebat; vt ad tantum Auguſti dominatum & imperium certò prænoſcẽdum atque prænunciandum, ſolius Auguſti generationis & ortus conſideratio ſatis eſſe nequaquam potuerit: neque enim natalitia Auguſti ſydera vim vllam habere potuerunt in eos qui fuere Auguſti ſuffragatores adiutoreſque ad conſequendum principatum, ſcilicet multi eorum compluribus annis, vel ante vel poſt Auguſtum nati fuerant.

---

17. Nullam poſſe eſſe ſcientiam vel artem iſtius Aſtrologiæ.

Sexta ratio.

SEXTA ratio. Omnis ſcientia, & ars verſatur in iis rebus quæ aut ſemper, aut certè frequenter ita contingunt vt ab ea docentur: quæ autem extra hæc ſunt, & rariſſimè accidunt, ea quia nihil habent fixum & certum, propterea nullam poſſunt ſcientiam vel artem efficere. Cùm igitur prædictiones Aſtrologorum ferè ſint falſæ, nec niſi per quam raro veridicæ ſint, ſatis liquet eas non ex arte aliqua & certis obſeruationibus proficiſci, ſed inſcienter & inconſultè ac temerè ab illis effutiri. Quamobrem Phauorinus identidem commonebat, vt cauerent homines ne quà ipſis Chaldæi ad faciendam fidem irreperent, quòd viderentur quædam interdum vera effutire aut ſpargere. Non enim comprehenſa, aiebat, neque definita, neque

Ars & ſcientia in his verſantur, quæ ſemper aut plurimũ eueniũt, qualis nõ eſt Aſtromantia.

Phauorinus apud Aulum Gellium libr. 14. cap. 1.

percepta dicunt, ſed lubrica atque ambagioſã
coniectatione nitentes, inter falſa atque vera pe-
detentim quaſi per tenebras ingredientes eũt:&
aut multa tentando incidunt repentè impruden-
tes in veritatem, aut ipſorum qui eos conſulunt,
multa credulitate ducente perueniunt callidè ad
ea quæ vera ſunt: & idcircò videntur in præte-
ritis rebus quàm futuris, veritatem faciliùs imi-
tati. Iſta tamen omnia quæ aut temerè aut aſtutè
vera dicunt, præ cæteris, inquit, quæ mentiun-
tur, pars ea non ſit milleſima. Hæc Phauorinus
apud Gellium. Sed audi qui in eandem ſententiã
M.Tul- libro ſecundo de Diuinatione ſcriptum ſit apud
lius. Ciceronem. Quid plura inquit? quotidie refel-
luntur Chaldæi quàm multa ego Põpeio, quàm
multa Craſſo, quã multa huic ipſi Cæſari à Chal-
dæis dicta memini, neminem eorum niſi ſene-
ctute, niſi domi, niſi cum claritate eſſe moritu-
rum: vt mihi permirum videatur, quenquam ex-
tare qui etiam nunc credat iis quorum prædicta
Seneca. quotidie videat re & euentu refelli. Seneca in eo
libello cuius inſcriptio eſt: Ludus in mortem
Claudij Cæſaris, initio introducit Mercurium
apud Parcas mortem Claudij procurantem, & vt
obiter Chaldæorum illudat vanitati, inter alias
rationes quib. conatur Mercurius Parcas indu-
cere ad necem Claudij, hanc affert, ne toties vi-
delicet miſeri Chaldæi mentiantur. Patere, inquit
Mathematicos aliquando verum dicere, qui il-
lum poſtquam princeps factus eſt, omnibus an-
nis, omnibus menſibus efferunt. Prædicebant
enim illi Mathematici Claudiũ ſingulis annis &
menſibus moriturum: quod etiam noſtri tempo-

ris

Digitized by Google

ris Aſtrologis contingit, à quibus mortes ſummorum Pontificum in ſingulos annos atque adeò menſes prænuntiari audimus, & ridemus. Beatus Ambroſius lib. 4. in Hexameron, cap. 7. Cum, inquit, ante dies paucos eſſet ſermo de pluuïa, quæ fore vtilis diceretur, ait quidam, Ecce Neomenia dabit eã, & quamuis cupidi eſſemus imbrium, tamen eiuſmodi aſſertiones veras eſſe nolebam. Denique, delectatus ſum quod nullus imber effuſus eſt, donec precibus Eccleſiæ datus, manifeſtaret non de initiis Lunæ ſperandum eſſe, ſed de prouidentia & miſericordia Creatoris, quo exemplo & vanitas iſtius Aſtrologiæ confutata eſt, & efficacia Chriſtianæ pietatis viſque religioſarum precum re ipſa comprobata. *B. Amb.*

---

18. Vanitas & falſitas multarum prædictionum Aſtrologicarum.

ALBVMAZAR princeps huiuſce ſuperſtitionis, Aſtrologica ex obſeruatione & præceptis huius artis, prædixit Chriſtianam legẽ duraturam non plus annos mille quadringentos ſexaginta, ſed bene habet, quod poſt id temporis, exacti iam anni centum vigintiocto, falſã eſſe illius prædictionem apertè demonſtrant. Abraam, Iudæus prænunciauit ex obſeruationibus Aſtrologicis, expectatum à Iudæis Meſſiam venturum anno poſt Domini noſtri ortum milleſimo quadringenteſimo ſexageſimoquarto, quod nimitum *Abraã Iudæus.*

tum

tum futura eſſet eadem Aſtrorum cōpoſitio, quæ fuerat olim cùm Moſes ex Ægypto populū Hebræum eduxit:cuius prædictionis vanitatem dies ipſa redarguit. Petrus de Aliaco ſcriptum reliquit, quo anno generale Concilium celebratum eſt Conſtantiæ ad tollendum ſchiſma quod multos annos afflixerat Eccleſiam, prædixiſſe Aſtrologos eius temporis, nullam fore in Eccleſia pacem & concordiam, ſed habitu cæli & conformatione aſtrorum præſignificari maximas fore diſſenſiones ingenti cum religionis Chriſtianæ detrimento & exitio. Atqui, per illud Concilium Conſtantienſe, diuturnum illud & pernicioſum ſchiſma eo anno extinctum eſt, pace ac tranquillitate Eccleſiæ reddita: qui euentus planè contrarius prædictionibus Aſtrologorum, ſanè multum mouere debuerat Petrum Aliacenſem, vt his nullam deinceps iſti Aſtrologiæ fidem haberet, præſertim verò, cùm ipſemet vel ſuis deceptus obſeruationibus, vel alienis occupatus & circumuentus opinionibus, veritus fuerit, ne illud tam graue & odioſum ſchiſma breui Antichriſtum mundo pareret.

Petrus de Aliaco.

---

19. *Errores Aſtrologorum in Chronologia.*

Albumazar.

ALBVMAZAR iſtorum Aſtrologorū coryphæus, neſcio quas Saturni reuolutiones dilaudat: affirmat enim, quoties Saturnus denas ſui orbis conuerſiones perfecerit, hoc eſt expletis annis trecentis, ſemper magnas quaſdam res & admo

admodum inſignes euenire. Poſt Alexandrum enim, inquit, annis trecentis apparuit Arcaſor filius Bel qui Perſas contriuit: & proximè poſt tranſactis aliis trecentis annis, apparuit Ieſus magiſter & dux Chriſtianorum. O turpem ἀνιστορησίαν, O incredibilem temporum inſcitiam: nam nec tunc fuit iſte filius Bel qui Perſas fregerit & Afflixerit, & Chriſtus Dominus noſter non ſexcentis annis poſt Alexandrum vt iſte mentitur, ſed trecentis duntaxat & viginti annis poſt Alexandri mortem natus eſt. Quamquā quis miretur in hoc lapſum Albumazarem, cùm tam inſigniter errauerit in Ptolemeo Mathematico, quem facit vnum de Ptolemæis ægypti regib, qui poſt Alexandrum Magnum Ægyptiis imperarunt? cum in confeſſo ſit, nec Ptolemæum Mathematicum fuiſſe regem, & cum Hadilano Imperatore floruiſſe, nouiſſimo Ptolemæorum Ægypti regum pluscentum & ſexaginta annis poſteriorem. Iactant item Aſtrologi, nullam fuiſſe apud homines vllo tempore mutationem legum; nullius Prophetæ nobilis aduentum, nullam nouæ religionis introductionem, nullam magnorum regnorum conuerſionem, denique nullum inſignem & memorabilem caſum aut euentum, quin magna aliqua coniunctio ſyderum, præcipuò verò Saturni & Iouis præceſſerit. Hæc inquiunt, conſtellatio, naſcentem orbem initiauit: illa præparauit diluuiū, alia Abraham vel Moyſem genuit: illa Ieſu aduentum prænuntiauit, alia Mahumeti legem anteceſſit, quæ quàm ſint futilia commentitia, & erroris plena, vel vno hoc argumento conſtare poteſt.

Aliquot errata circa Chronologiam Albumazari.

PETRVS

Quàm multa peccauerit cõtra veram Chronographiã Petrus Aliacenſis in ſuis rationib. Aſtrologicis.

Petrus Aliacenſis iſtiuſmodi figmentis ſtultiſſimè credens ac vaniſſimè gaudens, in libro ſuo de concordia hiſtoriæ & Aſtrologiæ, ad id quod ex ſenſu Aſtrologorũ proximè docuimus probandum, hoc quaſi fundamentum ſupponit: Ab initio mundi vſque ad diluuium fluxiſſe annos bis mille ducentos quadraginta duos: à diluuio autem ad Chriſti Domini aduentum & ortum, ter mille centum & duos annos hoc poſito, probare nititur quicquid in orbe terrarum valde memorandum & inſigne quocunque tempore acciderit, eodem tempore magnam aliquam conſtellationem in cœlo apparuiſſe. At enimuero, cum perſpicuè falſa ſit computatio annorum qua velut fundamento illorum ratio & doctrina fulcitur, nónne conſequens eſt quæ ducuntur & pendent ex illa computatione eſſe falſa? Etenim ab Adamo ad diluuium, non plus mille ſexcentos quinquaginta ſex annos preteriiſſe conſtat ex ſacris literis, pauciores nempè quàm illi numerant, annis propè ſexcentis: quo fit, vt conſtellationem, quam aiunt iſti fuiſſe in exordio mundi, ſexcentis annis mundum præceſſiſſe neceſſe ſit. Deinde tempus quod inter diluuium interfuit & Chriſti Domini aduẽtum, ne numerum quidem bis mille quadringentorum annorum impleuit. Ex quo efficitur vt coniunctio Aſtrorum quam aiunt ducentis annis antegreſſam diluuium, non niſi ſexcentis octogintaquatuor annis poſt diluuium potuerit exiſtere. Præterea, dicunt quartam coniunctionem maximam fuiſſe annis nongentis quadraginta duobus poſt diluuium, ſexdecim nimirum annis ante

ante natum Abraam: quem tamen liquet ex ſacra Chronologia, ducentis nonagintaduobus annis natum eſſe poſt diluuium, quare neceſſe eſt, quartam illam coniunctionem ſexcentis triginta annis poſt Abraæ ortum contigiſſe. Adhæc, notarunt illi ſextam coniunctionē magnam ducētos vigintiquinque annos fuiſſe ante Chriſtum, nimirum falſò: nituntur enim ſupradicta computatione annorum à diluuio ad Chriſti aduentum, quam nos mēdoſam eſſe oſtendimus, quin, ſi veram ſequamur Chronologiam, neceſſe eſſet ſextam illam coniunctionem ſexcentis fermè annis poſt Chriſti Domini ortum contigiſſe. Poſtremò, quàm fuerit Petrus Aliacenſis veræ Chriſtianæ Chronographiæ rudis, & prorſus expers, vel hoc vno indicio manifeſtum eſſe poteſt: affirmat anno ab ortu Chriſti ſeptingenteſimo, ad quod tempus ſeptimam coniunctionem magnam refert, natam eſſe in Eccleſia peſtem Hæreticorum, maximè verò eam quæ fuit Arrianorum, quorum tamen hæreſis circa annum Domini trecēteſimum exorta, ante ſexcenteſimum extincta eſt. Quis igitur tam multas iſtorum prædictiones nixas mēdaciſſimis Chronologiis, inanes & mendaces eſſe dubitet?

Sed quid ego falſarum prædictionum exempla colligo, quorum plena eſt, & hiſtoria omnium temporum, & referta vita cōmunis? Equidem reor, quàm difficile eſt prædictiones aliquas Aſtrologorum de futuris rerum humanarum euentis, etiam caſu ac fortuito, veras inuenire; tam facilè reperiri poſſe innumera eorum prædicta perſpicuè falſa, & rebus ipſis euentiſque

confutata. Scitè dixit Cato, mirari, ſe quod non rideret Aruſpex, Aruſpicem cùm vidiſſet: quota enim quæque res euenit prædicta ab his? aut ſi euenit quippiam, qui afferri poteſt, cur non caſu id euenerit? Quod de Aruſpicibus Cato dixit, id profectò per quam bellè quadrat in Aſtrologos, vt mirum videri debeat, cùm mendaci homini ne verum quidem dicẽti credere ſoleamus, quomodo illis, ſi vel vnum eorum prædictum verum euaſit, ſimpliciter credamus: & non ex multis potiùs falſis vni fidem derogemus, quàm ex vno quod caſu verum euenit velimus innumerabilia falſa cõfirmare? Verùm dicet aliquis, Aſtrologos nonnunquam eſſe veridicos, & ea prædicere quæ rei confirmet euentus: prædicunt ſanè, ſed inconſultè, inſcienter temerè; quis enim eſt qui totam diem iaculans, non aliquando collimet? Veriſſimè dici poteſt de Aſtrologis, quod olim dixit quidam de oraculis Apollinis, quę vera fuiſſent memoria teneri, & prædicari, quæ autem falſa, neminem recordari, aut taceri ab omnibus: nam qui veritatem illorum oraculorum defendebant, pauca quædam vera crebro ſermone vſurpabant, pleraque falſa ſilentio præmebant, qui autem omnia contemnebant, nec vera nec falſa curabãt. Sed cauſas cur prædicta Chaldæorum ſæpè vera eſſe videantur, extrema hac diſputatione aperiemus.

Lepidũ Catonis dictum vt refert Cice. lib. 2. de Diuinatione, in Aſtrologos bellè cõpetens.

Notet hoc Lector.

---

20. *Aſtromantiam omni tẽpore à viris ſapientibus, & prudentibus eſſe contemptam & damnatam.*

Septima ratio. Si hæc diuinatrix Aſtrologia vera eſſet & certa, ſine dubitatione vlla pars eſſet Philoſophiæ omnium nobiliſſima & hominibus optatiſſima atque honoratiſſima: tum propter materiæ quam tractat, cœlum dico & ſydera, dignitatem atque præſtantiam: tum propter futurarum, rerum potiſſimè autem vitæ hominum & mortis caſuum & euentorum prænotionem, quas res noſcendi auidiſſimi ſunt & curioſiſſimi mortales: at cùm ea doctrina omni tempore à præſtantiſſimis quibuſque Philoſophis, quinetiam Aſtrologis, contempta, deriſa & damnata fuerit, maximum profectò argumentum eſt, eam futilem & inanem, & ab omni ratione, fide ac probabilitate vacuam ab illis eſſe iudicatam. Xenophon in libro de dictis Socratis, quod etiam refert Euſebius lib. 14. de Præparatione Euangelica capite 4. tradit Socratem dicere ſolitum, cognitionem futurarum rerum quæ in poteſtate Dei ſunt, non eſſe hominibus procurandam: neque enim poſſe homines eas res, cognoſcere, nec Deo gratum eſſe, ſi quæ illæ occultauit, ea mortales velint nimis ſtudioſè cucioſeque rimari. Pythagoras, Democritus & Plato longiſſimis peregrinationibus ſuſceptis, Perſarũ magos, ſapientes Chaldæorum, Ægyptiorumque ſacerdotes adierũt, à quibus occultiora quædam vel ad diſciplinas Mathematicas, vel ad religionem cultumque deorumq; pertinẽtia cognouerunt: diuinatricem autem Aſtrologiam, vel diſcere ab illis neglexerunt, vel ſi eam quoque didicerunt, certè nunquam ea vſos eſſe ipſos, ex eorum ſcriptis manifeſtè perſpicitur.

Septima ratio.

Democritus
Plato.
Xenophon,
Socrates
Pythagoras.

ARISTOTELES, qui vir & quantus? quã ſolers, quàm ſubtilis & copioſus in doctrina rerum cœleſtium: quam cùm aliquot libris diligenter explicuerit, nuſquam tamen de iſtiuſmodi Aſtrologia verbum vllum fecit. Cùm autem in libris Meteororum, & de Partibus atque Generatione animalium, præſertim autem in libro Problematum, multarum rerum obſcurarum & admirabilium cauſas perquirat, ad nullius quæſtionis enodationem vel admirandi cuiuſquam effectus explicationem, iſtius Aſtrologiæ opera & præſidio eſt vſus. Quin multa ſunt in eius ſcriptis quæ iſtam Aſtrologorum doctrinam omnino conuellant, veluti eſt illud, Futurorum contingentium non eſſe certam, & definitam veritatem: Quæ per accidens quæque rarò vel ad vtrumlibet contingũt, non poſſe ſcientia comprehendi: Verſari in rebus humanis caſum & fortunam quæ fugiant certam hominis intelligentiam: Particularium & corruptibilium effectuum cauſas proximas & proprias eſſe particulares, atque corruptibiles, ob idque ad perfectam eorum cognitionem non ſatis eſſe cęleſtes & vniuerſales cauſas contemplari: Cœlum non aliter agere in ea quæ ſunt infra lunam, niſi per motum & lumen. Nec vſquam ferè indicauit Ariſtoteles præter ſolem & Lunam, vim & efficientiam aliorum ſyderum, illud quoque docuit decretis Aſtrologorum valdè contrarium, cœleſtia ſigna etiam corporeorum & ſenſibilium effectuum, per alias cauſas auerti & impediri poſſe.

Ariſtoteles.

Sẽtentia Ariſtotelis, quæ Aſtromantiã è medio tollunt.

Cicero libro 2. de Diuinatione, laudat Eudoxum

xum ætate Platonis & Ariſtotelis principem Aſtrologorum: item Panætium Stoicum, Archelaum etiam & Caſſandrum, ac Scilacem Halicarnaſſeum, Aſtrologorum ſui temporis nobiliſſimos, qui totam hanc rationem Aſtrologiæ repudiarunt. Auicenna qui poſt Hippocratem & Galenum principatum medicinæ obtinet, libro vltimo primæ Philoſophiæ, negat Aſtrologis eſſe credendum in diuinatione futurorum: quia ipſi nec puncta cœleſtia teneant, neque naturas rerum inferiorum planè neceſſarias ad faciendum iudicium de rebus futuris, perſpectas habeant, neque nitantur demonſtrationibus ſed probationib. oratoriis & poëticis. Ptolomæus, quem iſti huius artis principem & ducem ſequi ſe dicunt, in libro primo de Iudiciis, capit. ſecundo Non eſt, inquit, putandum, omnia à ſupernis cauſis directo deriuari neceſſitate quadam inuiolabili, vt nulla alia vis quin ita operentur obſiſtere valeat. Idem tractatu ſuo quem vulgo appellant Centiloquium, hoc eſt, Centum ſententiarum, prima eius ſententia ſic habet, Soli numine diuino afflati prædicunt futura particularia. Quinta verò ſententia huiuſmodi eſt, Poteſt is qui ſciens eſt multos ſtellarum effectus auertere quando naturam earum nouerit, ac ſeipſum ante illorum euentum ritè præparauerit vnde manauit illa multorum ſermonibus trita ſententia, Sapiens dominabitur aſtris. Porphyrius in libro de Oraculis confeſſus eſt, exquiſitam rerum futurarum ſcientiam ex inſpectione ſyderum, non mortalibus modò, ſed multis etiam deorum eſſe incomprehenſibi-

Eudoxus Panatius.

Auicēna.

Ptolemaus.

Porphyrius.

lem. Idem in vita Plotini ſcribit, cum, cùm in iſta Aſtrologia ſatis multum temporis, ſtudij & operæ poſuiſſet, deprehendiſſe tandem Aſtrologorum iudiciis & diuinationi futurarum rerum non eſſe credendum, eámque diuinationem, tum ſermonibus, tum ſcriptis confutauiſſe: quod manifeſtum eſt cuius legenti eius libro de Fato & de Prouidentia, maximè verò eum qui inſcriptus eſt, An ſtellæ aliquid agant.

Plotinus

---

21. Qui generi hominũ prædictiones Aſtrologorum arrideant & probentur, quas S. Ambroſius comparat telis aranearum.

Profeſſores diuinando futura e xaſtris, publicis multorũ Principum decretis eſſe ciuitatib. eiectos.

Si hæc porrò Aſtrologia vera eſſet & certa plurimum ſanè adiumenti afferret, prouiſione futurorum, ad bene regendam, & adminiſtrandam rempublicam, ob eamque cauſam magno in honore, & gloria fuiſſent Aſtrologi apud Reges & rerum publicarum Principes: at contra prorſus euenit: nam ſeueriſſimis multorum Principum decretis, & edictis exploſam, & damnatam, & grauiſſimis ſupliciis addictam, eam artem inuenimus. Quoties Aſtrologi ſeu Chaldæi Roma eiecti ſunt principe Tiberio, Doicletiano, Conſtantino, Theodoſio, Valentiniano, præſertim autem Iuſtiniano, quibus huius artis ſtudiũ, & exercitatio, non ſolùm vt inanis, & veritatis expers iudicata eſt, ſed etiam vt ciuitatibus, & ſocietati hominum noxia, & peſtilens, ſemper viſa eſt deteſtabilis? Sed quid attinet in re manifeſta, quę turbam teſtiũ non deſiderat longiorem

oratio

orationem ponere? Audeo dicere poſt hominum memoriam vix fuiſſe quenquam vllo tempore vel magnitudine ingenij, vel præſtantia doctrinæ, vel prudentiæ ciuilis excellentia, vel eximia morum integritate, vel denique inſigni aliquo nobilem ac memorabilem virum, qui natalitia Chaldæorum prædicta non quaſi meras nugas, & quiſquilias flocciſecerit, penituſque contempſerit. Vulgus modo ſtolidum, ad intelligendum hebes, infirmum ad iudicandum, facilè credulum, & noua miraque audiēdi, & noſcendi curioſum, iſtis nugatoribus, & aures, & fidem libenter adhibet. Gaudent etiam hiſce commentis leuiſſima quędam ingenia, lucri magis, quàm veritatis cupida, in republica literarum turbulenta ac ſeditioſa, & ſapientiæ optimatibus ſemper infenſa, rerumque vtilium, & aliis notarum faſtidioſa, nouarum autem, & ignotarum, atque adeò etiam incomprehenſibilium auidiſſima: denique quibus non tam cordi, & curæ eſt vera noſſe quàm videri vulgò ea ipſos ſcire, quæ ſummi Philoſophiæ antiſtites neſcire ſe confitentur.

Cui generi hominum prædictiones Aſtrologorũ arrideant, & probentur.

HANC rationem egregio S. Ambroſij dicto concludam. Ita ſcribit Ambroſius li. 4. Hexameron cap. 4. Sapientia Chaldæorum telæ araneæ comparatur, in quam ſi culex aut muſca inciderit, exuere ſe non poteſt: ſi verò validiorum animantium vllum genus incurriſse viſum eſt, pertranſiuit, & caſſes rupit, infirmos atque inanes laqneos diſſipauit. Talia ſunt retia Chaldæorum, vt in his infirmi hæreant, validiores ſenſu, offenſionem habere non poſſint. Itaque vos qui

B. Ambroſius prædictiones Aſtrologorum comparat telæla araneæ.

validiores eſtis, cùm videritis Mathematicos, dicere: Telam araneæ texunt, quæ nec vſum aliquem poteſt habere, nec vincula, ſi tu non quaſi culex aut muſca lapſu tuæ infirmitatis incurras, ſed quaſi paſſer aut colūba caſſes inualidos præpetis volatus celeritate diſſoluas.

---

22. Diſputatur oontra tria fundamento Aſtrologiæ Iudiciariæ.

Octaua ratio. OCTAVA ratio Fundamenta, & firmamenta huius artis, aut nulla ſunt, aut certè infirmiſſima, & fragiliſſima: hæc igitur ars nulla ratione firma, & ſtabili vtitur ad diuinandum, quamobrem nullam quoque apud homines auctoritatem, fidem, ac probabilitatem habere debet. Primùm fundamentum iſtius doctrinæ eſt, aſtra habere qualitates omnes elementorum: partim enim eſſe frigida: partim humida & ſicca, ſi non formaliter, ſaltem virtualiter, hoc eſt, ſi non actu ſaltem effectu, ſi non in ſe habendo eas qualitates, certè habendo facultates earum qualitatum effectrices: Saturnum aiunt eſſe frigidum, Martem ſiccum, Lunam humidam Verùm hoc, & ratio confutat & experientia, Ratio quidem, quoniam ſicut aſtra omnia ſunt lucida & ex ſe lucem fundunt, ita quoque calida eſſe omnia & calefacere neceſſe eſt: lux enim, non ſicut omnis per ſe calefacit, ita frigerefacere aut per ſe humectare vel exſiccare poteſt. Stemus decretis Aſtrologorum aientium: vt Lunam, itidem cætera ſydera luce à ſole mutuata fulgere.

fulgere. Si igitur omnium Aſtrorum vna eſt eademque lucis origo & ratio, qui poteſt eſſe tam multiplex, diſſimilis atque diſcrepans ratio & poteſtas agendi? Experientia item hoc ipſum redarguit: in plenilunio enim cùm eſt lumen Lunæ pleniſſimum, noctes quoque, Ariſtotele & experientia teſte, calidiores exiſtunt. Sed Aſtrologi præter lucem, alias in cœlo & ſyderibus vires atque facultates, & à luce & inter ſe multùm diuerſas, mirandorumque operum cauſas, quas influentias appellant, commenti ſunt. Nouitium ſanè inuentum, nulli veterum vel Philoſophorum vel Aſtrologorum vnquam probatùm: ac ſi licet ex eorum ſcriptis coniecturam facere, ne notum quidem illis. Poſtquam verò à recentioribus Aſtrologis influentiæ inuentæ & palàm probatę, ab aliis quoque doceri & defendi cœptæ ſunt, quis ex Lycæo paulò grauior & probatior Philoſophus non eas repudiauit atque damnauit? Feſtiuè quidam Aſylum ignorantiæ eas appellauit: ad influentias enim quaſi ad vnicum perfugium ſeſe recipiunt, & hanc ſe in latebram coniiciunt quicunque mirabilium effectuum proprias & naturales cauſas, vulgaribus ingeniis nec in Philoſophi exercitatis occultas, ſolerter inueſtigare ac reperire non poſſunt. Et verò, ſi admittuntur influentiæ, vix dici poteſt quãtoperè debilitetur robur Philoſophiæ, deteratur eius dignitas, auctoritas eleuetur, minuatur exiſtimatio, denique ſtudium ei apud homines cultuſque langueſcat. Quid enim attinet in occultis rerum cauſis perquirendis & eruendis præclara ingenia Philoſophorum

Ariſtoteles.

Non eſſe ponẽdas in cœlo influentia.

tanto ſtudio & conatu laborare, cùm in procliuis ſit, cuiuſlibet effectus ex cœleſtibus influentii rationem petere & afferre? quis enim effectus eſt, cuius naturalis & vera cauſa paulò obſcurior & abſtruſior eſt, quem non per iſtiuſmodi influentias nullo negocio liceat explicare? Cur magnes ferrum ad ſe rapit? confeſtim reſpondebitur: quia propria eius influentia cœleſtis eam illi virtutem indidit. Vnde Remora tantulus piſcis vim habet ſiſtendi incitatiſſimũ nauigium? in promptu eſt reſponſio, nimirum à cœleſti quadam influentia, quæ tanta piſciculum illum vi ac poteſtate roborauit. Quid moror? nullũ erit problema, nihil in natura rerum adeò reconditum, & ab intelligentia noſtra remotum, denique nihil de his quorum perueſtigatio ſummorum Philoſophorum ingenia fatigauit, & torſit, quod non quiuis è circulo Aſtrologorum, & indoctorum hominum vno verbo, ſcilicet per iſtas influentias expedire queat.

Argumẽtatio cõtra influẽtias. Verùm labor equidem longius, reuertar igitur ad propoſitum. Si Saturnus, quia lucidus eſt, per lucem calefacit, quomodo idem per influentiam frigefacit? nónne abſurſum eſt in eodem aſtro duas eſſe facultates, vnam calefaciendi, alteram frigefaciendi, non diuerſas modo, ſed etiam aduerſas, & contrarias? cernimus ita eſſe natura comparatum, vt omnibus in rebus in quibus duæ inſunt differentiæ, vel proprietates (vt more Philoſophico loquar) vna generalis, & quæ vni rei communis eſt cum aliis multis, altera ſpecialis, & propria eius rei (cuiuſmodi ſunt in homine ſentientem eſſe, & rationalem)

vt

vt ſemper differentia,& proprietas ſpecialis,nobilior,& perfectior ſit generali,vt quæ illam cõtrahit,& determinat,nouæ perfectionis gradum & rationem ipſi adiungens: ſicut patet in prædicto exemplo hominis, in quo rationale nobilius eſt quàm ſentiens. At contra omnino ſe habet res in hac mirabili Aſtrologorum doctrina. Etenim docent ipſi,in Saturno, exempli cauſa, duas eſſe proprietates ſeu facultates agendi, vnã generalem, & communem ei cum omnibus aſtris, quæ eſt vis illuminandi, & per illuminationem calefaciendi: alteram ſpecialem, & propriam Saturni, qua ratione differt ab aliis aſtris, quæ eſt facultas frigefaciendi, vel aliqua alia vis alicuius influentiæ. Certum autem eſt, lucem cœleſtem multò nobiliorem eſſe quæcunque alia qualitate cœleſti, & facultatem calefaciendi præſtantiorem eſſe facultate refrigerandi. Prætereà, duas eſſe in re quapiam facultates & proprietates ei rei naturales,quarum altera,vt diximus,ſit generalis,altera particularis, inter ſe contrarias, quales ſunt in Saturno ſecundum iſtos poteſtas calefaciendi per lucem, & refrigerandi per influentiam,nec fert natura rerum, & id fieri non poſſe ratio ipſa decernit. Nam vt in corpore multiformi, & quod Græci vocant Heterogeneum, ſecundum diuerſas partes ineſſe queant contrarię qualitates,& facultates,quemadmodum contingit corpori humano in cerebro,& in corde, id tamen conuenire non poteſt in aſtrum Saturni quod eſt ſecundum omnes partes vnius formæ ac naturæ: neque enim vna pars eius habet lucem, altera verò influentiam,

ſed vt totum eſt præditum luce, ita conuenit in eo toto eſſe influentiam. Ne multa (non enim conſentaneum eſt alieno loco de Influentiis aduerſus Aſtrologos ſubtiliter diſputare) ſatis argumenti eſt ad tollendas influentias omnium quæ in natura rerum efficiuntur, tametſi noua, ſingularia,& mirabilia videantur, veras, naturales,& proprias cauſas, atque rationes ex duobus principiis cœleſtibus, quæ omnibus ſunt conſpicua, & experimentis quotidianis explorata, motum dico, & lucem, plenè cumulateque ac probabiliſſimè peti & duci poſſe. Figuras porrò & effigies ſtellarum quas deſignant Aſtrologi in Zodiaco, ſimilitudinem reddentes quorundam animalium vel hominum, magna vim habere in ortu cuiuſque cenſent Aſtrologi, cùm tamen per ſe ac natura ſua non ſint tales,ſed ſola eorum imaginatione conſtent, ab ipſis eo modo confictæ & figuratæ: poſſent enim fingi etiam ad ſimilitudinem aliorum animalium, domuum, turrium,menſarum,aliarúmve rerum quare valde friuolum & ridiculum eſt,in eiuſmodi figuris quicquam momenti ad diuinandum eſſe poſitum exiſtimare.

---

23. *Vtrùm aſtra natalitia cuiuſquam, poſſint eſſe certæ cauſæ omnium quæ ei euentura ſunt.*

Alterũ Aſtromanciæ fundamentum.

mentum.

SECVNDVM fundamentum Aſtrologorum eſt; natalitia cuiuſque aſtra eſſe obſeruanda: ex his enim omnes vitæ caſus & euentus prouideri & prænotari poſſe. Sed quis non videt fundamen

damentum hoc eſſe infirmiſſimum? cur enim Aſtrologi non potiùs obſeruent tempus, & cœli atque ſyderum ſtatum quo quiſque in vtero conceptus, formatus, & animatus eſt? cum in eo plus momenti eſſe videatur ad diuinandũ: quippe tunc primum exiſtit homo, & tunc primum vis cœleſtis in homine recipitur & imprimitur: Etenim, ante ortum per nouem menſes quiſque fuit in vtero, poteſtati & actioni cœlorum ſubiectus. Cur item non conſiderant Aſtrologi alias conſtellationes & defluxus cœleſtes, qui contingunt homini ſæpius poſt ortum? Cùm plerúmque vſu veniat vt illæ virtutes cœleſtes inſigniores ſint effectu, & valentiores ad immutandum hominẽ, quàm quæ tempore ortus eius fuerunt: effectum enim illum & defluxũ Aſtrorum naſcenti homini impreſſum, neceſſe eſt variari commutata ſæpiùs humani corporis temperatione, vel ob alias potentes conſtellationes, vel ob educationem, vel ob variam viuẽdi conſuetudinem & rationem, vel ob leges patrias, ad quarum normam cogitur quiſque vitam, mores, ſtudia, & actiones conformare. Quid quod fortaſſe nihil illius materiæ primogeniæ quam quiſque in ortu habuit, reliquum ſit in extrema ætate? hoc enim viſum eſt & multis & magnis Philoſophis, nec S. Thomas in 1. par. quæſt. vlt art. 1. abnuere videtur. Quo conceſſo, vis illius primi defluxus & effectus cœleſtis in ortu hominis ei indita & impreſſa, neceſſariò tandem euaneſcet tota, niſi fingat quiſpiam eiuſmodi virtutem cœleſtem migrare ex ſubiecto in ſubiectum, tanquam ex domo in domum mutando domici

Quã in anno ſit, natalitia cuiuſque hominis aſtra obſeruare ad diuinãdũ.

An aliquid primigeniæ materiæ hominis maneat per totã vitam. S. Tho.

domicilia: aut cùm præſentit interitum ſuum, aliam pro ſe ſui ſimilem & quaſi vicariam virtutem ſubſtituere.

---

24. *Vtrùm ſit plus momenti in conceptu hominis, quàm in eius ortu: ad diuinandum.*

PLVS autem eſſe ponderis, aut certè non minus, in conceptu hominis quàm in ortu, magiſter iſtorum Ptolemæus locuples teſtis eſt. Is enim in tertiò Apoteleſmatum ita ſcribit: Cùm principium temporale hominis aliquod ſtatuatur, natura quidem & per ſe illud erit principium cùm ſemen vtero genitali admittitur, potentia verò & ſecundùm accidens cùm hora partus infans egreditur. Qui igitur horam admiſſis ſeminis vel caſu vel obſeruatione deprehendit, illam ſequi potiùs debet in proprietatibus corporis & animi dignoſcendis, conſiderando quæ ſint eo tempore ſtellarum configurationes, cùm enim ſemel à principio ſemen ex ambientis aëris affectione, certa qualitate diſponitur, licèt per conſequentis cõformationis tempora varietur, quoniam tamen propriam cognatamque materiam naturaliter ſibi aſciſcit, magis etiam primæ ſuæ qualitatis diſpoſitioni aſſimilabitur. Hæc inibi Ptolemæus. Quibus verbis non obſcurè docet, primum & naturale atque efficaciſſimum hominis principium, eſſe ſeminis admiſſionem hominiſque conceptum; atque huic principio potiſſimè inſiſtendum & inhærendum eſſe ad præ noſcendas hominũ affectiones & euentus, tam

qui

qui ad corpus quàm qui ad animã pertinent. Sed quia benè nouerat Ptolemęus, punctũ illud temporis vel admiſſi ſeminis, vel conceptus, vix cognoſci poſſe ab Aſtrologis, ne illorum iudicia & diuinationes quas ipſi ducunt ex ortu hominis infirmare videretur, mox ſubiecit, Qui autẽ horam ignorant principij ſeminalis, eos neceſſe eſt ſequi principium natiuitatis. Haly nobilis Aſtrologus in eo libro quem ſcripſit de electionibus, ingenuè fatetur, efficaciam decernendi Fatum hominis eſſe in hora conceptionis, ſed quia hæc neſcitur ab Aſtrologis, propterea eos ad horam natiuitatis confugiſſe. Quin cùm Aſtrologi præmuntur argumento Geminorum, quorum cùm idem ſit ortus, diſpar tamen euentus & exitus eſt; reſpondere ſolent diuerſitatem euentuum qui ſunt in Geminis, ex diuerſitate conceptus eorum eſſe profectam. *Haly.*

25. De vanitate Aſtrologorum diuinationem ſuam extendentium etiam ad ciuitates, non ſolùm ad homines.

SED vide quouſque progreſſa ſit iſtorum audacia & impudentia: etiam vrbium, non hominum modò, facta profitentur hac arte poſſe prænoſci & prænunciari: obſeruata enim Aſtrorum compoſitione quæ fuit cum vrbes conderentur, poſſe earum caſus euentusq; omnes proſpici ac prænotari. Fecit hoc in vrbe Roma rogatu Varronis, quidam Tarutius Mathematicus vt in Romulo tradit Plutarchus: quam hiſtoriam lib. 2. de Diuinatione his verbis Cicero enarrat, *Tarutius Mathematicus, om-*

Quidam

omnia quæ vrbi Romæ contigerunt ad ximaſtro rum, ſub qua ea vrbs à Romulo condita eſt referebat.

Quidam L. Tarutius Firmamus familiaris noſter in primis Chaldæis rationib. eruditus, vrbis etiã noſtræ natalem diem repetebat ab iis Parilibus, quibus eam à Romulo cõditam accepimus: Romamque, cum eſſet in iugo Luna natam eſſe dicebat, nec eius fata canere dubitabat. O vim maximã erroris; etiámne Vrbis natalis dies ad vim ſtellarum & Lunæ pertinebat? fac in puero referre, ex qua affectione cœli primũ ſpiritum duxerit: num hoc in latere aut in cæmento ex quibus Vrbs effecta eſt, potuit valere? Ita Cicero.

---

26. Cur obſeruatio Aſtrologica non valeat æque in ſtirpibus, & animalibus, quàm in hominibus.

VERVM, quærerem equidẽ ex iſtis Aſtromanticis, num velint eorũ diuinationem etiam in animantibus & ſtirpibus valere, vt in homine? Si negent, prodent ſcilicet ſuam inſcitiam; & ſuę artis infirmitatem, inanitatẽ atque fallaciam. Cur enim non æqualiter valeat in ſtirpib. atque in homine? immò cur non plus valeat? ſtirpes namque multò magis quàm homo, à cœleſtium corporum poteſtate, & efficientia naturali neceſſitate pendent. Et cùm minus multa, & varia atque incerta ſtirpibus quàm homini ſoleant accidere, facilior profectò eſſe deberet eorũ diuinatio, quæ ſtirpib. quàm quæ homini ſunt euentura. Sin verò annuunt, ſimiliter in ſtirpibus vt in hominibus valere Aſtrologicam diuinationẽ: amicè rogarem ipſos, vt diligentiſſimè obſeruarent ſtatum cœli, & Aſtrorum, eo videlicet tempore

pore,quo vel prunus,vel ceraſus, vel pyrus ſereretur,aut cum ſemẽtis tritici fieret,& ex illa cæli obſeruatione promerent etiã prognoſtica de illis arboribus, ſcilicet vt diuinarent quantã illæ arbores prunorum, ceraſorũ, & pyrorum copiam eſſent latura:quantus item ex illa tritici ſemente ſpicarum, & in ſingulis ſpicis quantus granorũ numerus eſſet prouenturus, hæc ſi negent à ſe poſſe prænoſci,fateantur etiam neceſſe eſt, non poſſe ab ipſis futuros hominum caſus euentuſque prouideri.

27 De *antiquitate iſtius Aſtrologiæ apud Ægyptios, & Chaldæos.*

TERTIVM fundamentum eorundẽ Aſtrologorum eſt, artem hanc ſuam certiſſimis innumerabiliũ ſæculorum experimentis, & conſtantiſſimis obſeruationibus eſſe comprobatã, aiunt enim,hanc diſciplinam profectam eſſe ab Ægyptiis,& Babyloniis ſeu Chaldæis,mortaliũ omnium antiquiſſimis. Tradit enim Ariſtoteles in lib.2.de Cœlo,textu 60.& extremo lib. 1. Metereorũ, Ægyptios omniũ hominũ vetuſtiſſimos haberi: & in principio operis Metaphyſicorum affirmat,Ægyptios omniũ hominum vetuſtiſſimos Mathematica ſtudia tractare, & colere cœpiſſe. Iactabant etiam olim Aſtrologi Chaldæos quadringẽta,& ſeptuaginta annorũ millia in periclitandis experiendiſque pueris quicunque naſcerentur,poſuiſſe. Verùm adeò in aperto, & in promptu ſunt omnibus iſtorum mendacia, vt à nobis ea vel confutari vel etiam indicari non ſit opus.

Tertium fundamentum Aſtromantiæ.

Ariſtot.

opus. Etenim ab exordio mundi ad hanc diem, necdum ſex millia annorum efluxerunt. Ab origine verò gentis Chaldeæ, hoc eſt, poſt euerſionem turris Babel, facta nempe linguarum diuiſione, non ſunt adhuc quatuor millia annorum completa. Picus Mirandulanus in cap.2. libro 12. aduerſus Aſtrologos, teſtes ad redarguẽdam Aſtrologorum mentitam vetuſtatem adhibet Hipparchum & Ptolemæum, principes ſanè Aſtronomię, qui vbi pro dogmate aliquo conſtituendo veterum obſeruationes afferunt, nullas profectò afferunt vetuſtiores iis quæ ſub Nabuchodonoſor Chaldæorum Rege apud Ægyptiis & Babylonios fuêre, ab initio autem imperij regis Nabuchodonoſor ad præſentem annum qui ab ortu Domini noſtri agitur milleſimus quingenteſimus octogeſimus octauus, non plus bis mille ducentos & triginta annos præteriiſſe conſtat. Porrò commentitiam Ægyptiacarum obſeruationum antiquitatem, perbellè ridet & redarguit Auguſtinus in cap.40. lib. 18. de Ciuitate Dei: ita enim ſcribit; Fruſtra vaniſſima præſumptione garriunt quidam dicentes, ex quo rationem ſyderum comprehendit Ægyptus, amplius quàm centum annorum millia numerari. In quibus enim libris iſtum numerum collegerunt, qui non multum ante annorũ duo millia literas magiſtra Iſide didicerũt? nõ enim paruus auctor eſt in hiſtoria Varro qui hoc prodidit, ſic Auguſtin. Sed huic diſputationi in qua octo rationibus probare voluimus diuinationem Aſtrologicam eſſe contrariam verę Philoſophię, finem hoc loco ſtatuerunt.

Picus Mirandulanus.

Auguſt.

M.Varro.

NON

Non modo Aſtra non eſſe cauſas, ſed nec eſſe ſigna rerum futurarum.

CAPVT IV.

BEATVS Auguſt. in lib. 5. de Ciuitate Dei, c. 1. tradit fuiſſe opinionem quorundam non mediocriter doctorum hominũ, quibus viſum eſt non eſſe quidem aſtra cauſas humanorum euētuum, ſed eſſe tamen eorum vera & certa ſigna.

28. Vtrùm aſtra, ſi non ſunt cauſæ, ſaltem ſint certa ſigna omnium futurorum.

ORIGENES quidem certè in tomis ſuis ſuper Geneſim, (ſic enim memorat Euſeb. lib. 6. de Præparatione Euangelica, capit. 9.) cùm explanaret verba illa quæ ſunt in primo capite libri Geneſeos, *Et erunt in ſigna*, è quibus videlicet verbis huius noſtræ diſputationis argumentum pertexuimus, prodidit aſtra eſſe à Deo poſita in cœlo, vt per varios aſpectus & coniunctiones præſignificarent quæ conſequentibus temporibus tum vniuersè, tum ſigillatim euentura eſſent, non tamen ea efficerent. Itaque cœlum eſſe dixit velut quendam librum in quo Deus depinxit atque deſcripſit quæcunque in toto mundani æui decurſu, ſuo quæque tempore futura ſunt. Ad hoc probandum, citat Origenes librum quendam cui titulus erat, Narratio Ioſeph,

Liber, qui inſcribebatur Narratio Ioſeph, ab Origene citatus.

Ioſeph, olim apud multos in auctoritatem & fidem receptum: in quo Iacob. Patriarcha inducitur filios ſuos alloquens hunc in modũ, Legi, inquit, in tabulis cœli quæcunque contingent vobis & filiis veſtris. *Plotinus.* Plotinus autem condiſcipulus Origenis idem ſenſit, idque docet in libro qui inſcriptus eſt, Vtrum ſtellæ aliquid agant: in libro autem de Fato, cap. 6. hunc præterea ſtellarum vſum eſſe tradit, vt qui illas ſuſpiciant & quaſi literas conſiderent, qui nimirum huiuſmodi literaturam nouerunt, futura legant, ex ipſis figuris comparatione quadam analogica, eorum ſignificationem & intellectum ſolerter indagantes. *Porphyrius.* Quin, Porphyrius affirmat, cum ipſe de ſe interficiendo vehementer cogitaret, Plotinum hoc cælitus prouidiſſe, & à tanto facinore eum prohibuiſſe.

Iulius Sirenus. Hanc ſententiam Iulius Sirenus libro 9. de Fato, capite 35. minimè damnandam cenſet: & quo probabilem eſſe oſtendat, aliquot ex diuina Scriptura productis ſententiis, eam ornat atque confirmat. Hoc enim, inquit, non obſcurè indicat Eſaias cum ait in cap. 34. *Complicabuntur ſicut liber cœli*: qua oratione ſignificatur, cœlos poſt diem iudicij conuoluendos eſſe atque complicandos: quaſi nunc cæli inſtar cuiuſdam libri ſint explicati & aperti nobis, haud dubiè ad legendum. Eodem pertinet illud quod eſt in Pſalmo 21. *Annũciabunt cœli iuſtitiam eius*, & in Pſalmo 18. *Cœli enarrant gloriam Dei*, & quod eſt in primo capite libri Geneſeos de ſtellis, *Vt ſint in ſigna*; & in Pſalm. 88. *Confitebuntur cœli mirabilia tua Domine.* *Origen.* Nec verò, inquit Origenes, hæc

opinatio tollit liberum hominis arbitrium, non magis profectò quàm prædicta futurarum rerum à ſanctis Prophetis edita, vel præſcientia omnium rerum quæ eſt in Deo. Plotinus ſcientiam aſtrorum ea ratione vt aſtra ſigna ſunt humanorum euentuum, contingere homini aiebat, vel ſingulari quodam Dei munere, vel propter eximiam Aſtrologiæ peritiam, ad eam enim cõparandam, opus eſſe acerrima indagatione, ſummaque ſolertia. *Plotinus.*

Iulius autem Sirenus ne Auguſtinum quidem ab hac opinione abhorruiſſe putat: quippe in 2. lib. contra Manichæos c. 21. cùm is ageret de hominibus, quorum, dum ſunt in corpore mortali occulta ſunt corda, ita ſcribit: Neque enim in illis corporibus cæleſtibus ſic latere poſſe cogitationes credendum eſt, quemadmodum in his corporibus latent, ſed ſicut nonnulli motus animorum apparēt in vultu, & maximè in oculis, ſic in illa perſpicuitate ac ſimplicitate cœleſtiũ corporum omnes omninò motus animi latere non arbitror. Hæc ibi Auguſtinus. *Iulius Sirenus.*

---

29. Vtrùm ſecundum Auguſt. aſtra ſint ſigna omnium rerum humanarum.

VERUM, ſi qui locum hunc non prorſus inconſideratè legat, planè comperiet Auguſtinum per cœleſtia corpora non intelligere orbes cœleſtes, ſed corpora beatorum hominum, poſt reſurrectionem cœleſti gloria & immortalitate donata; & ponere eum diſcrimen inter homines *Exc[u]titur locus Auguſtini.*

in hiſce caducis corporibus viuẽtes:& eoſdẽ poſt reſurrectionẽ in glorificatis corporibus immortalem & beatã vitã agentes:quòd illi arcana cordium multiplici ſimulatione callidè tegant, & occultent, ideoque ſæpè alios fallant: in his verò manifeſta erunt omnium corda omnibus, omniſque prorſus aberit ſimulatio, fictio atque deceptio. Atque hunc eſſe verborum Auguſtini germanum intellectum, ex proximè conſequentibus eius verbis palàm eſt: hæc enim ſubtexuit, Itaque illi merebuntur habitationem illam, & commutationem in Angelicam formam, qui etiam in hac vita cùm poſſint ſub tunicis pelliceis occultare mendacia, oderunt tamen ea, & cauent flagrantiſſimo amore veritatis, & hoc ſolũ tegunt quod ij qui audiunt ferre non poſſunt, ſed nulla mentiuntur. Veniet enim tempus, vt nihil etiam contegatur. Nihil eſt enim occultum quod non manifeſtabitur; ſic Auguſtinus. Quare cùm Auguſtinus ſatis explicatè, & apertè loquatur de corporibus hominum glorificatis, non autem de cœlis vel aſtris, demiror ſanè Iulium Sirenum tam incogitanter, & oſcitanter legiſſe hunc locum, vt propter eum maximè, Auguſtino affinxerit huiuſmodi ſententiam, cuius nec vllum eo loci veſtigium appareat, & extat apud eundem in lib. 5. de Ciuit. Dei copioſa & grauis confutatio.

Aſtra nõ eſſe certa ſigna rerũ futurarũ.

30. De natura, & varietate ſignorum.

CÆTERVM, aſtra eſſe ſigna rerum futurarum, cenſeo equidem non ſolùm eſſe alienum à

vera

vera Philoſophia, ſed etiam ſacris literis contrarium. Ac licèt complures earum rationum quas ſuperiori capite tractauimus, etiam valeant ad hoc probandum: nouis tamen aliquot argumentis quæ propriæ eiuſmodi ſententiam refellant, hoc loco vtendum eſt. Principio, quod eſt naturale ſignum alicuius rei, id vel eius rei cauſam vel effectum eſſe, vel vtrumque ab eadem ſuperiori, & communi cauſa proficiſci neceſſe eſt: nam quod præter hęc, quartum membrum fingi poſſet, videlicet vt illud ſignum neceſſariò ſit coniunctum cum cauſa rei ab illo ſignificatæ, id non eſt diuerſum à tertio membro: talis enim connexio, & coniunctio non aliter eſſe poteſt, quàm vt cauſa illa prius ex ſe pariat id quod eſt ſignum: deinde id quod eſt ſignatum, aut vt idem quod cauſam excitat vel admouet ad agendum, ſimul etiam adhibeat, & applicet id quod eſt ſignum ad præſignificandum: vtrumque autem horum ad communem cauſam refertur. Hinc igitur argumentari licet ad hunc modum: Si cœli & ſydera ſunt ſigna omnium rerum ſublunarium, vel ſunt earum rerum cauſa, ſed hoc negat iſta opinio: vel ſunt effectus, quod nec illi dicent, nec vllus hominum ſanæ mentis audebit dicere aut, quod tantummodo reliquum eſt, tam cœleſtia quàm ſublunaria ab eadem ſuperiori, & communi cauſa proueniunt: quemadmodum Iris ſignum eſt ſerenitatis, non quia ſit eius cauſa vel effectus, ſed quia eadem eſt communis vtriuſque cauſa. At cauſam communem cęleſtium corporum, & ſublunarium, neceſſe eſt eſſe vel corpoream vel incorporęam: corpoream quidem

 nullam

nullam, opinor, ponent iſti, nullum enim corpus ſuperiùs cœlis eſt: relinquitur igitur vt omnia referant ad cauſam incorpoream, hoc eſt, vel Deum, vel Angelos, qui mouent cœlos: ita vt, dum Angeli cœlos mouent in ipſorum cœlorum ſtatu habituque, & in ſyderum poſitu & conformatione, quaſi quibuſdam ſuis nutibus, & tanquam notis atque ſignis inibi deſcriptis euenta rerum humanarũ prænotent atque præmonſtrent. At enimuerò id multis de cauſis non eſt credibile. Etenim qui ſic opinantur, fateri eos oportet induci homines ab Angelis ad maxima ſcelera & execranda flagitia.

AD hoc, Philoſophia docet, necnon & Theologia idem tradit; Angelorum nullam eſſe actionem quam vocant tranſeuntem, & quæ proximè ab ipſis prouenit, aliam quam motum localem, nec Angelos poſſe quicquã proximè agere, præterquam mouere motu locali. Angelos verò qui circumuoluunt orbes cœleſtes, non aliter circa res ſublunares operari cenſent Philoſophi & Theologi, quam per motum & lumen cœli; nam influentias à lumine omninò diuerſas paulò ſuperius ſuſtulimus. Per motum autem & lumen cœli, omnes futuros effectus rerum ſublunarium, clarè diſtinctè certoque præmonſtrari, nemo dicet qui veriſimilia & credibilia loqui velit. Deinde, cùm eiuſdem cauſæ duo effectus ſe inuicem neceſſariò indicant, vt ab eadem cauſa, ſic eodem quoque modo ab illa prouenire debent: alioquin fieri non poteſt vt ſe inuicem certò indicent: à Deo autem & Angelis quæ in corporibus cœleſtibus fiunt, ea neceſſariò & inuariabiliter

ſtabiliter ſe habent, quæ autem in his quæ ſunt infrà Lunam, valde mutabiliter, & vt ita loquar, defectibiliter contingunt.

Hinc alia quoque ſubtexuntur argumenta. Etenim, quomodo aſtra quæ ſunt certo numero comprehenſa, & ſemper vniuſmodi & neceſſariò ac immutabiliter ita ſe habent, ſigna eſſe poſſunt omnium rerum futurarum, quæ propemodum infinitæ ſunt multitudine ac varietate, & inter ſe plurimum differentes atque diſcrepantes? quomodo eadem ſyderum poſitura & conformatio, ſub qua vel Gemini, vel alij quamplurimi eodem puncto temporis naſcuntur poteſt eſſe certum ſignum propriè & diſtinctè præſignificans tot tamque varios ac diſſimiles caſus & euentus qui in illis cernuntur? quare, ſi aſtra ſunt ſigna rerum futurarum, earundem quoque cauſas eſſe fatendum eſt: quod ſi cauſas eſſe negamus, etiam ſigna eſſe negandum eſt.

31. *An Cometæ ſigna ſint humanarum rerum.*

DICES, Cometas qui in ſublimi aëre generantur, ſigna eſſe quæ inſignes admodum caſus futuros portendant, quorum tamen Cometę nec cauſæ ſint nec effectus: quare idem quoque aſtris accidere reſpectu rerũ ſublunariũ, non eſſe incredibile. At ego, Cometas certa ſigna humanorum caſuum, & euėtuum nunquam concedã, licèt hoc tam vulgo perſuaſum ſit, quã eſt à Sapientibus improbatum. Quod ſi hoc, cum vulgo

conſentiens opinarer, dicerem Cometas à ſtellis rerum futurarum effectricibus excitari, vt eas res antegreſſi præmonſtrent. De ſtellis autem ſecus eſt, his enim nulla eſt corporea cauſa ſuperior.

---

32. An qui aſtra faciunt ſigna rerum futurarum, ſimul etiam neceſſariò inducant & aſtruant Fatum.

SED quid multis moror? coguntur iſtius opinionis Auctores, quanquam id minimè velint, Fati neceſſitatem inducere, & ſanè, magis etiam quàm qui ſtellas faciũt cauſas rerum ſublunarium. Etenim, vt ſtellæ cauſæ ſint eorum quæ fiũt infra Lunam, non ideò tamen Fati neceſſitas exiſtet, quod enim illarum afflatu defluxuque in terris eſſet efficiendum, id poſſet vel contrariis materiæ affectionibus, vel obſtantibus cauſis particularibus impediri. At ſi aſtra naturaliter futurarum rerum ſigna ſunt: omninò euenire neceſſarium eſt quod ab illis ſignificatur: alioquin eſſent ſigna inania, & fallacia. Et cùm Deus ea inſtituiſſet ad ſignificandum, & in cœlo tanquam in quodam volumine ea deſcripſiſſet veluti notas futurarum rerum indices, ſi euentus rerum cùm illarum ſignificationibus non congruerent, vel Deus earum auctor, & inſtitutor ignorãs eſſet futurorum euentuum, vel fallax. Denique, ſi aſtra præſignificant quæ futura ſunt, aut præmonſtrant quę facienda ſunt à cauſis particularibus, nõ quidẽ omnibus, ſed aliquibus tãtùm: ſed hoc improbabile eſt, ac figmẽti ſimile, cur enim ſtellæ prænotẽt futuros effectus aliquarũ particularium cauſarũ potiùs quàm aliarũ,

vel cur nõ ſimiliter præmõſtrẽt omnes, cùm omnium ſimilis ratio ſit? aut ſtellæ præſignificant omnes futuros effectus cauſarum omnium particularium: hoc ſi eſt, nullæ profectò reliquæ fient cauſæ per quas quò minus eueniat quod à ſtellis præſignificatur, impediri & prohiberi queat. Ex quo fit neceſſario, vt omnia quę infrà Lunam fiunt, immutabili neceſſitate Fati nexa vinctaque tenantur: quod nec iſtius ſententiæ defenſores ſentiunt, & id ſentire impium eſt.

Explicatur locus Iſaiæ ex cap. 34.

Teſtimonium autem illud Eſaiæ productum ex 34. capite, *Cœli ſicut libri complicabuntur*: quod inter cætera Scripturæ teſtimonia paulò ſuperius commemorata, ſolùm habere aliquid difficultatis, & nonnihil negotij faceſſere videtur, variè interpretatum reperio: ita tamen, vt nulla interpretatio quæ modo vel probati ſit Auctoris, vel ſit ipſa probabilis, quicquam illi ſentẽtiæ ſuffragetur. Iuſtinius martyr reſpondens ad quæſtionem nonageſimam quartam Ortodoxorum, qua quærebatur quemadmodum intelligendum eſſet quod dicitur ab Eſaia, forè vt cœlum aliquando velut liber complicaretur, ſic ait. Quemadmodum cœli creationem diuinæ literæ per ſimilitudinem cõferunt aliquando eum pellis extenſione, dicentes. *Qui extendit cœlum ſicut pellem*, aliquando cum firmato fumo, *Cœlum*, inquit, *ceu fumus firmatum eſt*, aliquando cum rotunditate camerę. *Quit extendit*, inquit, *cœlum velut cameram*: Sic è diuerſo, cęli diſſolutionem per comparationem conferunt cum aliis rebus, vt apud Eſaiam cũ volumine inuoluendo & implicãdo, ſicut apud Dauidem Pſalmo 101. cũ veſtimento veteraſcente &

Iuſtinus martyr.

Pſal. 103

Eſaia. 51 iuxta 70 interpretes.

commutãdo. Sic Iuſtinus. Hieronymus verò ſuper illis verbis hæc ſcribit, conſiderandum, quod non dicat interire cælos, ſed replicari ſiue complicari quaſi librum, vt poſtquam omnia peccata aperta fuerint & relecta, complicentur qui prius aperti fuerant, vt nequaquam vltra ſcribantur in eis delicta multorum In Scriptura enim dicuntur cœli annunciare iuſtitiam Dei, reuelare iram eius, & probare ac teſtificari hominum ſcelera.

Eſaia 40 iuxta 70. Interpretes. B. Hieronymus

B. Tho. Sanctus Thomas & Nicolaus de Lira aliter exponunt, Complicabuntur, inquiunt, cæli tanquam liber, hoc eſt, non exercebunt vltra Ethnici aſtromantiam ſuam, nec poſt hac ex aſtris diuinare audebunt euenta hominum, quaſi legerent in ſyderibus deſcriptos caſus & euentus futuros. Alij ſic interpretantur: Nõ patebit amplius introitus in regnum cœlorum, ſed ianua cœleſtis clauſa erit. Sunt etiam qui explanent hoc modo. Miniſterium & vſus cœlorũ atque ſyderũ exhibitus homini ante diẽ iudicij, poſtea eſſe deſinet: nã licet non prorſus interibunt cœli, alio tamen ſtatu erunt, & quibus nunc funguntur miniſteriis, & obſequiis hominum cauſa, ab illis poſt diem iudicij quoquomodo vacabũt: quę vacatio pulchrè declaratur ab Eſaia ſimilitudinem libri, quem poſteaquã eo vſi ſumus nec amplius nobis vſui futuras eſt complicare, & claudere ſolemus.

Nec diſplicet mihi interpretatio eorum qui aiunt, illa ſimilitudine declarari: tantam fore diuinæ iræ (& vindictæ demonſtrationem aduerſu sgentes de quibus illic Eſaias loquitur, tantam rerum omium perturbat ionem, & confuſionem,

nem, tantam denique hominum triſtitiam, dolorem, & conflictationem, vt præ magnitudine mœroris atque doloris, & præ animi perturbatione, & oppreſſione, videantur hominibus cœleſtia lumina reſtingui, ſtellæ de cœlo cadere, motusque earum conturbari, denique cœlum complicari, & recedere: nam quod hic dicitur complicari, in Apocalipſi dicitur recedere vel abire, ſic enim habes in capite ſexto, *Et cœlum receſſit ſicut liber inuolutus.*

Antiquus mos Hebræorũ ſcribendi.

Sed quò planior ſit, & facilior ad intelligendum etiam non valde doctis ſimilitudo libri qua vſus eſt Eſaias, ſciendum eſt, apud Hebræos antiquitus libros ſacros diuerſa forma ſcribi, & compingi ſolitos eſſe, quàm nunc ſcribuntur libri apud nos. Habebant enim vnum duntaxat folium ſiue membranam oblongam, quæ circa cylindrum ſiue axem ligneum circumplicabatur, inſtar lineæ telæ radio textorio circumuolutæ. Videbantur autem huiuſmodi libri, aliquam referre cælorum ſimilitudinem & imaginem: quia ſicut axem illum ligneum qui in medio voluminis eſt, complures ipſius membranæ ceu ſpiræ, altera ſuper alteram ambiunt & circundant: ita hanc terram quæ medium totius vniuerſi axem tenet, cęleſtes orbes alter ſuper alterum, collocati in orbem circumplectuntur. Verùm de teſtimonio Eſaiæ ſatis dictum ſit, cuius cũ tam multæ ac variæ ſint expoſitiones, nulla earum tamen mirificos iſtos aſtrorum Lectores, Interpretes, ac Vates adiuuat.

Qua ratione nonnulli Aſtrologi multa vera prædixerint.

CAPVT V.

RESTAT, quò tandem ad exitum hæc diſputatio finemq́; perducatur, vt cauſas aperiamus, cur permultæ quorundam Aſtrologorum prædictiones veræ fuerint, & cum rebus ipſis euentiſque mirabiliter congruẽtes, hanc enim quæſtionem, cùm eius mentio ſupra incidiſſet, quò melius, commodiori ſcilicet loco tractari poſſet, in extremam hanc diſputationem reiecimus.

Licèt igitur prædictiones Aſtrologorum plerumque falſas eſſe veriſſimum ſit, & à nobis ſupra ſatis explicatum, quoniam tamen & olim proditum eſt à multis, hodieque admodum vulgare eſt, quinetiam à grauibus viris, quibus non credere difficile eſt, pro certo traditur, fuiſſe quoſdam Aſtrologos quorum pleræque omnes prædictiones veræ fuerunt, vſu ipſo euentuque comprobatæ: & vix vnum aut alterum de plurimis eorum prædictis ſecus euenit quàm illi prænunciauerant: age, nos etiam hoc credere in animum inducamus, ne peruulgatæ hominum opinioni quaſi publica fide & auctoritate confirmatæ, aduerſari videamur. Conceſſa autem veritate huiuſmodi prædictionum, cauſas eius diſquiramus, videlicet qua ratione certò potuerint ab Aſtrologis futura prænunciari, quæ quod incerta ſunt, vim & notionem humanæ intelligentiæ fugiunt.

fugiũnt. Non longum faciam: equidem aſſeuerantet affirmo, ſi quæ prædictiones Aſtrologorum veræ fuerunt, earum veritatem non ex veritate firmitateque artis Aſtromanticæ, quam nullam eſſe ſatis ſuperque oſtenſum eſt, ſed aliis ex cauſis proficiſci: quæ autem ſint huiuſmodi cauſæ, breuibus explicabo.

---

33. *Quatuor cauſæ, propter quas nonnumquam prædicta Aſtrologorum vera canunt.*
34. *Inſtinctu Dæmonum agi nonnunquam homines ad diuinandum.*

PRIMA cauſa. Veritas iſtarum prædictionum nonnunquam prouenit ex pacto & ſocietate quàm iniuit Aſtrologus cum Dæmone, vel ex occulto eius afflatu & inſtinctu, quo etiã neſcientes homines ad diuinandum inſtigantur. Hoc tradit Auguſt. extremo c. 7. lib. 5. de Ciuitate Dei: Non immeritò, inquit, creditur, cùm Aſtrologi mirabiliter multa vera reſpondent, occulto inſtinctu fieri ſpirituum non bonorum, quorum cura eſt has falſas, & noxias opiniones de aſtralibus fatis, inſerere humanis mentibus atque firmare, non horoſcopi notati, & inſpecti aliqua arte, quæ nulla eſt. Sic Auguſtinus.

---

35. *Quot modis Dæmon futura, aut ipſe præſentire, aut homini præmonſtrare ſoleat.*

DÆMON autem ſuggerit homini quod ab eo diuinetur, vel palàm ſe oculis eius aſpe-

ctabilem,& conſpicuum offerens,eumque futura humanis verbis prædocens: vel formatis in aëre vocibus præſignificantibus futura, citra vllam corporis ſpeciem, & figuram: vel immiſſa ſcriptura aliqua quæ futurarum rerum prædictiones continet, vel dormienti per ſomnia aut vigilanti afficiendo, & commouendo phantaſiam, fingendoque phantaſmata idoneè ad repræſentandum id quod diuinandum eſt, atque incitando hominem ad prædicendum id quod repræſentant phantaſmata. Scire autem poteſt Dæmon futura, quæ prædocet hominem, reuelatione Dei per bonos Angelos ei facta: nõnunquam enim Deus ad agendũ aliquid vtitur Dæmonum miniſterio. Solet etiam Dæmon prænunciare homini futura quæ ipſemet poſtea facturus eſt. Solet ob incomparabilem ſui motus celeritatem, quæ in longinquis locis remotiſque mundi regionibus geruntur, ea ad homines qui longiſſimè abſunt deferre. Poteſt item Dæmon ex clandeſtinis conſiliis, verbis, ſcriptis, ex ſignis quæ in corpore tam exterius quàm interius apparent, occultas hominum cogitationes, & deliberationes tam præſentes quàm futuras, ſolertiſſimè coniectando, cognitas habere. Idemque conicit ex præparatione cauſarum aliarumque rerum, quæ ad gerendum aliquid debent concurrere. Denique, ob incredibilẽ ſubtilitatẽ, & ſolertiam mentis, ob tantam tot millium annorum experientiam, propter perfectam rerum omnium naturalium, abſolutamque ſcientiam; callidiſſimus atque ſagaciſſimus eſt ad præſentiendum & pronoſcendum futura.

Hoc

Hoc ipſum quod hic docuimus,quia enucleate aperteque tradit Auguſtinus in libro 2. de Geneſi ad literam,capite 17. libet verba eius adſcribere, De fatis inquit, ſyderum, quaſlibet eorum argutias, & quaſi de matheſi documētorum experimenta, quæ illi Apoteleſmata vocant, omnino à noſtræ fidei ſanitate reſpuamus, Talibus enim diſputationibus etiam orãdi cauſas nobis auferre conantur, & impia peruerſitate malis factis, quæ rectiſſimè reprehenduntur, ingerunt accuſandum potius Deum auctorem ſyderum, quàm hominum ſcelera. Ideoque fatendum eſt,quãdo ab iſtis vera dicuntur, inſtinctu quodam occultiſſimo dici quem neſcientes humanæ mentes patiuntur. Quod cum ad decipiendos homines fit,ſpirituum ſeductorum operatio eſt:quibus quædam vera de temporalibus rebus noſſe permittitur, partim quia ſubtilioris ſenſus acumine, partim quia corporib. ſubtilioribus vigent, partim experientia validiore propter magnam lõgitudinem vitę, partim à ſanctis Angelis, quod ipſi ab omnipotente Deo diſcunt etiam iuſſu eius ſibi reuelantibus,qui merita humana occultiſſimæ iuſtitiæ ſinceritate diſtribuit. Aliquando autem iidem nefandi ſpiritus etiam quæ ipſi facturi, ſunt, velut diuinando prædicunt. Quapropter bono Chriſtiano,ſiue Mathematici, ſiue quilibet impiè diuinantium, maximè dicentes vera, cauendi ſunt, ne conſortio dæmoniorum animam deceptam,pacto quodam ſocietatis irretiant. Hactenus ſunt Auguſtini verba.

Auguſt.

36. Quot modis & quàm grauiter peccent, qui Dæmonum vel iſtorum Aſtrologorum opera vtuntur ad diuinandum.

CÆTERVM, grauiſſimo ſe obſtringũt ſcelere quicunq; cupidi futura noſcendi conſulunt Dæmones, vel Aſtrologos Dæmonum opera vtentes ad diuinandum, Multis autem modis in eo ipſo peccari poteſt: primò ſi quis cõſulat Dæmonẽ de futuris, vel Dæmonis diſcipulũ Aſtrologum, ratus eſſe Dæmoni futura omnia explorate percepta: hoc enim cùm vnius Dei propriũ ſit noſſe futura, ſi quis eandem cognitionẽ etiam Dæmoni tribueret, impietatis & idololatriæ crimen eſſet. Deinde, ſi crimini vertitur cum excõmunicato ab Eccleſia communionem & ſocietatem habere, quantũ crimen erit cum Diabolo acerrimo Dei & Eccleſiæ inimico & implacabili hominum hoſte, pacto & ſocietate coniunctũ eſſe? & quem Deus ab omni ſocietate fidelium ablegauit ad inferas & tartareas ſedes, æterniſq; ſuppliciis mancipauit, eo & amico, & magiſtro atque doctore vti velle? Poſtea, qui Dæmonis familiaritate vtitur, in magnum certumque periculum animã ſuam obiicit, vtpote quam Dęmon eiuſmodi prædictionum illecebris circumuenire ac perdere vehementer cupit. Peccat etiam grauiſſimè, quiſquis Aſtrologos conſulit, quo per illos aliorum hominũ occulta peccata cognoſcat. His accedit, immane flagitium eſſe, propterea Dæmonem vel Aſtrologum conſulere, vt eorum conſilio vel auxilio magnum aliquod ſcelus perpetrari queat.

37. Iſtiuſmo

37. *Iſtiuſmodi Aſtrologos ferè improbos & flagitioſos eſſe.*

ISTOS autẽ veridicos, vt ferunt Aſtrologos Dæmonum eſſe familiares & diſcipulos, multa nec obſcura ſunt indicia: Primò, improbitas morum vitæque impuritas & ſordes: tum, contemptus omnium quæ ad Chriſtianæ diſciplinæ ac pietatis cultum exercitationemque pertinent: Poſtea, odiſſe lucem, fugitare conſpectum congreſſumque hominum, rarò verſari in publico, ferè in obſcuro & abdito, proculq; arbitris viuere: Ad hoc, de ipſorum fide ac religione, mala, nec ſanè immeritò ac temerè, hominum exiſtimatio: Deniq; multi de iſtis capti à cenſoribus fidei noſtræ, quos Inquiſitores vocant, vel vltro, vel coacti, habita ſcilicet quæſtione, admotiſq; cruciatibus, ſuã cùm Dæmone ſocietatẽ & familiaritatẽ cõfeſſi ſunt: verum de prima cauſa ſatis.

SECVNDA cauſa, Aſtrologos diuinare futura, nonnunquã accidit ex occulta diuinæ prudentiæ diſpoſitione quæ, vt in 4. & 7. libro Confeſſionũ, inquit Auguſtinus, cæcas & improbas mentes conſultorum aliquoties ignoto quodam inſtinctu ſic agitat, vt neſcientes proferant, quæ conſulentes vel ex eorum meritis vel ex abyſſo iuſti iudicij Dei oporteat audire. *Auguſt.*

38. *De vſu ſortium apud antiquos ad prænoſcenda futura.*

HVC referre etiam conuenit ſortes antiquis vſitatas, quando videlicet verſib. alicuius poëtæ

Digitized by Google

ſortitò acceptis, quid eis futurum portenderetur, inquirebant: quo modo nonnunquam contingebant illis carmina vel præſentibus, vel futuris negotiis mirè congruentia: velut Alexandro Seuero etiamnum adoleſcenti, nec imperium ſperanti, dum Virgilianas ſortes ſcrutatur, verſus ex libro Æniedos 6. exière, qui futurum illi Imperium præſignificabant his verbis.

Tu regere imperio populos Romane memento:
Hæ tibi erunt artes, paciſq; imponere morem,
Parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos.

Nec mirum ita euenire, Deo volente ideóque mentem, linguam moderante, & ſortes aptè ad id quod præſignificari vult miſcente ac tẽperante: qui non ſolùm ex ore Balaam arioli & falſi vatis, ſed etiã ex ore aſinæ, qua ille oriolus vehebatur, veriſſima futurorum edidit oracula.

Nume. 23. &

---

39. Permiſſu Dei, nimis cupidos ſciendi futura, laqueis dæmonum irretiri, & varijs ac pernitioſis erroribus implicari

Auguſtini.

Non eſt hoc loco in præteritis relinquendum, quod valde ſapienter & ſalutariter monet Auguſtinus in libro 2. de Doctrina Chriſtiana, ca. 22. & 23. ait enim permiſſu Dei nonnunquam vſu venire, vt dæmones vel per ipſos etiam homines multa vera prædicant, quodnónulli eiuſmodi diuinationum, etiam cum ſuperſtitione atque impietate nimium ſtudioſi atque curioſi, noxia perſuaſione ſeducti, in maiora & magis execranda flagitia, ita ſe dereliquit à Deo

Auguſtinus.

pro me

pro meriti præcedentibus ſuis peccatis prolabantur. Sed præſtat hic Auguſtini verba ſubſcribere. Hinc fit, inquit, vt occulto quodam iudicio diuino cupidi malarum rerum homines, tradantur illudendi & decipiendi, pro meritis voluptatum ſuarum illudentibus eos atque decipientibus præuaricatoribus Angelis, quibus iſta pars mundi infirma ſecundum pulcherrimũ ordinem rerum, diuinæ prouidentiæ lege ſubiecta eſt. Quibus illuſionibus, & deceptionibus euenit, vt iſtis ſuperſtitioſis, & pernitioſis, diuinationum generibus, multa præterita & futura dicantur, nec aliter accidant quàm dicunt: multáque obſeruantibus ſecundum obſeruationes ſuas eueniant, quibus implicati curioſiores fiant, & ſeſe magis magiſque inſerant multiplicibus laqueis pernicioſiſſimi erroris. Hoc genus fornicationis animæ ſalubriter diuina Scriptura non tacuit, neque ab ea ſic deterruit animam, vt propterea talia negaret eſſe ſectanda, quia falſa dicuntur à profeſſoribus eorum, *Sed etiam ſi dixerint nobis*, inquit, *& ita euenerit, credatis eis.* Non enim quia imago Samuelis mortui Sauli regi vera prænunciatur, propterea talia ſacrilegia quibus imago illa præſentata eſt, minus execranda ſunt: aut quia in Actibus Apoſtolorum, ventriloqua fœmina verum teſtimonium perhibuit Apoſtolis Domini, ideò Paulus Apoſtolis pepercit illi ſpiritui, ac non potius illius dæmonij correptione atque excluſione mundauit. Omnes igitur artes huiuſmodi vel nugatoriæ vel noxiæ ſuperſtitionis, ex quadam peſtifera ſocietate hominum, &

Valde obſeruãda beati Auguſtini ſententia.

Deut.13.

1.Reg.27

Act.16.

iri. Hoc genere diuinationis vſus eſt Annibal, qui perſpectat imperitia, atque temeritate Terentij Varronis, & C. Flamminij Romanorum Coſs. & Imperatorum, Afris victoriam, Romanis inſignem cladem valde fidenter, & aſſeueranter prædixit, eámque prædictionem mox certaminis exitus: plurimis Romanorum millibus interfectis, comprobauit. *Diuinatio Annibalis.*

---

41. Nimiam credulitatem ac leuitatem conſulentiũ Aſtrologos, interdum conducere vt eorum prædicta vera cadant.

QVARTA cauſa. Non fato Aſtrologorum diuinatio vera exiſtit ob ſtultam conſulentium credulitatem: multi namque facillimè credunt quæ dicuntur ipſis de rebus quas vel maximè optant, vel timent vehementer atque perhorreſcunt. Solet enim eiuſmodi credulitas inſtilare animis conſulentium magnam ſpem rei bonæ à diuinis promiſſæ, vel ingentem metum iniicere triſtium & acerborum caſuum calamitatiſque ab illis prænunciatæ. Hi autem duo affectus animi, cùm potentiſſimi ſint ad efficiendum & commonendum hominem, crebro efficiunt, certè multum proficiunt, vt humana negotia ad prædictos fines perducantur. Etenim vehemens quædam ſpes ardenſque deſiderium excitant atque incitant homines vt ad bona ipſis promiſſa ſedulò ſe comparent, & omnibus ſuis opibus viribuſque contendant: quo fit, vt ob eam rem plerumque quò intendunt, optatorum ſuorum

& alienorum promiſſorum compotes facti, perueniant. Ex aduerſo autem metus, pauor, horrorque prædictorum malorum atque calamitatum, ſæpè faciunt homines cunctanter ac dubitanter aggredi negotia, timidè ac negligenter perſequi, & quocumque obiecto impedimento turpiter & infœliciter deſerere, eaque ratione in prænunciata ipſis mala delabi. Luculenta eius rei exempla reperimus in Romano exercitu, cui (vt ſcribit Liuius) cum auguria & auſpicia ſecreto inſpecta infauſtum belli exitum minarentur, auſpices & duces ne militem in arma euntem funeſto nuncio conſternarent, verſis in contrariam partem auſpiciis, omnia fauſta & triumphalia portendi & à Diis promitti mentiti ſunt, quo mendacio vtiliter decepti milites, alacriter prælium inierunt, fortiter pugnarunt, & hoſtes quos auguria victores fore præmonſtrabant, fœliciter vicerunt. Contra verò cum Nicias dux claſſis Athenienſium, incognita ſibi Lunæ defectione portendi ratus claſſis naufragium, ſi ea nocte portum egrederetur, cum ſtultò metu occupatus oppreſſuſque diſceſſum differt, à Siracuſanis cùm tota claſſe captus eſt. Verùm ne diſceptatio hæc longius quam initio promiſimus, & quàm fert inſtituti noſtri ratio producatur, hic finem diſputandi de diuinatione Aſtrologica faciemus.

T. Liuius.

Niciæ ducis Athenienſiũ exitialis iuſtitia.

***

FINIS.

INDEX RERVM PRÆCIPVARVM IN TRACTATV DE MAGIA CONTENTARVM.

A

ARCHIMEDIS ſphera. fol. 15
Archimedis ſcientiæ potentia. 16
Actio Dæmonum eſt duplex. 30
Apollonij fabula Leonis. 33
Aſtronomica Magia quid ſit. 52
Aurum Chimicum non poteſt vendi pro vero. 74
Argentum viuum non eſt materia omnium metallorum, ſicut nec ſulphur. 76
Authoris ſententia de auro alchimiſtico. 84
Animalia generari poſſunt ſolo calore ignis. 85
Auri pigmentum eſt ſpecies veri auri. 86
Alchimiæ ars cur non videatur eſſe vera. ibid.
Alchimiæ vſus non eſt permittendus in Republica. 88
An aliquid primogeniæ materiæ hominis maneat per totam vitam. 226
Annibalis ſomnium de vaſtatione Italiæ. 135
Alexandri Magni ſomnium. 136

Animus noſter cur ſit habilior in ſomno ad percipiendas reuelationes diuinas. 143

Argumenta S.Scripturæ quibus Aſtrologica diuinatio refellitur. 169

D. Auguſtini notabilis oratio in reconciliatione cũ Eccleſia cuiuſdam Mathematici. 176

Animaduerſio in Petrum de Aliaco. 178

Argumentatio valida contra Aſtrologos. 180

Aſtrologorum prædictiones ſi eſſent veræ eſſent odioſæ hominibus. 205

Aſtrologorum prædictiones cui generi hominum arrideant. 209

Aſtrologorum fundamenta. 220.225.230

Ariſtotelis ſententiæ tollunt è medio Aſtronomantiam. 217

B. Ambroſius comparat prædictiones Aſtrologorum telæ araneæ. 220

Aſtra non eſſe certa ſigna rerum futurarum. 236

Annibalis diuinatio. 252

Auctoris ſentẽtia quomodo facta ſit à Magis Pharaonis virgarum in ſerpentes mutatio. 112.116

Amnes retrofluentes. 34

B.

Boëtij opera mira. 17

D. Baſilij argumentatio contra Aſtrologos. 90

C.

Columba lignea volans. 17

Caput æneum loquens. 20

Calor cœleſtis & elementaris non differunt ſpecie. 84

Cham fuit idem qui Zoroaſtres. 90
Caſſiani opinio de origine Magiæ. 92
Cauſæ quinque cur dormientibus multa diuinitus reuelentur. 143
Cauſæ quatuor cur diuina ſomnia ſint aliquando obſcura. 149
Caietani ſententia aduerſus prædictiones Aſtrologorum. 175
Catonis dictum in Aſtrologos. 215

D.

Dæmonem cur ſimulent animas demortuorum. 67
Deus cur ſit paſſus prodigia fieri à Magis. 117
Dæmonorum natura & munus ſecundum Platonem. 151
Dæmones cur olim non doctis ſed imperitis ſomnia dederint. 147
Dæmonum aſtutia in dandis ſomnijs 149
Deus varijs modis efficit homines per ſomnia. 140.141
Decreta contra Aſtrologos iudiciarios. 168
Dilemma aliquod contra Aſtrologos. 205

E

Epicureorum opinio de ſomnijs. 123

G

D. Gregorius ſex ſomniorum cauſas tradit. 132
Eiuſdem memorabilis ſententia de ſomnijs. 139

H

Hiſtoria Iannis & Mambris Magorum Pharaonis. 108

Homeri commentum pro diſtinctione verorum ſomniorum. 126.127
Hebræorum antiquus mos ſcribendi. 242

L.

Lamiarum ingenium & libido. 12
Liberi arbitrij vſus nunquam eſt perfectus in ſomno. 156

M

Magorum figmenta. 5
Magorum opera varia. 2
Magi Perſarum quales. 15
Magia naturalis. 18
Magia naturalis triplex. ibid.
Magia varia ſpecies. 49
Magi quomodo Dæmonibus imperent. 49
Magia vſus. 102
Magia vetita diuinis legibus. ibid.
Magiæ vnde tanta authoritas. 98
Magia origo prima à Dæmone. 93
Miraculum quid ſit. 45
Miraculorum verorum très gradus. ibid.
Miraculorum verorum quinque differentia à falſis & ſimulatis. 46
Mortuos nulla vi magica poſſe reuiuiſcere. 14

N.

Necromancia vſus antiquus. 61
Necromanciæ confutatio. 63
Niciæ ducis Athenienſium inſcitia exitialis. 253

Opera

O.

Opera quæ poſſunt Dæmones facere. 30
Opiniones tres de ſerpentibus Magorum Pharaonis. 110.111.112
Oenomaus confutator oraculorum Apollinis. 171
Origenis diſputatio contra Aſtrologos. 177

P.

Porphyrij dubitationes nouem, quomodo Magi Dæmones inuocent. 25
Philonis ſententia de origine Magiæ. 89
Porphyrius quid ſenſerit de veritate ſomniorum. 130
Pythagoræ mos & conſuetudo. 131
Petrus Aliacus plurimum peccauit contra chronographiam. 140
Profeſſores diuinandi futura, aliquando fuiſſe eiectos è ciuitatibus. 219

R.

Remora piſcis. 12
Refellitur ars Cabaliſtica tanquam inanis. 55
Rationes quinque pro Alchimiſtis. 81
Religio & diſciplina Chriſti tenebras Magicarum artium è mundo diſcuſſit. 98
Ratio cognoſcendi ſomnia duplex. 139
Ratio quædam contra Aſtromantiam. 174

S.

Salomonis Magia naturalis. 18
Statuæ per ſe incedentes. 22

Statuæ loquentes more humano. ibid.
Samuel an fuerit verus qui per Pythoniſſam repræſentatus eſt Sauli. 58
Smerdes Magus inuaſit regnum Perſarum. 70
Sulphur non eſt materia metallorum omnium. 76
Somnia omnia eſſe vera Stoicorum, & Pythagoræ opinio. 122
Sententia quædam vera de ſomnijs. 124
Somniorum cauſæ. 177.133.136.& 138
Sententiæ variæ de cauſis ſomniorum. 126
Somnium Cyri. 127
Syneſius mira ſed falſa de ſpiritu phantaſtico tradit. 130
Somniorum Dæmonis duo genera. 137
Somnia quædam impijs hominibus data ſunt à Deo. 148
Somniorum quatuor genera ſine vitio poſſunt obſeruari. 151
Somnium Salomonis cur illi fuerit datum. 159

T.

B.Thomæ ſententia de operibus Magorum. 10
B.Thomæ argumentum contra Necromantiam. 63
Teſtimonia ſcripturæ de ſomnijs. 125
B.Tertulliani ſententia de Necromantia. 65

V.

Voces quomodo poſſint eſſe cauſæ efficientes rerum aliquarum. 22
Vtilitates artis Chimicæ. 78
Vanitas maior eorum, qui obſeruant ſomnia quàm aſtra.

aſtra. 153
Vſus rationis ſæpe eſt liber in ſomno. 156
Vita hominis eſt inſtabilis, qui non ſecundum rationem, ſed ſenſum viuit. 205

X.

Xenophanis; & Epicuræorum opinio de ſomnijs. 123

Z.

Zoroaſtres Magiæ parens. 89
Zodiacus apud Aſtrologos duplex. 188

AΦ1 1454 80

Digitized by Google

LIBROS hos tres R. P. Benedicti Pererij aduerſus fallaces, & ſuperſtitioſas artes, &c. non modo propter breuitatem, perſpicuitatem, elegantiam, verùm etiam propter orthodoxam, & accuratam pulcherrimarum, & vtiliſſimarum Quæſtionum explicationem, tùm luce, tùm laude digniſſimos iudico.

Albertus Hungerus, S. Theologiæ D. Profeſſor, & Procancellarius, atque Theologici Collegij pro tempore Decanus in Catholica Academia Ingolſtadiana.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

B79.

Digitized by Google